

APHORISMI
DE
COGNOSCENDIS
ET
CURANDIS
MORBIS,

IN USUM DOCTRINAE DOMESTICAE
DIGESTI

AB
HERMANNO BOERHAAVE.

EDITIO SEXTA.

EDINBURGI,

Typis R. DRUMMOND & Soc. & prostant
venales apud G. HAMILTON & J. BAL-
FOUR ibidem Bibliopolas.

MDCCXLIV.

6 y 301

10295

LECTORI AUCTOR.

EN libellum, mole parvum,
gravem materie, nec sine la-
bore natum. Regulas vero promit-
tit, quae causas morborum expedire,
atque eventus secundare, possint. Ex-
perimenta huic quidem necessaria o-
perae Graecorum industria, diligen-
tia Arabum, & Paucorum inter Re-
centes accuratio, suppeditavit. A-
natome vero, & Mechanice, Nostris
cultior, ratiocinio filum & funda-
menta dedit. Utraque fida! Quid-
quid ignari clament, aut invidiosi
obstrepant. Oderunt quippe & ca-
lumniantur isti, quae nec attingere
valent: non ergo, nisi sibimet, vo-
cali ignorantia nocent. Ubi autem,
dum affectibus indulgent, inania Pa-
radoxorum & damnoae novitatis cri-
mina obtentui sumunt, risum me-
hercle rerum gnaris excitant! Qui
antiqua scrutati, nova non ignorant,

LECTORI AUCTOR.

videbunt quid praestitum sit. Et hos ego solos idoneos operis iudices agnosco. Sciant autem Hi, quos equidem veneror, in privatos haec exarata usus; assequantur ita & ordinis simul, & brevitatis, causas. Auctores non citavi, quum nimii, vel nulli, nominandi essent. Nec speciosos Medicamentorum titulos morbis addidi. Cur? Nihil Arti exitiale magis novi; neque vero ipse ullum cognosco, quin solo tempestivo usu tale fiat; hunc vero ubique indicare annis sum non perfunctorie. Postremo omnia haec stylo scripta in Arte recepto magis, quam ad puritatem Augustaei seculi expolito; facilius enim ille capitur, huic forte Interprete foret opus; saltem plus exegisset, quam quo fruor, otii. Vale!

INDEX

INDEX CAPITUM.

PROLEGOMENA. Pag. 1.

M Orbi Fibrae solidae simplicis.	Pag. 4
———— debilis & laxae.	5
———— rigidae & Elasticae.	7
———— Vasorum minimorum, & majorum.	8
———— Viscerum debiliū & laxorum.	9
———— fortium & rigidorum.	11
De simplicissimis Humorū vitiis & spontaneis.	13
Morbi spontanei ex acido Humore.	14
Morbi a glutinoso spontaneo.	16
———— ex Alcalino spontaneo.	18
De Morbis oriundis ab excessu motus circulatorii solo.	22
De Morbis, ex defectu circulationis, & Plethora.	25
Morbi compositi simplicissimi Obstructio & Vulnus. Obstructio.	26
De vulnere in genere.	33
Haemorrhagia.	48
Dolor.	49
Convulsio, &c.	50
Vulnera Capitis.	52
———— Thoracis.	61
———— Abdominis.	63
Contusa.	66
	Offa

I N D E X

<i>Ossa fracta.</i>	Pag. 69
<i>Ossa luxata.</i>	72
<i>Inflammatiō.</i>	74
<i>Abscessus.</i>	80
<i>Fistulae.</i>	83
<i>Gangraena.</i>	84
<i>Sphacelus.</i>	91
<i>De Combustione.</i>	95
<i>Scirrhus.</i>	96
<i>Cancer.</i>	98
<i>De Morbis ossium.</i>	101
<i>De Morbis Internis, & de Febris in genere.</i>	109
<i>Frigus febrile.</i>	121
<i>Tremor febrilis.</i>	122
<i>Anxietas febrilis.</i>	123
<i>Sitis febrilis.</i>	126
<i>Nausea febrilis.</i>	ib.
<i>Ructus & Flatus.</i>	128
<i>Vomitus febrilis.</i>	130
<i>Debilitas febrilis.</i>	131
<i>Calor febrilis.</i>	133
<i>Delirium febrile.</i>	137
<i>Coma febrile.</i>	138
<i>Pervigilium febrile.</i>	139
<i>Convulsio febrilis.</i>	ib.
<i>Sudor febrilis.</i>	141
<i>Diarrhoea febrilis.</i>	ib.
<i>Exanthemata febrilia.</i>	142
<i>Febris Continua.</i>	144
<i>Febris continua putrida.</i>	ib.
	<i>Febris</i>

C A P I T U M.

<i>Febris ardens.</i>	Pag. 146
<i>Febris Intermittens.</i>	149
<i>Morbi acuti febriles.</i>	154
<i>Phrenitis.</i>	155
<i>Angina.</i>	158
—— <i>aquosa.</i>	160
—— <i>schirrhusa.</i>	161
—— <i>Inflammatoria.</i>	162
—— <i>Suppuratoria.</i>	167
—— <i>Gangraenosa.</i>	ib.
—— <i>Convulsiva.</i>	168
<i>Peripneumonia Vera.</i>	169
—— <i>Notha.</i>	181
<i>Pleuritis.</i>	183
<i>Paraphrenitis.</i>	193
<i>Hepatitis, & Icterus multiplex.</i>	195
<i>Ventriculi Inflammatio.</i>	204
<i>Intestinorum Inflammatio.</i>	205
<i>Aphthae.</i>	211
<i>Nephritis.</i>	216
<i>Apoplexia.</i>	219
<i>Catalepsis.</i>	228
<i>Carus.</i>	230
<i>De Morbis Chronicis.</i>	ib.
<i>Paralysis.</i>	233
<i>Epilepsia.</i>	237
<i>Melancholia.</i>	242
<i>Mania.</i>	253
<i>Rabies Canina.</i>	254
<i>Scorbutus.</i>	262
<i>Cachexia.</i>	268
<i>Empyema.</i>	

INDEX CAPITUM.

<i>Empyema.</i>	Pag. 271
<i>Phthisis Pulmonalis.</i>	274
<i>Phthises aliae.</i>	280
<i>Hydrops.</i>	281
<i>Podagra.</i>	290
<i>Morbi Virginum.</i>	297
—— <i>Gravidarum.</i>	298
<i>Partus Difficilis.</i>	300
<i>Morbi Puerperii.</i>	302
—— <i>Infantum.</i>	304
<i>Variolae.</i>	309
<i>Morbi Epidemici.</i>	317
<i>Calculus.</i>	318
<i>Lues Venerea.</i>	322
<i>Rachitis.</i>	326
<i>Rheumatismus.</i>	329

HERMAN-

HERMANNI BOERHAAVE
APHORISMI
DE
COGNOSCENDIS ET CURANDIS MORBIS.
PROLEGOMENA.

I. **O**MNIS humani corporis conditio, quae actiones vitales, naturales, vel & animales, laedit, Morbus vocatur.

2. Quae vero disciplinae Medicae pars docet Morbum in ipso aegroto praesentem detegere, & curare, Praxis appellatur Medica. Sanitatem aegris Medicina promittit. Cels. 1.

3. Qui ergo actionum vitalium, naturalium, atque animalium exercendarum requisita ignorat, adeoque Vitae causas nescit, & sanitatis, ille defectum illarum, id est morbos, cognoscere non poterit.

4. Sanatio porro est morbi (1) in sanitatem (2) mutatio : ponit ergo & haec eadem cognita (3) : quare cognitio & curatio morborum Scientiam Dogmatum, quae explicant
A quae

quae Vita, Sanitasque sit hominis, id est Instituta Physiologica Medica, requirunt.

5. Illa mutatio (4) motum excitat, sopit, vel dirigit, per applicationem instrumentorum, quae Artifex nosse debet, & regere: hinc ponitur perspecta victus, medicamento- rum, & Chirurgiae, materia, praeparatio, usus.

6. Dirigitur illa applicatio (5) a mente praescia futuri effectus: quo exigitur Scientia generalis legum, juxta quas actiones illae exercentur; unde itaque doctrina Signorum, & Methodi Medendi, necessaria est. Adeoque tradituro Praxin (2) omnes partes Institutionum Medicarum scitu necessariae prius sunt: Eas ideo ponemus notas, & demonstratas alibi.

7. Morbus (1), quum corpori inhaereat, erit effectus corporeus singularis determinatae causae,

8. Cujus accurata ablatio sanat.

9. Aufertur correcto malo singulari, vel per remedium in illud solummodo agens; vel auxilio in omnia simul aequa vi agente. Hanc universalem, illam propriam, Medelam vocabimus.

10. Utraque (9) reperitur observatione, similitudine, vel ratiocinio ex hisce binis.

11. Observatio habetur: 1. Ex accurata historia morbi, enarrante causas, naturam, effectusque mali. 2. Ex enumeratione exquisita eorum, quae prosunt vel nocent, dum casu,

casu, vel arte, morbo subministrata sunt.

3. Ex introspectis cadaveribus incisis eorum, quorum morbi observati fuerant prius.

12. Ex similitudine concludit, qui observatis jam (11), adeoque cognitis, casum praesentem, hactenus ignotum, comparans de indole & curatione mali incogniti argumentatur, a praeteritis ad futura arguens.

13. Qui denique omnia, quae aegro accidunt, observando cognita (11), adamussim ponderat seorsum singula, comparat deinde inter se universa, confert iis, quae in sanitate contingunt, hincque tandem severitate ratiocinii subacti assurgit in intellectum causae proximae, & auxiliorum ei tollendae aptorum, verum Medici nomen meretur.

14. Ordo itaque optimus describendae historiae & curationi morborum erit, qui

1. Uniuscujusque mali phaenomena individua, propria, communia, considerate cognita, justo ordine, vera fide, proponit.
2. Cuncta, quae acciderunt aegro ab iis, quae gessit, ingessit, retinuit, excrevit, vel sibi applicuit, dum morbus adfuit, enarrat.
3. Auxilia victus, manus, medicamentorum, una cum vera methodo applicandi, prout casus, vel ars, obtulit, exponit.
4. Ea, quae ex hisce tribus, ut ex datis, juxta (13) dictam legem effectum rationis verissime deduci queunt ita, ut pro regulis Praxeos accipi tuto possint, concludendo elicit.

4 MORBI FIBRAE SOLID. SIMPLICIS.

15. Multitudo quidem morborum his ordinandis officit.

16. Sed ordinem dicat: 1. Clarior morbi notitia. 2. Simplicior ejus natura. 3. Facillima sanatio. 4. Ejus requisita ad alium intelligendum cognitio.

17. Ex quo fundamento (16) omnes sequenti serie tractabimus.

18. *Morborum itaque simplicissimorum species, & curatio* praemittenda reliquis.

19. *Solidarum ergo partium morbi explicandi & sanandi* primum locum postulant.

20. *Fibrae simplicissimae solidae morbi explicati, sanati*, inter hos (19) denique primi sunt.

MORBI FIBRAE SOLIDAE SIMPLICIS.

21. **I**Llae partes, quae ex fluido vasis contento secretae, sibi mutuo vi vitae, & ope glutinis tenuissimi, aquosi, pinguisve, applicatae, Fibram minimam faciunt, sunt minimae, simplicissimae, terrestres, vixque mutabiles per eas causas, quae in nobis viventibus deprehenduntur.

22. Quare in his (21), separatim spectatis, nullus occurrit morbus, qui Medicis observatus, sanatusque describitur.

23. Sed in fibra minima, ex adunatis his (21) concreta, morbi simplicissimi sequentes, (24, ad 28.) considerari merentur: sunt enim

MORBI FIBR. DEBIL. ET LAXAE. 5
nim frequentes, & fundamenta jaciunt intel-
lectui aliorum, licet praetervisi, vel non
bene cogniti.

MORBI FIBRAE DEBILIS
ET LAXAE.

24. **F**ibrae (23) debilitas vocatur aduna-
tio partium minimarum (21) cum
nifu in cohaesionem tam parvo, ut vel illo
levi motu solvi queat, qui Sanitatis effectu fit,
vel non multum majori.

25. Hanc (24) antecedunt: 1. Impedita
ingestorum assimilatio in naturam liquidi vi-
talis sani; quae debetur jacturae nimiae hu-
moris boni, & inertiae virium solidorum in
liquida; vel alimentis magis tenacibus sua
indole, quam virium permutantium in cor-
pore virtus est. 2. Debilis nimium applica-
tio partis unius (21) ad aliam, quae oritur a
nimis debili motu liquorum, isque ut pluri-
mum a defectu motus musculorum. 3. Ni-
mia distractio fibrae rupturae proxima.

26. Producit autem facilem vasculorum
ex his (24) conflatorum extensionem, rup-
turam, in sua liquida contenta inertiam; un-
de Tumores ab distendentibus, Putrefactio-
nes ab stagnantibus vel extravasatis liquidis,
tum ea, quae ex binis hisce sequuntur, in-
finita.

27. Ex hisce (24, 25, 26.) praefens, fu-
tura, praeteritave noscitur: effectus praevi-
detur;

6 MORBI FIBR. DEBIL. ET LAXAE.

detur ; & Curationis requisita perspiciuntur.

28. Haec enim obtinebitur : 1. Nutrimento, in quo materies (21) abundet, quodque jam fere ita praeparatum sit, ac in corpore sano & forti sit. Lac, Ova, Jura carni-um, decocta panis bene fermentati, vina austera, primaria sunt. Quae parva copia saepe repetita sumenda. 2. Aucto motu soli- di & fluidi per frictiones ; unctiones in equo, rheda, navi ; ambulationes, cursus, exerci- tia corporis. 3. Leni compressione vasorum liquidorumque repulsu. 4. Medicamentis a- cido austeris, aut & spirituosius fermentatis, prudenter, leniterque usurpatis. 5. Omni modo, quo nimia distractio tollitur.

29. *Laxitas Fibrae* vocatur ea cohaesio- partium (21) inter se, quae parva vi potest mutari ita, ut fiat seipsa longior ; unde pa- tet, hanc esse debilitatis (24) speciem, & *flexilitatem* inde pendere ; adeoque haec om- nia clare ex dictis (21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28.) intelligi, ut & *imminutam Elasti- citatem*. Namque vitrum corpus fragilissi- mum, arte ductum in filamenta subtiliora a- raneae filo, cohaeret, estque flexile quaqu- vorsum minima vi in omnes spiras, absque ruptura. Crescit pro subtilitate flexilitas. Ac. reg. sc. 1713. hist. 11.

30. Quin ex iisdem etiam respondetur ad haec quaesita : Cur aquosa, & pingua ali- menta dant fibras debiles ? Cur frigidis, ju- nioribus, quiescentibus, crescentibusque de- biles ?

MORBI FIBRAE RIG. ET ELAST. 7

biles? Cur terrestria, austeraque dant fibras fortes? Cur calidis, exercitatisque fortes? Cur elasticitas robur concomitatur?

MORBI FIBRAE RIGIDAE,
ET ELASTICAE.

31. **R**igiditas fibrae nimia est illa adunatio partium minimarum (21), quae tam valide faciat eas cohaerere, ut non cedant illi actioni fluidorum, quae superare debet hanc resistantiam, ut maneat Sanitas.

32. Haec (31) sequitur eas causas, quas requirit sanatio fibrae debilis (28), si diu, & nimis perseverant.

33. Nata (31) vero facit vasa, quae ex his fiunt, minus flexibilia, angustiora, breviora, liquidorum motui nimis resistantia, & quae hinc sequuntur; vid. (50, 51, 52, 53.)

34. Ex quibus (31, 32, 33.) ipsis internoscitur id malum (31), simulque praevidentur inde secuturi effectus (33), neque latet Curatio.

35. Haec enim efficitur, 1. Cibo & potu aquosis, lenibusque, sero lactis imprimis, oleis mollissimis, farinosis dilutis, nec fermentatis. 2. Quiete in aere humido frigidiusculo, cum somno pleniore. 3. Remediis aquosis externis, internisque, tepide applicatis vel assumptis, insulsis, levissimis & blandissimis oleosis, similiter adhibitis.

36. Hinc

8 MORBI VAS. MINIM. ET MAJOR.

36. Hinc elasticitas nimia intelligitur, curaturque, quippe rigiditatis (31) ut plurimum comes, & effectus.

37. Cur pueris, foeminis, otiosis laxitas? contra vero adultis, viris, exercitatis, fibrarum, adeoque omnium solidarum partium rigiditas? & solutarum valida contractio?

MORBI VASORUM MINIMORUM, ET MAJORUM.

38. **V**Asorum minimorum, ex fibris simplicibus (21, 23.), applicatu, intertextu, vel intortu, adunatis, factorum morbi ex iisdem causis eandem indolem, effectum, & curationem habent; ergo ex dictis (ab 21. ad 38.) intelliguntur.

39. Vasa majora, ex minimis (38), applicatu, intertextu, vel intortu, unitis, conflata habent duo diversa morborum genera. Horum prius pendet ex morbis minimi canalibus (38) majorem hunc componentis, adeoque origo, natura, efficacia, curatio ejus inde (38) peti debet. Posterius vero pendet 1. a vi, qua fluidum, per majorem hunc canalem fluens, ejus latera extendendo premit: quae latera, ex aliis minoribus canalibus constantia, hac pressione orbantur suo liquido, uniuntur quoad latera, concrescunt in fibrae (21, 23.) solidae, sed crassioris, speciem: potestque idem & vicinis communicari vasculis. 2. a liquido cum vasculo proprio concrecente.

40. Inde

MORBI VISC. DEB. ET LAXORUM. 9

40. Inde vasorum debilitas, laxitas, robur, rigiditas, elasticitas, de quibus multa imperitis memorantur, clare intelligi possunt. Et meretur dignitas horum pertractationem.

MORBI VISCERUM DEBILIUM ET LAXORUM.

41. **V**asorum, & viscerum debilitas vocatur illa partium (23, 38, 39.), haec constituentium, cohaesio, quae tam levi motu tolli potest, ut imparia sint iis efficiendis, quae Sanitatis & Vitae ratio ab his postulat.

42. Quae alia aetate, atque sexu, alia sunt.

43. Haec debilitas oritur. 1. A debilitate fibrae (24), ejusque causis. (25) 2. A debilitate canalium minimorum (28), atque causis hujus (38) 3. Ab inertia liquidi per vasa majora (39) fluentis, quae pendet a minuta copia, fluiditate aquosa aucta, motu muscolari torpescente. 4. A numero magno canalium minimorum, pro ratione aetatis, nimis diu remanentium.

44. Ab hac debilitate (41), per suas causas (43) producta, oriuntur multi morbi, qui falso Temperiei, vel Congeniti, habentur; primarii sunt: facilis vasorum dilatatio, tumor; facilis horum compressio, inanitas; liquidum stagnatio; Cordi aucta resistantia; liquidorum cruditas; spontanea corruptio; ad
actiones

IO MORBI VISC. DEB. ET LAXORUM.

actiones vitales, animales, naturales exercendas ineptitudo; & illa omnia, quae ex his sequi solent, quae ut infinita numero, ita difficillima curatu, & foecundissima novis morbis producendis sunt; maxime καχεξία, & κακοχυμία. 2. Facilis vasorum dissolutio ab internis, externisve causis, acribus vel motis; effusio, stagnatio, corruptio, evacuatio liquidi ad vitam sanitatemque necessarii; interceptio motus fluidi per vasa rupta; corruptio eorum, quae hoc motu vigeant; qui rursus varii sunt, maxime φθίσις, εμπύημα, ὕδρωψ, ἀτροφία.

45. Quae (41, 42, 43, 44.) si quis accurate observat, ille, non hujus modo (41), sed infinitorum & obscurissimorum morborum originem, praesentiam, eventum internoscet, & solus auxilia impetrandae sanationi valida & tuta inveniet.

46. In applicatione vero horum, praesens debilitas tarditatem jubet; nec enim alibi perniciosior mutatio subita.

47. Ergo remedia (28) lente, caute, a primo in ultimum gradum, adhibenda sunt. Quorum usu roboratis vasis, motus validus musculorum adhibeatur, donec omni effectu constet, satis compacta, solidata, & callosa evasisse Vasa & Viscera.

48. Hinc patet, omnia, quae de facultate nutrimentorum traduntur, alias vera, alias falsa esse; Exercitia musculorum roborare fibras; Exercitia ventionis resolvere coacta, roborare

MORBI VISC. FORT. ET RIGID. II

roborare laxa, nec dispergere vires; ipsum sanguinem & cruorem in robustissimis esse maxime densum, lentum, blandum; in tennerrimis dissolutum, levem, acrem; infinitos morbos, facie diversissimos, una saepe radice haerere posse, &que succisa tolli.

49. Ex iisdem cognitio & curatio laxitatis Vasorum & Viscerum habetur.

MORBI VISCERUM FORTIUM
ET RIGIDORUM.

50. **R**igiditas nimia Vasorum & Viscerum nominatur illa partium (23, 38, 39.) haec componentium cohaesio, quae non cedat illi motui, qui illa mutare & movere debebat, ut fierent ea, quae Sanitatis & Vitae tempore ab hac mutabilitate fluebant.

51. Oritur. 1. Ab omni causa fibrae nimis rigidae (32). 2. Maxime a fibris, valida vi propulsi liquidi vitalis admodum compactis ad se mutuo. 3. Ab adunatione canalium minorum orbatorum suo liquido per violentam pressionem, qua vitale liquidum arteriosum canalium majorum latera premit, cujus maxima effectrix causa est valde exercitatus muscularis motus. 4. Ab concreto vase in unum solidum cum proprio liquido stagnante, exsiccato, coagulato.

52. Ubi obtinet in vasis, producit effectus:
1. Similes, vel eosdem iis, qui a fibra nimis rigida (33). 2. Facit in vasis validum nimium,

12 MORBI VISCER. FORT. ET RIGID.

xum; quo fibrae conantur se applicare ad axin sui canalisi; arctare cava sua; premere, comprimere, repellere, expellere sua liquida; hinc eorum motui a corde, adeoque & cordi resistere; vix dilatari, hinc interrompere aequabilem sanguinis motum, adeoque omnium secretionum; minuere copiam sanguinis aliter uno ictu ex corde expellendi; impedire cordis evacuationem perfectam; polypos sanguinis producere; fluidum comprimendo, & a fluidissimis spoliando, id condensare, suffocationes, mortem creare. 3. Vulneratis vasibus magnos hiatus creat per vim magnam, qua trahuntur in sua sustentacula partes vasorum; discissis integre cavitates minuit extremas, vel claudit.

53. Ex his (31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 50, 51, 52.) accurate perspectis clara habetur doctrina, qua noscitur praeterita, praesens, futura, agens, & actura vasorum rigiditas, elasticitas, vis, curatio.

54. Eam enim efficiunt, 1. Remedia curandae rigiditati fibrae propria (35). 2. Illa maxime, quae liquidi vitalis copiam, densitatem, pressionem minuunt. 3. Quae motum muscularem suspendunt. 4. Ea, quae humectant, leniunt, emolliunt, diluunt, resolvunt, absterunt.

55. Ex hisce omnibus (ab 21 ad 55.) Morbi Partium Solidarum proprii intelliguntur, curantur; & ex iisdem clarescit, quid respondendum his quaestionibus: Quae diversitas

DE SIMPL. HUMOR. VITIIS, &c. 13

fitas structurae partium solidarum in aetate diversa? Cur homo crescit, perstat, decrescit? Cur in utero materno omnium ocyssime augeatur? Cur laxus, fortis, rigidus fit? Cur humidus, plenus, ficcus? Cur morte naturali, vel fato senili, moritur? & quo tum morbo? Quinam morbi plerumque singulae aetati proprii? Quis victus, quae vita, quae medicamenta, cuique tempori vitae commoda? Quatenus fides, quae utilitas, doctrinae de stricto & laxo in solidis? Unde desumenda nota certissima justae mensurae laxi, & Stricti, in homine? &c.

56. Vulnus hinc (16) jam primo pertractandum, post morbos solidi simplicissimos. Sed, quum vitia liquorum spontanea semper trahat secum, de hisce ante vulnera agendum erit, quae nosci debent ante historiam vulnorum absolvendam.

57. Unde agetur primo de his Humorum morbis, qui in illis nascuntur sponte; dum vel sibi ipsis permittuntur, nulla habita ratione vasorum, vel vitio incitati, torpentisve nimium, vitalis motus.

DE SIMPLICISSIMIS HUMORUM VITIIS, ET SPONTANEIS.

58. **H**UMORES in homine vivo reperiundi, vel crudi assumptorum naturam retinent haecenus, vel vi actionum naturalium, & miscela fluidorum humanorum,
B indo-

14 MORBI SPONT. EX ACIDO HUM.

indolem acquisiverunt nostris liquoribus similem.

59. Priores (58) vel ex Plantis, vel ex aliis sunt hausti animalibus.

MORBI SPONTANEI EX ACIDO HUMORE.

60. **L**iquida nostra, confecta ex plantis farinosis, vel ex horaeis fructibus, crudis, fermentatisve, si vires vitae nostrae vincunt, eam in nobis indolem acquirunt, quam suae naturae per calorem fotae debent. Acrimonia acida, & glutinosum pingue hinc oriuntur maxime. Prior ex fermentatis imprimis & non fermentatis: posterius ex farinosis cerealibus, vel leguminosis, non fermentatis, neque coctis nascitur; quo spectant etiam illa, quae austeri adstrictu tenacitatem humorum creant.

61. Acida haec acrimonia (60) causas habet antecedentes, 1. Alimenta ex farinosis, succulentis acidis, recentibus, crudis, ferventibus jam, vel fermentatis, vegetabilium partibus. 2. Inopiam boni sanguinis in corpore haec alimenta assumentem. 3. Debilitatem fibrosae compagis (24, 29, 41.) vasorum & viscerum. 4. Directum animalis motus.

62. Sedem habet jam nata maxime primae digestionis officinas, inde tardius sanguinem, denique omnes humores inficit.

63. Pro-

MORBI SPONT. EX ACIDO HUM. 15

63. Producit ructus acidus, famem, morsum ventriculi, dolores iliacos, flatu, spasmos, inertiam bilis, mutationem ejus variam, chylum acidum, foeces alvi acidum spirantes. Haec ejus effecta in stomacho, & intestinis.

64. In sanguine pallorem, serum chylosum acidum; hinc foeminis lac acidum, aut potius nimium acescens, sudorem acidum; salivam acidam, producit; inde pruritus, obstructions, pustulae, ulcera, lactis prompta nimis, quin & forte ipsius quoque sanguinis coagula, & ad circuitum ineptitudo exsurgunt, tum irritamenta cerebri, nervorumque; unde convulsio, turbata circulatio, mors.

65. Ex his (60, 61, 62, 63, 64, 65.) recitatis praesens, futura, praeterita cognoscitur acida temperies; hinc praenoscuntur ejus effecta; hinc curatio scitur.

66. Quae perficitur, 1. Alimentis acido oppositis ex animalibus, vegetabilibusque. 2. Succis bono sanguini similibus ex avibus rapacibus. 3. Roborantibus. 4. Motu valido. 5. Medicamentis acidum absorbentibus, diluentibus, obtundentibus, immutantibus.

67. Quorum electio, praeparatio, dosis, applicatio tempestiva, innotescunt Medico ex cognito malo, ejus sede, aegrotante, &c.

68. Hinc patet cur pueris, pigris, virginibus, pauperibus, & certis artificibus, hic morbus familiaris sit?

MORBI A GLUTINOSO SPONTANEO.

69. **G**lutinosum pingue ex vegetabilibus habet causas antecedentes, 1. Farinosa cruda, austera, immatura. 2. Inopiam boni sanguinis. 3. Debilitatem vasorum, viscerum, bilis. 4. Imminutum motum animalem. 5. Dissipationem liquidioris per laxata vasa secernentia. 6. Retentionem crassioris debilitate instrumentorum excernentium.

70. Nascitur primo in prima officina digestionis, hinc in sanguine, dein in reliquis, inde derivandis, liquidis.

71. In primis viis facit prostratum appetitum; repletionis sensum; nauseam, vomitum; ingesti cruditatem; bilis inertiam, ejus inviscationem & consumptionem; pituitae stomachicae & intestinalis ortum; alvum tardam & tumentem, impedimenta chyli parandi, perficiendi, secernendi.

72. In sanguine visciditatem, pallorem, immeabilitatem; in vasis obstructions, concretiones, urinam pallidam vix olentem; salivam lentam; tumorem album; impeditas secretiones; defectum subtiliorum; sic minimorum canalium coalitum facit.

73. Hinc coctiones, circuitus, secretiones, excretiones, motus vitales, naturales, animales,

MORBI A GLUTINOSO SPONTAN. 17

males, omnes perturbantur, unde suffocatio, mors.

74. Ex his (69, 70, 71, 72, 73.) diagnosis, prognosis, anamnesis mali hujus patet, nec vero, sanatio quid indicet, obscurum est.

75. Quae obtinebitur, 1. Usu cibi potusque bene fermentati, sale, & aromate conditi. 2. Jusculis volatilium animalium. 3. Roboratione vasorum & viscerum. 4. Aucto motu. 5. Medicamentis diluentibus, resolventibus, stimulantibus, biliosis, saponaceis, 6. Fricu, calore, balneo, vesicatoriis. Caeterum interiora corporis obsidentur glutinosis, vel spissis, caseosis, mucosis, mucilaginosi, lemosis, ceraceis, pultaceis, amurcosi, calculosis, tartareis, serosis inflammatis, polyposi, meliceratis, steatomatosis, atheromatosis densis, scirrhis concretis. Cavendum religiose, ne perturbetur glutinosum beneficum, naturale, lubricans, inungens, defendens, quod oculis, palpebris, naso, ori, faucibus, gulae, ventriculo, intestinis, pelvi, ureteribus, vesicae, urethrae, vaginis mucilaginosi tendinum, articulorum commissuris, laryngi, arteriae asperae, bronchiis, datum in usus necessarios, cum glutinoso morbo. Quod fatali idiotarum, & medicastrorum, errore nimis crebrum.

MORBI EX ALCALINO SPONTANEO.

76. **N**onnullae plantae scatent materia, quae sponte corrupta non acescit, nec coit, sed resolvitur in foetidum volatile, pingue Alkali: tales omnes fere Aromaticae valde acres. Has vero raro assumunt tanta copia, ut morbum creent ex suo ingenio. Sin autem id contigerit, pertinebit ad acre alcali oleosum.

77. Ex animalium partibus confecta nostra liquida varia sunt: 1. Pro varietate alimenti, quo se sustinent. 2. Pro varietate partis, quae assumitur.

78. Animalia enim, quae herbis & aqua aluntur, chylum acidum, vel facile acescentem, adeoque & tale lac, habent; quod in nobis suam sequens indolem vegetabili nutrimento simillima patrat. Vid. (61, ad 76.) & lentam materiem caseo pressio similem in primis viis creat; quae singularis hic viscida species.

79. Quae aliis nutriuntur animalibus, omnes succos facile alcaliscentes habent.

80. Si alimenta, vi nostri corporis, (58) eo sunt redacta, ut jam liquores fecerint, quales in corpore sano & robusto inveniuntur, post abstinentiam a cibo potuque per viginti horas; tum, si sibi relinquuntur in quiete, & calore, vel etiam si moventur valide, natu-
ram

MORBI EX ALCALINO SPONTANEO. 19

ram adipiscuntur ubique eandem putredinis incipientis.

81. In alimentis vero ex aliis animalibus, jam statim, ante mutationem corpori nostro adscribendam, illa in putredinem vergens indoles sponte adest.

82. Putredo haec (80, 81.) significat eam conditionem humorum, cujus praesentia aqua multum exhalat; Salina materies attenuata, acido orbata, vel & mutata, a terra, oleoque suo, separata, fit acris volatilis, alcalina; Oleosa pariter, una parte tenuior, terra orba, sali illi acri permixta, acris, volatilis, foetens evadit; altera autem olei pars, terrae aqua, sale, & oleo priori orbae permixta tenacissime, abit in atram, densam, immeabilem, foecem.

83. Insecta, pisces, amphibia, animalia volatilia, repentia, gradientia, natantia, homines denique, ex propria sua natura, in hanc putredinem (82) sponte vergunt semper; accescunt nunquam.

84. Hujus putredinis (82) antecedentes causae sunt: 1. Cibi ex aliis animalibus comestis, excepto lacte herbaceo (78), maxime ex insectis, piscibus, avibus rapacibus, ex vegetabilibus alcalescentibus. 2. Abundantia boni sanguinis, vel si jam putredini ille proximus. 3. Virtus magna vasorum, viscerum, (50, ad 54.) bilis. 4. Stagnatio, vel nimia agitatio, torpente, vel incitato animali.

20 MORBI EX ALCALINO SPONTANEO.

mali motu. 5. Calor ingens diu & multum conciliatus corpori.

85. In primis viis facit sitim, prostratum appetitum, ructus nidorosos, graveolentiam, tabidi, corruptique, sordes ori, linguae, palato, faucibus, amarescentes putridas, nauseam, vomitum putrefactae biliosae materiei, horrorem adversus omnia, nisi aquosa, vel acida, cruditatem putridam, diarrhoeam biliosam, dolores Iliacos inflammatorios, caloris molesti sensum.

86. In sanguine producit dissolutionem ejus putridam; acrimoniam alcalinam oleosam volatilem; ineptitudinem ad nutriendum; aptitudinem ad consumendum; minimorum vasculorum destructionem; hinc omnes actiones solidarum & liquidarum partium turbat, depravat, destruit; unde circulatio, secretio, excretio variat; tum febres ardentes, urinae & omnia secreta putrida, inflammationes, supurationes, gangraenae, sphaceli, mors.

87. Ex his (76, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86.) denuo diagnosi & prognosis aequae, ac Curatio morbi liquido conspicitur.

88. Quae perficitur, 1. Alimentis, potibusque, cito acescentibus, vel jam acidis, quo farinosa in aqua cocta, vel ad initium corruptionis digesta, lac ejusque producta herbacea, fructus horaei, horum acidi crudi, vel fermentati vinosi, acetosive, succi. 2. Acidis medicamentis ex vegetabilibus crudis, vel fermentatis, aut salibus & sulphure vi ignis in
acida

MORBI EX ALCALINO SPONTANEO. 21

acida conversis. 3. Salinis alcali absorbentibus, ut est sal gemmae, marinus, & nitrosus. 4. Aquosis diluentibus. 5. Lenibus obtundentibus, qualia farinosa vegetabilia emulsa, vel decocta, sunt; & laudatissimae boli, acidulo balsamico tecto, & demulcentissimo viscido, constantes. 6. Saponaceis abstergentibus acidis suboleosis, oxymelle, sapis acetosis. 7. Quiete, somno, balneo vaporis, fomentisve.

89. Unde patet ubi, & cur acidus ructus nidorosum sequens bonus? Cur, & quibus convalescentibus salis ammoniaci sapor molestus? Cur sudor acidum spirans acutis salutaris? Quae acrimonia acida, alcalina, biliosa, oleosa sit? Qui morbi propria significatione putridi dici queant? Cur illi fortissimis, plethoricis, praecipue? An unquam in homine vivente ulli humores jam vere alcalini reperti sint? Rarissime: expertus loquor. Urina in vesica, diu retenta, aut in calculo rariore absorpta, forte, aliquando, eo pervenire queat. Aliter mors ante fit, tabefactis per acria, necdum alcalina, pulposis vitalium extremis.

90. Hinc tandem scitur, quid mali faciat nimius vel minor liquorum circulantium motus, & quantum ejus effectus variet pro varietate loci, ubi haerent, & humorum, in quos agit? Quae a stagnante, vel ab extravasato, nocumenta? Imo neque obscura hinc ratio ortus viscosi glutinis, quo lentescunt humores nostri;

nostri; dum spissa decocta ex animalibus diuturna elixatione parata, nimia ingeruntur copia; aut etiam, dum tegumenta animalium, horumque lentae, tenacesque, partes extremae, avidius assumuntur, aut diutius: etenim alia hinc pituitosi indoles, & distincta ab illa, quae jam exposita in fine (75).

91. Pertractatis morbis Solidi, & Fluidi simplicissimis seorsum, agendum sequitur de iis, qui in Solido & Fluido conjunctim occurrunt simplices quam maxime.

DE MORBIS ORIUNDIS AB EXCESSU MOTUS CIRCU- LATORII SOLO.

92. **O**Mnia fluida, quae in ullo vase, ab Arteria magna orto, continentur, ex solo sanguine sunt secreta, qui paulo ante in corde dextro & sinistro mistus erat, & referebat speciem unius liquidi.

93. Habet tamen & ibi, & tunc, globos majores, determinatae molis, figurae mutabilis, coloris rubri; sphaeras flavas, rubris sextuplo minores, serosas; tum laticem pellucidum in igne concrecentem; & aquam pellucidam, leviolem, tenuiolem, partibus minoribus, sed ob pelluciditatem non cernendis, constantem. Priorum congeries sanguis ruber, posterior Serum appellatur. Microscopia utrumque demonstrant.

94. Ru-

94. Rubrum concretum, & a sero seorsum collectum, sola quiete, & laxitate suarum partium cito resolvitur in serum ita, ut in id omnis fere cruor abeat.

95. Serum diu retentum in aëre moderate calido & humido sola quiete & laxitate partium resolvitur in tenuius, pellucidius, levius, liquidum, quod putrescit sensim, totumque fere avolat volatile. Quae crescunt pro ratione temporis.

96. Sanguis omnis (92) recens, levi calore, parum superante salubrem, & cum pauco exhalantis dispendio, coit in massam solidam, scissilem, tenacem, non solubilem per aquam, salem, oleum, spiritus. Atque idem fit calore per humida conciliato singulari concretionis, & simili prioris, genere.

97. Origo rubedinis (93, 94), feri concrementis, lymphae concrementis, (95, 96.) debetur vasorum actioni, circulationis efficaciae; ut chyli, lactis, cruoris, & sanguinis, mutata indoles docet, atque microscopia confirmant.

98. Auctus sanguinis per vasa motus oritur Corde saepius, & fortius, contracto.

99. Cor saepius & fortius contrahitur: 1. Cerebro & cerebello in nimiam expressionem liquidi nervosi agente, ut in affectibus animi, & dolore: 2. Irritato Corde per accelerationem motus sanguinis venosi, frictione, vel musculis agentibus, pulsus; aut per acre sanguini inhaerens aromaticum, salinum, acidum,

24 DE MORBIS ORIUNDIS, &c.

dum, alcalinum, purulentum, ichorosum, putrefactum, & quandoque specie contagii, pestis, veneni, nondum definiendum mali genus.

100. Auctus motus sanguinis per vasa efficit majorem vim pulsi sanguinis in vasa excipientia; majorem renixum vasorum in sanguinem; sanguinis fortem compressionem; vasorum sanguinusque attritum validum ad se mutuo; partium Sanguinis attritum validum inter se; calorem majorem totius; sanguinis exsiccationem diffuso aquoso; ejusdem viscositatem inflammatoriam facile concrescentem; sanguinis resolutionem in sales, oleaque volatilia & acria; vasorum auctam ad initia amplitudinem; liquidorum crassiorum in tenuiora vasa impulsu, horum obstructions destructionesque, inflammationes, suppurationes, gangraenas, sphacelos, scirrhus; & quae ex his infinita sequi possunt.

101. Cognoscitur ergo aucta circulatio notis ejus causis (99), & effectis (100); sed inprimis pulsu celeri, duroque; respiratione veloce & laboriosa; calore ingenti.

102. Remedia ergo nimio motui compescendo valida sunt, quae frequentiam, & vim contractionis Cordis imminuunt.

103. Quorum illa Mentem, haec Corpus, spectant.

104. Priora sunt, quae magnos affectus, ratiocinio, excitamento contrarii affectus, vel divertendo, sopiunt.

105. Poste-

DE MORBIS EX DEFECTU, &c. 25

105. Posteriora agunt quiete musculorum, laxatione venarum (54), mitificatione acris cujuscunque, diluendo, vel obtundendo (66, 67, 68.), doloris causas tollendo.

DE MORBIS EX DEFECTU
CIRCULATIONIS, ET
PLETHORA.

106. **D**efectu motus circulatorii morbi fiunt in humoribus illi, qui proxime accedunt ad hos, qui quiescentibus spontanei nascuntur. Modo bene consideretur aër, qui admissus corruptiones spontaneas accelerat, quae aliter, eo secluso, lentiores. (58, ad 80.) Adeoque intellectus, & curatio horum inde peti debet. Atque ex his omnibus plethorae indoles, causa, effectus, signa, remedia intelliguntur, si ad sequentia animus advertitur.

a. Plethora est copia boni sanguinis major, quam quae ferre possit eas mutationes, quae vitae inevitabiles accidunt, nisi inducantur morbi.

β. Hanc generat omnis causa, quae multum laudabilis Chyli, & Sanguinis conficit, simulque horum attenuationem, consumptionem, perspirationem, impedit.

γ. Quo spectat vis contractilis viscerum Chylopoeorum magna, ut & in Corde & arteriis; simulque laxior venarum, & caeterorum vasculorum compages; cibi blandi facile

in chylum resolvendi ; somnus multus, animus sedatus ; quies musculosa, consuetudo mittendi sanguinis, naturalis, artificialis.

♂. Effectus Plethorae omnes pendent a rarefactione, quae majori velocitati, atque inde nato calori, aut causis aliis, per solam observationem cognoscendis, adscribenda : hinc arteriarum dilatatio tam Sanguiferarum, quam Lymphaticarum ; mutata secretio ; compressio generis venosi Sanguiferi & Lymphatici ; suffocatio circulaturi ; inflammatio ; vasorum rupturæ suppuratio ; gangraena ; mors.

ε. Itaque facile cognoscitur praesens ; praevidentur futuri effectus.

ζ. Curatio absolvitur missu sanguinis ; labore ; vigiliis ; cibo acriori post evacuationes ; omissione evacuationum sensim introducta.

MORBI COMPOSITI SIMPLICISSIMI, OBSTRUCTIO, ET VULNUS.

O B S T R U C T I O.

107. **O**bstructio est obturatio canalıs, transitum tollens liquido, per eum transjiciundo, vitali, sano, vel morbofo, orta ex excessu molis transiturae supra capacitatem vasis transmissuri.

108. Quae oriuntur ex angustia vasis, magnitudine molis fluxurae, vel utrisque concurrentibus.

109. An-

109. Angustia vasis fit compressu externo, contractione propria, vel augmento crassitie in ipsis canalium membranis.

110. Molecularum moles augetur viscositate fluidi, vel errore loci.

111. Ex utrisque vero a concursu causarum utriusque. (109, 110.)

112. Vasa externe comprimuntur,

1. A tumore vicino plethorico, inflammato, purulento, scirrhuso, cancroso, oedematoso, ampullosa, steatomatode, atheromatode, meliceride, hydatidico, aneurismatico, varicoso, tophoso, pituitoso, calculoso, calloso.
 2. A fractis, luxatis, distortis, distractivis partibus duris, comprimantibus vasa flexilia.
 3. Ab omni causa, quae vasa nimis trahit, & elongat sive tumore, sive pressione partis extra debitum locum positae, sive vi externa trahente.
 4. Ab externis comprimantibus, quo vestes arctae, fasciae, pondus incumbens corporis quieti in unam partem, ligaturae, &c. pertinent, motus, attritus, amplexus partis ad alia corpora.
113. Contractio vasi propria aucta, maxime spiraliū fibrarum, tum quoque longitudinalium, cavitatem arctat, oriturque, 1. Ab omni causa augente vim elasticam fibrae, canalialis, visceris. (31, 36, 40, 50, 51.) 2. Ab tumore vasculorum minorum, quorum

contextu majorum latera & cava fiunt, nimis impletorum. 3. Ab imminuta causa vasa extendente, five inanitio, five inertia fuerit : unde dissecti canales liquida propria coërcent brevi.

114. Augetur crassities in ipsa membrana vasis, 1. Ab omni tumore (112. N. 1.) orto in iis vasis, quae unita & contexta membranam efficiunt. 2. Ab callis ibidem factis, cartilagineis, membranosis, ossileis (51).

115. Partium fluentium moles augetur, ut immeabilis fiat, vel, 1. Mutatione figurae sphaericae in aliam majori superficie incurrentem in aperturam vasculi ; vel, 2. Adunatis pluribus prius sejunctis in unam massulam.

116. Mutatur figura imprimis, desinente aequabili, & undique simul, atque aequaliter, premente pressione molecularae, proprio elateri jam commissae, hoc est, languente motu, vel laxato vase, vel minuta copia liquidi.

117. Adunantur molecularae, quiete, frigore, gelu, exsiccatione, calore, motu circulari violento, & vase forti comprimente, coagulo acido, austero, spirituoso, absorbente, viscositate, oleositate.

118. Errore loci partes fluidi fiunt non meabiles, si in os dilatatum ad basin canalisi conici ruit corpusculum finem longe angustiorum tranare non potens. Plethora, motus auctus, rarefactio liquidi, laxatio vasis, dilationem hanc prae caeteris creant ; maxime
fi

si his praegressis, statim contraria horum sequuntur.

119. Unde causae, & natura obstructionis cujuscunque patent.

120. Quae nata in corpore vivo impedit transitum fluxurae materiae; reliqua impingentia sistit; horum actionem excipit; subtiliora exprimit; adunat crassiora; vas extendit, dilatat, attenuat, solvit; fluidum stagnans condensat; functionem integro fluore oriundam tollit; vasa inde irriganda deplet, siccatur; capacitatem vasorum transmittendis liquidis minuit; copiam liquidi, velocitatemque per libera vasa auget; adeoque omnia, quae inde pendere possunt, mala producit.

121. Quare pro diversitate vasis obstructi, & materiae obstructantis, illi effectus (120) variatis apparent phaenomenis.

122. In vasis Sanguiferis arteriosis rubris inflammatio primi generis fit, in arteriosis serosis flavis rubra inflammatio errore loci, vel flava propria illi vasi, calida flava, in Lymphaticis arteriosis dilatatis inflammatio secundi generis flava, errore loci, pel pellucida, calida, propria illi vasi; in arteriosis vasis Lymphaticis, majoribus, oedema calidum; in minoribus dolores sine apparente tumore; in pinguisferis, osseis, medullosis, nervosis, biliosis alia.

123. Qui vero sedem, naturam, materiam, causas, effectus obstructionum, hucusque (107, ad 123.) tradita novit; illi signa, quibus

quibus futura, praesensque obstructio, ut & ejus effecta, sciuntur, ignota non erunt.

124. Et cognita hac ejus diversitate, difficile non erit, propriam cuique curationem tradere.

125. Nam illa, quae a compressu externo (112), indicat ablationem causae prementis, quae, ubi possibilis, petenda ex secutura ejus descriptione.

126. Ea vero, quae ab aucta fibrarum contractione oritur, cognoscitur per signa, quibus visceris, vasis, fibrae nimia contractio scitur; (34, 36, 40, 50, 53.) tum quoque illa, ubi haec contractio a secunda causa (113. N. 2.) per suae causae signa clara; ut altera, quam inanitioni praegressae adscripsimus. (Ibid. N. 3.)

127. Sanatur haec obstructio (113, 126.)

1. Per remedia contractionem nimiam fibrae, vasis, visceris emendantia (35, 36, 38, 54, 55.) 2. Maxime, si ipsi affecto loco applicari possit eorum virtus, quod halitus, fomenta, balnea, litus, fomenta efficiunt imprimis. 3. Per auxilia, quae vascula, membranas componentia, nimis impleta deplent. Quo evacuantia in genere, sed praeprimis illis vasculis applicata, spectant, quae sunt laxantia, diluentia, resolventia, attenuantia, deterfiva, evacuantia. 4. Per illa, quae callositatem factam resolvunt.

128. Verum illa obstructionis species, quae ab hac causa, raro, si unquam, curari potest.

Emo-

Emollientia, & laxantia praecipua sunt. Unde mortis patet inevitabilis necessitas, & magna vitae longae per medicamenta parandae difficultas.

129. Illa fluida ineptitudo ad transeundum per vasa, quae a figura sphaerica amissa pendet, cognoscitur perspectis ejus causis (116), quippe sensibiles plerumque sunt.

130. Sanatur vero remediis, quibus illa figura redditur. Qualia sunt, quae motum augent per vasa & viscera. Ut stimulantia omnia, & roborantia; tum motus animalis citatior.

131. Liquidi spissior concreta moles, quum oriatur a tam variis & diversis causis (117), etiam pro re nata varia remedia, variam faciendi methodum, requirit: quae diversitas in singulis dein morbis indagata ipsa auxilia, & applicandi modum, dabit.

132. At moles concreta in genere tollitur, 1. Motu vasis reciproco. 2. Dilutione. 3. Attenuante fluido advecto, permisto, moto. 4. Coagulante causa educta.

133. Reciprocum vasi motum conciliant, 1. Quae diffidentes causas temperant. Ut est venae sectio. 2. Quae vasa roborant. (28, 29, 45, 46, 47, 49.) 3. Frictio, & muscularis motus. 4. Stimulantia.

134. Diluit aqua, calida imprimis, si hausta, injecta, exhalans, applicata; atque, dein ad loca, ubi solvendum haeret, pulsa sit.

Quo

Quo derivantia, attrahentia, propellentia spectant.

135. Attenuant, 1. Aqua, sal mar. gemm. ammon. nitr. borax, fixus alcalinus, volatilis. 3. Sapones ex alcali & oleo nativi, compositi, fuliginosi, volatiles, fixi, bilis. 4. Praeparata Mercurialia. Quae ipsa perducentur ad loca debita per derivantia, attrahentia, propellentia.

136. Causa coagulans educitur attracti-
one alterius fortius trahentis. Sic acida
in alcalia, olea in alcalia, &c. trahuntur,
quae experimentis Chemicis in primis inve-
niuntur.

137. Verum quum liquidum, in loca ali-
ena pulsum, non penetrabile fit, hincque ob-
structiones creat, producuntur multi, ma-
lignique morbi, unde meretur id malum at-
tente perpendi.

138. Scimus id factum, si novimus, 1.
Causas ejus (118), quae ut plurimum satis
observabiles, praegressas fuisse. 2. His dein
successisse contrarias. 3. Ubi effectus ejus
clare cernimus. (120, 121, 122.)

139. Facile quoque est praevidere, quid
fiat ex hoc malo posito per ea, quae exposita,
sunt, (120, 121, 122, 123.)

140. Curatio fit, 1. Impactum retropel-
lendo motu retrogrado in vasa majora. 2.
Id resolvendo. 3. Vasa laxando. 4. Sup-
purando.

141. Im-

DE VULNERE IN GENERE. 33

141. Impactum retrofertur, 1. Evacuando liquorem, qui impactum urget, magna, subita S. M. unde nixu contracti vasis retro agitur. 2. Frictione ab extremis vasis ad basin.

142. Impactum resolvitur remediis, (133, 134, 135, 136, 137.) ante positis.

143. Vasa laxantur remediis (35, 36, 54.) propositis.

144. De Suppuratione dicetur in historia Inflammationis.

DE VULNERE IN GENERE.

145. **V**Ulnus est soluta cohaesio recens, cruenta, partis mollis, a corpore duro acuto, moto, pressio, vel resistente.

146. Causa ergo sensibilis ejus est durities, acuties, motus, resistentia instrumenti vulnerantis.

147. Subjectum pars mollis, adeoque, textura vasorum sanguiferorum, serosorum, lymphaticorum, adiposorum, nervosorum, membranosorum, tendinosorum; tum vesicularum, quae ex his conflantur.

148. In quo subjecto (147) causa (146) producit cohaerentis separationem, liquidi contenti effusionem.

149. Inde laedit actiones, quae pendent ab integritate partium, & ab determinato fluxu liquorum per vasa.

150. Quae

150. Quae vulnera proinde occupant eas partes, quarum integritas vitae inseparabilis, Lethalia sunt.

151. Horum (150) autem alia inevitabili necessitate mortem ferunt.

152. Alia, sibi relicta, mortem inferunt, sed artis auxilio ita emendari possunt, ut mortis periculum absit.

153. Tandem ex non lethalibus, neglectus, vel error lethalia potest facere.

154. Pro varietate alterius cujusdam actionis, a parte integra prius exercitae, etiam alia vulnerum effecta, atque inde variae appellationes oriuntur, vix ignotae perito actionum Sanitatis.

155. Nec minor nominum, formarum, & effectuum varietas in vulneribus, a diversitate causae vulnerantis (146) quoad figuram, modum adigendi, pungendo, secando, caedendo, agitando, illatum, vim impingendi, ablationem ex vulnere, relictionem in eo, infectionem venenatam.

156. Tum etiam omnia eadem (155) variant pro differentia partis vulnus excipientis (147), quoad ejus duritiem, mollitiem, nexum, situm, effectum, liquida contenta, faciem mutatam.

157. Hujus multiplicитatis originem nosse ut opus, ita nomina subtiliter distinguere non juvat.

158. Si in corpore sano, robustoque factum vulnus in loco visibili, non irrigato magna quadam

quadam arteria, nec nimis tendinoso, haec oriuntur phaenomena; si modo a frigore, aëre, siccatione, vulneris hiatus defenditur.

1. Partes, inter quas causa vulnerans adacta, sensim magis magisque a se mutuo recedunt, licet causa ablata sit, nisi punctura fuerit parva.
2. Cruor primo cum impetu effluit, dein sensim sponte sistitur.
3. Tum crusta sanguinea cavo vulneris innascitur.
4. Et liquor dilutus, rubellus, tenuis effluit.
5. Tum vero labia vulneris incipiunt rubere, calere, dolere, tumere, retorqueri, fundo interim tumido assurgente, praecipue assurgente adipe in aperturam vulneris, ibidemque cito degenerascente.
6. Atque eodem tempore febricula cum calore & siti adest.
7. Hinc tertio, quartove die serius, vel ocyus, vulneri adest liquor tenax, albus, pinguis, aequalis, pus.
8. Simul rubor, calor, dolor, tumor, retorsio labiorum, febricula, cessant, vel minuuntur.
9. Et sensim cavum vulneris a fundo sursum, & ab ambitu versus centrum crescente nova, rubra, viva, materie, carne dicta, impletur, coeunte margine albo, subcaerulescente, molli, aequali.
10. Postremo siccatur vulnus, & obducitur cicatrice.

159. Si arteria non nimis magna, nec Cordi admodum propinqua, omnino transversim diffecatur, retrosiliens, atque inter solida vicina se recondens, sibimet obturaculo est; & caetera ut (158) prius.

160. Si eadem (159) vulneratur transversim non tota dissecta, retrotractis fibris vulnus ampliatur; hinc Haemorrhagia perpetua; &, ea sedata, a tenuitate cicatricis cedente Aneurisma.

161. Si arteria major tota dissecta, oritur perpetua, usque ad defectum animi, vel vitae, Haemorrhagia; inferius posita tabescunt, & putri exceduntur, sed lenta gangraena; aut arefacta penitus contrahuntur.

162. Nervi majores, tensique, toti diffecti retrosiliunt, se recondunt, ramulos vulnere paulo superiores trahunt, tendunt, vicinis dolorem, obstructionemque creant, parti vero infra Vulnus posita stuporem, immobilitatem, marcoremque, aut, & gangraenam.

163. Nervi tensi, tendinosi, puncti, vel dimidiato discissi dolores, aliquando primo obtusos, nonnunquam vivos excitant, primo loco vulneris, post per omnes nervos nexos, vicinosque; hinc calores, tumores, rubores late sparsos, febres, deliria, spasmos, inflammationem, inflammati aperturam cum evacuatione acris, tenuis, & copiosissimi saepe feri; postea insensibilitatem, rigiditatem, exsiccationem, immobilitatem producant, vel gangraenam, & mortem; atque haec quidem omnia

omnia eo violentiora accidunt, quo nervus est fortius tensus supra partes firmas, iisque annexus, aut & involucris magis tenacibus indutus.

164. Quae eadem (162, 163.), parum mutata, etiam in tendinibus diversimode laesis obtinent, atque saevissima quidem.

165. Et Membranae, tendinum, nervorumque saepe producta quum sint, iisdem afficiuntur morbis (162, 163.)

166. Quid lymphatica, adiposa, venosa vasa, & vesiculae patiantur in vulneribus, quid efficiant, ex lege circulationis, & consideratione vicinorum facile intelligitur.

167. Si vulnus oculo patet, ejus praesentia, & natura scitur, 1. Sensu ipso, absterfo impedimento conspectus, & suppresso cruoris fluxu. 2. Scientia anatomica vicinorum.

168. Vulneris autem absconditi praesentia, & natura noscitur, 1. Ex Scientia anatomica, situ vulnerandi, modo & vi inflicto. 2. Ex laesa actione sequente vulnus. 3. Ab excretis, intra vel extra corpus expulsis. 4. Ab effectis supervenientibus, dolore, singultu, spasmu, tumore, &c.

169. Ex cognitis (167, 168.) determinatur praevisus vulnorum eventus.

1. Mors, vel Vita vulnerati.
2. Sanatio possibilis, impossibilis, integra, pro parte.
3. Curatio facilis, difficilis, brevis, longa.

D

4. Ef-

4. Effectus a vulnere, peracta sanatione, superstes futurus; ut tabes, insensibilitas, immobilitas, figura laesa, &c.

170. Mors inevitabilis a vulnere ex quinque effectis sequitur, adeoque necessario Lethalia vulnera (151). Haec sunt,

1. Quae influxum nervosi liquidi a Cerebello in Cor intercipiunt. *α.* Cerebelli vulnera, & Cerebri profunda adeo, ut medullam oblongatam laedant multum. *β.* Vasa sanguifera intra cranium soluta cum effuso cruore, qui pressione, vel concepta putredine vitam tollit, nec terebra levare potest ob conditionem loci, ut inferiora orbitae Oculi, & ossis Temporum, ossis Ethmoidis, basios cranii, &c. *γ.* Medullae Spinalis superioris profunda vulnera. *δ.* Tum ea, quae nervos cardiacos dissecant.
2. Quae sanguinem Cordis effundunt ex ejus cavis vulneratis: unde vulnera Cordis profunda, in cava penetrantia, lethalia.
3. Quae cruorem a corde, & a cerebro, cerebelloque derivant vel in cava corporis, vel extra illud, neque medelam capere possunt ob situm loci. Ut magna vulnera Pulmonis, Hepatis, Lienis, Renum, Pancreatis, Mesenterii, Stomachi, Intestinarum, Uteri in gravidis, Vesicae circa arterias ejus majores, Aortae, Carotidum, Vertebraliū & similium arteriarum, venarumque.

4. Quae

4. Quae Respirationem integrae tollunt; ut abscissio laryngis cum subductione fistulae scissae, vulnera magna bronchiorum, Vulnera lata, utramque cavitatem thoracis, cum admissu aëris, perforantia, vulnera diaphragma ab utraque parte mediastini thoracis penetrantia, vel ejus nervosa dissecantia.
5. Quae motum Chyli in cor tollunt; abscissio oesophagi, magna vulnera ventriculi, intestini tenuioris, superioris integra dissectio, vulnus ductus thoracici, vel alvei chylosi.

171. Vulnera sua natura lethalia, arte vero curabilia (152) sunt, praedicuntur:

1. Vulnera Encephali terebra levanda.
2. Vulnera arteriae, venaeve majoris in loco, ad quem manus Chirurgi pervenire potest.
3. Viscerum, ad quae manus & medicamenta cum effectu sanationis pervenire possunt.
4. Quae mortem inferunt emissio suo liquido in cava illa, unde id educi sine discrimine vitae potest; ut thoracis, abdominis, ureterum, vesicae, intestinorum. quaedam vulnera.

172. Praedicitur lethale fore ex non lethali (153), per has causas:

1. Omissione purgationis effusi puris, unde tabes purulenta; vel effusi sanguinis, hinc putrefacti.

2. Commisso vitio in sex rebus non naturalibus.

3. Neglectu, vel errore Chirurghi.

4. Temperie naturali aut morbosa aegri, vel manifesta juxta historiam ejus aegri, vel aliquando adeo singulari, ut non nisi hoc eventu se manifestet, quam intentus observet semper in suo rescripto ad judices consultus Medicus.

173. Hinc renunciatio de Vulneribus, definitio temporis, intra quod lethalitas determinatur, peti possunt.

174. Ex historia pariter Vulnorum (ab 145. hucusque.) Facilis erit praedictio eventuum aliorum, quae (169) praefagienda habentur.

175. Phaenomenon autem (158, 159.) causa patet perito actionum vitalium, & animalium. Vid. Morb. Solid. & fluid. in genere praemissos.

176. Tunicae arteriarum exteriores, illacsa interiori, punctae, sectae, tusae, distractae, erosae, impetu sanguinis dilatantur, faccum formant, qui ad ovi saepe magnitudinem crescit; callosos parietes accipit; pulsat; colore rubello splendet; compressus evanescit; laxatus redit; suam arteriam ampliat; vicina vasa comprimendo angustat. Aneurisma verum vocatur (160), cujus causa, signa, effectus sponte cernuntur. Atque eo quoque refertur cordis aneurisma, ejus ortus, signa, & effectus.

177. Si.

177. Si ab iisdem causis, similiter vulnerata arteria, curata debilius firmatur, eadem fiunt (176).

178. Ubi ab iisdem causis (176) omnes tunicae simul ruptae liquorem effuderint in partes vicinas distentas, nec exeuntem, fit collectio extravasati cruoris, continenter aucta, & sine mensura, mollis, vix pulsans, livida, compressu vix evanescens, brevi putrescens, hinc gangraenam vicinorum creans. Aneurisma spurium est, (160) cujus causa, signa, effectus ex ipsa hac descriptione cognoscuntur.

179. Alii effectus arteriae dissectae majoris (161) ex physiologia sponte intelliguntur, ut & phaenomena (162) primo nervi dissecti.

180. Ut vero clara causa habeatur mirabilium effectuum, qui in nervis punctis, vel partim dissectis apparent, juxta dicta (163, 164, 165.) sequentia consideranda ex Anatomicis, & Theoreticis.

181. Nervus omnis visibilis est fasciculus minorum nervorum, membranulis nexorum, arteriolis, venulis, lymphaticis intertextis, una dein communi membrana vestitus.

Per omnia haec vascula, nervum componentia, perpetuo fluit liquor suis canalibus proprius a corde, cerebro, cerebello, & medulla spinali. His omnibus vis contractilis satis magna semper adest.

182. Ergo partes nervi integre dissecti a loco vulneris versus firmas partes, quibus nectuntur, retrosiliunt, sub solidis ambientibus se recondunt, eorum vi comprimuntur, orificia claudunt sua, & suorum vasculorum, adeoque praeter dicta (162) nihil damni.

183. Si sectus, vel punctus ita sit, ut nonnulli nervulorum dissoluti sint, qui uniti majorem componunt, partes solutae retrocedentes (182) trahent minimas fibrillas, quae necebant nervulos inter se & vascula (181), unde fiet in his perpetua, lenta laceratio; adeoque dolor ingens, acutus, continuus. Partes vero adhuc cohaerentes sustinebunt nunc solae omnem vim, quam ante simul, ergo plus detrahentur, & lacerabuntur, adeoque acutissime dolebunt, & distractae comprimuntur; ut transitus impediatur. Dum una pars soluta, altera cohaerens, ita afficiuntur, vascula intermedia comprimuntur; ergo sanguis, lympa, spiritus sistuntur, urgentur, accumulatur, unde circa partes inflammatio cruenta, lymphatica, & spirituosa.

Inde nervi vicini, tendines, horum & nervorum vaginae, muscoli, vasa, tenduntur, stringuntur, convelluntur, hinc cerebri, cerebelli, medullae spinalis meninges trahuntur, vellicantur, cerebri actio turbatur.

Ex quibus sequitur series omnium phaenomenon (163, 164, 165,) naturali necessitate.

184. Et

184. Et intelligitur, quae, & cur punctura, laceratio, vulnus nervi adeo funesta? Item, Cur membranis, tendinibus, vasisque multis eadem fiant?

185. Ut vulnus Sanetur, opus erit :

1. Auferre ex eo illa, quae, vel a liquidis & solidis corruptis, vel ab instrumento vulnerante, aut aliunde, ibi relicta adunationem impedirent.
2. Supplere perdita nova regeneratione ablati.
3. Unire separata, & in adunatione retinere.
4. Cicatricem naturali cuti simillimam obducere.

186. Fragmenta impacta metallorum, lapidum, ligni, vitri, globi tormentorum, thrombi cruenti, caro mortua, vel membranae, ossa fracta, primo tollenda, si proderit.

187. Considerata natura vulneris, partis vulneratae, materiae impactae, roboris aegrotantis, symptomatum secutorum, tolli, an relinqui debeant, judicatur.

188. Ex iisdem (187) definitur instrumentum, & modus, quibus tolli queant (186).

189. Depurato sic (186, 187, 188.) vulnere, si ablatum quid fuerit de corpore, id repleri debet, generata iterum materia simili perditae. Id fit, si, 1. Vascula arteriosa, lymphatica, nervosa, &c. Ita se habent, ut sua liquida bona excipiant, transmittant.

2. Si

Et

Si liquidum bonum naturale debita copia, & apto impetu fertur in illa vasa.

190. His enim (189) fiet canalium vulneratorum, retrotractorum, obturatorum, compressorum, fere exsuccorum (158), impletio, humectatio, extensio, elongatio, implicatio cum vicinis, applicatio ad alia, quae ex reticularibus plexibus propinqua, & ope boni liquidi conglutinatio.

191. Et, dum haec (190) ab omni puncto fundi praecipue, & laterum, aequa vi simul fiunt, impletur ab omni parte ad centrum cavitas vulneris materie solida & liquida, amissis simili.

192. Ergo huc (189) requiritur, 1. Vietus debitus, ut chylus, serum sanguinis, & materia nutritia blanda, glutinosa, nec facile putrescens sit, sed facilis digestionis, & assimilationis. Decocta farinosa cruda, fermentata, Emulsiones, lac, Jura, fructus maturi cocti, olera lenissima, primaria sunt saepe, at pauca copia simul, exhibita; repletionem, famem, sitim, cavendo.

193. Cognita temperies aegri, tempestatis ratio, consuetudo, & natura comitantis morbi, docet quale, & quo modo praeparatum ex his (192) cuilibet profit.

194. Acre, impetum nimis augens, vitandum. Salsum, Aromaticum, Acidum, olus acre, vinum, ergo vulneri mala.

195. Item quae facile putrescunt. Jura nimis

mis spissa, herbae alcalrescentes, ergo obsunt ; raphani, nasturtia, brassica, & similia.

196. Tum quae difficulter in chylum, & sanguinem mutantur. Qualia sunt quae sale, fumo, aëre induruerunt ; vel quae pingui multo scatent, ut lardum, pisces pingues, item anseres, anates, similes aves piscibus pastae, &c. denique viscida : ut legumina crassa, farinosa cruda, ova.

197. Ad eundem scopum (189) conducunt medicamenta : quae tollunt impedimenta nata consolidationi (190, 191), & prae omnibus Decocti forma exhibentur. Illa ergo erunt varia pro varietate ejus impedimenti, quod tollendum erit : nec ullum utile omnibus habetur.

198. Hinc pro re nata sumuntur ex attenuantibus, inspissantibus, mitigantibus, excitantibus, virtute singulari contrarium vitium emendantibus, aperientibus, laxantibus, adstringentibus, adeoque saepe ex oppositis.

199. Quorum quid eligendum, docet cognita natura vitii in aegro, & tituli horum Medicamentorum (197, 198.)

200. Aeris puri semper, ab exhalante putri liberi, saepe renovati, temperies sicca cum calore temperato optima.

201. Alvus servetur laxa usu emollientium, laxantium, *εμμεντηριων*.

202. Somnus conciliandus anodynis, victu humido, narcoticis.

203. Ani-

203. Animus sit hilaris. Venus vitanda, quies commendanda est.

204. Ut canales in debita conditione (199) maneant, nec liquida in vulnere corrumpantur, sicque laedant actionem (189, 190, 191) descriptam, aer arcendus, vulnus totum fovendum balsamicis vulnerariis lenibus, implendum carptis, ad aequabilem pressionem nervisque amicis medicamentis.

205. Quibus (204) in vulnere retinendis Emplastra profunt, vix aliud huic scopo praestantia, quam tenacitatem, non laedentem.

206. Liquida ad vulnus allata, in vulnus effusa, fibrae semimortuae, canales obstructi, tumefactique, creant in vulnere pus, ichorem, fordes, carnes spongiosas.

207. Quae (206) digerente, abstergente, corrorente, exsiccante auxilio tolli solent, saepe & comprimendo.

208. Illa (207) adhibenda, donec pus album, blandum, viscidum, laeve, aequale, inodorum, adsit; sub quo fordes abstergentur, contusa & tumida consumuntur, corrupta ab aëre separantur, cava implentur, conglutinantur separata.

209. Tum ea, quae carnem generare dicuntur, applicanda, quae sunt digerentia leniora.

210. Si autem, peractis, quae primo scopo (185) satisfaciunt (186, 187, 188.), nihil ex substantia corporis ablatum deprehenditur, labia unienda ita sunt, ut partes naturaliter unitae

unitae iterum sibi mutuo applicentur, atque ita retineantur.

211. Horum prius absolvitur, 1. Situ conciliato parti illo, qui quiescenti aderat: 2. Leni & aequabili partium ad se invicem compressu, ut in omni superficie contiguae sint, & quiescant.

212. Retinentur in adunatione, 1. Emplastris tenacibus, digitatis, processibus, ad fines ansatis, utrimque a latere vulneris appositis, & per fila adducendis. Quae locum habent in longis scissuris transversis cutis, vel partium laxarum.

213. 2. Circumductu Fasciarum, & appositu Spleniorum, ut partes dehiscentes (14, 1.) aequabiliter appressae maneant, & coeant; quod determinato pressionis modo facile fit. Convenit vulneribus inflictis juxta longitudinem partis vulneratae.

214. 3. Suturis per acus chalybeas, rectas in minori, curvas in majori profunditate vulneris, acuta acie, cauda cava filum cera obductum abscondente, ad sufficientem a vulnere distantiam infixas, ad fundum usque adductas, sic pariter in altero labio eductas, quarum filo adstricto unita prius labia retineantur, dein levi splenio superductum filum colligetur: id repetitur a medio, vel ab angulo vulneris, ad fines ejus, pro necessitate. Hinc balsamo labia linenda, superpositisque levibus spleniis supra nodos, Emplastro tegendum est vulnus.

215. Con-

48 HAEMORRHAGIA.

215. Conveniunt (214) recenti, cruento, a magna tamen haemorrhagia libero, simplici, pleno, puro, transverso, obliquo, anguloso vulneri.

Nocent (214) copiosum cruorem stillanti, antiquo, sanioso, purulento, fordido, contuso, substantia propria orbatō, crustis obducto, vasis magnis laesis periculoso, nimis profundo, valde inflammato, venenis infecto, in parte necessario mobili haerenti vulneri.

216. 4. Acu manente vulneri per labia ejus transfixa, filoque ei ita circumducto, ut horum retroitum impediat, sed retineat unita. Convenit magnis, hiulcis, pendularum partium vulneribus.

217. Ultimus scopus (40) attingitur, curando ut pars parti sic respondeat, quemadmodum olim in sanitate, sicque retineantur, ut nimis nec premantur, nec laxentur; adurentia, stiptica, adstringentia vitando; imprimis vero curando, ut in omni parte aequaliter prematur vulnus. Quae omnia obtinentur peractis, quae descripta ab (41, ad 72.) & dein imposito leni desiccante medicamento; denique cicatricem spirituosis abluendo.

HAEMORRHAGIA.

218. **S**I cruor manat ex vulnere multus per suas (159, 160.) causas, sistitur, 1. Causticis ignitis. 2. Corrosivis. 3. Ad-

Adstringentibus. 4. Circumstricto filo. 5. Dissectione integra. 6. Fasciis & splenio pyramidalis comprimentibus.

219. Revulsio hic (218) nihil juvat, nisi vascula laesa (159) parva, & plethora adsit. Eadem de victu, potu, & internis medicamentis vera sunt: quae autem de haemorrhagia dicta, eadem & fluxui ichoris, applicari queunt; licet auxilium hic summum in balsamicis crassioribus.

D O L O R.

220. **S**I fibra nervosa, cerebro orta, ita extenditur, vel alio modo disponitur, ut dissolutionem minuetur, fit Doloris idea.

221. Qui eo acrior, quo fibra rupturæ propior: eo autem mitior, quo naturali est tensioni propior.

222. Unde Dolor summus in eadem parte brevis, mitior diuturnus esse, & intendi potest, & remitti.

223. Causa Doloris ergo omne id est, quod talem extensionem, vel dispositionem, (220) facit.

224. Quo refertur, 1. Vis naturalis contractionis paucioribus fibris sustentata, dum quaedam solutae sunt (183). 2. Quod vas fibris nervosis contextum nimis replendo distendit; eo obstructio, plethora, cacoehymia abundans, auctusque motus circularis, E spectant.

50 CONVULSIO, &c.

spectant. 3. Quod vi distrahit, ut luxatio, tumor, vis externa. 4. Omne vulnerans, & rodens.

225. Inde Doloris (220) invulnere (145), causa multiplex (224) cognoscitur.

226. Et effectus, inquires, jactatio, vigilia, febris, calor, sitis, siccitas, convulsio, gangraena, intelliguntur.

227. Tum Anodynus diversitas, pro varietate causae, scitur.

228. Doloris causa tollitur ergo, 1. Laxata distenta fibra. 2. Resolutione concreti. 3. Minuto motu & materia distendente. 4. Ablata tractione inaequali, & violenta. 5. Lenito acri. 6. Discussio eodem. 7. Eductio eo, quod solvit fibras.

229. Doloris sensus tollitur, manente ejus causa (224), 1. Nervo inepto ad sensum reddito compressu, dissectione, vel exustione. 2. Sensorio communi obtuso per vim narcoticam: atque his tolluntur nonnulli effectus (226) ex Doloris sensu oriundi.

CONVULSIO, &c.

230. **V**iolenta, invita, & alterne repetens, contractio musculi Convulsio vocatur.

231. Cujus causa id, quod liquidum nervosum vi alterna in musculos convulsos pellit.

232. Adeoque in ipso vulnere haerere potest, siue sit materies aliena irritans, siue ipsa

ipsa nervi laesi (163, 164, 165, 183, 184.)
conditio, sive evacuatio cruoris nimia prae-
gressa.

233. Quin & effectus ejus, perturbatio
omnium Actionum, cognoscitur.

234. Sanatur, 1. Ablato irritante (186)
arte Chirurgi (187, 188.) 2. Acri lenito,
vel dissipato. 3. Sublata nervi conditione
(232) per remedia (228, 229.) descripta.
4. Repletionem per lene, amicum, liquidum
alimentum assiduo parca copia ingestum. 5.
Sedata simul haemorrhagia, (218, 219.)

235. Tumor, & Inflammatio levis vulnere
bona; si augentur, mala: balnea, fots, a-
nodyna, antispastica, loco laeso, & toti ap-
plicata aegro, profunt: de quibus in historia
& curatione Inflammationis.

236. Sanguis in cava corporis per vulnus
delapsus inde occlusus educendus situ corporis,
suctu per fistulam, si recens, vel dilutus
primo, apertura vulneris dilatata, vel nova.

237. Si vulnus inter firmas partes corporis
descendit, via paranda sordibus pressione, lo-
tione, ligatura, apertura vulneris nova, vel
dilatata.

238. Dilatatio fit cultro, linteis carptis,
spongia, radice Gentianae & similibus siccis
immissis, filo alligato, absorbtu humoris tu-
mentibus, sicque dilatantibus.

VULNERA CAPITIS.

239. **V**ulnera Capitis laedunt vel sola externa communia; vel periosteum; vel cranium; vel duram Matrem; vel piam simul; vel Cerebri vasa, substantiam, corticem, medullam, ventriculos.

240. Sola externa laesa, scitur, 1. Ex causa vulnerante, ejus figura laedente. 2. Vi ejus parva. 3. Loci vulnerati conditione, quoad figuram imprimis. 4. Levitate symptomatum. 5. Conspectu. 6. Specillo.

241. Haec (240) licet levia videantur, saepe ex propinquitate muscutorum, tendinum, futurarum, periostei, cranii, nervorum, vasorum cerebri, periculosa fiunt; tum quoque a vi contractili partis laesae.

242. Maxime, si contusio simul adest.

243. Aut, si sub parva apertura lata laesio fordes colligit.

244. Collecta enim materies (242, 243.) miros tumores, erysipelas, oedema, dolores, convulsiones, ossis & periostei putredines, febres, mortem, creat. aër cava alluens, incaute appositu emplastrorum ibi coercitus, impressus, mira emphysemata facit.

245. Si sola ergo integumenta laesa sine dictis (241, 242, 243, 244.), facilis sanatio per ligaturam idoneam, & curationem descriptam ab (183, ad 139.), licet saepe appareant maxima: inprimis vero juvat recens

VULNERA CAPITIS. 53

cens esse, dum incipit curari, rite uniri, raro deligari, & citissime, atque defendi cum cura a nimium humidis, aut laxantibus, & oleosis, ipsoque aëre.

246. Si adsint vero descripta (241), utendum remediis variis (183, ad 239.), pro varietate partis affectae (241), & mali.

247. Contusa hic (242) rite digerenda his, quae dissipare possint, vel suppurare, modo eligantur semper ea, quae bona nervis membranisque (204, 207, 245.), aut excindenda sunt.

248. Si adsit malum (244), dilatare cultro, & depurare opus (238, 207, 208.)

249. Pericranio laeso, ut nudet diu os, vel ut putrescat, os privatur vasis periostei, adeoque & suis, stagnat in his liquor, putrefactus squamam separat, unde os flavum, fuscum, nigrum, tandem foliolum deponit.

250. Cujus causa (149) interrupta vasorum continuitas, frigidiusve aëris constringens, & exsiccans fines vasculorum in osse; falso accusata ejus malignitate.

251. Effectus vero, augmentum malorum (249).

252. Curatio fit, 1. Os leviter parva terebra diversis, vicinisque locis, usque ad medium perforando, unde exfoliatio cavetur, periosteum inde renascitur. 2. Inde arcendopus, faniem, pingua, aquea, aërem, applicatis plumaceolis sp. vin. Mastichnio imbutis.

3. Raro, & citissime deligando.

E 3

253. Qua

253. Qua arte ex punctis fodicatis (252) & undique, emergit nova substantia quasi carnea cito, tumque reliqua (249) sanantur, ut dictum, (245, 246, 247, 248.)

254. Si Calvaria laesa est, pro varietate causae, fissā, fractā, contusā, intropressā, vel evulso fragmento spoliata erit, atque haec vel in una, vel in utraque ejus tabula.

255. Sic affecta (254) scitur, 1. Causa vulneris forti. 2. Vulneris magnitudine collata figurae loci vulnerati. 3. Specillo. 4. Atramento affuso. 5. Strepitu inter mordendum. 6. Visu fracti, contusi, vel punctis pallidis colorati cranii. 7. Tactu ipso. 8. Symptomatibus integumentorum; carne circa septimam diem abscedente, dolore, natura puris tenui, & graveolente, vulneris malignitate aliena.

256. Effectus hujus mali (254), 1. Partis ossae separatae mors, (249, 250, 251.) 2. Infectio vicinorum. 3. Hinc saepe totius ossis infecti putrefactio. 4. Caries diploës. 5. Integumentorum cranii & cerebri corruptio. 6. Inde mala affecti cerebri, convulsio, sopor, paralyfis, apoplexia, mors.

257. Ex quibus (254, 255, 256.) & cognitio, & praedictio hujus morbi noscuntur.

258. Et indicatur ad curationem, 1. Loci laesi detectio. 2. Mundatio. 3. Terebratio ossis. 4. Ejus periostei regeneratio. 5. Reliqui vulneris sanatio.

259. Locus detegitur, 1. Incidendo tegumenta

gumenta laesa per scalpellum recta, angulosa, perpendiculari, decussata sectione, in os usque impressa, caute in fractis & vacillantibus fragmentis, varia electa pro varietate loci, & mali. 2. Separando secta a cranio exacte per scalprum. 3. Infarctu carpti lintei.

260. Cruor, pus, fanies, fordes, spongiosis absorbentur; fragmenta, festucae, squamae ossis, si parva, libera ab omni membrana, oculo mox patentia, sunt, eximuntur vossella; vel solvuntur forfice; quae mundatio artificialis.

261. Eadem nimis magna, haerentia vivis, abscondita, relinquuntur, nam vel sponte separantur, vel recrescunt ad viva. Haec mundatio naturalis.

262. Si os contusum, album, fuscum, lividum, fissumve apparet, minutis hinc inde foraminulis perterebrandum, ut praescriptum (252), ita enim viva exeunt, & mortua expellunt cito.

263. Quo ipso (262) periostei regeneratio cita (252).

264. Sanatio tum reliqui descripta est (245,) 246, 247, 248, 253.)

265. Inde patet, cur angusta fissura periculosior saepe, quam ingens cranii contusio (256.)

266. Et patet, hanc methodum (252, 262.) praefarendam uestioni, scalpris, trepanis Veterum in his malis (249, 254, 256, 262.)

267. Cra-

267. Cranium in junioribus intropressum, in adultioribus post fracturam intropulsam, Cerebrum premit; pro varietate loci pressi, pro varia magnitudine, profunditate, acutie, punctura prementis, producit hebetudines, sopores, vertigines, tinnitus, caligines, deliria, vomitum bilis, dolores capitis, convulsionēs, paralyfes, lotii foecumque spontaneum exitum, apoplexias, febres, mortem,

268. Quin & ipsum Cerebrum ita laesum, corruptum hinc inflammatione, suppuratione, gangraena, fungo, haemorrhagia, similia mala (267) parit.

269. Id vitii (267) noscitur tactu, visu, ablatis integumentis (259).

270. Ablatio pungentis, restitutio prementis in statum naturalem, conservatio hujus status, sufficiunt curationi.

271. Ergo detectum cranium (259) molle in pueris, emplastro tenaci elewantur; in adultis, si firmum, elevatorio attollitur; si vacillans terebram non sustinet, perforanda juxta fracturam calvaria, ut vecti possit attolli impressum vacillans; juvat sternutatio, & animae retentio.

272. In situ tenetur cavendo pressionem externam apta deligatione.

273. Fisso, fracto, contusove cranio, si arteriae, venae, lymphatica vasa sub cranio rupta effuderint suos humores, hi premendo cerebrum producunt mala (267), tum putrescendo in pus, ichoremve, inficiunt tenerri-

ma

ma vicina cerebri, unde rursum similia. Haec vasa ex cranio in duram, ex hac in piam, inde in cerebrum, sinus, ventriculos decurrentia variis locis varia periculo & sanatione damna producunt.

274. Concussus validus capitis, integro saepe cranio, eadem (273) facit rumpendo, comprimendo.

275. Cognoscuntur mala haec (273, 274.) ex nota causa; ejus impetu; loco excipiente; vomitu bilioso; visu, auditu, olfactu, gustu, tactu minutis, depravatis, sublatis; vertigine, caligine, lapsu; sopore, stertore; resolutione; convulsione; delirio; lethargo; apoplexia; horripulatione; febre geminata; cruore per os, nares, aures effluente; rubore faciei & oculorum.

276. Quis vero locus intra cranium sit laesus scitur, 1. Ex sensibilibus externis (249, 254, 255, 256, 262, 267, 269.), si adfuerint. 2. Invento loco cranii laeso (255) per artem. 3. Ex tumore & rubore cutis capitis orbae ad applicationem emplastri. 4. Ex motu spontaneo manus ad certam capitis partem. 5. Ex symptomatibus lateris unius paralytici, alterius convulsi.

277. Tum, 1. Cruor effusus ilico tollendus. 2. Loca infecta depuranda. 3. Ossicula forte infixae cerebro evellenda.

278. Extravasatus sanguis aufertur, 1. Resorbendo. 2. Dissipando. 3. Perforando cranium.

279. Re-

279. Resorbetur, Si in venas, largo missu sanguinis, & succenturiata purgatione alvi, evacuatas, vi vitae repellitur.

280. Hinc statim ad maximam copiam, aegro tolerabilem, utraque haec evacuatio instituenda (279), &, si juvat, pro re nata repetenda, iterumque, si post has administratas minuuntur symptomata (273, 274.)

281. Dissipatio attenuati perficitur, 1. Resorbendo (279, 280.) partem dissipandi. 2. Attenuando per diluentia aquosa, & resolutiva calide pota. 3. Parti affectae rasae imponendo emplastra, cataplasmata, fomenta, ex discutientibus nervinis, cephalicisque. 4. Auribus, naribusque eadem applicando.

282. Quae (279, 280, 281.) si statim non tollunt, minuuntve valde symptomata (273, 274.), sed haec vel persistunt, vel augentur, ilico perforandum cranium, ut exitus detur humoribus (273, 277. 1.), & facultas depurationi (277. 2.), & evulsioni fragmentorum (277. 3.)

283. Locus, ubi terebra applicanda, cognoscitur. 1. Ex loco laesionis noto (276.) ubi optime fit, si nihil vetat.*

284. Vetat, 1. Sutura. 2. Musculi pluri. 3. Cavitates ossis frontis. 4. Arteria major ossi inserta. 5. Inferior situs loci. 6. Vacillatio fracti, contusi, carioli ossis. 7. Inaequalitas eminentis & excavati iterum cranii.

285. Tum, qui laeso cognito (276.) proximimus,

imus, applicandae terebrae locus optimus est.

286. Quin, urgentibus symptomatibus (273, 275.), licet nullus locus certo inveniri queat (276.), tamen trepanum applicandum & ab una, & ab altera, parte cranii in finem descriptum (277.)

287. Invento loco (276, 283, 284, 285, 286.), abrafo capillitio, inciduntur integumenta (259), separantur a cranio, elevantur labia, siccatur os, tegitur carptis linteis, si stitur cruor (218), lenitur dolor (227, 228, 229.), prohibetur inflammatio (235), & si non urget valde malum, rite facta deligatione in diem sequentem relinquitur apparatus.

288. Tum capite firmato, auribus obturatis, aëre calefacto, deterfo offii terebra cum stylo applicatur, aequabili, aequaliter & modice acta, fronti supposita, terebratione agitur, donec vestigium rite sit impressum.

289. Exemto tunc stylo pergitur, terebra lente adacta, scobe assiduo erasa, donec cruor erumpens, offis mollities, mutatio soni diluē attactam doceat; quae saepe non praesens frustra expectatur.

290. Eloto tum cruore, & per alcohol. calidum compresso, exemta accurate scobe, summa cum cautela, lente, patienter, uno alterove gyro tantum agendus modiolus, assiduo everrenda scobs, perpetuo inspiciendum, an color in circulo exarato mutetur, assiduo explo-

60 VULNERA CAPITIS.

exploranda fundi aequabilitas, tum variata pressione terebrae, pro vario colore apparente, os solvitur eo usque, ut parum adhaerescat & aequabiliter.

291. Ubi color caerulescens; ejus per totum ambitum aequalitas, segmenti vacillatio docent, fere perforatum esse cranium, segmentum vecte, cochlea, vel cochleari eximendum.

292. Dein asperitas lateralis ossis radenda lenticulari cultello, scobs demenda, via paranda cruori & sordibus exituris per sternutationem, animae retentionem, & depressorium prudentissime & raro, foramen implendum tegendumque tenui, molli linteo imbuto medela membranis amica, & apta lamella plumbi ansata.

293. Curatur dein ut vulnus membranae (185, ad 239.)

294. Ita enim intra 40 & 50 dies separati sunt margines ossei foraminis; quotidie enascitur caro cavum replens, quae sensim durior, tandem calli ossei, cavati, vel eminentis formam adipiscitur: ubi debilitas & dolor aliquis remanent.

295. Inflammatio, suppuratio, gangraena, fungus excrescens raro membranarum, & ipsius etiam corticis inprimis cerebri, tolluntur remediis, quae his malis propria, tum applicatione antiphlogisticorum, detergentium, antisepticorum, filo, & lamella plumbea (292), Caeterum malignitas vulnerum capitis censetur.

VULNERA THORACIS. 64

fetur, 1. In occipite, vertice, pariete, suturis, pessima. 2. Symptomatibus, febris post septimam cum frigore, tremore, vulnere pallido, arido, livido, osse aspero, flavo, hemiplegia, convulsione. 3. Aetate. 4. Temperie. 5. Tempestate anni. 6. Malignitate impuri, putrisque aëris.

296. Si cruor, pus, sordes sub membrana latentes deprehenduntur post perforatum cranium, audacter incidenda, pertundendave erit membrana coercens.

VULNERA THORACIS.

297. **V**ulnera Thoraci inflicta, nec in cava penetrantia, cognoscuntur adspectu, stylo, aëre nulla arte exiliente, injectae tepidae repulsi, corporis situ, ut in accepto vulnere, eodem, signis certis adnati pulmonis ad illum locum pleurae, quem transit ictus.

298. Si obliqua descendunt illa (297) supra, vel intra costas, saepe dein pleura erosa in cava Thoracis pus deponunt, maxime, si puri ad externa egressuro via quacunque arte impeditur. Tumque Empyema fit, & inde multa mala.

299. Quare in curatione abstinendum ab omni turunda, emplasticis, comprimentibus; contra depurantibus, balsamicis, plumaceolis, levi ligatura utendum, & situ corporis apto.

300. In cava Pectoris adire scimus, 1. Con-

F

fiderata

62 VULNERA THORACIS.

siderata causa cum amplitudine vulneris. 2. Specillo corpori, in situm vulnerandi reposito, applicato. 3. Aëris in pulmonem inspiratu forti, dum clausum vulnus, mox naribus & ore clausis nixu expirantis edito, tumque detecto subito vulnere, expiratione, & saepe sono ejus agitati in cavo pectoris. 4. Iniectione. 5. Emphysemate, quando aër thoracis cavo contentus; pertusi pulmonis actione assidue auctus; calefactus; rarefcens; pressus inspiratu; exire impeditus libere ex vulnere; in labiis vulneris actus per membranam cellulofam; auctus; facit ut saepe totus homo, hinc inde ad 11. pollices, tumore pellucido, levi tumeat; solis plantis pedum, manuumque volis exceptis. Ac reg. Sc. 1713. hist. p. 15, 18. Item, 4, 14, & 119, 120. ubi emphysema lethale a costis fractis illaesa cute. 6. Cruoris spumosi exitu.

301. Effectus talis vulneris saepe, 1. Aëris ingressi pressio in pulmonem, respirationi hinc, & circulationi ineptum. 2. Effusus cruor in Thoracem, & accumulatus. 3. Ejus extravasati, calefacti, moti, clausi undique, putrefactio. 4. Hinc pleurae, pulmonum, mediastini, diaphragmatis, pericardii maceratio, erosio, corruptio, foetor. 5. Infiniti ex his oriundi morbi. 6. Cruoris excreatio.

302. Effusi hic cruoris signa, 1. Orthopnoea. 2. Decubitus in dorsum commodior, in latus laesum difficilis, in sanum impossibilis. 3. Se-

VULNERA ABDOMINIS. 63

3. Sequelae descripta (301). 4. Ponderus in Septo. 5. Fluctuatio materiae. 6. Natura, & situs, vulneris inflicti. 7. Debilitas ingens, cum pallore, sudore frigido. 8. Omnium fere symptomatum incrementum perpetuum.

303. Estque tum illico educendus, 1. Situ, motu, nixuque corporis. 2. Suctu per tubum flexilem, ad latera perforatum, obtusum ad finem. 3. Iniectu liquoris diluentis, resolventis, depurantis. 4. Dilatatione vulneris. 5. Alia apertura inter secundam & tertiam costam veram inferiorem, ad distantiam quatuor digitorum a vertebis, & ab angulo inferiori omoplatae, facta instrumento secante, sectione costis parallela, inter has media, deorsum directa acie.

304. Si nullis distenduntur turundis, raro deteguntur, aer arcetur, suctu artificioso, & nixu respirationis debito expellitur aer admixtus, frigus caute vitatur, brevi & optime sanatur, si curabilia sunt.

305. Tumque praecaventur omnia illa & saeva symptomata (301).

VULNERA ABDOMINIS.

306. **A**bdominis vulnera non penetrantia in cavitatem noscuntur, 1. Stylo, & situ. 2. Iniectu. 3. Causa vulnerante cognita, & natura vulneris.

307. Si profunde fere usque ad peritoneum

penetraverint, debilitatis ibi tegumentis, herniae occasionem praebent in corpore robusto; Pejus nihil, quam, si oblique decurrentia inter tegumenta abdominis fistulosa vulnera effecerint.

308. Quare futura, ligaturaque his prospiciendum: in caeteris curatio communis vulnorum sufficit.

309. At eadem in cavitatem Abdominis inliquet, 1. Stylo, & situ. 2. Injectu. 3. Causa vulnerante cognita, & natura vulneris. 4. Egressu contentorum.

310. Si tum omnia Symptomata levia, dolor, febris, inflammatio absunt, posito in vulnus aegro cruor non exit, injectus liquor immutatus redit, interiora illaesa scimus.

311. Ilico arcendus aër, ingressus suctu & expirationis nixu excludendus; gastroraphia consuenda integumenta, turundae auferendae; balsami illitu, decubitu in vulnus, quiete corporis, victu leni, humido, parco, rara deligatione percurabitur.

312. Si acutus dolor, febris, inflammationis signa, cruor, ichor, potus, cibus, chylus; bilis, pus, urina, stercus, foetor, ex vulnere exeuntia, causa vulnerans, situs & natura vulneris, pallor, sudor frigidus, inquietudo, animi deliquia, pulsus defectus, praesentia considerantur, docebunt, laesa vasa vel viscera abdominalia, & quae.

313. Tum infinita mala sequuntur, partim, 1. A natura viscerum, tenui vasculosa, non

non musculosa, difficillimae circulationis, nec nisi clauso abdomine absolvendae. 2. A functione laesa visceris. 3. Ab effusi cruoris copia, corruptione. 4. Ab aëris ingressi, rarefacti, prementis, actione.

314. Unde lethalia saepe sunt. At intestina laesa, & pertractationi oblata, consuenda, si magnis; sibi linquenda, si parvis vulneribus laesa sunt, & reliqua peragenda, ut (311) dictum est.

315. Si per latum vulnus illaesum intestinum exit, fovetur animalibus vivis dissectis applicatis, vel fomento idoneo; reponatur; fiant reliqua, ut (311).

316. Si per parvum exeuns foramen, tumens flatu, inflammatu, foecæ; reduci non possit; fotu, punctu, dilatatu vulneris, reponitur.

317. Si vulnere, suppuratione, gangraena, fistulae intestinalis pars ablata est, pars superior se offerens, vel prudenter adducta, assuenda foramini vulneris.

318. Si omentum exierit, & humidum calidum, rutilo, sanguine rubescens adhuc est, reponendum, ut (316).

319. Si siccum, frigidum, lividum, ligatura, sectione, fotu, curatum, reponendum est.

320. Missio sanguinis largior, clysmata in initio injecta si crassa illaesa, diaeta, blanda respiratio, quies, situs, palmaria hic remedia.

C O N T U S A.

321. **S**I durum, obtusum, corpus motu, resistentia, morfu vel pressu, multa vascula simul confregit, laesio haec Contusio vocatur.

322. Cujus idea, accumulatio vulnufculorum cum attritu solidorum, & vasculorum.

323. Effectus ergo, solutio continui lacerans, destructio plurium. conterens, effusio liquoris in inania vicina, vel facta, & infinita mala, quae ex his sequi possunt. Contusis, fractisque costis emphysema lethale! Mem. ac. r. sc. 1713, 119.

324. Pessimum vero ex his (323), si, integumentis cohaerentibus, interiora sic affecta (321, 322, 323.), ut liquida stagnent, coëant, putrescant, unde ecchymosis, aneurisma spurium, fugillatio, ulcus, gangraena, caries, in glandulis scirrhus, cancer.

325. Laedit saepe ossa, tumque sequuntur descripta (249, 250, 251, 254, 256, 257.), & medullae laesio, unde ulcera, fistulae, caries, putredines; habet se enim medulla in ossibus, ut Cerebrum in cranio (273, 274).

326. Tum aliquando musculos, unde validae suppurationes, gangraenae, paralyces, contracturae. Si autem magnos nervos, qui multos emittunt ramos, corrumpit contusio, tum paralyfis, atrophia, insensibilitas, atque certa

certa fiet, nec curabilis ulla arte, gangraena inferiorum, quae inprimis vera de spina dorſi, ejusque contenta medulla.

327. Imo ſaepe ipſa viſcera corrumpit; tumque horum inflammatio, ſuppuratio, gangraena, ſcirrhus, functio laeſa.

328. Ex quibus (322, 323, 324, 325, 326, 327.) facilis eſt explicatio tot mirabilium & miſerabilium malorum, quae ex contuſione (321) ſequi ſolent, praedici poſſunt, tam Acuta, quam Chronica, certe infinita.

329. Cognoscitur praeſens, ſimulque detegitur affecta pars. 1. Conſpectu, tactuque. 2. Effectu doloris, ſtuporis, gravitatis, coloris mutati in rubrum, ſuſcum, plumbeum, nigrum, flavum, viridem, haemorrhagiae, gangraenae, (323, 324, 325, 326, 327.) 3. Comparatione cauſae, motae, figuratae, cum parte laeſa.

330. Et bene ſcitur, 1. Internam, magnam nobilium viſcerum contuſionem curatu impoſſibilem, morborum cauſam & mortis eſſe. 2. Oſſium valde periculoſam, curatu difficilem, inprimis circa juncturas, & medullam. 3. Cranii peſſimam, ut hiſtoria praemiſſa docuit, ob viciniam Cerebri. 4. Glandularum majorum, ad aures, axillas, mammas, pancreas, inguina, uterum, minitari ſcirrhos, caneros; & mala inde ſequentia.

331. In curatione contuſi ſemper tentanda reſo-

resolutio, cavenda suppuratio, magis vero gangraena.

332. Resolutio fit, dum extravasatum auferitur sine ulteriori vasorum laesione.

333. Id autem contingit, 1. Id reddendo fluidum. 2. Laxando vasa vicina. 3. Agendo fluidum in vasa, ea evacuando, vel fricando.

334. Hinc larga missio sanguinis; mox data purgatio fortis, nec inflammans; fomentum penetrans, laxans, resolvens parti impositum; frictio calida ad partem; interna solventia, sudorifera, diuretica, prosunt.

335. Quorum ordo, repetendi necessitas, magnitudo requisita noscuntur ex (334), & summo periculo.

336. Simul victus tenuissimus, minimeque putrescens, requiritur.

337. Si vero ob magnitudinem resolvi non potest, & manibus accessus datur, sacrificatio, apertura, suppuratio succedunt, simul actis, quae dicta (334). Si magnitudine mali pars jam mortua integre, aut & talis, ut inde certo praevideantur dolores intolerabiles, inflammationes, suppurationes, atrophiae, febres, mors, extirpanda, si fieri potest (464, ad 475.)

338. Plura tamen methodus dicta (331, 332, 333, 334, 335.) praestat, quam credi fere possit, quum natura egregie separet sponse, attenuet, resolvat, dissipet, & expellat.

OSSA FRACTA.

339. **S**I unius Ossis partes vi a cohaesione solvuntur in magna fragmenta, Fractura dicitur.

340. Quae si sola, & una, simplex; ubi multiplex, composita; si stipata vulnere, contusione, inflammatione, ulcere, pluribus fracturis, complicata vocatur.

341. Quin etiam pro vario situ fracturae transversa, obliqua, longitudinalis audit; & ratione fragmentorum sibi innitentium, aut juxta latera sibi mutuo applicatorum, vel eminente spina emergentium, varia nomina, naturam, medelam accipit.

342. Effectus ejus varii, pro varia indole ossis fracti, pro modo fracturae vario, pro varietate fragmentorum quoad situm, figuram, numerum, magnitudinem, pro varietate denique loci, in quo, vicinorum, circa quae, fit.

343. Primarii ergo sunt destructio muneris fulciendi, sustinendi musculos & dirigendi eosdem; musculorum contractio, membri accuratio, musculorum ex debito loco deturbatio, membri intorsio, ejusdem deformatio; periostei externi, vasculorum cellulas occupantium, periostei interni, membranae medullosoe, medullae ipsius laceratio, confusio, corruptio; luxuries vasculorum osseorum, unde calli inaequalitas, tumor, membrique deformatio; membranarum, tendinum, nervorum distractio,

ctio, laceratio, irritatio, compressio, convulsio; Vasorum vicinorum mutatio, destructio, obstructio, inflammatio, dolor, ecchymosis, marcor, suppuratio, gangraena, mors partis & saepe totius; contusio fere semper.

344. Quae expensa (342, 343.) praefens malum, ejusque statum docent, si tactus fragmenta; auris crepitationem; oculus laesam figuram, immobilitatem; intellectus causam, ejus impetum, modum impulsus, senii decrepiti, temperiei morbosae, hybernique frigoris efficaciam simul consideraverit, clarius est diagnosi.

345. Verum oblongae fracturae difficilior detectio, nisi sero: dolor, tumor, crassities partis, inaequalitas, pus foedum, causa fortis cognita, aliquid luminis dabunt.

346. Facilem, difficilem, tardam, celerem, integram, vel deficientem fore curationem praedicat figura, simplicitas, compositio, duratio fracturae, numerus, figura, magnitudo fragmentorum; locus ossis laesi; vicina laesa; tempus anni; aetas aegri & temperies.

347. Sanatio requirit,

1. Restitutionem in situm naturalem, extendendo, reponendo.
2. Retentionem in eo situ per fascias & machinas.
3. Unitorum, retentorumque consolidationem, enato callo.

348. Si fracta fitum proprium retinent prima indicatio cessat.

Si parum divergunt in latera, requiritur extensio parva.

Si omnino juxta mutua latera pertracta sunt, requiritur ingens extensio, ut intercepta removeantur, & ut debita longitudo & adaptatio fiant.

349. Extensio fit, 1. Apprehensio ossis prope fracturam manu, vel laqueis. 2. Firmato aegro. 3. Disposita parte in situ naturali. 4. Distractione lenta, recta, partium fracturarum ea vi, eoque, prout vis contractorum musculorum requirit. 5. Vi & applicatu instrumentorum mechanicorum, si robur manus deficit.

350. Quae (348, 349.) quum fine vi & dolore saepe vix fieri queant, ubi partes jam inflammatae, saepe omitti debent, donec sedata inflammatio. Aliter convulsi moriuntur, vel gangraena correpti.

351. Si fragmenta libera, eximenda, si facile fieri queat. Si acumina eminentia extensionem plane prohibent, & patent, excindenda; si latent, incisione detegenda prius. Si fractura composita valde & complicata, imprimis cum ingenti simul contusione, ossium contritu, vasorum magnorum destructione, requiritur ilico, si nihil vetat, extirpatio.

352. Restitutio fit partem rite extensam (349), & paratam (351), caute, lente, leniter ita intorquendo, donec os ossi debito in loco

loco occurrat, musculi vero revulsi suo in situ sint repositi, nihilque intercipiatur.

353. Id notescit ex anatomicis, comparatione partis sanae, dolore sublato, longitudine & figura naturali reddita.

354. Retentio in situ fit fasciis, spleniis, ferulis, canalibus quietem conciliando, tum impediendo & dirigendo actionem musculorum.

355. Fasciae adstrictae tumorem, suffocationem, gangraenam producant; unde infinita mala: ergo leviter attrahendae, ut firmare, & vascula leniter compescere, queant.

356. Si vulnera adsunt, curanda ex arte, (185, ad 239.) sed rara deligatione. Idem de inflammatione, dolore, tumore, & reliquis symptomatibus intelligendum.

357. Tum fit concretio, callusque, citior, tardior pro aetate, ossis crassitie, pondere incubituro, vario tempore, intra 20 & 70 dies.

L U X A T A.

358. **L**uxatio est recessus extremi ossis mobilis ex cavo, in quo naturaliter movetur, cum motus impedimento.

359. Qui integer, vel pro parte; unde luxatio, & distortio.

360. Pessima, quae epiphyssi ab corpore ossis soluta accidit.

361. Causa vis externa extendens, intorqueus, expellens.

562. Aut

362. Aut interna, cavo innata, extrudens.

363. Hae causae (361, 362.) juvantur extensis, laxatis, ruptis ligamentis, sive id ab externa, sive ab interna causa.

364. Hinc figurae in parte mutatio, tumor, cavitas, elongatio, accurtatio membri, immobilitas, distractio muscutorum, torpor subjacentium, paralyfis, vasorum vicinorum compressio, dolor, pervigilium, inflammatio, oedema, ancylosis, convulsio, marcor, mors partis, vel & totius.

365. Ex quibus notis signa evidentia habentur luxationis.

366. Et expensis magnitudine, figura, situ, parte pressa & intercepta, tempore durationis, concretionem luxatorum, dolore, inflammatione, convulsione, & reliquis symptomatibus, partibus ambientibus tenuioribus, crassioribus, ligamentis destructis, vel modo elongatis, musculis, annexis, & similibus, prognosis habetur, quae doceat, an integra, an deficiens, celeris, tarda, facilis, vel difficilis futura sit sanatio.

367. Ad quam requiritur, 1. Luxatorum redaptatio. 2. Repositorium in suo loco ad sanationis finem retentio.

368. Repositio fit, 1. Firmando corpus aegri. 2. Movendo partem, ut directe respondeat suae cavitati. 3. Introducendo per intorsionem, trusionem, pulsationem.

369. Reposita in quiete retinentur quiete, fasciis, situ partis naturali,

I N F L A M M A T I O.

370. **I**Nflammatiō, Ignis, Phlegmone, ob
causae, & effectuum similitudinem,
ab igne nomen habet.

371. Estque sanguinis rubri arteriosi in mi-
nimis canalibus stagnantis pressio & attritus a
motu reliqui sanguinis moti, & per febrim
fortius acti.

372. Quod ergo fieri potest vel in finibus
arteriosis, vel in vasis serosis lymphaticis aliis-
ve minoribus, arteriosis, dilatatis osculis ad-
missos globos rubros, aut alia fluidi elementa
crassa, per fines transmittere non potentibus.
Si sanguis transfunditur in eas venas, quae
spiritibus accommodatae, inflammationem,
excitat. Cels. 5.

373. Ergo ejus sedes omnis pars corpo-
ris, in qua reticulares arteriarum distribu-
tiones, vel Lymphaticorum arteriosorum
ortus.

374. Hinc Arteriae ipsae, venae, nervi,
membranae, muscoli, glandulae, ossa, car-
tilagines, tendines, viscera omnia, adeoque
totum fere corpus, sed nusquam frequentius
& tenacius, quam in adipe.

375. Hanc Stagnationem (371) efficit in
arteriis minimis, 1. Quidquid premendo, di-
strahendo, intorquendo, rumpendo, contun-
dendo, urendo, erodendo, crispando, vaso-
rum fines ita arctat in conicis, cylindricisve,
ut

ut diameter aperturæ fiat diametro sphaeræ sanguinis minor. Calor, motus vehemens, infixa ligaturæ, pondera incumbentia, acria ingesta vel applicata, frigus acre, frictio nimia, omnes causæ vulnerum, contusionum, erosionum, fracturarum, luxationum, obstructionum, huc pertinent.

376. Eandem producit, 2. Quidquid meatus obturat, acriæque applicat simul, sive intus, sive extus; ut oleosa salina, acria.

377. 3. Omnia, quæ sanguinem cogunt, ut cœcat; motus nimius, derivatio tenuioris partis ex sanguine per sudores, urinas, salivas, diarrhoeas; coagulantia.

378. Efficiunt eam in vasis lymphaticis arteriosis, 1. Omnes causæ, quæ initia horum latiora ampliant, ita ut in ea intrent partes sanguinis crassiores, quæ propulsæ ulterius occurrunt angustis conniventibus, ubi tum patiuntur eadem, quæ exposita (377); talis est laxitas vasculi in suo principio, motus violentus liquidi arteriosi. 2. Omnes causæ alteri inflammationi communes (375, 376.)

379. Unde & similis morbus in omni vase conico, ubi fluit ex lato in angusta liquor, obtinere potest; ut enim in sanguine rubra, sic in Lympha alia est forte pars crassior reliquis.

380. Ex quibus vera diversitas phlegmones, erysipelatis, oedematis, scirrhi, cum inflammatione liquet.

381. Quoties autem causæ hæc (375, 376,

377, 378, 379.) producere stagnationem hanc (371, 372, 379.) in vasis (372, 373, 374, 378, 379.), tum vis acti sanguinis a vita superflite producit effectus quosdam, qui simul signa Inflammationis.

382. 1. Arteriae minutae vixque visibiles obstructae jam a sanguine distendente augentur: inde tumor ruber. 2. Vasa Lymphatica arteriosa, ante pellucida, & invisibilia, eadem patiuntur; inde augmentum rubedinis praecipue, dum vasa tenerrima, & vesiculae, in panniculo adiposo, plena sanguine intruso, crasso, liquidiore parte orbat. 3. Distenta vascula rupturae propinquant in fibris minimis; inde dolor punctorius. 4. Compinguntur valde liquida & solida; hinc durities, renixusque partis. 5. A rubro accumulato, & valido impulsu, rubedo splendens. 6. A renixu, pulsu, compactu, vasorumque adhuc meabilium angustatione a tumore obstructorum, attritus fit ingens partium liquidi inter se, in solidum, solidi in illas; inde calor, & aestus. 7. Et quia pulsi a corde sanguinis impetus exceptus finibus vasis obstructi latera dilatat, fit Pulsatio. 8. A fibris irritatis, & sanguine celerius per aperta acto, quia venis revehitur, sed arteriis in multis prohibetur, acceleratur Pulsus; fit febris, sitis, calor, vigiliae, debilitas, molestia.

383. Haec species (382) est morbi nondum adulti.

384. Tum cruor emissus pleno saltu ex vena

vena late aperta pelvi exceptus, frigescentem format albam, duram, crassam, rigidam pellem instar corii fere porcini.

385. Incremento malo, eadem adhuc (382, 383, 384.), sed aucta; separatur expressa lymphæ, densatur sanguis rubor.

386. Si humor fluens blandus, motus ejus sedatus, causa obstruens non nimis solidata, obstructio parva, eaque inprimis in arteriis, vel in initiis lymphaticorum, canales mobiles, diluens vehiculum, reducto fluore concreti, motu stagnantis, solvitur inflammatio *resolvendo*.

387. Si humor fluens blandus, motus citatus, obstructio magna, nec resolvi (386) potens, actus symptomatibus (382, 384, 385.), vascula distenta rupta cum dolore, calore, pulsu, tumore, liquores suos effundunt, solvunt, putrefaciunt leviter, solida tenera atterunt, solvunt, fluidis miscent in unum similem album, spissum, glutinosum, pinguem, humorem, Pus dictum; hæc *Suppuratio*, alter modus, quo terminatur inflammatio.

388. Si humor acer, valde motus, obstructio magna, vasa rigida, omnia symptomata (382, 386, 387.) magna, tum vascula subito rumpuntur, liquida putrescunt; ichor effusus sub epidermide in bullas colligitur instar loturæ carnis, vel saniei flavæ, cineritius, pallidus, fuscus, ater fit color; rubor, dolor, calor, pulsatio, tumor in loco affecto

78 INFLAMMATIO.

affecto definit, in vicinis obtinet; fit mors partis affectae: vocatur *Gangraena*; tertius modus, quo exit inflammatio.

389. Ubi sic affecto (388) loco compressio externa accidit, vel calor ingens humida dissipat, pars mortua instar arefacti corii durefcit, inferiora suffocat, & corrumpit.

390. Frigida actu vel potentia, adstringentia, coagulantia, repellentia, pinguis acrimonia, emplastica, narcotica, ligaturae fortes, compressio externa, hanc mutationem inflammationis in gangraenam (388) cito promovent.

391. Tumque in Sphacelum augent.

392. Si pars inflammata glandulosa, calor internus externusve magnus, materies impacta inertior, crassior, emunctoria obstructa glandularum, folliculi vero harum & latera distenta, fit tumor durus, indolens, glandulae: vocatur *Scirrhus*; quartus finis abeuntis inflammationis.

393. Causa, pars affecta, magnitudo, profunditas, velocitas, natura aegri, symptomata inflammationis, collata cum signis, effectibusque, prognosin absolvunt.

394. Perspicuum quoque pro vario statu mali varias esse curaturo indicationes.

395. Si enim aliqua causarum (375, 376, 377, 378, 379.) in parte quacunque (372, 373, 374, 379.) inflammationem (371) produxit, ut adsint symptomata (383, 384.) & conditiones primae (386), oriuntur hae indicationes:

1. Impedire ulteriorem vasculorum laesionem.
 2. Eam, quae jam facta, tollere.
 3. Materiae obstruenti fluiditatem, lenitatemque conciliare, conservare.
 4. Vel, si id obtinere non potest, retropulsum in vasa majora agere.
396. Laesio ulterior impeditur,
1. Causas (375, 376, 377, 378, 379.) notas tollendo, corrigendo.
 2. Impetum arteriosi sanguinis minuendo per educationem sanguinis, purgationem alvi.
 3. Copiam liquorum minuendo per eadem.
 4. Revellendo impetum sanguinis in partes alias, suctu, frictu, epispasticis, vesicantibus, fomentis, balneis, fonticulis, setaceis, forti alvi subductione.
 5. Aëre subfrigido, sicco; affectibus animi nullis, vel sedatis; quiete naturali, vel artificiali, victu tenui, liquido, antiphlogistico, potu simili; medicamentis diluentibus & refrigerantibus simul.
 6. Sedando impetum in ipso loco, applicatis refrigerantibus, repellentibus, adstringentibus externe, admistis anodynis, tum aperientibus, varia, pro re nata, mistura.
397. Laesio facta tollitur usu eorundem (396): nam distractione nimia laxata, propria fibrae vis priscam formam restituet, & nutritio vires reddet.

398. Ma-

398. Materiae obstruenti conciliatur fluiditas, si illa attenuatur, si diluitur,

1. Vasis oscillationes elasticas restituendo per imminutionem distendentis liquidi, misso sanguine, purgatione multa; per stimulum additum fibris ope liquidi tenuis, aromatici, calide epoti; fomentis, frictionibus, cucurbitis, scarificationibus.
2. Nova liquida tenuia, aquosa, calida potando, impacta diluendo.
3. Utendo attenuantibus, resolventibus, & oppositis genio obstruentis, interne, externe, forma decocti, balnei, fots, vaporis, cataplasmatidis, emplastri, unguenti specie.

399. Lenitas procuratur potu aquoso, victu blando, medicina blanda diluente, & obtundente, vel singulari dote acri specifico opposita.

400. Retropulsus fit,

1. Evacuatione magna liquidi arteriosi, venosique, missione sanguinis.
2. Laxatione fibrarum.
3. Frictione artificiali.

401. Hinc intelligitur, quatenam sit in omni morbo inflammatorio, interno, externo, illa, semper quaerenda, Resolutio; quae sanatio perfecta; quae sine crisi (386).

A B S C E S S U S.

402. **S**I, his (395, 396, 397, 398, 399, 400.) frustra, non, aut sero, paratis,

ratis, inflammatio in suppurationem (387) vergit, idque per signa, ibi (387) posita, notescit, indicationes erunt,

1. Crudum ocyus maturare in unum humorem.
2. Idem, ut & vicina, emollire.
3. Ad exteriora ducere.
4. Puri cocto exitum conciliare.
5. Mundare locum.
6. Reliquum instar vulneris percurare.

403. Maturatio fit applicatione horum, quae,

1. Motum in parte augent, fovendo, stimulando, calefaciendo per ea, quae re ipsa, vel & virtute calefaciunt; in toto similia praestant, excitata febricula.
2. Excitatum motum, & calorem ad eum locum coërcent, impediendo nimiam exhalationem & dissipationem per obturantia glutinosa, lenimen acrimoniae nimiae.
3. Moderando motum totius fluidi vitalis, ejusque temperiem ita, ut nec torpeat, nec excitetur, nimis.

4. Relinquendo locum clausum, donec omne inflammatum irresolubile suppuratum sit. His enim causis bonum fiet Pus in parte.

404. Nisi materies inflammata sic mutata, cum periculo, & sine profectu, aperitur abscessus.

405. Mollities partis, fluctuatio pressi tumoris, albitudo, remissio doloris, caloris, ruboris,

ruboris, tensionis, pulsus, febris, vertex mucronatus tumoris, gravitas dolori succedens, docent pus jam factum, atque exitui aptum esse.

406. Si tum relinquitur diu in loco clauso, attenuatur, acre fit, putrescit, augetur, vicina consumit, erodit, mole, pondere, & motu sinus, fistulasque, creat variis locis varias, pessimas in intestino recto. Aut dissipata parte tenuiori, reliquum durescens tumores duros, maxime circa glandulas, creat. Vel denique venis lymphaticis, aut sanguiferis per erosa oscula impressum aborbetur, sanguini miscetur, hunc inquinat, & collectum in visceribus pessimis collectionibus ea corrumpit, horum functiones turbat, atque ita infinitos, eosque gravissimos, morbos efficit.

407. Iisdem auxiliis (403.) integumenta loci suppurati inferne & superne emolliuntur, attenuantur, laxantur, ut & vicina.

408. Quin & hac ope (407.) minuta refectentia horum, per auxilia maturantia (403.) pus factum extra pellitur, vel attrahitur foras.

409. Tum modice acria, emollientia, subpinguia mista simul applicentur, ut & mortua tegumenta facilius, & sine dolore aperiri queant.

410. Dein, pressio rite pure in assurgentem tumorem, parti albissimae, mollissimae, eminentiori, inferiori, intrudatur scalpellum, donec exeuns pus satis penetratum doceat, dein elevetur aequabili sectione fursum lata plaga,
aut

aut per oppositam plagam cuspidē acta, media integumenta dissecentur, vitatis fibris, vasisque: leniter mox exprimatur, & successive, pus abundans; nec aëre, nec turundis, vexetur.

411. Denique curetur mundantibus, suppurantibus, digestivis, balsamicis, deterfivis, exsiccantibus, pro re nata, variatis, juxta doctrinam vulnerum (192, ad 220.)

412. Si inanis metus ferrum repudiat, applicetur causticum parti (410.); eschara butyro separetur mollita; curatio fiat ut prius (410. 411.)

FISTULAE.

413. **H**inc Sinuum, Fistularumque origo, causa, natura, locus, effectus, intelliguntur (406.)

414. Aperti (413.) facile cognoscuntur; clausi cavitatis mollis tactu deteguntur.

415. Curantur dissecta parte inferiori, impletionē cavi per liquefacta digestiva pro re nata, injectu deterfivorum, ligatura sensim premente a fonte ad aperturam: sed citissime integumentis artificiose supra cannulam fossatam, filum argenteum, vel per syringotomon, dissectis.

416. Bubo, parotis, furunculus, anthrax, carbunculus, phyma, erysipelas, morbilli, variolae, maculae rubrae, hinc quoad cognitionem, praedictionem, curationem, sciuntur.

417. Nec

417. Nec difficulter hinc scitur eventus suppurationis internae, ad duam artificis manui accessus non datur, magna quippe & multa mala (406, 413), & collectiones puris in cava corporis.

418. Si tum necessitas partis affectae ad vitam, sanitatemve scitur, facile praevidetur futura, & curationis difficultas.

GANGRAENA.

419. **S**I inflammationi (371, 372.) Gangraena (388) succedit, alia curatio requiritur: vocatur autem Gangraena ea partis mollis affectio, quae, abolito influxu vitalis humoris in arterias, effluxu per venas, in mortem tendit; sed Sphacelus ea, quae jam in tota parte omnem vitalem actionem perfecta morte destruit, superstiti vita in reliquis.

420. Gangraena ergo ut plurimum panniculum adiposum, Sphacelus cuncta ad ossa usque inficit; illa praecedat, hic ut plurimum sequitur; nisi ab ossis corruptione, medullae, vel periostei originem duxerit: unde & apparet, singularis gangraenae species, quae sine febre, inflammatione, aut jactura caloris nativi, fit in partibus sub contusa medulla dorsi positus. (320.)

421. Ergo Gangraenae & Sphaceli causa eadem, sed vi, duratione, loco diversa.

422. Ideo, 1. Omnia, quae inflammatio-

nem

nem faciunt (375, 376, 377, 378, 379.), si liquida stagnent, & nifus in ea vivi sanguinis magnus: eo pertinent *α*. Ligatura venarum. *β*. Compressio earum ab *α* causa quacunque, ut tumore, &c. *γ*. Frigus ingens. *δ*. prohibita perspiratio in phlegmone per adstringentia, emplastica, frigida, reperiuentia, stupefacientia, maxime si interna acria, vel acria simul externis applicatis permista. *ε*. Inflammatio interna, externa. *ζ*. Vulnerata, contusa, luxata, fracta, maxime si arcte constricta. *η*. Oleosa acria sanis applicata, vel aegris. *θ*. Decubitus. *ι*. Herniae suffocatae, & clausae.

423. 2. Quae liquida, acuunt, ut vascula exedant, destruantque, ut *α*. Stagnatio clausi & calidi humoris diuturna, unde acrimonia (80), corrosio, hinc cruor in aneurismate, pus in abscessu, aqua in cranio, thorace, abdomine, scroto, &c. contusa & effusa in laefis. *β*. Mala, morbosa, acris temperies in toto peccans, & locum alluens; ut lymphadiu fluens circa loca tendinosa, ichor cancri, fluor dysentericus, fluor hydropicus, materiae febrilis, pestilentis, variolosae, scorbuticae fluxus ad carnem, inprimis ad gingivas.

424. 3. Quae mortem extremorum creant defectu vitalis influentiae, ut quies senilis, debilitas summa, contusiones ingentes magnorum nervorum, spinae dorsi, medullae spinalis, magnorum gangliorum. (326, 421.)

425. 4. Venena mirabilia.

426. Gangraenae futurae signa sunt causae ejus (422, 423, 424, 425.) praecognitae.

427. At vero praesentis haec, 1. Phaenomena inflammationis subito ablata sine correctione causae, (confer 382, 383, 385. cum 422, 423, 424, 425.) 2. Sensus hebes. 3. Color pallidior, cinereus, fuscus, lividus, niger. 4. Mollities, flacciditas, ad tactus vestigia non resurgens. 5. Pustulae ichore lymphatico subflavo, vel rubello plenae in loco inflammato. 6. Ubi a frigore, pruritus & punctura ingens, una cum rubore intenso, quem brevi nigritudo mortifera sequitur.

428. Sphacelus futurus scitur ex signis Gangraenae praesentis (427) assiduo auctis.

429. Praesentis autem signa sunt, 1. Gangraena exquisita praegressa. 2. Sensus, motusque integre sublatis, ut pars scissa, puncta, ulsa, usque ad ipsa ossa, nihil sentiat, sed gravis modo sit. 3. Color lividus, fuscus, niger. 4. Mollities, flacciditas, frigus, cutis separabilis, tandem siccitas, durities. 5. Foetor cadaverosus. 6. Corruptio mortifera, profunda, omnia vicina depascens in ossa usque.

430. Ingens in hoc morbo & velox discrimen praesagia vera exigit.

431. Quam veritatem dabit, 1. Iusta consideratio aetatis, temperiei, morbi, virium. 2. Velocitas mali. 3. Causa interna vel externa

terna cognita. 4. Anni tempestas. 5. Locus affectus, ut vitae magis, minusve necessarius, vel prout humida, sinuosa, aut sicca temperie donatur.

432. Hinc regulae:

A Gangraena sphacelus.

A Sphacelo mors partis, & vicinorum cito infectio.

Gangraenae ilico succurrendum.

Sphacelus ilico extirpandus.

Gangraena-cerebri, viscerum, vesicae, lethalis, & in acutis cito mortis, partibus majoribus vix apparentibus laesis, causa.

Gangraena oris interni, labiorum, narium, genitalium, curatu difficilis.

Sphacelus extremorum, tendinosorum, lethalis in senio.

Gangraena hydropicis, phthificis, scorbuticis pessima, mortis nuncia.

Sphacelus superiora petens, vigilias, deliria, syncopen, ructus, singultus, spasmos, dolores, sudorem frigidum, soporem creans, praenunciat mortem.

Lividitas, nigritudo, ariditas circa ulcera, gangraenam, sphacelum, mortem, adesse nunciant.

433. Indicatio in Gangraenae curatione, 1. Vires firmare. 2. Putridi ingressum in venas impedire. 3. Putredinem conceptam arcere, coercere.

434. Firmantur vires dando, 1. Quae causae internae (422, 423, 424, 425.) debellan-

bellandae profint, spiritus excitent, liquidis motum circularem conservent, habita simulatione aetatis, sexus, temperiei, tempestatibus. Illa ergo ex classe refrigerantium, vel calefacientium petuntur pro re nata. 3. Cibos potusque analepticos. 4. Epithemata ex pane tosto cum prescriptis (No. 1. hujus) applicata venis, vel circa nares.

435. Impeditur putrefacti in venas introitus, 1. Firmando vires (534), adeoque augendo motum ad exteriora. 2. Curando exitum ad exteriora; fomenta, cataplasmata ex diaphoreticis, emollientibus, laxantibus, facta, scarificationes, cucurbitae, hirudines id agunt, cum calore externo.

436. Putredo incipiens corrigitur, 1. Tollendo ejus causas sensibiles (422, 423, 424, 425.)

437. 2. Corrigendo ejus causam proximam, stagnationem, & calorem. *a.* Condiendo stagnantia contra putredinem. *β.* Muniendo solida contra eandem. *γ.* Stagnantibus correctis per vasa munita conciliando motum.

438. Condiuntur liquida applicatione salis, aceti, vini, spirituum vini, aromatum.

439. Iisdem (438) servantur solida intacta.

440. Stagnantia deducuntur in motum: *a.* Diluendo aquosis affatis haustis & applicationibus. *β.* Stimulando arterias per ea, quae malo opposita. *γ.* Movendo liquida calore, frictione,

frictione, cardiacis. ℞. Sublata copia nimis distendente per missionem sanguinis.

441. His (434, 435, 436, 437, 438, 439, 440.) cito applicatis, saepe renovatis, multoties incipiens gangraena felici correctione & diaphoresi benigne tollitur.

442. Si autem liquida jam putrefacta, horumque mobilissimae partes exhalaverint, tum & canales destructi fuerint, malum non cedit his remediis, neque reddetur corruptae parti sanitas, sed vicina multum destruentur motis, neque tamen exhalare potentibus, vivis.

443. Ideo totus scopus hoc casu (442) separare mortuum a vivo.

444. Separatio haec fit semper vi vitalis liquidi ruentis ad fines gangraenosae escharae, ibidem suffocati, sicque in suppurationem (387) acti, unde solvuntur fibrae necientes gangraenam parti sanae.

445. Adeoque patet, in eo haerere artem, ut, 1. Fiant ea, quae dicta (433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440.)

2. Ut acceleretur suppuratio.

3. Ut emolliatur eschara.

446. Ut suppuratio acceleretur, conducit scarificatio putrefacti usque ad vivorum initia: sic enim, suffocatione nimia imminuta, loco serpentis gangraenae fit abscessus, quo cutis & adeps gangraenosa plerumque a subjectis adhuc vivis separantur.

447. Quo autem sanguis plus in hosce fines

ruat, hirudines, cucurbitae, & similia attrahentia saepe applicata profunt.

448. Incisa (446) pars calidis liquoribus, corruptioni resistentibus (438), & duritiem escharae (389) emollientibus (403), fovenda.

449. Partes pendulae, emortuae, solutae, emollitae escharae tollendae tenaculis, forfice.

450. Toti parti affectae assiduo applicanda cataplasmata calida, & cum calore continuo sustentato agentia; quae ex Emollientibus, Diaphoreticis, Anodynis, consistunt.

451. Huc etiam plurimum facit rarior partis detectio, quam vulgo fieri solet.

452. Ubi, his (446, 447, 448, 449, 450, 451.) factis, eschara contrahi, scarificata humescere, margo sana tumere, rubere; suppurari, mortuum vacillare incipit, signum est, separationem fieri, subsistere. Serpens malum, brevi purum futurum locum.

453. Tum lenia, anodyna, balsamica, digestiva applicanda sunt, raro detegendum ulcus est; omnia, quae fibris rigiditatem dant, vitanda; quies parti danda; & porro instar ulceris malum pertractandum erit (411).

454. Si ab impactu acri Gelu gangraena (427. No. 6.), pars, nive imposita, vel impositis linteis, aqua gelida humectatis, operienda erit, donec, spiculis frigoris in nivem vel aquam

aquam receptis, iterum solvi incipiat, redeunte vita.

455. Aliter enim caloris applicatu pars putrescit, actis, nec eductis spiculis.

456. Eo autem peracto (454), calidis refocillandus cardiacis, & in sudorem usque calefaciendus aeger est.

S P H A C E L U S.

457. **S**I gangraena jam in sphacelum conversa, infectum auferendum.

458. Quae ablatio diversa, prout pars vel tota, vel pro parte affecta, vel prout tota tolli non potest ob situm; ut nates, &c.

459. Si ergo pars non usque in fundum corrupta, aut extirpari nequit, conamur, 1. Progressum impedire. 2. Corruptum auferre.

460. Progressus tollitur, si communicatio mortui cum vivo aufertur.

461. Id fit, si in vicinia sani & mali limes ponitur secando, urendo, rodendo; isque undequaque satis profundus.

462. Infectum separatur, si, impedito progressu (461) prius, vel simul dum id fit, tota pars usque in fundum sanum uritur, secatur, dein acri lixivio calide applicato eroditur, donec in escharas, assiduo emolliendas (403), & tollendas, usque ad viva consumatur, eximatur. Vitatis summa cum cura vivis.

463. Ubi

463. Ubi dein sanitatis & vitae indicia redeunt, curandum ut ulcus, vulnusve.

464. Si vero pars extrema in os usque sphacelata tolli potest, salva vita, una cum osse ipso extirpanda erit; quia nudum vasis nutriri nequit, neque vivere potest.

465. Illa extirpatio in digitis, metacarpo, vel metatarso, cuneo peragitur, & malleo.

466. In majoribus vero, ut femore, crure, humero, brachio, egit operosiore molimine, quod intelligitur ex sequentibus.

467. Definitur locus, ubi extirpatio instituenda ex hisce,

1. Sanum maxime conservandum.
2. Corruptum accuratissime simul & semel tollendum.
3. Usus commodissimus parti superstiti procurandis.

468. Ergo in caeteris sectio fiat in sano prope aegrum (ob 467. No. 1, 2.) ; in crure autem sub genu semper (ob 467. No. 3.)

469. Ad amputationis administrationem, & felicem successum intelligendum, attenditur,

1. Ad praeparationem.
2. Actionem ipsam.
3. Curationem symptomatum.
4. Consolidationem.
5. Supplementum amissorum.

Praeparatio fit,

1. Compressu vasorum magnorum sanguiferorum arteriosorum per splenia applicata pyra-

pyramidalia, & ligaturam tornando adigendam super his in parte sana prope aegram.

2. Tractu valido & aequabili partium incidendarum ope ligaturae ex corio fibulatae cum loris.

3. Firmatione cauta aegri, & partis amputandae.

4. Moderato inflexu partis, ne nimis extensa fecetur.

5. Narcotico cardiaco ipsi aegro exhibito.

470. Actio fit in parte praeparata (469).

1. Cultro acuto, forti, curvo, in dorso obtuso, bene temperato, fortiter per omnia ad os usque adacto, aequabiliter & fortissimo applicatu ad os in orbem circumacto, ut una celeri sectione totum periosteum accurate discissum sit.

2. Si duplex in amputanda parte os, interstitia similiter minori, utrimque acuto, cultello quam exactissime dissecando.

3. Dissecta (1. 2. hujus) per ministros fortiter distrahendo, ut hiatus sit inter margines sectionis.

4. Serra acuta, subtili, forti, tensa, os secando, quae agenda perpendiculari, forti, aequabili motu; incipiendo ab tenuioris dissectione, definendo in crassissimum, si os duplex; ne vi serrae in festucas fissum diffiliat debilius.

5. Ossia inter secandum per ministros artificiose flectendo, ut liber sit serrae meatus.

471. Sym-

471. Symptomatum, extirpationem sequentium, primarium Haemorrhagia semper ilico sistenda :

1. Vasis, jactu sanguinis deprehensis, apprehensis per tenacula elatere compressa, e ductis, filo trajecto & circumducto arte constrictis, si majora sunt. Aut vas constringendo per filum acubus binis incurvis utrimque ad latera vasis infixum.
2. Cauteriis ignitis applicatis.
3. Plumaceolis vitriolo imbutis ad vasa, absorbentibus alia ad loca applicatis.
4. Partes vivas, retrahendas (469. No. 2.), laxatas reducendo.
5. Vesicam circumponendo trunco, pulvere adstringente refertam.
6. Ligatura firmante.
7. Somno, quiete, victu sollicitè procuratis.

472. Consolidatio fit in osse, si cito curetur exfoliatio, & caveatur caries, quod fit, si ilico ei applicetur spleniolum sp. vin. mastichino madidum.

473. In carne vero, ut in historia vulnrum dictum fuit (ab 189, 192, ad 210.).

474. Si aegro, sic truncato magnam partem (466, ad 471.), viscera chylopoea & haematopoea valida sunt, plethorae effectus saepe sequunt (106), quibus ut auferatur causa, missio sanguinis aliquoties, pro re nata, instituenda, & victus moderatus.

475. Amissi damnum farcit imitatio artificialis perditì, per fabricatas machinulas.

Vid.

Vid. Aquapendentem, Hildanum, Solingen, Paracum.

DE COMBUSTIONE.

476. **S**I ignis ardens, vel in fervido corpore latens, corpori nostro applicatur, oritur destructio vasculorum, extravasatio humorum, pro varietate causae, durationis, partis affectae, varia.

477. Hujus (476) varietatis gradus varii similes sunt his, qui decurrunt a prima & levissima inflammatione, (370, ad 464.) usque in saevissimum sphacelum.

478. Hinc phaenomena, diagnosi, prognosis eadem.

479. Quin Curatio nihil differt: potus antiphlogisticus semper necessarius.

480. Ustio intra limites resolvendae inflammationis subsistens (386) curanda his, quae liquida condiant, moveant, vasa expediant, conservent: id fit igne moderato, fotu, cataplasmate, (395, ad 402.) butyro loto, spiritu vini cum paucis vitriolo.

481. Ustio itura in gangraenam, crispata jam & erosa cute, elevatis bullis, curanda ut inflammatio talis, fotu, cataplasmate, emollientibus, digestivis (402, ad 454.).

482. Ustio jam in crustas gangraenosas, vel sphacelatas acta, curanda ut illi morbi (419, ad 476.)

483. Nuf-

Vid.

483. Nusquam plus prospiciendum pulchritudini cicatricis, quam hic: vid. (217).

S C I R R H U S.

484. **S**cirrhus (392) pro causa habet quidquid succum in glandulis coagulare, inspissare, ficcare, potest. Ejus ergo sedes omnis glandula; sed inprimis quae liquorem facilius inspissandum habet, vel ratione loci stagnare plus cogit. Unde in oculis, naribus, ore, mammis, axillis, inguinibus, pancreate, mesenterio, utero, saepius obtinet.

485. Hinc inflammatio (392.); lac stagnans, caseosum, durefcens, coagulatum; contusio (322); atritus validus; anthrax; bubo; ulcus praemature clausum; materies atrabiliaria sanguinis, bilisve, maxime cessante consueto menstruo, vel haemorrhoidali fluxu; lapidescens, crassa, austera, gypseae materies; vita tristis; victus durus; haereditaria labes, scirrhum creare possunt.

486. Effectus scirrhi nati, occupare aucta mole vicina, ea premere, comprimere; perdere functionem scirrhosi, & vicini; hinc inflammationes, suppurationes, gangraenas, paralyses, atrophias, sphacelos, sterilitatem, partum difficilem, volvulum, & multa similia mala producere, quae ex natura & officio laesi, & comprimentis, facile deduci queunt.

487. Prae-

487. Praesentia scitur, causa (484, 485.), effectu (486), phaenomenis (392), loco affecto (484), temperie aegri, cognitis.

488. Ex iisdem (487) eventus praefagitur, considerando durationem mali, & effectus (486). Sunt per se innocui, evadunt motu incitato maligni.

489. Qui saepe vitari impos aeternum metum parit.

490. Unde Curaturus notet,

1. Scirrhum, si recens, benignus, loco idoneo situs, nondum perfecte durus, in homine euchymo, tentandum emolliente, resolvente medela; quo fumi acidi, & vis mercurii inprimis spectant.
2. Si non cedit his, si locus, situs, vicina mobilitas, conditio mali, robur & valetudo aegri permittunt, ocysus ferro integre eximendus est.
3. Si vetus, colore, duritie, scabritie, pruritu, inchoato dolore malignus, loco vel vicinia timendus, adhaerescens, in corpore cacochymo, extirpatu impossibilis; tum omnia vitanda, quae motum augment, ne carcinoma fiat. Ideo emollientia, suppurantia, rodentia, caustica, dissipantia, mala sunt.
4. Sed sola tum (490. 3.) anodyna, sedantia motum, Saturnina, Mercurialia blanda conveniunt.

491. Si simul temperies peccat, haec corrigenda prae caeteris.

C A N C E R.

492. **S**cirrhus (392), aetate, augmento, motu vicinorum, si movetur ita, ut vasa vicina ad margines scirrhi inflammari incipiant, evadit malignus, & vocatur jam Cancer a similitudine, vel Carcinoma.

493. In quo (492) gradus inflammationis vicinae; acrimoniae putridae excessus in loco affecto; dignitas partis; glandularum nexarum numerus & conditio; temperies totius, diversos malignitatis primae status docet.

494. Si suis continetur pellibus, Occultus, his ulcere ruptis, Manifestus vel Ulcerosus dicitur; posterior primi soboles.

495. Causa est quidquid scirrhum facit (484, 485.), acre scirrho mistum; mutatio in circulantibus, a menstruis, haemorrhoidibus, haemorrhagia qualibet, retentis; sterilitas, coelibatus, effoeta aetas a 45 ad 50 annos; victus austerus, acer, calidus; affectus animi tristes & biliosi, irritatio externa quaelibet, motu, calore, acrimonia, emolliente, suppurante, caustica, vesicante medela externa, vel interna similia peragente.

496. Locus ut Scirrhi (484).

497. Cognoscitur Occultus ex signis scirrhi (487) praegressi, accedente titillatione, pruritu, calore, rubore, dolore lancinante, urente, pungente, colore rubello, rubro, purpureo,

pureo, caeruleo, livido, atro; duritie summa, praerupta, scabra, cum eminente apice; tumoris augmento; vasis sanguiferis vicinis tumentibus, nodosis, varicosis, crassis, atris.

498. Ulceratus noscitur ex praegresso occulto prius cognito (497), si aperitur: pel-
lis tum quasi excoriando denudatur, & tenuis, acer, ichor, quasi transsudando exprimitur.

499. Ejus hic progressus: vasa sana circa margines canceri duri vi fluentis vitalis liquidi attrita, & assurgente tumore distracta rumpuntur, hinc putredo, tum sanies subtilis, acris, foetida, cadaverosa, ambientia rodens, vicina exedens, progressus in ambitum, & in profundum ad partes vicinas emittendo undique radices malignas, quibus tenet fortiter, labia tumida, retorrida, horrenda, dolor intolerabilis, urens, pungens, rodens, color cineritius, lividus, niger, canceri occulti ad glandulas communicantes, haemorrhagiae, convulsiones, febris lenta, extenuatio totius, *ἀνοσμία*, indolentes in aure calli, lipothymiae, inde peresis & consumptis mors.

500. In Euchymis occulti canceri quiescentis facilis toleratio, moti rabies (499) praedicatur.

501. Cancer parvus, incipiens, liber, loco apto situs, vasis magnis non adcretus, a causa externa ortus, in juvenili, sanoque corpore, solus in toto corpore, ilico ferro extirpandus, vel abscindendus est.

502. Emollientia, emplastica, suppurantia, acria, excoriantia, vesicatoria, caustica, ei applicata convertunt in cancrum ulceratum; ergo vitanda.

503. Cancer magnus, vetus, adhaerens, locis extirpationi ineptis situs, vasis magnis adcretus vel incumbens, a causa interna ortus, in corpore senili, cacochymico, ad cancrum composito, aliis jam canceris in eodem corpore sociatus, nec ferro (501), nec medicamentis (502) tangendus est.

504. Ni enim cum radice & semine integre extirpari queat, asperabitur, ad interiora recurrit, alios generat, factos auget.

505. Causa canceri tollenda cum cancro, vel antequam tollatur ille.

Nisi integre auferri queat, relinquendus est.

Uteri, faucium, palati, axillarum, inguinum insanabilis; labiorum curatu difficilis.

506. Ergo in statu (503) adspiramus ad duo, 1. Quietem mali. 2. Lenimen symptomatum.

507. Quies impetratur, 1. Locum defendendo ab omni externo per plumbata, & narcotica. 2. Causam (495) cognitam minuendo, corrigendo, avertendo: quo lenia purgantia ex blandis vegetabilibus, mercurialibusque faciunt, parva & saepe geminata dosi data. 3. Diluentibus, aperientibus blandis, subalcalicis. 4. Vitando, quae sumta, vel applicata vicem causae gerunt.

508. Sym-

DE MORBIS OSSIUM. 101

508. Symptomata iisdem (507) leniuntur; dolor opiata exigit.

509. Exulceratus (498, 499.), ni tolli queat, lenitur saepe mundando, plumbata lenissima applicando, tum dicta (507, 508.) adhibendo.

510. Extirpatio fit, 1. Corpus victu, medicamentisque refocillantibus, & causae adversis praeparando. 2. Totum simul & semel cum omni radice filo trajecto, vel furcilla suffixa elevatum exscindendo, vel detectum incisus integumentis, filo trajecto attollendo, & deinde prudenter separando. 3. Vulnus rara, blandaque obligatione curando, vicino cruore prudenter prius evacuato.

511. His actis (510), diu pergendum in victu & medela cancro adhuc praesenti propria, quin & patet, quae mala a cancro in loco extirpationem renuente prodire queant.

DE MORBIS OSSIUM.

512. **I**psa Ossa morbos patiuntur similes iis, quos haecenus in mollioribus partibus descripsimus.

513. Nam interstitia horum vestiuntur membranula eodem vasorum genere instructa, iisdem liquoribus perpetuo allatis humectata, ac illae.

514. Et prout haec spatiola (513) majora

eo os ibi propius accedit structurae partis mollis.

515. Ideoque aptius ibi (514) pati eos morbos, qui aliter molles partes occupare dicuntur.

516. Talis est latior circa juncturas pars, quum densior, minusque vasculosa sit in ossa medio.

517. Hinc (514, 515, 516.) prima morborum in ossibus distinctio.

518. Ossa, praeter vasa mollibus communia (513) partibus, in suis cellulis latioribus (516) habent vesiculas oleo subtili medullosa, ibi secreto, & in suos usus asservato, plenas; hae vesiculae, majores circa juncturas, circa densitatem ossis sensim abolentur, & in canales pingue vehentes tenuissimos versae, evanescunt fere.

519. Hinc (518) altera morborum in ossibus classis.

520. Habent ossa periosteum externum convexa ambiens, tegens, vasa arteriosa in cellulas, inque medullam ferens, venosa excipiens, magna, parva, numero infinita.

521. Hinc (520) iterum morborum tertia series in ossibus.

522. Habent ossa periosteum internum cava medullae receptacula ambiens, tegens, vasa arteriosa in vesiculas medullosas distribuens, venosa excipiens, magna, parva, numero infinita.

523. Hinc

523. Hinc (522) quarta morborum in ossibus divisio.

524. Habent ossa in suis cavis infinitas vesiculas oleo subtili medullosa plenas, id asseruentes, distribuentes & inter se mutuo, & inter lamellarum interstitia, & in cava juncturarum, & per poros rectos. Hae vesiculae arterias, venas, lympheductus, adiposos ductus, nervulos, membranulas, habent.

525. Hinc (524) quinta & ultima, ex hac divisione, morborum in ossibus differentia.

526. Si medullosum (518, 524.) oleum in suis vesiculis, emissariis, vel in ossium interstitiis stagnat, calore & motu vitali acre, putridum saniosum fit; secretionem novam impedit; vasa adferentia, secernentia obturabit; vesiculam suam inflammabit; dein suppurabit; vel gangraenosa putredine corrumpet liquida & vascula; hinc ossea ipsa substantia valis orba, liquido vitali privata, acerbis erosa, in cineritiam quasi calcem vertitur, ubi tenuissima, id est in cellulis apophysium; sic dolor, calor, pullatio, tumor, abscessus, caries contingit pessima. Stagnatio haec ab omni obstructione oriri potest (vid. cap. de Obstr.) Si autem ex interno malo, tum fere Spina Ventosa audit.

527. Liqueat signa hujus mali, & status (526), esse signa inflammationis profundae, nec ad tactum externum saevientis.

528. Prognosis ex difficili separatione, absterfione,

sterfione, emundatione, mala multa, & difficillimam curationem praevidet.

529. Curatio optima tentatur, 1. Omnia vasa largiffime implendo decoctis ex his, quae valide penetrant, multum abstergent, putredini resistunt. 2. Dein valide movendo cuncta per methodum sudorum exprimendi vapore calido artificiose ad corpus applicato. 3. Simul tum, dum sudor fluit, motum determinando ad locum affectum per topica fomenta, & applicatione determinata vaporis calidi ad partem illam.

530. Hoc modo (529) si diu continueatur, saepe multum boni fit maxime si diaeta simul tenuis, & putredini oleosae adversa, instituitur.

531. Si textura arteriosa, vel venosa, ut & lymphatica, (513, 516, 520, 522.) obstructa fuerit, defectu novi, vel stagnatione allati liquidi, iterum in iis partibus oriuntur similes omnino morbi ordine tantum mutato (526).

532. Quorum (531) ergo diagnosis, prognosis, curatio, eadem (529, 530.)

533. Patetque, maximum periculi discrimen haerere in diversitate loci (518, 520, 522, 524.), ubi prima mali causa ortum sedemque habet. Quibus primo praemissis clarior doctrina.

534. 1. Inflammatio ossis benignior a periosteo externo inflammato oritur, cujus infinitae

finitae causae, (vid. totam histor. Inflamm.) notique effectus.

2. Cognoscitur per signa inflammationis profundae ad tactum aucta.
3. Praevidentur plurima mala (526, 531.), ni ocys fanetur.
4. Curatur ut inflammatio, maxime id agendo, ut totum avertatur ab osse extrorsum; quod fomentis, & aliquando facta incisione fit.

535. Talem inflammationem vergere in abscessum docent, 1. Signa valida inflammationis praegressae. (534, 2.) 2. Pulsatio, febris, horripulatio vaga. 3. Absentia signorum resolutionis (386).

536. Re autem ipsa adesse docent signa suppurati profunda (387, 405.).

537. Tum pus, exeso periosteo, os nudabit, vasis privabit, corrumpet (531) brevi, confer (406).

538. Quare ilico abscessus aperiendus, pus eliciendum, ulcus mundandum, (403, 404, 409, 410, 411.); dein simul os tractandum iisdem cautelis, ac in vulneribus Capitis cum cranio detecto dictum. (252, 253, 259, 260, 262, 266.).

539. Vergere autem illam inflammationem (534) in gangraenam partis, docent, 1. Signa summae inflammationis (388, 422.). 2. Indolentia partis sine bona causa. 3. Tumor densus, lentus, nec multum dolens incumbentium.

540. Ad-

540. Adesse jam, scimus ex iisdem (539), tum ex colore incumbantium pallido, cineritio, livido.

541. Tum os nudum, vasis, succoque vitali orbum, acri putrefacta materie gangraenosa exeditur in cariem (526); serpit cito contagio crescente.

542. Ergo statim locus affectus ad os usque incidendus, mundandus, os vero curandum ut supra dictum (248, 249, 252, 258, 259, 260, 261, 262, 266.).

543. Si periossteum internum (522) inflammatur, causas agnoscit easdem (534); effectusque habet, quoad os internum, eodem; exitum in abscessum, aut gangraenam eundem (535, 539); sed ob denegatam exhalationem, pejorem; unde medulla tota, totum inde os, foetidissima putredine, & carie pereunt.

544. Unde etiam liquet, siue membrana haec (522) primo ipsa inflammetur, siue a corrupta prius medulla contagio suscepto laesa sit, eundem brevi oriri morbum ossis cariosi a medulla putrefacta, vix unquam curabilem.

545. Cognoscitur id malum, quando in inflammatione subsistit haecenus, 1. A signis inflammationis generalibus (382). 2. A loco profundo. 3. A dolore obtuso, fixo, diuturno, nulli remedio externo cedente, nec ad attactum aucto. 4. Sed post motus musculares incrementum.

546. Sanatur tum, 1. Curatione ad inflammationem.

flammationem generali (a 395, ad 401.). deinde, simulac apparuerint resolutionis incipientis signa (386). 2. Methodo proposita (529), stricte satis observata.

547. Si vero suppuratio hic, vel gangraena acciderit, & per praegraessae inflammationis internae signa (445) valida, tum ex dolore fixo, profundo, obtuso noscitur, vel methodus (529), vel nihil sanat.

548. Tum enim putrefacta tota mole ossis interna, tumefacto, inflammato, carioso interno osse, periosteum externum inflammatur, distrahitur a tumore, eroditur ab acri, incumbencia, lento contagio corrupta, spongiosa fiunt, tument, dolent, totum membrum perit: sola Extirpatio sanat.

549. Qualitas venerea, scorbutica, rachitica, est causa frequens: inde intelligitur, quid sit gummi, tophus, nodus, exostosis, abscessus, caries, spina ventosa in osse?

550. Hinc novimus, cur os cariosum colorem suum tam varie mutet ex subcaeruleo candido in aluum pinguem, flavum, cineritium, lividum, nigrum? & quem corruptelae gradum singuli denotent?

551. Ex iisdem liquet, cur os cariosum inaequale, asperum, spongiosum, friabile, molle, fragile evadat? arteriae externae, & internae, lamellas ossis non plus comprimunt.

552. Item, cur foetorem singularem rancidi lardi exhalet?

553. Nec non cur in loco ulceroso a sub-
jecta

jecta carie caro superincumbens mollis, flaccida, fungosa, inflata, tumens; labia ulceris inverfa; sanies clara, subtilis, vix glutinosa, foetida, parvis squamulis nigris referta; recrudescencia sine causa; pertinax rebellio contra medicamenta optima ad alia omnia ulcera?

554. Ut & cur. caries a causa externa facile; ab interna difficulter; a lue Gallica difficilior; a spina ventosa difficillime sanetur?

555. Denique, cur in parte solidiore ossis mala; in spongiosa peior; in juncturis pessima, prima lenta, altera velox, ultima velocissima sit; cur in pueris velox, & curatu difficilis; cur spina ventosa plerumque pluribus locis simul, vel successive?

556. Qui his (ab 512, ad 556.) dicta de contusione (249, 250, 251, 254, 256, 257, 325.), luxatione (ab 358, ad 370.) fracturisque (ab 339, ad 358.) ossium adjuverit, tum ea, quae de vulneribus Capitis ossa laedentibus (ab 249, ad 297.), habebit historiam, & curationem morborum praecipuorum in ossibus. Inprimis si ἀγκύλωσις additur. Quae immobilitas articulationis cum tumore duriori. Callo fracti ad articulum ossis, inspissato linimento Haversiano, ligamentis rigescentibus, exostosi ad juncturas, inprimis originem debet. Difficillima curatio petenda ex diversitate causae.

557. Qui vero omnes morbos, hucusque descriptos, oculisque subjectos intellexit ita, ut horum enarratas causas, naturam, effectus,

DE MORBIS INTERNIS, &c. 109

Etus, curationem cum cura expenderit; dein autem internis tectisque corporis partibus eadem omnia applicuerit; cum actione integrorum comparaverit; atque deinde cum ipsis internorum morborum phaenomenis composuerit; videbit interna externis reapse congruere; externos chirurgicos primo pertractandos; nec aliter ordinati quid, vel veri, in Praxi Medica fieri posse, aut doceri.

DE MORBIS INTERNIS ET DE FEBRIBUS IN GENERE.

558. **F**ebbris, frequentissimus morbus, inflammationi individuus comes, plurium morborum, mortis, & saepe sanationis, optima causa, nunc explicanda.

559. Cujus quia abdita habetur natura, summa ope cavendum ab omni errore, in illa indaganda.

560. Errori tamen facilem hic occasionem praebet ingens numerus sympomatum, quo plerumque stipatur, & sine quibus tamen febris esse potest.

561. Ut ille vitetur, opus erit ex infinitis (560) illa phaenomena sola eligere, quae omni feбри semper adsunt; quorumque cognita praesentia omnes Medicos docet, febrem adesse, quorum absentia judicant hominem a febre immunem esse.

562. Dein ex his detectis (561), riteque

K

expen-

LX DE MORBIS INTERNIS,

expensis, natura febris individua inveniendæ erit.

563. In omni Febre a causis internis orta horripulatio, pulsus velox, calor, vario febris tempore vario gradu, adfunt.

564. In qua febre hæc tria (563) velociter, & cum periculo decurrunt, illa Acuta dicitur.

565. Ubi tarde, idque cum periculo, vel sine eo, Lenta vocatur.

566. Utraque (564, 565.) Communis si-
ve Epidemica, vel huic illive homini Sin-
gularis.

567. Acuti febriles morbi vocantur, quos dicta febris (564) comitatur, Chronici febriles autem, in quibus adest febris (565).

568. Hinc illorum omnium (567) explanatio pendet a cognita prius febris natura.

569. Quæ petenda ex consideratione trium communium symptomatum (563).

570. Quæ (563) quidem in omni febre adfunt, sed sola velocitas pulsus adest ex his omni febris tempore, ab initio ad finem, eaque sola Medicus præsentem febrem judicat.

571. Adeoque quidquid de febre sic novit Medicus, id vero omne velocitate pulsum sola cognoscitur, a morte cessat omnis febris.

572. Causa ergo velocitatis hujus (571)
pro-

proxima est pariter causa febris, sic cognitae, proxima.

573. Ergo velocior Cordis contractio. Igitur affectio vitae conantis mortem avertere, tam in frigore, quam in calore.

574. Ergo velocior reciprocus influxus liquidi nervosi, & cerebellosi in musculos, & sanguinis in vasa, & cava Cordis.

575. Omnis fere febris, haecenus observata, quae a causa interna oritur, incipit primo cum sensu Frigoris, concussionis, horripulationis, majori, minori, brevi, diuturno, interno, externo, pro varietate subjecti, causae, febris ipsius.

576. Quo tempore (575) velox, parvus, saepe intermittens pulsus, pallor saepe extremorum, frigus, rigor, tremor, insensibilitas.

577. Unde liquet, stagnare tum humores sanguineos in extremis vasculis, & simul tamen causam cor irritantem (574) adesse.

578. Ex quibus (577) causa omnium phaenomenon (575, 576.), tum apparentium, intelligitur.

579. In omni febre, his (575, 576, 577.) praegressis, oritur Calor, major, minor, brevis, diuturnus, internus, externus, universalis, vel loci, pro varietate febris.

580. Qui (579) quum sequatur febrim jam natam, patet magis ejus effectum, quam causam, vel naturam esse.

581. Adeoque velocior Cordis contractio,
K 2 cum

112 DE MORBIS INTERNIS;

cum aucta resistantia ad capillaria, febris omnis acutae ideam absolvit.

582. Horum vero (581) utrumque in animali vivo produci potest ab causis numero & varietate infinitis; tumque vel simul, vel seorsum fieri; unoque nato, facile alterum sequetur.

583. Quare febris causa proxima (581) infinitas causas pro suis proximis agnoscit.

584. Quae tamen dividuntur, quod vel singulares sint cuique; vel universales, pluribusque communes, quae plerumque aëri, victui, vitae eidem debentur.

585. Ergo febris causae Singulares sunt, vel Epidemicæ.

586. Propiores singulares causae (583) referri possunt ad quaedam capita. *α.* Ingesta acria, cibi, potus, condimenti, medicamenti, vel veneni titulo, eadem donata hac proprietate, ut digeri, moveri, excerni nequeant; aut ea copia assumpta, ut irritent, suffocent, obstruant, putrescant. *β.* Retenta intra corpus, quae excerni solebant, ob frigus, unctiones, animi affectus tristes, cibos, potus, medicamenta, venena, aërem nebulosum pinguem, quietem, exercitia solita remissa, obstructions, compressiones a contentis, vel ambientibus. *γ.* Gestæ, ut motus nimius animi, vel corporis, calor, aestus. *δ.* Applicata externa, acria, pungentia, rodentia, lacerantia, urentia, inflammantia. *ε.* Quae humores, horumque motus valde immutant,

tant, ut multa externa, vel interna, fames, evacuatio, pus, aqua, ichor, hydropicorum, Empyicorum, serum acre alicubi collectum, bilis accensa, inflammatio, suppuratio, gangraena, cancer, vigiliae nimiae, acriora cujuscunque rei studia, venus nimium culta, &c.

587. Febris effectus, celerior liquorum expulsio, propulsio, stagnantium agitatio, omnium permistio, resistentis subactio, coctio, secretio cocti, crisis ejus, quod stimulo & coagulo febrim produxerat; sanorum mutatio in morbosam indolem; sanorum mutatio in indolem aptam ferre ea, quibus minus adfuetus erat aeger; liquidissimi expressio; reliqui increassatio; fitis, caloris, doloris, anxietatis, debilitatis, lassitudinis, gravitatis, *αὐτοεξίας* productio.

588. Quo lentor citius solvendus (577), & irritatio brevius sopienda (574), eo febris levior, brevior, magis salutifera, & contra. Quin etiam pro vario utriusque gradu, & concursu, varia erit.

589. Atque hinc febris saepe medicamento virtutem exercet ratione aliorum morborum.

590. Hinc initia, incrementa, status, decrementum, crisis, mutatio, sanatio febris, varia sunt in ipsis acutis & singularibus.

591. Febris definit in mortem, alium morbum, inque sanitatem.

592. In mortem, vitio destructi per nimiam vim solidi; aut peccato liquidi ita depravati,

II4. DE MORBIS INTERNIS,

vati, ut vasa obstruat vitalia, aut ea, per quae nova liquida in locum perditorum ingeri debent. Hinc inflammationes, suppurationes, gangraenae febriles in visceribus vitalibus, corde, pulmonibus, cerebello; vel ulcera aphthosa in primis viis causa frequens mortis ex febre.

593. In alium morbum definit, dum vel agitatione nimia vasa laedit, & liquidiora dissipans reliqua inspissat; vel nimis debili actione impar est resolvendo sua vi coagulato; vel deponendo materiem criticam in vasa quaedam obstructa, dilatata, vel rupta; hinc maculae rubrae, pustulae, erysipelas, morbilli, variolae, phlegmonae, bubones, parotides, abscessus, gangraenae, sphaceli, scirrho, &c.

594. Terminatur in sanitatem, 1. Quoties materialem febris causam sua vi subigit, solvit, mobilem reddit, insensibilis perspirati specie expellit, simulque impetum suum, aequabili circulatione reddita, sopit. Haec est resolutionis via, similis fere in toto, ut prius dictum de parte (386). Aut etiam, 2. Si materies mali ejusdem vi febris subacta, soluta, mobilis reddita, tamen aliquam retinet dotem, qua aequabili circulationi repugnat, vasa stimulat, hinc excitata sensibili quadam evacuatione expellitur; hinc sudor, saliva, vomitus, diarrhoea, urina, post coctionem, & statum, fere intra quatuordecim dies facta crisi.

595. Tan-

595. Tandem, si materies mali ejusdem vi febris subacta, soluta, mobilis reddita, sanis iterum assimilata humoribus, fluit sine ulla crisi, aliove morbo.

596. Genius, discrimen, duratio febris acutae, si observantur ab initio, per adscensum, usque ad statum, docent ejus exitum, mutationem, finem.

597. Ideoque ex omnibus his (ab 558, ad 597.) enarratis generalia diagnosios & prognosios dogmata in febribus facile elici queunt.

598. Curatio optima febrium generalis obtinetur, si, 1. Vitae, ejusque viribus consulitur. 2. Acre irritans corrigitur, expellitur (574). 3. Lentor dissolvitur, expellitur (577). 4. Symptomata mitigantur (587).

599. Vitae & viribus consulitur, cibis & potibus fluidis, facile digerendis, putredini adversis, siti contrariis, appetitui citando idoneis, causae morbi cognitae oppositis.

600. Cibus dandus eo tempore, quo abest febris, aut quo ejus impetus saltem erit lenior.

601. Et quidem copia parca, saepe repetita: ne nimis laborare cogantur viscera, mutanturve.

602. Copia determinatur, & vis cibi, 1. Ex praevisa duratione febris (588, 589, 590, 596, 597.) ad dies, 1, 4, 7, 9, 11, 14, 21, 30, 40, 60; debet enim tantum dari, quo

116 DE MORBIS INTERNIS,

quo vires sustineri queant, ut sufficiant coctioni & crisi. Quo brevior morbus, eo minus & debilius offerendum, & contra. 2. Ex aetate aegri cognita; quo enim origini propiora, vel senectuti summae, eo difficilius inediam ferunt animalia. 3. Status & vehementia morbi si cognoscuntur, varium copia & virtute cibum postulant: in ἀκμῇ tenuissima, & pauca; in adscensu & descensu eo plus, & meracius dandum, quo magis ab ea distat morbus. 4. A loco quem aeger incolit, qui enim aequatori vicini tenuem victum facile, polis autem propiores difficulter eum ferunt. 5. Ab anni tempestate, quum aestas tenuissima, hyems validiora petat. 6. A consuetudine aegri, & temperie, ejusdem naturali; qui enim sanus lautissimis usus ea facile diffilat, aeger pluribus eget ob vasa & viscera his assueta. 7. A sensu levi, vel gravi, assumpta sequente.

603. Acre irritans externe haerens, (ut vitri, metalli, ligni, lapidis, ossis, fragmenta acuta; aut stimulantium, rubefacientium, rodentium, vesicantium, causticorum, septicorum, venenatorum applicata), cognitum, quantocyus auferendum; dein ille locus, cui inhaeserunt, & laesus inde est, fovendus erit lentis, mucosis, oleosis blandis, anodynis, leniter aperientibus.

604. Acre irritans interne haerens, (ut inflammationis, suppurationis, gangraenae, sphaeli, canceri, cariei ossis, ichoris, puris, lymphæ

phae acris & stagnantis acrimonia) tolli, vel corrigi debet juxta leges ante datas in historia horum morborum, praemissa. Si acre Epidemicum, vel venenatum, corpore receptum, vitam irritat, id ex lege epidemicis praescripta tractari debet, (1407, ad 1412.)

605. Acre irritans in ipsa liquida inductum usu sex rerum non naturalium tolli, vel corrigi potest, & debet, pro sua indole varia cognita, variis auxiliis.

1. A motu nimio; quiete corporis & animi, humectantibus, diluentibus, blandis lenientibus.
2. A nimio calore aëris; temperando illum exhalatione frigidae, maxime plantis nonnullis, huic propriis negotio; potu aquae subacidae leviter nitrosae, cum vini subaciduli pauxillo; cibo subacido, leviter demulcente, parum salito; medicamentis vero similibus.
3. A nimis humido aëre; largo foco ex aromaticis resinosisque lignis; exhalatione aromatum.
4. Ab aëre acri putrefaciente; hunc emendando accenso nitro, pulvere pyrio, vapore aceti, sale prunis insperfo.
5. Ab animi affectibus; hos sedando ratione, contrariis affectibus, varietate objectorum, anodynis, opiatis.
6. A cibis acribus acidis; id acre diluendo, demulcendo, absorbendo, immutando in salem compositum; aquosa, gelatinosa animata

118 DE MORBIS INTERNIS,

- nimalium, oleosa, cretacea, ostracodermata, lapides animalium, terrae pingues, sales alcalini fixi, volatiles, simplices, compositi, id efficiunt. Vid. (60, ad 69.)
- 7 A cibis acribus salinis, eam acrimoniam diluendo per aquosa, tumque evacuando simul ; demulcendo per lenta, oleosa ; corrigendo per lixiviosa ex calce viva.
 8. A cibis acribus aromaticis calefacientibus ; diluendo per aquosa ; corrigendo per acida ; resolvendo & detergendo per saponacea acida ; demulcendo per blanda gelatinosa. Quum alcalescentia acria huc spectent, & illa hinc intelliguntur.
 9. A cibis animalium ex partibus alcalescentibus ; per ea, quae descripta (76, ad 91.)
 10. A cibis copia peccantibus, stomachum constringentibus ; dilutione, inedia, vomitu, solutione alvi.
 - 11 A potu acri fermentato, vel fermentante, acido, oleoso, aromatico, destillato vel simplici inducta acrimonia tollitur iisdem remediis (No. 5, 6, 8. hujus.)
 - 12 A nimia vigilia ; curatur iisdem, ac (No. 1, 2, 5. hujus.)
 13. Si a retentis intra corpus excrementis acrimonia alcalina, acida, oleosa, saponacea putrida ; haec reddenda fluxilia ; viae lubricandae, emissaria aperienda ; vires expellentes stimulantiae, augendae ; haec faciendi per externa, interna.

606. Emissaria aperiuntur solvendo impa-
ctum; laxando obstructum; id balneo,
fotu, frictu, abrasione pilorum, mundatione
cutis fit. Vid. (107, ad 144.)

607. Id. quod ad extrema vasorum con-
icorum stagnat ex nimia sanguinis copia,
qua vasa comprimuntur, reducitur in fluo-
rem imminuta sanguinis copia per sectionem
venae; id docent signa plethorae. (106, ad
107.)

608. Quod ibi haeret, ad extrema ca-
pillaria, ob fibras horum spasmō contractas,
& hinc arctatas, solvitur laxatis fibris (53,
ad 55.); & acri contractionis causa abla-
ta (35, 36, 54, 66, 67, 88, 102, 103,
104, 105, 127, 128.), unde peti debet,
quod hic requiritur.

609. Quod haeret ob visciditatem & len-
torem proprium solvetur variis remediis,
quorum primum vis ipsius febris ita mo-
derata, ut valeat coagulum hoc solvere (587,
589, 593, 594.); adeoque huc requiritur,
et sic temperetur impetus, α. ne inflamma-
tiones, suppurationes, gangraenas, sphacelos-
ve queat producere (592): cujus periculum
imminere docet vehementia symptomatum,
maxime caloris, comparata cum virtute vas-
culorum. β. neve nimio motu dissipentur li-
quida: id vero denunciat siccitas narium,
oculorum, gutturis, linguae, raucedo, arida
cutis, urina parcior, pulsus parvus, celer, in-
aequalis. γ. neque ut ante coctionem torpe-
at

120 DE MORBIS INTERNIS,

at nimis, ita ut materiem morbi non valeat subigere, movere, secernere, excernere : id cognoscitur, si languent actiones vitales omnino, necdum apparente signo pepasmi.

610. Si itaque exorbitareprehenditur (101), moderamen fit abstinentia, victu tenui, potu aquae, aëre frigidiusculo, animi affectu leni, venae sectione, clysmate refrigerante, medicamentis blandis, aquosis, glutinosis, refrigerantibus, anodynis, opiatibus : confer (92, ad 106.)

611. Si segnior apparet, excitabitur ope Cardiacorum desumtorum ex cibo, potuque meracioribus, aëre paululum calidiore, animi affectu magis excitato, medicamentis acrioribus, volatilibus, aromaticis, fermentatis, frictione, calore, motu musculari, balneis, fomentis.

612. Alterum post primum (609) remedium, quo visciditas tollitur, est elateris in vasis restitutio, minuto liquido per missionem largam, citam, ex magno vulnere, sanguinis, aucto dein, vel simul, motu per stimulantia.

613. Tertio idem viscidum fluidum redditur diluendo potu, balneo, fotu, clysmate, aquosis, tum simul fricando.

614. Agunt ea optime, si calida, aquosa salita, aromatica amara lactescentia frigida fumuntur.

615. Quae (613, 614.) ut bene, cito, tuto, valide agant, missio sanguinis praemissa prodest,

FRIGUS FEBRILE. 121

prodest, nam parat ingressum, miscelam, actionem.

616. Simulac viscidum his (609, 610, 611, 612, 613, 614, 615.) solutum, iisdem continuatis, vel auctis, pellitur, & expellitur: sed & saepe jam emendatum expulso non egebit (594. No. 1.).

617. Symptomata ex febre acuta singulari orta inprimis haec sunt: frigus, tremor, anxietas, sitis, nausea, ructus, vomitus, debilitas, calor, aestus, siccitas, delirium, coma, pervigilium, convulsio, sudor, diarrhoea, pustulae inflammatoriae.

618. Quae omnia (617) orta ex febre (581, 587.), ut sua causa, hac ablata (594, 595, 598, ad 617.) cessabunt; adeoque, si ferri queunt tam diu sine periculo vitae, singularem curationem vix requirunt.

619. Quin saepe oriuntur ex conatu vitae se disponentis ad crisin, vel ad materiae criticae excretionem, tum hanc praecedunt, commitantur, sequuntur, nec turbari debent.

620. Si vero intempestiva, nimis saeva, quam ut ferri a vita possint, aut ab aegri patientia, vel aliud gravius malum productura sunt, tum singula sunt lenienda suis remediis propriis, habita semper ratione causae (586), & status (590) morbi ipsius.

FRIGUS FEBRILE.

621. **F**rigus in febrium acutarum initiis ponit attritum liquorem in se mutuo,

122 TREMOR FEBRILIS.

tuo, & in vasa, minorem; motum circulatorium imminutum; liquidum ad extrema stagnans, cor minus contractum; minus evacuatum: spiritus cerebelli minus influentes.

622. Efficit, si diu manet validum, polyposas in vasis majoribus, circa cor, concretiones; in minoribus vero, expresso suo liquido, evacuationes; hinc multa, & gravia mala in utrisque.

623. Hinc patet, quid designet, quid praefagit? & cur, quo majus initio frigus, eo periculosior febris? In peste incipiente frigus summum, progressa calor maximus?

624. Id frigus omni eo, quod valide stimulat, quocunque demum titulo, tentatum dedit saepe insanibilem postea inflammationem. Hinc salina, acria, aromatica, oleosa, vesicantia, & similia, damnosa sunt.

625. Optime autem curatur potu aquae calidae nitrosae cum pauxillo mellis & vini; balneo, vapore, fotu, lotionem per similem liquorem; frictione blanda.

626. Quibus (625) statim applicatis saepe maxima mala ilico curantur (622).

TREMOR FEBRILIS.

627. **T**Remor ponit musculorum vacillationem inter tonum, & laxationem, causas tendentes & laxantes brevi, & involuntarie, sibi mutuo succedentes; influxus

ANXIETAS FEBRILIS. 123

fluxus arteriosos & nervosos nunc contingentes, nunc absentes; adeoque initio morbi quietem utriusque liquidi; in fine saepe nimiam horum absentiam, post dispendia nimis magna.

628. Efficit diu perseverans impedimenta circulationi humorum, & vitia inde pendencia.

629. Inde diagnosis, & prognosis ejus habetur: & liquet cur tremor cum frigore (621)? Cur ingens tremor adeo malus? Cur in animi affectibus majoribus tremor? Cur circa mortem? Cur ab evacuatione omni nimis magna? Cur a nimio potu quocunque?

630. Curatur restituto aequabili fluore & pressione liquidi arteriosi in arterias, cerebrosi & cerebellosi in fibras motrices: id obtinet in morbi initio usu eorum, quae lentorem solvunt, vires reddunt (606, ad 617.); in fine autem per ea, quae liquida perdita subito restituunt, fibras roborant, & viscera (46, 47, 48, 49.)

ANXIETAS FEBRILIS.

631. **A**Nxietas pro causa habet sanguinis ex corde egressum impeditum; adeoque per fines pulmonales, aut Aortae impossibilem transitum; hinc spasmus vasculorum contractorum, aut materiem inflammatam transire ineptam; similia orta vidi-

mus ex impedito trajectu cruoris per Venam Portarum ex iisdem causis; unde, quum omnis sanguis venosus, a coeliacis & mesentericis arteriis allatus, redire non possit, stagnet, vasa extendat, arterioso fluxui resistat, & omnia hinc nata & nascitura mala producat, liquet ambas has anxietatis causas in omni acuto morbo quam severissime observandas, & curandas esse.

632. Si anxietas ergo talis (631) diu perstat, circa vitalia producet polyposas concretiones, inflammationes, gangraenas subitaneas, cum intolerabili angustia, & morte cito subsequente; si autem haesit in hypochondriis, tum maximum sensum aegritudinis circa stomachum pariet, reliquis visceribus minus acute sentientibus; dein putrefactiones subitaneas sanguinis in vasis his amplis, minusque validis; unde gangraenae, hepatis putredo, dysenteria a putrefacto lethalis.

633. Inde optime novit Medicus, quid anxietas talis (631, 632.) pro sua causa, & natura ponit, quidque inde praefagiendum sit, simulque distinguet inter anxietatem ab uno affecto genere nervoso, absente febrae antegressa, & inter eam, quae ab inflammatione acuta, quae tum per sua signa prius se prodidit; inde comparans haec cum vehementia, duratione, loco hujus mali, cuncta prudenter detegere poterit: Cur in omni fere morbo circa mortis articulum anxietas
ultimo

ultimo tragoediam claudit? Cur spasmodica anxietas parum, inflammatoria maxime, periculosa? Cur inquires, jactatio, suspiria, anhelatio, pervigilium in morbis inflammatoriis, suppuratoriisque, mortis praenuncia.

634. Inde etiam patet, quam varia requiratur medela ad saevitiem hujus mali leniendam; quae tamen omnis cognoscitur, & applicatur, cognita prius indole ipsius symptomatis. Ubi ergo advertitur affectio spasmodica causa esse, haec tollitur leniendo acre irritans (603, 604, 605.); id expellendo per vomitoria, purgantia, sudorifera, diuretica, abstersiva; diluendo aquosis calidis; sedando animi affectum; laxando fibras, vasa, viscera (35, 36, 54, 55.); compescendo vim liquidi nervosi per anodyna, & narcotica. Si ab inflammatorio viscido, id solvendo, diluendo, ejusque vasa laxando, impetum denique liquidi vitalis refraenando; huc maxime faciunt potus largus, calidus, aquae mulsae, farinosae, nitrosae, subacidae, levissime aromaticae; fofus, cataplasma, epithema, emplastra applicata locis affectis, quae fiant ex diluentibus, laxantibus, emollientibus, anodynis; clysmatibus saepe, parva copia simul injectis, diu, si fieri queat, retentis, quae facta sint ex iisdem; vapore aquae calidae, emollientibus mistae, per nares, osque, in pulmones assidue ducto.

L 3

635. Si

635. Si vero usquam, hic profecto mali atrocitas citam, tutamque medelam efflagitat.

SITIS FEBRILIS.

636. **S**itis siccitatem, liquorum immeabilitatem, acrimoniam falsam, alcalinam, biliosam, oleosam, putrida excrementa viae primae, pro causa sua habet.

637. Hinc semper fere praesentiam alicujus horum (633) indicat.

638. Adeoque signat, illa denunciari mala futura, quae produci possunt ex iis causis, quae praesentes esse significat (636, 637.)

639. Quare ei semper, maxime in acutis, succurrendum ilico est.

640. Quod fit, 1. Bibendo aquosa, subacida, nitrosa, demulcentia, calida, saepe, parva copia simul. 2. Nares, os, fauces, simili potu fovendo, colluendo, gargarizando. 3. Fotus, epithemata, & cataplasmata ex similibus, hypochondriis circumvolendo. 4. Clysmatibus similibus injectis, & retentis.

641. Si vero valida sitis una comitetur summam debilitatem, tum vinosa, imo & saepe spiritibus ditiora, prioribus (640) miscenda, propinanda tuto erunt.

NAUSEA FEBRILIS.

642. **N**ausea irritum conatum vomendi significat cum idea horroris ;
causam

causam ergo habet proximam fibrarum muscularium faucium, oesophagi, ventriculi, intestinorum, musculorum abdominalium leviores convulsionem; haec fit, 1. Ab acri, putri bilioso, in vacuum stomachum pulso, in fauces adscendente, utraque vellicante, & irritante, unde reliqua eosdem sequuntur motus; cognoscitur ex inedia, halitu putri, ore, lingua, faucibus sordidis; vel, 2. Oritur a lenta, viscida, fluctuante materie, quae in iisdem locis natando vellicat; cognoscitur ex signis glutinosi praegressi (69, ad 75.); aut, 3. A ventriculo, oesophago, intestinis, & visceribus vicinis leviter inflammatis; quod scitur ex signis horum propriis. 4. Tandem etiam a memoria rei, quae olim assumpta similes nauseas creaverat. 5. Deinceps & ab inordinato liquidi nervosi motu, undecunque excitato; cognoscitur delirio, spasmo, vertigine, tremore.

643. Si diu manet, producit inediam, abstinentiam a potu, & a medicamentis, dein vomitus, & quae hinc produci possunt mala quamplurima, quorum praecipua debilitas, acrimonia alcalina putrida, siccitas.

644. Sistitur ex prima causa orta (642. No. 1.) usu acidi, falsi, aquosi potus, cibi, medicamenti; tum simili leni purgante exhibito; & acido-austeris roborantibus fibras; aut, si his non cesserit, vomitorio dato. Quae vero ex secunda causa (642. No. 2.) fit, illa tollitur, diluendo, attenuando, purgando, vom-

vomitum excitando. At, si ex tertia ortum duxerit (642. No. 3.), tum non cedit, nisi illis morbis curatis, juxta descriptionem postea in his secuturam. Quarta species oblivione; & vitatione similium aboletur. Quinta autem per austera, quietem, narcotica, aquam frigidam.

645. Hinc intelligitur, cur in acutis, ubi nausea, purgatio initio data, ut & emeticum, adeo profit, & in quo acutorum genere? Cur aegri acutis cum febribus conflictati adeo horreant pingua, carnosae, ova, pisces, & contra appetant aquam, acida, fructus horaeos, frigida? Cur, nisi nausea superetur, nihil aegro profint medicamina? Cur saepe hoc symptoma incurabile fit? Cur tales morbi tandem fere cum subito, insolito, mirabili appetitu, secedant?

R U C T U S E T F L A T U S.

646. **R**uctus pro causa habet elasticam, calore, effervescentia, fermentatione, dilatabilem materiem, quae uno momento coërcetur, altero, laxato claustro coërcente, exploditur cum sono, & impetu.

647. Hinc aër, sales oppositi, fructus horaei, humores putrescentes, vegetabilia fermentantia dant ructui, & flatibus materiem, cujus impetus, foetorque pro varietate ejus indolis varius est.

648. Nec

648. Nec tamen omnia haec (648), si libere exhalare queant, ullum dabunt impetum; unde liquet spasmos sphincteris oesophagaei, oesophagi, oris superioris & inferioris ventriculi, atque intestinorum semper concurrere simul, iterumque laxari; inde ructus, flatus, crepitus, borborygmi clausi.

649. Si concurrunt hae duae causae simul (647, 648.), valide agunt, & diu perstant; tum elastica materies calore, motu, propria vi, excitata in dilatationem, constricta in cavo, cujus fibrae convulsione constrictae, membranas claudentes dilatat, tendit, dolere facit, vicina comprimit, unde dolores, anxietatesque oriuntur intolerabiles, mox ad emissos flatus cessantes. Vid. (220, ad 227, & 631, 634.) Ad haec autem vis febris accedens inexplicabilia certe tormenta facit.

650. Curatio hujus mali fit, 1. Auferendo materiem (647) per diluentia; calida aquosa leviter aromatica dissipantia; salium aequilibrium tollentia in requisitum praepondium; putredinem corrigentia; fermentationem sedantia. 2. Convulsiones sedantia; lenientia acrium, compescentia spiritus, huc revocanda. Quorum princeps opium, & lenia antihysterica. 3. Clysmatibus, fomentis, epithematibus, calidis laxantibus, anodynis, leniter aromaticis, ut & cucurbitis, sine scarificatu abdomini impositis.

651. Ex his ipsis (646, ad 651.) respondetur ad haec, aliter obscura, quaesita: qui cibi

130 VOMITUS FEBRILIS.

cibi, potus, venena, medicamenta flatulenta sint? Cur vacuis visceribus primis accidunt? Cur vulneratis? Cur arcte constricto abdomine? Cur hypochondriacis, hystericis, convulsis, colicisque accidunt?

VOMITUS FEBRILIS.

652. **V**omitum, expulsio violenta contentorum ventriculo primo, dein etiam intestinis, tandem visceribus eo se evacuantibus, agnoscit convulsionem fibrarum muscularium faucium, oesophagi, stomachi, intestinorum, diaphragmatis, muscutorum abdominalium, pro causa proxima; pro remota omne id, quod irritando fibras descriptas, vel facile convellenda viscera, stimulat.

653. Ergo vitio stomachi convulsi, inflammati, suppurantis, scirrhusi, cartilaginosi, accedente febre acuta, aliquando accidit, pertinax est, ex idea ejus mali cognoscitur, eoque sublato demum tollitur: de quibus postea.

654. Vitio viscerum, & partium circumjacentium, similiter affectorum, distento per ingesta stomacho irritatorum idem toties incognita causa pertinacissimus accidit, accedente febre.

655. Vitio omnis causae majoris nauseae (642); unde cognoscitur, dirigitur, curatur.

656 Si permanet, producit atrophiam, ileum,

leum, convulsiones, & effecta nauseae majoris, & pertinacis (643.)

657. Si vitio causae (653, 655.) acciderit, curatio ex historia illorum morborum petenda.

658. Si a causa (642, 655.) oritur, remedia eadem (644.) huc in usum revocanda diligenter, maxime opiata, & epithemata corroborantia, attrahentia, dissipantia.

659. Hinc liquet ratio difficultatis sistendi vomitus in multis febribus acutis: tum falsitas & periculum regulae, *vomitus vomitu curatur*: Cur saepe sudorifera vomitum tollant, ut in peste; cur saepe sistatur ille facta crisi, ut in variolis? Cur saepe missu sanguinis, ut in acutis inflammatoriis? Cur, quibus initio febris acutae vomitus perpetuus sine causa inflammatoria, diarrhoea pro crisi, quae caveatur dato in principio morbi emetico? Cur vomitus omnis ingesti, statim ac receptum est, pessimus in acutis fit? ex iisdem Singultus nasci, & sanari potest.

DEBILITAS FEBRILIS.

660. **D**ebilitas ingens sequitur impedimentum influxum & pressionem liquidi nervosi in musculos.

661. Quod impedimentum ab inanitate vasorum, exhausto liquido, ab immeabilitate liquidi, obstructione canalıs, compressione hujus,

hujus, maxime circa originem suam cerebro & cerebello, debilitate cordis.

662. Priorem causam demonstrant symptomata magnarum evacuationum praegressa, & praesentia, ut est diurnitas morbi; haemorrhagiae morbosae, artificialesve; sudor; diabetes, salivatio, diarrhoea; defectus cibi assumti, retenti, digesti, intropulsi; pallor; macies; pulsus parvus; vasa collapsa; musculi flaccidi.

663. Immeabilitas liquidi glutinosi, vel inflammati, cognoscitur ex signis datis (69, 70, 71, 72, 73, 74.).

664. Canalis autem obstructio ex (107, ad 144.).

665. Cerebri & cerebelli compressio causa debilitatis perspicitur ex observatis iis functionibus simul laesis, quas ab iis integris pendere certo novimus; ut si deliria, sopor, tremor, vertigo, tinnitus simul adsint.

666. Sed a debilitate cordis scimus ex signis deficientis circulationis (106.).

667. Cibi liquidi, sanguini similes, arte digesti, gelatinosi, blandi, ex animalibus, vegetabilibusque, vinosi, & aromaticis, secundum artem misti, saepe, parva dosi dati, cum leni frictione externorum, repletionem efficiunt commodam; inprimis si sumuntur ex idonea, contra morbi ingenium, materie.

688. Si ex immeabilitate liquidi (663) reme-

CALOR FEBRILIS. 133

remedia adhibenda (75,) & (132, ad 137), aliter enim nil contra hanc speciem prodest.

669. Ut & (664) curatio petenda ex (124, ad 144).

670. Illa autem, quae ex (665) oritur, ut plurimum tollitur his, quae illi loco applicata, deobstruere possint impactum (124, ad 144.), & impetum avertere in alia loca. Id fit humectando nares, caput, faciem, os, collum, fomentis blandis; applicando pedibus epispastica.

671. Debile cor raro, nisi lente, juvatur; generalia vero dicta (667, ad 671.) prodesse possunt.

672. Inde (660, ad 672.) nobis constat, quam rarus sit Cardiacorum in acutis intellectus; quam sit debilitas in febribus malum saepe insuperabile.

CALOR FEBRILIS.

673. **C**Alor febrilis thermoscopio externus, sensu aegri, & rubore urinae internus cognoscitur.

674. Semper requirit majorem ignis copiam in illo loco, quem plus calefacit.

675. Quae ortum debet violentiori partium fluidarum in se mutuo, in vasa, horum in illas attritui.

676. Illa violentia a magno motu partium ex corde, & magna resistentia vasorum contra cor, oritur.

677. Magnus motus ex corde pulsi sanguinis

nis aestimatur a densitate liquidi pulsi, & velocitate ejus per vasa.

678. Densitas scitur ipso conspectu extravasati, dissipatione praegressa rarioris, duritiae pulsus.

679. Velocitas supputatur ex ictuum cordis numero, collato cum magnitudine pulsuum.

680. Magna resistentia cognoscitur ex mole movendorum inertium, & paucitate, vel angustia, vel immobilitate canalium transmissurorum.

681. Moles movendorum ingens percipitur ex signis plethorae (106), cacoehymiae, vel solutorum jam cito liquidorum, quae antea stagnabant; ut in obesibus: maxime inflatus venarum cum arteria veloce & magna simul ejus praesentiam docet.

682. Vasorum paucitas ex historia obstructionis (107, ad 124.), vel vulnerum (145, ad 331.), colligitur.

683. Angustia vasorum intelligitur conspectu, tactu, cognita temperie sicca, ad parva motus augmenta magno augmento caloris.

684. Immobilitas canalium, qua suae dilatationi valde resistunt, cognoscitur omni signo rigidarum fibrarum, vasorum, viscerum (32, 33, 34, 50, 51, 52, 53.).

685. A tot causis proximis (674, ad 685.) pendet origo caloris febrilis; quarum iterum infinitae

infinite numero & varietate aliae remotiores esse possunt.

686. Potest vero increfcere ex incremento unius harum caufarum folitario, tumque fe habet augmentum caloris, ut augmentum caufae.

687. Si rurfum duae caufae increfcunt fimul, habebit fe auctus calor, ut productum incrementorum caufarum, fi multiplicentur per fe mutuo.

688. Qui idem calculus in caeteris obtinere poteft.

689. Calor auctus liquidiffima diffipat ex noftro cruore, id eft aquam, fpiritus, fales, olea subtiliffima; reliquam maffam ficcatur, densatur, concrefcere cogit in immeabilem, irrefolubilem materiem; fales, oleaque expedit, attenuatur, acriora reddit, exhalat, movet; hinc minima vafa atterit, rumpit; fibras ficcatur, rigidas, contractasque reddit; hinc fubito multos, celeres, periculofos, lethales morbos producit; qui a priori facile deduci poffunt.

690. Ex his demum intelligi bene poteft, quid requiratur ad mitigandum calorem, & quam varia eo remedia fpectent.

691. Si fola velocitas aucta calorem facit, remedio erit quidquid eam minuit. Quies muscularis, & animi, miffio fanguinis; levis brevisque compreffio venarum in artubus, frigidorum lenta & blanda applicatio interna

atque externa, diacodiata prudenter assumpta, primaria.

692. Si a densitate (678), curatur iis, quae velocitatem minuunt (691); tum aquae potu; & oxymelle; iisque, quae vasa laxant.

693. Moles movendorum in plethora facile superatur (106. §.) ; in cacochymia lente, & per vices evacuando, corrigendo; in solutis pinguibus, prius stagnantibus, maxima difficultas: tum aquosa, acida, mellita, vitelli ovorum, saccharina summi usus sunt, una cum evacuantibus assiduo usurpatis.

694. Obstructio calorem pariens (682) ex curatione obstructionis (125, ad 144.), & ablati vasis in vulnere supervenientium malorum sanatione, intelligitur.

695. Ab angustia vasorum si pendet (683), requiritur horum dilatatio per laxantia (54).

696. Quibus iisdem (54) tollitur calor ex nimia vasorum rigiditate ortus.

697. Quoties autem excessus caloris ex combinatis oritur causis, toties remedia, hucusque descripta, (690, ad 697.) combinata inter se valebunt.

698. Ex tota hac doctrina Caloris (673, ad 698.) intelligi potest, cur febris calidissima sit acuta, celeris, putrida; & in calore summo pestifera? Cur lecti, aëris clausi, victus, medicamentorum calor adeo his noceant? Cur aestus circa cor, & hypochondria, tam

DELIRIUM FEBRILE. 137

tam malus? Calor putrefacit, putredo facta ex se non calefacit.

699. Quin ex eadem perspicitur origo, natura, efficacia siccitatis; & curatio inde dirigitur, quae potu, fotu, balneo, clysmate, gargarismate, ex aquosis, subacidis, mellitis, laxantibus fit.

DELIRIUM FEBRILE.

700. **D**elirium est idearum ortus non respondens externis causis, sed internae cerebri dispositioni, una cum iudicio ex his sequente, & animi affectu, motuque corporis inde sequente; atque his quidem per gradus auctis, solitariis, vel combinatis, varia deliriorum genera fiunt.

701. Ponit ergo semper cerebri medullosi affectionem morbosam; quae ab obstructione quacunque; impedito influxu, transfluxu, effluxu per cerebrum; violentiori velocitate; stagnatione; & plurimis sane causis oriri potest; ad quas investigandas serio incumbendum, ut fiat curatio.

702. Nam pro varietate illarum (701), diversa remedia, & medendi methodus debent eligi: pediluvia, epispastica pedum & poplitem; frictiones harum partium; clysmata diluentia saepe applicata; victus tenuis; potus sedans, deobstruens, diluens; medicamenta ad caput emollientia; emetica quandoque; purgantia; levia anodyna;

1383 COMA FEBRILE.

cruoris ex pede emissio; haemorrhoidum solutio; menstruum laxatio, primaria habentur.

COMA FEBRILE.

703. **C**oma est in febre assidua somnolentia cum effectu, vel sine eo; ponit ubique eum in cerebro statum, unde impeditur sensuum, motuumque animalium exercitatio; qui oriri potest a defectu appellendi liquidi arteriosi ad cerebrum; aut ab impedito ejus circulo per cerebrum, aut ab impedita secretionem spirituum a sanguine in nervos; aut a denegato horum per nervos fluxu, & refluxu.

704. Hinc plurimae, diversae, & saepe contrariae causae hunc affectum in febre producant, quales sunt omnes vehementes evacuationes, aut repletiones; omnes nimiae sanguinis inspissationes glutinosae, pingues, inflammatoriae; omnes causae cerebrum ipsum comprimentes, qualescunque fuerint; quae eadem in nervos, si agunt, eadem fere efficiunt.

705. Unde iterum patet, a Medico per signa prius indagandam causam illam singularem esse, antequam definire queat, quid applicandum sit, & quomodo: nam saepe contraria exiguntur; & saepe coma diu pertinax, irritum tentatis omnibus, sponte tandem cessat, pepasmo febris absoluto.

706. Illa

PERVIGILIUM FEBRILE. 139

706. Illa autem, quae delirio, hic apta (702), inprimis fomenta capiti, colloque applicata.

707. Si autem magnae inflammationis signa adsint, curandum ut morbus princeps, de quo postea.

PERVIGILIUM FEBRILE.

708. **C**ontrarium illi malo (703) est Pervigilium; unde intelligitur: & pro causa habet plerumque levissimae inflammationis cerebri prima initia, quibus auctis in coma mutatur saepe.

709. Curatur quiete musculari corporis; pace mentis; absentia objectorum sensuum; frigore modico; aëre humido; victu blando emolliente; potu farinosa, leni, emolliente; fusurro leni, assiduo, grato, blande tinnulo; medicamentis farinosis, suboleosis, humectantibus, demulcentibus; odore vegetabilium soporiferorum; usu anodynorum, paregoricorum, soporiferorum, narcoticorum; praemissis semper, quae inflammationi curandae, & compescendo ejus incremento, valent.

CONVULSIO FEBRILIS.

710. **C**onvulsio prius descripta (230, ad 239.) hic semper a vitio cerebri, quod vel ab inferioribus per nervos, (627, 631,

140 CONVULSIO FEBRILIS.

631, 632, 633, 642, 648, 649, 652, 653, 654.) cerebrum vellicantibus afficitur; vel ex inordinato appulsu, transfluxu, egressu liquidi cerebrosi, quod oriri potest ex omni illa causa, quae deliria, comata, pervigilia creare potest (701, 702, 703, 704, 708.), quare iterum magna hic varietas in aetiologia, & curatione.

711. Si diu perseverat, commercio nervorum facile totum genus nervosum afficit, unde tristitia mala.

712. Si inflammationis cerebri signa praegressa subsequitur convulsio, fere lethalis. Si post urinam crassam prius emissam mox aquosa, pellucida, exit, dein convulsio fit, pessima est: si in febre post magnas evacuationes oritur convulsio, & haec fere lethalis: ut & quae cum delirio perpetuo.

713. In curationem prius pervestiganda est causa singularis (710), & locus primario affectus, unde convulsio ortum habet (710), dein ocyus medicamenta applicanda illa, quibus acre leniri, impactum resolvi, contractum laxari possit. Unde diluere, laxare, revellere, lenire, fere sanare solent convulsiones haece; nec unquam specioso antispasticorum titulo fides adhiberi debet.

714. Si autem caput primario affectumprehenditur, debet curatio fieri dicta (706).

SUDOR

SUDOR FEBRILIS.

715. **S**udor in initio acutae febris, cujus causa paulo pertinacior, pro causa habet vasorum extremorum laxam debilitatem, cruoris circulationem vehementem, facilem aquae ex reliquis sanguinis principiis expeditionem.

716. Si perennat, orbat sanguinem liquido diluente, reliquum inspissat, obstructions facit lethales, sanguine postea vix diluentibus vel resolventibus auscultante; unde omne fere morborum acutorum genus produci potest.

717 Ergo initio semper cohibendus, nisi constet, materiem morbi adeo tenuem esse, ut cum primo sudore diffilari possit.

718. Prohibetur surgendo ex lecto; sedendo; corpus a nimis integumentis liberando; aërem frigidiusculum admittendo; calidis, calefacientibusque abstinendo; potu plurimo leni, blando, frigidiusculo saepe utendo, ut amissi damnum resarciatur cito, circulationem nimis velocem refraenando (102, ad 106.).

DIARRHOEA FEBRILIS.

719. **D**iarrhoea pro materie habet mucum, lympham, gluten, pus, faeniem, sanguinem, narium, oris faucium, oesophagi,

142 EXANTHEMATA FEBRILIA.

sophagi, ventriculi, hepatis, vesiculae felleae, pancreatis, intestinorum, mesenterii; pro causa vires in intestina expellentes validas, dum in ipsis intestinis contrahentes vires debiles, vel in vasis intestinorum absorbentibus impedimenta, ne admittant.

720. Quare liquet, fluorem alvi in febribus multiplicem esse quoad materiem; causam; effectus; eventum; adeoque saepe omnino incurabilem esse; & raro colliquativum, eumque vix unquam medicabilem.

721. Si continuatur diu, viscera abdominalia magis magisque in eundem morbum disponit; eadem labefactat; excoriat; inflammat; reliqua autem vasa & viscera emungit, exhaurit; hinc atrophia, macies, debilitas, dysenteria, inspissatio fluidorum per totum habitum corporis; solidorum laxitas; fluidorum jactura; leucophlegmatia; hydrops; tabes.

722. Sanatio absolvitur acris irritantis lenimine; expulsu per emetica, purgantia, clysmata; corroboracione laxi; pacatione impetus per narcotica; determinatione aliorum per sudores, urinasve; subductione materiae morbosae, correcto ejus fonte primo.

EXANTHEMATA FEBRILIA.

723. **P**Ustulae inflammatoriae habent ut plurimum pro materie aliquid, quod minima vascula cutanea transire non potest,

EXANTHEMATA FEBRILIA. 143

potest, sed ibidem haeret ; pro causa autem vim vitae circulatoriam, secretoriam, excretoriam ; unde pro variis hisce causis valde multiplices sunt, unde febres nomen dein accipiunt, erysipelatosae, scarlatinae, petechiales rubrae, petechiales purpureae, morbillosae, variolosae.

724. De tribus posterioribus seorsum tractari solet : de tribus primis autem facile diagnosis & prognosis formari queunt.

725. Curatio difficilis non est, quum raro quidquam requirant, nisi ut satis larga levis liquidi copia mobilis servetur materies, atque vis vitae in iusto moderamine perseveret assiduo ; tum enim brevi cum desquamatione epidermidis abeunt.

726. Reliqua febris symptomata his similia & agnata, vel ut morbi ipsi curari possunt.

727. Hinc patet, quid sentiendum de februm acutarum varietate ; nam quae motum febrilem semel excitatum uno impetu ad finem perducunt, Continuas vocamus ; quae per vices impetum remittunt, & denuo excitant, ut semper duret febris, Continuas Remittentes ; quae per vices impetum remittunt, ut plena *ἀπυρεξία* inter duos quosque paroxysmos intercedat, vocantur Intermitteutes.

FEBRIS

FEBRIS CONTINUA.

728. **C**ontinuarum simplicissima Ephemera, seu diaria, spatio 24 horarum initia, incrementa, statum, declinationem absolvens. Causas agnoscit solum motum vehementiorem, peccato sex rerum non naturalium ortum; vix ullam materiam. Cognoscitur; a causa levi; corpore puro, symptomatibus levibus; crisi cita; pulsu mox a febris exitu plane restituto. Curatio facilis, abstinencia, quiete, dilutione.

729. Si protrahitur dicta febris (728) per plures dies, vocatur Continua non putris; causae, signa, medela eadem; maxime venae sectione larga, & refrigerantibus, eget.

FEBRIS CONTINUA PUTRIDA.

730. **S**ynochus putris dicta fuit, quae debetur causis inflammatione simplici majoribus, viscerum obstructioni, cutis oppilationi, & capillarium fere omnium, acrimoniae vero acutiori, saepe prorsus singulari.

731. Cognoscitur calore digitum tangentem quasi pungente, pulsu febrili, sed & inaequali, & non ordinato, urina crassa, rubra, turbida, cruda sine sedimento, temperie, aetate, habitu, calidis, sanguinolentisque.

732 Haec

732. Haec Homotonos, Epacmaſtica, ſeu Anabatica, vel Paracmaſtica.

733. Ex quibus prior ſalutaris : peſſima ſecunda : melior tertia.

734. Pulſus quo debilior, frequentior, inaequalior robore, inordinatione tempore, intermittentior ictu; respiratio quo difficili-
or, frequentior, anhelofior, cum narium pin-
nis magis motis, quo magis dolens circa vi-
talia, quo inordinatio; laſſitudo quo vehe-
mentior, debilitas major, jactatio corporis fre-
quentior, decubitus in dorſum, extenſis mem-
bris, frequentior; rationis, affectuum, quo
uſus perturbatio; appetitus magis proſtratus,
digestio moleſtior, urina rubicundior, craſſior,
turbidior, cum ſedimento minori, vel & te-
nuior, magisque aquoſa, parcius, minus re-
tinenda; motus quo magis tremuli, tactum
refugientes, ludentes, carpentes; oculi, quo
luctuoſiores, involuntariis lachrymis humidi-
ores, eo morbus hic (730) pejor, lethalior.

735. Sed ubi ſomnus difficilis & male ce-
dens, puſtulae purpureae, vel lividae corpus
deturpant, hypochondria tenſa & inflata, fere
moriuntur.

736. Curatio ante tradita pro indicantium
varietate, ſymptomatum vehementia, aegri
conditione, ſtatuque morbi variata nihil ſin-
gularis requirit.

737. Haec dixit *συνοχης* Vetuſtas, Conti-
nentes Schola, quia nulla in his fervoris re-
miſſio:

N

Haec

missio: *συνεχὴς* vero, sive continuas (727),
quae Continuae remittentes.

F E B R I S A R D E N S.

738. **Q**Uas inter *Καυὸς*, sive Ardens
dicta febris meretur singulatim
discuti ob frequentiam, discrimen, sanandi laborem.

739. Hujus symptomata primaria, Calor ad tactum fere urens, inaequalis diversis locis, ad vitalia ardentissimus, (in extremis saepe remissior, imo aliquando frigus), ipsum aërem expiratum incendens; siccitas in cute tota, naribus, ore, lingua; Respiratio densa, anhelosa, cita; Lingua sicca, flava, nigra, exusta, aspera; sitis inexplebilis, saepe subito sublata; fastidia cibi, nausea, vomitus; anxietas, inquietudo, lassitudo summa; Tussicula, vox clangosa; delirium, phrenitis, pervigilium, coma, convulsio, diebus imparibus exacerbationes.

740. Causa labor nimius, iter longum, aestus solis, sitis diu tolerata, usus calefacientium, fermentatorum, aromaticorum acrium, Veneris nimiae, delassatio immodica, maxime aestate, &c.

741. Decursus talis, tertio & quarto die saepe lethalis, septimum raro transit si perfecta; solvitur saepe haemorrhagia, (quae si tertio vel quarto die parca, lethalis); haec praenunciatur cervicis dolore, temporum gravitate,

vitae, tenebricosa caligine, praecordiorum contentione sine doloris sensu, invitis lachrymis sine lethali signo alio, rubore faciei, pruritu narium, optima fit die decretorio; solvitur & die decretorio, vomitu, alvo, sudore, urina, sputo crasso; accessio die pari pessima, si id ante diem sextum; urina nigra, pauca, tenuis huic lethalis; lethale sanguinis sputum; lethalis sanguinis mictus; deglutitio laesa mala; extremorum refrigeratio pessima; facies rubra & sudans mala; parotis non suppurans exitialis; alvus nimis fluxa lethalis; cum tremore abit in delirium, inde in mortem, transit in peripneumoniam saepe cum delirio; post ingentia alvi tormina quae oritur pessima; solvitur criticè cum rigore.

742. Quibus explanatis haud difficulter morbus praefens cognoscitur: neque de ejus causâ propiori, & proximâ ambigetur; est enim à cruore orbato parte blandiore, liquidiore, inflammatione per universum corpus, viribus validioribus: Quin praesagia haud infirma hinc deducuntur.

743. Curatio exigit aërem purum, frigidum, renovatum saepius; integumenta minime suffocantia, vel aggravantia corpus; situm corporis erectum saepe; potus copiosos, blandos, demulcentes, subacidos, aqueos, calidos; cibos leves, farinaceos, hordeatos, avenaceos, ex fructibus subacidis confectos; Venae sectionem, si morbi initium, pletho-

rae indicia, inflammationis singularis signa, calor intolerabilis, rarefactio nimia, revulsio necessaria, symptomata urgentia, neque alio remedio facile superanda, hanc exigunt; Clysmatum blandorum, diluentium, laxantium, antiphlogisticorum, refrigerantium applicationem repetendam, prout vis ardoris, siccitas alvi, revulsio, requisita imperat: Humectationem totius corporis, hauriendo aërem fumo calidae blandum per nares, colluendo os, & guttur, lavando pedes, manusque tepidâ, fovendo spongiis calidis loca, ubi plurima vasa contactui magis exposita; Medicamenta aquosa, blanda, nitrosa, grato aëore sapida, alvum lenissime laxantia, urinae materiem suppeditantia, suppleantia, sudori vehiculum copiâ praebentia, non acrimoniâ, omnem contractionem fibrarum, crassitiem liquorum, acrimoniam eorundem solventia, diluentia, temperantia.

744. Quibus qui adjunxerit dicta in regulis universalibus de curâ acutarum, harumque symptomatum, & secutura de acutis in perniciem viscerum singularium tendentibus, liquidô perspecta habebit Ardentis Febris cuiuslibet remedia.

745. Quin & reliquae febres acutae singulares ex dictis intelliguntur, vel ad symptomata singularia pertinent, vel sunt alius morbi acuti effectus.

FEBRIS INTERMITTENS.

746. **F**ebbris Intermittentis definitio jam data (727, 737.), hujus diagnosis sponte patet, distinctio in varias classes facilis, utpote soli temporis differentiae innixa, septenaria exquisita quandoque accidit, ut vidi.

747. Tamen scire est, hanc in genere esse Vernalem, quae à Febuario in Augustum, & Autumnalem, quae ab Augusto in Februarium dominatur. Distinctione necessaria ob varios mores, symptomata, exitus, durationem, curationemque febris; quin una aliam fugat.

748. Quin & saepe initio autumnii aemulantur exactè indolem continuarum, ob longiores & duplicatos paroxysmos, dum tamen indoles & curatio planè diversae sunt.

749. Incipiunt cum oscitatione, pandiculatione, lassitudine, debilitate, frigore, horrore, rigore, tremore, pallore extremorum, respiratione difficillima, anxietate, nausea, vomitu, pulsu citato, debili, parvo, siti maxima. Haec prout majora, pluraque simul, eo febris pejor, atque in subsequente tempore calor, & caetera symptomata pejora: & hic gradus febris primus, Incremento respondens continuarum, & reliquorum maxime periculosus; Urina tum ut plurimum est cruda, & tenuis. Incidens cadavera mortuorum in

primo hoc stadio febris intermittens, post anhelitus, suspiria, ignaviam, inveni sanguinem crassum, impactum pulmonibus, semper tum fuerant pulsus parvi, frequentes, inordinati. Harv. exercit. anat. Cap. 16.

750. Hunc statum (749) excipit alter, incipiens cum calore, rubore, respiratione forti, magnâ, liberiore, anxietate minori, pulsu majori, robustiorique, siti magnâ, dolore artuum & capitis magno, Urina plerumque rubrâ, respondet αἰμὴν febrium continuarum.

751. Tum ultimô ingens plerumque sudor, remissio omnium symptomatum, Urina crassa, sedimentum lateri contuso simile, somnus, ἀτυπεία, lassitudo, debilitas.

752. Saepe abeunt in acutas, periculosas; quod calori nimio, & motui excitato nimis, ut plurimum debetur.

753. Febris intermittens sua tria tempora (749, 750, 751.) percurrent, fibris minimis vasculorum & viscerum magnam infert vim, stagnando, obstruendo, coagulando, pellendo, resolvendo, attenuando; hinc debilitantur vasa, morbosa fiunt liquida, eo imprimis genere mali, quo partes minus assimilatas, nec aequaliter mistas habent; ex quibus simul acrimonia exoritur; unde ab omnibus simul facillima in sudorem proclivitas multum debilitans, ipso viscido sanguinis transfudante; tum urina mire crassa, turbida, jumentosa, pinguis; similis saliva; inde debilis,

lis, solutus, vix cohaerens cruor optimâ parte spoliatus, residuâ acer & crassius simul; adeoque ex laxis vasis, & crassis acribusque liquidis hae febres diuturnae dein terminantur aliquandô in Chronicos, scorbutum, hydropem, icterum, leucophlegmatiam, tumores scirrhusos abdominis, & quae hinc sequuntur mala.

754. Caeterum, nisi malignae (753), corpus ad longaevitatem disponunt, & depurant ab inveteratis malis.

755. Unde post accuratum examen totius historiae intermittentium (746, ad 755.) causa proxima constituitur, viscositas liquidi arteriosi, forte & nervosi tam cerebri, quam cerebelli, cordi destinati inertia, superveniente dein causâ quâcunque velocioris & fortioris contractionis cordis, atque resolutionis ejus quod stagnaverat.

756 Adeoque, quum ordo hic (749, 750, 751.) semper in febre intermittente obtineat, videtur is, qui primum tempus (749), & primam causam (755), superare possit, etiam totum illum paroxysmum posse tollere.

757. Dein, quum infinitae causae, eaeque satis exiguae, possint primum statum (749) febris perfectè intermittentis (727, 737.), ejusque causam (755), producere; atque tales plurimae in ipso corpore nasci, crescere, & dato tempore adolescere queant, ut in omnibus, in corpore natis, atque secretis, liquoribus fit; difficilius est ex infinitis possi-

possibilibus natam jam distinguere, quam unam possibilem excogitare, qua positâ ratio periodorum dari ex legibus oeconomiae nostrae possit; id autem examinanti patescit.

758. Curatio ergo exigit, ut aperientibus salinis, alcalicis, aromaticis, mineralibus, diluentibus, oleosis blandis, calore, motu, fottu, frictione utamur tempore *ἀπορροίας*, vel & in statu descripto (749).

759. Quin abundanti colluviei in primis viis, purgans, vomitoriumve saepe prodest tollendae; dando ante paroxysmum eo spatio, quo ante hunc effectum praestat. Id faciendum cognoscitur ex victu, morbis, symptomatibusque praegressis, nausêâ, vomitu, ructu, tumore, halitu, sordibus linguae, gutturis, palati, *ἀπορροία*, amarore oris, vertigine tenebrosâ; & absolutâ operatione dato opiato sedatus ante februm tumultus sit.

760. Ut & prodest idem (759), dum stimuli instar movet utrumque (759).

761. Aliter nocet (759), dum debilitat, liquidissima elicit, digestiones, hîc inprimis necessarias, turbat; sicque diuturnitatem morbi, vel & mortem producit. Frigus, & Febris sudorifero hîc tollitur saepe, dum aliquot ante tempus cognitum futuri paroxysmi horis liquido aperiente, diluente, leviter narcotico, repletur corpus aegri, dein unâ hora ante malum excitatur sudor, & continuatur, donec binae ultrâ tempus initii paroxysmi elapsae sint horae.

762. Hinc

762. Hinc & venae sectio nocet per se semper, prodest aliàs casu, ut & tenuis exactaque diaeta.

763. Dum febris in statu, (750) indicantur aquosa, calida actu, subacidis aperientibus nitrosisque permistis, vel & cichoraceis, similibusque blandis aperientibus, quiete. Calore moderato tunc aeger eget.

764. Ubi crisi paroxysmus solvitur (751), prodest, ptisanâ vinosâ, jusculis carniû, decoctis temperatis, sudori, urinaeque reddere materiêm ; sicque haec non vi caloris, medellae, stragulorum, exprimere, sed copia aucta promovere quam blandissime, & diu.

765. Porro symptomati urgenti occurratur juxta regulas in acutis datas (617, ad 726.).

766. Sublata febris, victu analeptico, medicamentis corroborantibus aeger reficiendus, dein aucto robore purgandus per alvum aliquoties.

767. Si autem febris autumnalis vehemens ; corpus ex aegritudine debile ; morbus jam aliquo tempore duravit ; neque signa adsint internae inflammationis ; neque collecti alicubi puris, neque obstructi admodum hujus illiusve visceris, Cortice Peruviano abigetur, pulveris, infusi, extracti, decocti, syrupi forma, cum propriis additis requisitis, tempore ἀπυρεσίας debito ordine, dosi, regimine, adhibito.

768 Quin

154 MORBI ACUTI FEBRILES.

768. Quin & Epithemata saepe juvant ; & Inunctiones spinae dorsi ; & adstringentia epota.

769. Ut singularis fiat curatio singularum, notetur, 1. Intermittentes veras quo minori spatio quiescunt, eo finiri citius, & contra. 2. Eo itidem plus accedere ad acutarum genus, & in has mutari. 3. Causam eo mobiliorem forte, & copiosiore habere. 4 Hinc vernaes, superveniente calore, sponte solvi. 5. Autumnales, accedente frigore, incrementum. 6. Inde liquere, quibus febribus medicina faciunda, & qualis.

MORBI ACUTI FEBRILES.

770. **N**unc morbi Acuti considerandi, qui febre stipati acuta, tamen singularem inflammationem inducunt huic illive organo, unde ab ejus functione laesa toti morbo imponitur nomen. Tales sunt Phrenitis, Coma, Carus, Angina, Peripneumonia, Haemoptoe, Pleuritis, Inflammatio Mammarum, Diaphragmatis, Ventriculi, Hepatis, Lienis, Mesenterii, Intestinarum, (Dysenteria, Ileus, Volvulus, Tenesmus, Haemorrhoides, Colica biliosa,) Renum, Vesicae, Ureterum, Uteri, Juncturarum, Exteriorum in Morbillis, Variolisque.

P H R E

PHRENITIS.

771. **S**I ferox & perpetuum delirium a Cerebro primario affecto cum febre acuta continua oritur, vocatur Phrenitis Vera.

Si a malo aliunde in Cerebrum delato in febre, inflammatione, &c. Phrenitis Symptomatica, *ἡσυχία*, desipientia, dicitur.

772. Antecedunt Veram, calor, dolorque internus capitis ingens, & inflammatorius; sanguinis copia nimia; dispositio inflammatoria; rubor oculorum, faciei; somni turbulenti; desipientia levis; adolescentia; calidiorum usus; insolatio; vigiliae; ira; moeror; protervia seu ferocitas; oblivio subitanea; siccitas totius, maxime cerebri; collectio floccorum.

Alteram vero omnis fere morbus acutus cum febre; dolor lateris non pleuriticus cum levi perturbatione animi; Inflammatio pleurae, pulmonis, diaphragmatis quae pessima; hanc praefagit lingua nigra, alvus suppressa, urina retenta, foeces albae (hae lethales ubique), urina palida, decolor, tenuis, *αδυσία*, ferocitas, rubor, urina cum suspensio nigro, vigiliae, signa instantis inflammationis in capite.

773. Utraque (772) ubi praesens est, haec habet symptomata, 1. Idearum sensilium depravationem, ut & sensuum internorum, & rationis,

rationis, & affectuum. 2. Ferocitatem autam & efferam, inquietem, vel saepe somnos turbulentos. 3. Pulsum durum, respirationem raram, & magnam. 4. Faciem plerumque rubram valde, vultuosam, adspectu horrendam, oculos protuberantes, trucesque, stillicidium narium.

774. Prognosis hisce fere describitur.

Phrenitis vera 3°, 4°, 7^oque die necat, raro hunc transgreditur.

Tumque, si saeva fuerit, saepe in Maniam abit.

Paulisper adscendens immanis fit.

Saepe definit in Lethargum, Coma, Catochen.

Vomitus aeruginosus ratione inflammati cerebri; sputatio frequens & indecora in adstantes; tremor; foex alvi & urina interceptae, vel albae; urina cruda; convulsio venatus floccorum volitantium; oculi pulverulenti; dentium stridor; *adversia* plerumque convulsionis praenuncia; permutatio symptomatum perpetua, ulceris tumentis subsidentia, frequentia sunt praesagia periculi summi, & mortis.

A peripneumonia lethalis. A variolis mala admodum. Ab ileo lethalis.

Inflammatio paulisper fixa, & asperitas faucium ad superiora vergens creat phrenitidem mortiferam, hi palpant, & laboriosi sunt.

Quae versatur circa necessaria, pessima.

775. Cada-

775 Cadavera defunctorum a phrenitide exhibuere meninges inflammatas, gangraenam, abscessum, sphacelum cerebri, aut aceros rodentes ichores.

776. Ex quibus cunctis elicitur causa proxima Phrenitidis Verae, inflammatio vera piaë matris, duræque primario orta. Symptomaticæ vero, inflammatio similis orta a raptu materiae phlogisticæ in cerebri meninges.

777. Quidquid has producere potest, fungi poterit causæ propioris munere (772.).

778. Quin hinc vera diagnosi utriusque mali.

779. Curatio requirit attentionem ad sequentia.

Phreniticis varices, vel hæmorrhoides fluentes profunt.

Alvi fluor bonus.

Dolor ad pectus, pedesque, vel & vehemens tussis superveniens sæpe solvit malum.

Ut & hæmorrhagia.

780. Phrenitis vera requirit citissime validissima remedia, quibus tolli possit inflammatio ad cerebri arterias orta.

781. Quæ petenda maxime ex curatione inflammationis in genere, observatis hisce. Venæ sectio instituenda larga, per amplum vulnus, aut plures venas simul, in pede, jugulo, fronte. Diluentia ex decoctis antiphlogisticis, nitrosis, affatim exhibenda. Dein purgantia antiphlogistica, cum multo potu
O diluente

diluente nitroso danda. Clysmata similia, additis laxantibus. Anus fovendus, haemorrhoides fricandae foliis ficus, &c. vel evacuantur hirudinibus. Collutoria, gargarismata lenia revocanda in crebrum usum. Nares, oculi, aures, fovenda. Caput radendum. His praemissis, neque cedente malo, opiatum utendum, pediluvia, epispastica levia, cucurbitae, ad inferiora applicanda. Corpus moderato frigore reficiendum, & erectum tenendum.

782. Si vero Phrenitis ab alio morbo inflammatorio jam facta oritur, ante omnia attendendum, an genius ejus mali patiatur adhiberi modo dicta (781), si non, tum curanda ex methodo illi morbo debita, semper additis derivantibus, & topicis remediis.

A N G I N A.

783. **I**mpedita valde, dolens admodum, vel & impedita & dolens simul Deglutitio, atque Respiratio, quae contingit a causa morbosa agente in partes binas his functionibus inservientes, supra pulmones, & supra stomachum positas, Angina vocatur.

784. Cujus duplex observatur species; prima sine ullo signo tumoris externi, internive appareret; altera vero cum aliquo tumore in aliqua parte organorum descriptorum (783) apprehenditur semper.

785. Illa prior in fine morborum diuturnorum,

norum, maxime post ingentes & saepe repetitas evacuationes, contingit; pallorem faucium, siccitatem harum, tenuitatem simul, comites habet; quare nervos & musculos resolutos plerumque habet; fere semper est signum imminētis mortis; raro curatur, & tum tantum remediis replentibus vasa vacua bono succo vitali, calefacientibus, corroborantibus.

786. Eadem prior species aliquando oritur subito sine signis manifestis praegressis ullius morbi; vix capit medelam; & fere semper, post mortem, suppuratum pulmonem demonstrat.

787. Quae cum tumore accidit, varia nomina accipit, vel a natura tumoris, vel a loco per tumorem occupato. Hinc est oedematosa, catarrhosa, inflammatoria, purulenta, scirrhusa, cancrosa, convulsiva, Angina.

788. Occupant hi tumores (787) linguam, ejus musculos; palatum, tonsillas; uvulam, hujus musculos; cava ossium frontis, maxillae superioris, ossis sphenoidis, enato & ibi radicato polypo crescente, nares obturante, palatum deprimente pendulum, fauces angustante, pharyngem, laryngemque occludente, musculos ossis hyoidis omnes, vel aliquos; musculos laryngis externos, internos, communes, proprios; asperae arteriae membranam interiorem muscularem; pharyngis musculos superiores, & oesophagaeum; ipsum oesophagi musculus; glandulas asperae arteriae & oesophago ita vicinas, ut haec fistulae ab

160 ANGINA AQUOSA.

iis tumentibus comprimi queant, ut sunt salivales omnes, tum vagae circa haec loca, ac tandem ipsae Thyroideae.

789. Ex qua historia (785, ad 789.) perspecta apparet ratio tam multiplicis, improvise, & funesti saepe eventus, hujus mali (783).

790. Quum vero tam varius ille morbus sit, tam varium effectum producat; variaque adeo remedia & artem medendi postulet, quantum brevis hic necessaria permittit, eum recenseri necesse est.

ANGINA AQUOSA.

791. **A**ngina aquosa, oedematosa, catarrhosa tenuis, est impedita, vel dolens respirandi, vel deglutiendi exercitatio, cum tumore lymphatico partium, quibus illa fit, vel vicinarum.

792. Habet ergo, ut caeterae aquosae coluvies, sedem in parte glandularum, ubi reconditur atque excernitur secreta arteriis lymphae.

793. Ergo pro causa agnoscit quidquid exitum liberum lymphae impedit: eorum vero est numerus ingens, & diversitas. Compresio venarum quaecunque, in quas forte earum glandularum emissaria se evacuant: obstructio nata in ipso folliculo glandulae a gypso, pituita, lapide, fungo, & similibus ibidem enatis; obstructio facta in ipsis emissariis a
causis

ANGINA SCIRRHOSA. 163

causis iisdem ; compressio eorundem locorum ; frigus finibus excretoriorum meatuum applicatum ; debilior humorum circumactio.

794. Effectus talis mali sunt, tumor aquosus, albus, frigidus ; vicinorum compressio ; impedimentum functionum, quae a non compressis pendebant.

795. Hinc signa diagnostica (791, 792, 793.), & prognostica (794) facillime patescunt.

796. Curatio autem hic peragetur iis, quae,
1. Causas obstruentes resolvunt, movent, aut rodendo, vel secando tollunt. Huc spectant emollientia, aperientia, laxantia, forma fottus, cataplasmatismis, gargarismis, injectionis, collutorii, vaporis, applicata ; tum frictiones ; caustica ; scalpellum. 2. Quae copiam lymphae, per opposita loca evacuando, minuunt : quod fit apophlegmatismis, vesicatoriis, sudoriferis siccis externis, internis, diureticis similibus, hydragogis per alvum. 3. Abstinencia ab liquidis, victu calefaciente, exsiccante. 4. Augendo vim circulationis per remedia nota (98, 99.).

ANGINA SCIRRHOSA.

797. **S**I vero glandulas descriptas (788) scirrhus, & multum increfcens tumor occupavit, signis scirrhi (392) cognoscitur ; atque ex noto ejus situ futura angina
O 3 praevi-

praevidetur, nata vero perspicitur; tum si extirpatio possit fieri, ea sola remedio erit tuto; aut in internis circa fauces corrosio multa cum prudentia tentanda.

ANGINA INFLAMMATORIA.

798. **V**Erum quando ab inflammatione, glandulae (788), vel musculi (788), occupantur, tum oritur, morbus huc proprie referendus ob summam, qua funestus est, acutiem, & velocissimam, & insuperabilem saepe violentiam.

799. Hujus (798) mali causa, 1. In genere est omnis ea, quae inflammationem quamcunque potest producere (375, 376, 377, 378.) 2. Illa omnis, quae inflammationis causas determinat inprimis ad loca descripta (388), maxime ad laryngem, pharyngem, os hyoïdes, horumque musculos, tum ad fistulae pulmonalis superiora: talia autem sunt, dispositio propria juvenibus, sanguine divitibus, rufis; exercitium frequens, validumque harum partium, oratoria exercitatio, cantus, clamor, fortis equitatio adverso vento & frigido, tubarum & fistularum inflatus, labores validi in aëre frigido, calor aestuans magnum frigus excipiens tempore verno; aridae fauces ob aëris recepti & expulsi fervorem in aestu solis, vel in febre inflammatoria.

800. Ubi ex his causis (799) nata est, varia,

varia, & inter ea horrenda, symptomata creat, pro diversitate partis ejus, quam occupat.

801. Si sola laborat pulmonalis fistula, illaesis aliis, in interna sua membrana musculosa, tum oritur ibi tumor, calor, dolor, febris acuta calida, caeterum externa signa nulla; vox acuta, clangosa, sibilans; inspiratio acute dolens; respiratio parva, frequens, erecta, cum summo molimine; hinc circulatio sanguinis per pulmones difficilis; pulsus mire & cito vacillans; angustiae summae; cita mors. Estque haec una ex iis, quae funestissimae, nec externa dant signa: quo vero propius glottidi & epiglottidi malum, eo sane magis lethale.

802. Si larynx inprimis acute inflammatur; & sedem habuerit malum in musculo albo glottidis, & simul in carnosus ei claudendae inservientibus, oritur dirissima, subito strangulans, Angina. Signa ut priora (801); dolor in elevatione laryngis ad deglutationem ingens, auctus inter loquendum atque vociferandum; vox acutissima, stridula; citissima, cum summis angustiiis, mors. Estque haec, sine signis externis, omnium pessima.

803. Si soli musculi elevando offi hyoïdi, & laryngi servientes inflammantur valide, signa evidentia sunt haec; respiratio satis libera; deglutitio in prima actione suae excitationis acutissime dolens; tum signa inflammatoria.

flammationis in genere ; & eadem in iis musculis, qui apparere examinanti possunt.

804. Quando autem sola pharynx eodem infestatur malo, signa specifica sunt, inspectis faucibus apparentia ; respiratio satis comoda ; deglutitio dolens, impossibilis ; materies deglutienda per nares redeuns ; eadem in asperam arteriam pulsa, & tussim violentam excitans ; hinc defectus cibi, potusque ingerendi ; exsiccatio & exasperatio omnium humorum in corpore ; febris non adeo intensa ; major morbi duratio ante illatam mortem.

805. Si vero tonsillae, uvula, velum membranosum pendulum ; musculi ejus quatuor pterygostaphylini, inflammantur valide, tum fiunt fere eadem ac in priori (804) ; respiratio incommoda, difficilis, per nares nulla, vel parva, per fauces angusta ; materies deglutienda ob angustias & summos dolores per os redeuns ; excreatio perpetua ; pituitae ad cava tonsillarum stillicidium perpetuum, copiosum ; dolor acutus in aure interna, & via eo tendente a faucibus ; crepitatio in aure dum deglutitio fit ; surditas saepe perfecta. Hoc mali genus hodie a lue gallica frequens, & valde metuendum.

806. Quod si omnes hae inflammatoriae species (801, 802, 803, 804, 805.), vario concursu, simul aegrum infestent, concluditur facile, eo faeviolem fore morbum, quo plures in unum conspiraverint ; tumque simul

eo plura, & faeviora symptomata eventura esse.

807. Nam impedito tum cruoris in jugulares externas, vel per has ipsas compressas, reditu, fit tumor faucium, labiorum, linguae, vultus; linguae exsertio, intorsio, inflammatio; oculorum rubedo, protuberans tumor horrendus; cerebri, ob eadem suffocatio; hinc visus, auditus, tactus, hebetes; delirium; hiatus oris; stertor; decubitus impossibilis prae suffocatione; rubor, tumor, dolor, pulsatio, saepe in collo, pectore, ceruice, conspicui; unde venae jugulares, frontales, raninae varicosae tument.

808. Decurrit autem omnis Angina consuetum inflammationis generalis iter, eademque facit, ac patitur mutationes in resolutionem, pus, gangraenam, scirrhum.

809. Ergo si signa docuerint, anginam esse (801, 802.), confestim examinandum, an pura haec inflammationis adsit (382, 383, 384.); tumque citissime per efficacissima remedia (395, ad 402.) tentanda resolutio est (386). Itaque, 1. Cita, magna, repetita missio sanguinis, eoque ut debilitas, pallor, refrigeratio, vasorum collapsus, doceant, vim superstitis non posse augere tumorem & rigiditatem vasculorum, exercenda erit. 2. Valida alvi subductio per purgantia ore hausta, vel clysmatum instar injecta, repetita. 3. Victu, potuque tenuissimo, & lenissimo opus. 4. Nitrosis, subacidisque medicamentis.

dicamentis. 5. vapore humido, molli, tepido assidue hausto : fomentis externis ; derivantibus epispasticis, cucurbitis, sinapismis, collo, & pectori, appositis.

810. At species (803), raro tam periculosa ac (801, 802), eadem remedia (809), sed leviora, petit. Hic autem imprimis cataplasmata anodyna, laxantia, emollientia externa necessaria.

811. Dum denique angina (804, 805, 806.) adhuc inflammatoria, infestat ; tum eadem remedia (809, 810.) requiruntur unita, sed addendae perpetuae humectationes oris & faucium, per lenissima attenuantia nitrosa, diluentia aquosa calida, laxantia pingua, quae ore quieto contineri, leniter gargarizando applicari, fistula injici possunt : requiritur continua opera, ne arescant partes.

812. Si omnibus his non, sero, vel frustra tentatis (809, 810, 811.), morbus sit maxime recens & strangulans a causa superiori, quam erit locus sectionis, cum symptomatibus pessimis (807), nec tamen adhuc gangraenosis, statim post acerbam prognosin instituenda erit βρογχοτομή.

813. Quae fiet, praeparato corpore aegri, in aspera arteria infra laryngis inferiora ad pollicis distantiam, discissa cute, & integumentis ; amotis musculis ; secto iuterstitio inter annulos arteriae asperae ; imposito canaliculo argenteo ; dein ablata causa, quae exegerat hanc operam, vulnus percurando ;
interim

ANGINA SUPPURATORIA. 167

Interim clysmata nutrientia applicando, si deglutitio impossibilis.

ANGINA SUPPURATORIA.

814. **V**Erum si malum jam eo processerit, ut suppuratio loci affecti jam incipiens cognoscatur, per signa (387), erit tentanda via abscessus per artem, & remedia generalia (402, ad 412.); maxime autem molli, assiduo gargarismate, largo cataplasmate laxante; pertusione loci, sensibus deprehenfi; bronchotome (812, 813.).

815. Illa autem anginae species, quae prior descripta (801, 802.), raro consueque adolescere potest, sed vel prius resolvitur (809), vel necat.

ANGINA GANGRAENOSA.

816. **S**I tandem causae anginae (799) augentur, & in parte nobili magis (801, 802.) haerent, vel & in externis (804, 805.), saepe in gangraenam abit lethalem; id vero novimus, 1. Ex signis hujus generalibus (426, 427, 428, 429.) applicatis ad partes obsessas, quarumque functio laesa; 2. Ex signis propriis; si tumor, ruborque prius conspicui subito, sine bona causa, disparuerint; si dolor similiter sic abiverit; fauces subito aequales, laevesque fiunt; siccae, glabrae, lividae fauces: tum nullam

268 ANGINA CONVULSIVA.

nullam capit magnitudo nimis propecti mali medelam.

817. In scirrhum circa tonsillas, uvulam, palatum, abit angina eorum locorum, ex causis descriptis (392), unde cognoscitur facile, curatur difficulter : maxime ubi in cancrum jam abiit. Vid. (79, 7.).

ANGINA CONVULSIVA.

818. **S**I nervi motores organorum deglutitionis, vel respirationis, impediuntur suas exercere functiones in illa organa, oritur paralytica angina ; talis a luxatione dentis vertebrae dicitur contingere, aut alterius vertebrae cervicis ad interiora. Si convulsionem causa quaecunque musculos pharyngis, laryngisve occupaverit, oritur subita, suffocativa angina ; talis in epilepticis, spasmodicis, hystericis, hypochondriacis saepenumero fit, abit, redit : curatur inprimis his, quae iis morbis curandis propria sunt.

819. Ex hac historia data (783, ad 819.) intelligitur ratio observationum Hippocraticarum.

Angina sine ullo signo conspicuo solo strangulatu orthopnoico se prodens, cum febre acuta, dolore magno capitis, vel crurum, sine signis bonis, cito lethalis, primo scilicet, secundo, vel tertio die.

Angina *ἐπικυρῶσα* orta ex aliis inflammato-

riis

PERIPNEUMONIA VERA. 169

riis morbis, aut si species (801, 802.) nata ex (803, 804, 805.), lethalis.

Angina spumam oris excitans ; serum tenuè exprimens ; foeces alvi sine sensu dimittens ; in febre valde acuta sine ullo signo conspicuo occupans ; cum recessu tumoris, ruboris, pulsationis in faucibus vel lingua tamen strangulans ; ubique lethalis, & praeceps.

PERIPNEUMONIA VERA.

820. **S**I in vasis pulmonalibus, inflammationi suscipiendae aptis, inflammatio vera concipiatur, morbus vocatur Peripneumonia.

821. Illa vasa autem sunt Arteriae Bronchiales, Pulmonicae, & harum laterales Lymphaticae.

822. Unde etiam duplex concipi Peripneumonia potest ; quarum una ad fines arteriae pulmonalis, altera in bronchialibus haeret.

823. Et statim liquet, priorem periculosissimam ; posteriorem minus discriminis habere, sed illam ex hac nasci posse ; & causas multas communes habere.

824. Quae causae plurimae revocari queunt, 1. Ad generales omnium inflammationum per totum corpus (375, ad 380.). 2. Ad eas, quae imprimis pulmones afficiunt : ut sunt, aër humiditate, siccitate, calore, frigore,

170 PERIPNEUMONIA

gore, gravitate, levitate, exhalationibus causticis, vel adstringentibus, aut coagulantibus constans, sicque peccans; chylus ex crassis, siccis, viscosis, cum acribus permixtis, vel sine iis; exercitia pulmonum violenta, cursu, lucta, nixu, cantu, clamore, equitatione forti in vento adverso; venena coagulantia, caustica, constringentia, venis ad cor tendentibus immixta; vehementes animi perturbationes; angina cum oppressione pectoris, & orthopnoea, pleuritis valida, paraphrenitis ingens.

825. Si hae causae (824) morbum produxerint, pro diversitate sedis affectae (822) producet effectus varios; bronchialis enim omnia effecta inflammationis producens (382, ad 393.) ipsos fines arteriae pulmonalis contiguos comprimendo, contagio efficiundo, inflammat.

826. Ubi autem fines ipsi arteriae pulmonalis inflammati, stagnat cruor; extenditur vas; exprimitur transsudatione quasi pars liquidissima; coarcervatur crassior, inter cor dextrum, & fines pulmonalium arteriarum, omnis fere colligitur, circulum adhuc obire potens, sanguis; hinc pulmo gravis, explicari impos, livescens; cor sinistrum sanguine orbatur; debilitas summa; pulsus exilis, mollis, omni modo inaequalis; respiratio parva, frequens, difficilis, erecta, tussiculosa, calida; sanguinis venosi ante auriculam & cor dextrum stagnatio; rubor faciei, oculorum, oris, fau-

faucium, linguae, labiorum insolitus; tandem suffocans, inexplicabili cum anxietate & delirio, mors.

827. Si tale malum (826) utrumque pulmonem simul, & valide infecerit, erit cita, & insuperabilis mors; quum nullo remedio antiphlogistico juvari natura queat: confer (386, & 395, ad 402.).

828. At si parvum in uno pulmone locum infestat, nec causas validas habet, aliqua, nec tamen certa, spes est curari bene posse.

829. Inde (824, ad 829.) signa diagnostica, & prognostica, utcumque hauriri possunt; maxime si consideremus, exitus esse ut inflammationis (386, ad 393.); unde etiam status accipit vario durationis tempore varios, ita ut abeat in sanitatem, alium morbum, mortem.

830. Sanatur, 1. Resolutione benigna; si temperies laxa, humor blandus, viscositas non nimia, pars affecta bronchialis, vel pulmonalis, non magna. 2. Sputo cito, libero, copioso, flavo cum paucis sanguine misto, satis crasso, dolorem sedante, respirationem emendante, pulsum ampliorem & pleniorum reddente, in album blandum cito mutato; id fit, si sedes mali inprimis est bronchialis arteria, aut pulmonalis non valde magna. 3. Alvi fluxu bilioso, levante, & similia fere, ac sputa descripta, ejiciente. 4. Urina copiosa, crassa, hypostatica, levante, cum sedimento

172 PERIPNEUMONIA.

primo rubro, sensim albescente, ante septimum diem emissâ. Atque tum respiratio adest facilis; febris mitis & boni moris, *admodum*, calor, humiditas, laxitas, mollities, aequales toto corpore.

831. Abit in alium morbum, pendentem ex natura inflammationis, vel ipsius pulmonis, prout sua hinc propria actione destituitur.

832. Hinc primo in suppurationem, quae fit, ubi materies inflammatoria (376, 377, 824.), ab ipsa natura resolvi non potens (830), nec arte emendata, tamen blandior (387), stagnans, calens, pulsa, vascula tenuia rumpit, in pus resolvit, latera coërcentia extendendo, vel rodendo abscessum vomicaeve format intra quatuordecim dies.

833. Id futurum (832) demonstratur his observationibus, 1. Si signa certa peripneumoniae satis acris (825, 828.) nec tamen acerrimae (826), primo extiterint. 2. Si resolutio, ejusque signa (830), non satis cito, nempe ante quartum diem, apparuerint. 3. Si symptomata (825, 826.) nec sputo cocto, & criticis diebus, 3°, 5°, 7°, 9°, 11°, 14°, evacuato per ordinem, qui sanationem doceat mutatione successiva excreti; nec educatione cruoris; nec medicamentis, nec victu debito; superata sint. 4. Verum contra symptomata non pessima pertinacia, cum continuo delirio, pulsu undoso, mollique permanent.

834. Fieri

834. Fieri autem jam re ipsa cognoscimus per haec, 1. Si signa sint (833). 2. Ubi leves, vagae, saepe repetentes, sine manifesta causa horripulationes contingunt; dolor remisit; dyspnoea manet; genae & labia rubent; sitis adest; febricula vexat, inprimis vespertina; pulsus debilis, mollisque.

835. At jam factum declarant, 1. Signa praegressa (833, 834.). 2. Tussis pertinax, sicca, ad partum, motumve aucta; respiratio difficilis, parva, anhelosa, strepens, post partum, & motum aucta; decubitus in unum modo, id est in affectum, latus tolerabilis; febricula continua, periodica, a cibo, potu, motu exacerbata cum rubore genarum & labiorum; appetitus prostratus; sitis magna; sudor nocturnus, maxime circa jugulum & frontem; urina spumosa; pallor; macies; debilitas summa.

836. Id apostema jam factum (835) exitus habet varios: 1. Suffocat tumore occupante totum pulmonem, vel comprimendo impediente ea, quae adhuc in eo libera. 2. Suffocat subita eruptione puris, vomica in asperam arteriam se exonerante uno cum impetu. 3. Solvitur sputo purulento, liberante, consumente. 4. Solvitur lapsu puris in cava Thoracis, inve mediaastini dilatata vacua. 5. Inde tabes, phthisisque varia, empyema fere lethale.

837. Alter morbus a peripneumonia fit, si purulenta jam facta inflammatoria materies

174 PERIPNEUMONIA.

(832, 833, 834.) intra pulmonales venulas resorbetur, cruori miscetur, in loca quaedam deponitur, unde liberatur pulmo, oneratur pars alia; quae si minus requisita ad vitam, est *perdatis* bona; si vero in hepar, liem, cerebrum, & similia loca fluxerit, pessima plerumque erit. Hinc fiunt abscessus peripneumonici ad aures, crura, hypochondria.

838. Tales abscessus futuros esse declarat :
 1. Observatio signorum peripneumoniae non pessimae (833, 834, 835.), cum febre non vehementi, nec maligna, tamen continua; cum dolore thoracis, anxietate, gravitate, dyspnoea, non pessimis; sine signis resolutionis (830). 2. Si cum his pulsus multum vacillans, omni modo, assidue. 3. Dolores, rubores, calores, tensiones, circa loca dicta (837).

839. Illos vero futuros circa Crura scimus, si, 1. Signa futurorum abscessuum (138) adsint. 2. Si simul cum iis signa sint levioris inflammationis ad hypochondria.

840. Sed futuros circa Aures scimus, si, 1. Signa adsint (838). 2. Mollia simul hypochondria.

841. Ad hepar verti novimus, si, 1. Signa sint (838). 2. Dolor manens in hepate, cum urina subictericea, colore subflavo cutis. Hinc saepe, vomica hepatis nata, pessima mala.

842. Abscessus illi (839, 840.) si levant pulmo-

pulmonem, si tollunt febrim, si purulenti, manantes, fistulosi manent, si satis cito, ante nonum diem, contingunt, tum semper salutare: verum, si sputo jam purulento, nec magis flavo, sine levamine dicto, nascuntur, mali: at, si jam nati evanescunt, crudo morbo, peripneumonia redeunte, omnino lethales sunt.

843. Desinit iterum morbus hic in tumorem callosum, scirrhumve pulmonis; si materies, & conditiones (392) concurrunt: inde tota vita difficilis, erecta, tussiculosa respiratio, post pastum motumque aucta, sine signis latentis vomicae descriptis (835); inde adhaesio pulmonis ad pleuram.

844. Tandem, si bronchialis arteria, vel & pulmonalis vehementissima inflammatione (388) corripitur a causa interna, vel externa (824), brevi nascitur gangraena, & inde cito sphacelus ob copiam, motumque cruoris, & ob motum assiduum visceris tenuissimi. Id futurum docent, 1. Signa violentissimae peripneumoniae (826), nullo casu, nec arte sedata. 2. Debilitas summa, cita, pulsu se inprimis manifestans. 3. Frigus extremorum. At jam natam scimus, si haec praegressa, sputa ichorosa, tenuia, cinericea, livida, atra, foetida. Inde autem cita mors.

845. Has Peripneumoniae mutationes (830, 832, 836, 837, 843, 844.) docet observatio historiae morbi, cadaverumque inde defunctorum incisio.

846. Unde

846. Unde evidens est, illum morbum, quem vetustas hoc nomine descripsit, esse veram inflammationem pulmonum.

847. Eritque prognosis clara, qua asseritur, morbum hunc semper valde periculosum ob necessitatem summam functionis pulmonalis ad vitam, & ad sanandam materiem inflammatoriam, ob sanguinis perpetuo allati copiam, impetum, ob motum perpetuum visceris, ob situm, qui applicationem remedium renuit, teneritudinem summam vasculorum facile destruendam, impossibilitatem revulsionis adeo requisitam in cura inflammationis.

848. Ex quibus (847) liquet, quando, cur, & cum quibus symptomatibus in mortem abeat: sc. Si totus pulmo, una cum corde inflammatur, cor in latus procidit, aeger paraplegia resolvitur, frigidus, & sensus expers est, tum secundo, vel tertio die moritur. Si urina initio morbi bona & cocta, post quartum tenuis. Si in vigore morbi erectus sedere cogitur. Si puris est per inferiora secessus: si sicca cum fervore strepente pleni pulmonis in gutture: si vehemens in corpore valde sicco, duro, calloso, exercitato: si mala est cum prae rubro valde stillicidio sanguinis: si sicca est cum maculis rubris pectori adspersis: si coryza aut sternutatio multa praecedat, sequitur: si ex ardente febre ortum duxit: si sputum biliosum cum pure post sextum diem statim inceperit: si sputum ab initio valde cru-

eruentum, flavum sincerum, album rotundum, spumofum valde, dolorem non sedans, fi fufcum, coenofum, amurcofum, nigrum, livefcens, inaequale, aeruginofum: fi neque febris, neque refpirationis difficultas remifit, moritur die feptimo, vel nono. Mors vero iis contingit dum pulfus deficit, omnia frigent, folum pectus, caput, collum aestuant, genae rubent, liventque.

849. Curatio hujus mali varianda eft pro diverfo ftatu morbi & fymptomatum, adeo ut quod uno tempore profit, in eodem tamen morbo alio tempore datum obfit.

850. Si ergo in Peripneumonia omnia figna adfint descripta (830. No. 1.) utendum quiete corporis & animi; aëre tepido humido; balneo vaporis aquae dulcis ad pulmones, nares, os, pedes, crura; victu tenui, potu levi; medicamentis aquofis, nitrofis, farinofis, mellitis.

851. Si vero ftatus adest (830. No. 2.), utendum iisdem (850), & medicamentis emollientibus, depurantibus, excreationem promoventibus, leniter reficientibus, vaporibus: vitanda tum venae fectio, purgatio, fudoris expulfio, aliave omnia, dictam excreationem perturbantia.

852. Si (830. No. 3.) adest, lenia clyfmata emollientia, fomenta lenia abdomini imponenda, decocta emollientia, & leviffimo gradu laxantia, profunt, fimul reliquis peractis (850, 851.).

853. In

178 P E R I P N E U M O N I A .

853. In statu altero (830. No. 4.) fiant eadem, ac (850, 851, 852.), sed addantur balnea pedum, fomenta renum per clysmata emollientia interna, & externa linimenta, bibantur decocta levissime abstergendo diuretica.

854. Si inflammatio recens, magna, sicca, in corpore robusto, paulo ante sano, exercitato, deprehenditur per signa (825, 826.), statim recurrendum, 1. Ad citam, largam, pro gradu mali moderandam, aut repetendam missionem sanguinis, ut moles crassi minuatur, & diluentibus spatium concedatur. 2. Ad balnea vaporis emollientis pulmonibus assiduo, reliquo corpori saepe applicanda. 3. Ad decocta diluentia, resolventia, emollientia, laxantia, antiphlogistica, nitrosa, anodyna, parva copia, continenter repetenda, calidissima sorbenda. 4. Ad clysmata blandissima antiphlogistica. 5. Ad victum tenuissimum ex succis antiphlogisticis.

855. Si inflammatio magna, cum febre, & reliquis symptomatibus validioribus duravit ultra triduum, & signa adsint inflammationis jam in suppurationem tendentis (833, 834, 835.), semper multum discriminis adest, quamvis diutius jam excurreret morbus, & spatium dabit curationi: tum, 1. venae sectione nulla, vel, si aliquid urget, parca utendum. 2. Victu leni, sed paululum in-
erassante, & ex maturantibus confecto, utendum. 3. Balneis pulmonicis, emollientibus,
matu-

maturantibusque utendum ad quintum ab inchoato malo diem. 4. Die quinto, & sexto iisdem utendum, additis sorbitionibus tussim moventibus leniter, simulque replentibus, ut septimo forte die locus levare queat pure cocto, vasis attenuatis, vita sustentata.

856. Si signa docent, factum esse in pulmone abscessum (835) acceleranda ejus disruptio in asperam arteriam, eaque facta, depuratio subita & tuta ulcerosi loci.

857. Disruptio tentatur si, post multa alimenta mollia, subpinguia, cum vino molli, pulmo, suppuratus (836), & praeparatus (855) vapore calido, clamore, tussi, excretoriis, concussione in navi, vel rheda, agitur.

858. Simul ac dein signa edocuerint, apostema ruptum esse, utendum victu lacteo, vegetabili lenissimo, nec facile putrescente, tum de die aperientibus, deterfivis, vesperi levibus opiatis; vaporibus emollientibus; equitatione, vel vectione in rheda, aut navi.

859. Si autem signa (838.) docent, statum (837) jam obtinere, nulla tamen haecenus certa prognosi quonam materies verget, tum levi, fluido, blande aromatico, paululum vinoso utendum victu; quietum sit corpus; medicamenta vero sint emollientia, & ex genere levissimo aperientium; pulmoni prospiciatur usu emollientium: sic vel determinabitur, vel ulterius dissoluta excernetur mali materies.

860. Sed

180 PERIPNEUMONIA

860. Sed si cum signis (838) simul illa ad-
sunt (839, 840.), quibus determinatio signi-
ficatur, fiant modo dicto (859), simulque
locus praevisus (839, 840.) fuctu, laxatio-
ne, stimulo, aperientibus ita tractandus, ut
minus resistat, plus trahat.

861. Si (841) obtinet, fiant eadem (859,
860.), sed simul aperientia paulo fortiora,
saponacea, hepatica addantur, tum clysmata,
& fomenta his constantia.

862. Malum vero, quod descriptum (843)
raro medelam capit, nisi forte emollientibus
externis, internis, atque motu equitationis,
vel vectionis in rheda cedat parum.

863. Quando in ipsam jam gangraenam
abiit (844), incurabilis est.

864. Si autem Peripneumonia per sputum
jam expurgari coepta, incipit suppressum id
habere, statim summa ope nitendum, ut iter-
um id prodeat. Tales causae impediennes
sunt saepe, magnum frigus subito admissum;
ingens exsiccatio undecunque nata; febris ca-
lida superveniens; medicamenta calefacien-
tia; alvus liquida, nec critica; sudor ingens;
animi affectus vehementior.

865. Tum statim ad vicinitatem partium
a suppressa, & aggestu crescente materie,
inflammatio nova exoritur; unde illico ea-
dem symptomata, quae a peripneumonia pri-
maria (825, 826.); illa autem tum debilita-
to jam corpori accidentia, ut plurimum cito
lethalia evadunt.

866. III

PERIPNEUMONIA NOTHA. 181

866. Illi autem vitio (864), ejusque sequelis (865.) occurritur vapore assiduo calidi, humidi, emollientis naribus, ore attracti, pulmonibus recepti; toto aëre simili huic vaporibus per artem reddito; usus etiam largus potuum similium, cum melle inprimis & aceto, multum prodest; medicamenta leniter resolvendo antipyretica, ut est stibium diaphoreticum cum nitro fixante; leniter opiata; sudoris evitatio; maxime tandem placida animi quiete.

PERIPNEUMONIA NOTHA.

867. **Q**Uae Peripneumonia hyeme a frigore, verno tempore a calore superveniente multoties accidit: Oriri solet ex pituita lenta in toto sanguine nata ex causis recensitis olim (69, 72.), & sensim pulmones infarciendo, donec in pessimum hunc, & improvise saepe lethalem, morbum eat.

868. Ubi paululum adolevit id malum, produxit jam in toto corpore effectus plurimos (72, 73, 74.), tumque praeterea eos, qui peripneumoniae lentae proprii (825, 826.), unde malum curatu difficillimum.

869. Nam missio sanguinis, eoque celebrata, ut in hoc morbo requiritur (854) nocet admodum ob debiliora viscera, nimisque aliena humida lenta; hinc primo juvare visa, mox mala auget.

Q

870. At-

182 PERIPNEUMONIA NOTHA.

870. Attenuantia autem adeo hic famigerata, dum impetum in vasa pulmonalia augent, densitatem, impactumque obstruentis saepe augent, simulque morbum cito reddunt lethalem.

871. Morbus ille senibus, pituitosis, frigidis, catarrhosis, gravedine laborantibus frequens, sequi solet omnes causas, quae stagnantia cito movendo in pulmones agunt, ut cursus, declamatio, cantus, ebrietas inprimis a valide calefacientibus, comessatio, calor foci, balnei, solis, maxime si aestum hinc natum subito frigus ingens exceperit.

872. Primo fallaci lenitate opprimit nec opinantes: quippe levi fatigatione, debilitate, prostrato omni fere animi motu, anhelitu, oppressione pectoris incipiens, adeo leves motus excitat, ut vix calor, febrisve indicia moneant periculi: mox vagae horripulationes, leviusculi febris insultus adsunt; unde subito crescente anhelitu & debilitate mors; cujus in urina & pulsu vix ullum adfuit praesagium.

873. Curatur hac methodo cautissima, 1. Mittatur sanguis ex largo vulnere. 2. Mox eluatur alvus clysmate, quod repetatur quotidie, donec signa docuerint levare pulmonem. 3. Utatur victu tenuissimo juris carni, inprimis cum levi acido, potu tenui ex aqua & melle. 4. Vapores, suffitusque descripti (866), decocta diluentia, abstergentia, lenissime aperientia assiduo potanda, adhibe-

hibeantur; simulque balnea crurum, pedumque, & larga vesicantia.

874. Ex his omnibus (820, ad 874.) ratio datur, cur pueris hic morbus, foeminisque rarior? Ut & iis, qui laxae sunt structurae quoad solidorum fabricam, cur vix accidat? Cur in his facile, & fere sponte, sanetur? Contra in robustis exercitatisque corporibus? Ex iisdem pariter liquet, hunc morbum fere fieri ex omni alio praegresso, antequam ex eo moriatur aeger: adeoque proximam mortis causam, & ultimum ferme omnium lethalium morborum effectum, esse Peripneumoniam.

P L E U R I T I S.

875. **P**leuritis dicitur adesse, quando aeger laborat acuta, continua febre (564, 567.), cum pulsu duro; dolore acuto, punctorio, inflammatorio (382. No. 3.), in inspiratu valide aucto, in expiratu vel animae retentione leniori, mitiori pariter, ubi respiratio, immoto thorace, maxime ope abdominis fit; tussi fere perpetua, dolorem magnum inferente, hinc suffocata.

876. Quoties una cum his symptomatibus sputa ex pulmone symptomata prodeunt; dicitur *humida*; quando haec absunt, *sicca* vocatur.

877. Nulla est pars integumentorum interni thoracis, quam non aggreditur: tota ergo pleura, totumque mediastinum,

hinc anterior, posterior, dextra, sinistra, superior, inferior, exterior, profundior pars aequè obsidetur hoc malo : sed inprimis latera.

878. Ubi autem ipsa membrana costas interne succingens doloris sedes, aut pars illa musculorum intercostalium internorum, *vera* ; si autem altius intercostales muscoli, externi inprimis, vel & his superiora laborant, *spuria* appellatur.

879. Adultos, sanguineos, lautius potos, pastosve, exercitatos valde, acidum raro eructantes, in morbos inflammatorios vergentes ; verno tempore, maxime subito aestuante post acre gelu coelo ; aut hyberno in acerrime frigido vento ; infestat primario : tumque vocatur *idiopathica*.

880. At ex materie praegressi inflammatorii morbi mota, & in loca descripta (877, 878.) delata, exorta *symptomata* dicetur.

881. Pro causa antecedente habet, 1. Omne id, quod inflammationi generandae cuicunque aptum (375, ad 380.). 2. Id, quod hanc causam generalem determinat in pleuram praecipue ; quo pertinent maxime, natura aegri, intercostales arteriolas angustiores, magisque duras, habentis ; morbus praecedens, qui reliquit dispositionem eadem proferentem, ut est scirrhus pleurae ; callus, pulmo adnatus, &c. natura epidemici morbi praedominantis ; aër frigidus, per angustas rimas violenter actus in nudatum corpus, ex labore

labore vel igne prius valde aestuans; potus gelidus subito, magno haustu ingestus in corpore simili; aër hyemali tempore borealis gelidissimus. 3. *Μεταπρωσις* materiae inflammatoriae, ichorosae, suppuratoriae, prius in toto, vel in aliqua parte, praedominantis, & dein quacunque causa huc depositae, ut in morbillis, variolis, tumoribus ulcerosis, ulceribus magnis, latis, subito evanescentibus, absorpta venis materie.

882. Historia haec (875, ad 882.), decursus mox exponendus (883, ad 907.), dissectio cadaverum pleuriticorum clare docent, eam esse inflammationem sanguineam (371) in arteriolis locorum descriptorum (877, 878.), ortam plerumque ex febre acuta praecedente.

883. Inde (881, 882.) perspicue deducitur mali historia: incipit cum appetitu ciborum saepe magno; frigore; horrore; debilitate; lassitudine; febre; procedit cum calore, sensim in aestum excrecente; siti; prostrato appetitu omni; dolore a miti in acerbissimum tendente; respiratione valde laesa: viget cum febre violenta, sed minus manifesta ob respirationem coactam, & prae sensu doloris summi suffocatam; unde saepe turpiter fallitur Medicus: inde desinit in varios eventus, pendentes ex pluribus causis, sed in primis a diversitate mutationum inflammationis (386, ad 393, 492, ad 500.), natura loci ubi malum est (877, 878.), & considerati-

one harum circumstantiarum : prout partes plures (877, 878.) affectae simul ; prout impetus circulantis liquidi violentior (92, ad 102.) ; aut major malignitas ipsius morbi principis (564, 567.), eo symptomata cuncta pejora ; inprimis respirationis & pulsus vitia magis a naturalibus recedentia, ut & excretorum.

884. Exit in sanationem, alios morbos, vel in mortem.

885. In sanationem ope naturae, vel artis in initio, dum simplex adhuc morbus.

886. Sanatur auxilio naturae, vel resolutione benigna, vel coctione & excretionem mali.

887. Resolutione, si contingunt simul causae (386, 401.) ; tumque benignitas symptomatum nihil agendum docet, nisi ut levi victu, blandissimis aperientibus, mollissimo fotu, malum levetur.

888. Coctione & excretionem causae sanatur, inprimis observatis hisce, 1. Quoties haemorrhoides debita copia liquidum aptum opportuno tempore fundunt. 2. Quoties urina copiosa, crassa, hypostatica, stranguriosa, subrubra cum albo sedimento fluxit cum levamine malorum ante quartum diem, qualis & siccam sanavit. 3. Si alvus materiem flavam biliosam ante quartum diem copiosam cum levamine ejecerit. 4. Si abscessus ichorosi, purulenti, fistulosi, diu manantes, ante sextum diem incepti, post aures, vel ad crura, prodi-

prodierunt (juxta 837, ad 843.). 5. Dolor lateris si transit ad humerum, manum, dorsum, cum stupore, dolore, gravitate, illarum partium. 6. Si sputum ex parte liberale, levans, sine coryza, copiosum, mox puriforme, album statim, vel ante diem quartum, continuatum, vel a suppressione statim redeuns, inde enim nono vel undecimo die falus.

889. Ubi signa accurate observata docent, statum pleuritidis (875.) adesse modo descriptum (888.), tum Medico nihil mutandum, sed omnia continuanda incumbunt. Ergo neque venae sectio, neque evacuatio, vel mutatio alia instituenda. 1. Victu molli, tenui; animi, corporisque quiete; aëre temperato calido, & humido; somno spontaneo, vel lenibus conciliato; medicamentis mollibus, tenuibus, levissime aperientibus; utendum. 2. Deinde evacuationi cuilibet singulari proficienti providendum: ergo in statu (888. No. 1.) anus fovendus molli, laxante, aperiente fotu; aut, si minus sic processerit, hirudinum applicatarum sucu. Si (888, No. 2.) observatur; statim fomenta similia renibus, perinaeo, hypogastrio apponenda; lenia diuretica aperientia danda; aër paulo minus calidus curandus; sudor, & aliae evacuationes, vitandae; blanda clysmata diuretica profunt. In casu vero (888, No. 3.), similia fomenta emollientia toti obvolvenda abdomini; clysmata laxantia injicienda

da alvo; victus laxans instituendus: ubi denuo quartus status (888. No. 4.) adest praevisus (838), & simul locus (839, 840, 841.) innotuit, tum utendum memoratis (859, 860, 861.), & apertura facta suppuratoriis locum aliquamdiu apertum tenentibus: deinde in casu (888, No. 5.), praeter communia, partes, in quas dolor migrat, fovendae mollibus, calidisque, fricandae leniter, stimulandae emplastris parumper attrahentibus. Denique in ultimo dato (888, No. 6.) tota res eadem ac in peripneumonia bona, adeoque omnia huc repetenda ex (850, 851.), & agenda.

890. Arte autem, sine alio morbo, sanatur pleuritis hac inprimis methodo: si pleuritis (875) recens ante tertium diem finitum, magna ex symptomatibus validis (875, 883.), ficca (876), in robusto, exercitato, sicco corpore, sine spe, vel praesentia (887, 888.); tum, 1. Cita, larga, accelerato fluxu celeris, ex magno vase, per magnum vulnus, missio sanguinis instituenda, corpore quiescente, supino, & respiratione, dum fluit, tussi, suspiriisque accelerata, loco affecto eodem tempore foto, & leniter perfrieto; debet continuari in remissionem satis notabilem doloris, vel ad prima signa deliquii animi; debet repeti ex consideratione redeuntium denuo symptomatum, ad quae tollenda prima instituta fuit; crusta (384.) absens finem definit. 2. Statim adhibenda fomenta, balnea tepesfactoria, lini-

linimenta, emplastra, quae laxando, resolvendo, mitificando, avertendo, prodesse queant, vid. (395, No. 6. 398, No. 3.). 3. Tum ea medicamenta danda, quae diluant, resolvant, laxent, mitigent, refrigerent, dolorem leniant, aut sopiant: quae calida, humida, magna copia sorpta, & ad locum affectum determinata, juvant, & pro mutatis phaenomenis varia assumenda sunt, semper curando, ut eligantur illa, quae putredini adversissima. 4. Victu tenui, molli, refrigerante, antiphlogistico est opus. 5. Denique omne exsiccans, calefaciens, impetum augens, vitandum; ut calor aëris, solis, foci, lecti, victus, medelae.

891. Quae ipsa (890) quamdiu continuanda, vel repetenda sint, docet morbi pertinacia, remissio, atque in sanationem (888) mutatio.

892. Abit in alios morbos dum, 1. Suppuratur locus inflammatus, quod futurum scimus a. ex signis generalibus (387, 402.) b. ex pertinacia doloris, tussis, febris, ultra quartum diem. 2. Absentia signorum resolutionis (887) & sanationis (888.) 3. neglectu medelae requisitae (890.).

893. Ipsum vero apostema jam fieri, scitur ex signis communibus (405), maxime hic ex horrore saepe recurrente sine causa, & signis datis (834, 835.) in peripneumonia, & tempore morbi; inde & factum cognoscitur.

noscitur, & quandoque sputo per pulmonem evacuatur.

894. Abscessus vero ille pure proprio rumpitur, unde pus stillat in cava pectoris, ulcus novo pure facto & accumulato totum cavum replet, totum corpus consumit; id factum noscitur ex praegressis signis (892, 893) duratione mali usque in decimum quartum diem; symptomatum subita remissione, & repentino reditu: inde Phthisis.

895. Ubi ergo per signa (892, 893.) novimus inflammatum abscedere, locus ante dolens notus per caustica erodendus, usque circiter ad pleuram incidendus, suppuratoriis apertus servandus, ut materies extrorsum versa vi pulmonum a pleura caveat, ne fiat empyema: dein emolliendus, donec mundatio facta sit.

896. At vero si constat per signa (302, 894.) jam rupto apostemate pus formasse empyema, ilico Thorax aperiendus (303, No. 5.), pus educendum (303.), vulnus percurandum (304.) victu, & medicamentis.

897. In alium quoque morbum abit, scirrhoso, callosove, facto loco affecto, tum etiam pulmone pleurae jam adnato; quae ubi facta, oritur asthma, dyspnoea, tussicula sicca, inprimis a pastu vel motu corporis; ex quibus cognoscitur, si praesentia sunt sine signis abscessus (893), vel empyematis (896) & inprimis si diu, sine magno mali incremento durant.

898. Cogni-

898. Cognitum hoc malum (897) vel nullo remedio medicabile; vel tolletur vita duriore, labore, aëre libero, rusticatione, equitatione forti, multumque repetita.

899. In Gangraenam quoque talis inflammatio transit primo lateris, mox, vicinia loci, pulmonis (844).

900. Quod malum (899) vel ex vehementia pleuritidis, vel ex acri, aut putri materia concomitante simul oritur.

901. Id vero futurum esse, & jam inchoari praefagitur ex variis: si sputa purulenta subbiliosa, rotunda, purulenta subsanguinea, nigra fuliginosa, coenosa, foetida, strepitus in pectore multus cum vultu moesto, oculis rubro flavis, pulverulentis, caliginosis, si sputa initio varia; tum saepe tertio vel quinto die moriuntur. Si stertor, sputum nullum, vel difficile, pulsus languidus, urina flammea: si alvi fluor liquidus, foetidus, putridus, symptomaticus; si supervenit magna peripneumonia: si novus insultus priori succedit: si sanguis floridissimus effluit ex vena secta sine crusta inflammatoria (384), licet ex largo vulnere, pleno saltu, puro vase exceptus sit: si sputum supprimitur dyspnoea manente, vel aucta cum dolore, gravitate pectoris, pulsu duro, parvo, celeri, calore magno; haec enim quinto die exacerbata septimo mortem inferunt: si urina prae rubra, obscura, cum varia hypostasi, nec discreta, intra quatuordecim dies occidit: si hypostasis nigra vel furacea,

furacea, citior mors: si initio mitis, quinto vel sexto die exacerbata, septimo & duodecimo periclitantur. raroque sanantur, nisi post quatuordecim dies: si dorsum, latus, humeri, cum rubore accenduntur cum angore summo, alvi fluxu viridi, & foetidissimo.

Si sicca ob defectum virium, ob dolorem summum, ob ineptitudinem materiae ad expulsionem, ob vasa nimis contracta & crispata, ob nimium usum calidorum, dolore simul vergente ad superiora: si lingua statim sicca, fordibus obsita, livida, nigra, cum bulla nigra: si horum signorum singula, vel plura simul, eveniunt, plerumque morbus ex se lethalis, non facile sanandus, sed ut plurimum gangraena loci in latere, & vicino in pulmone, necat.

902. Quando autem haec signa (901) jam imminere id malum (899) designant, statim uno impetu summa remedia tentanda sunt, nec vitae auxilio, nec leviori fidendum medelae, modo aliquae vires supersint.

903. Ergo hoc casu (902) statim crustae ferro ignito in loco affecto profunde inurantur, dein fortibus emundantibus obducantur, & penetrantissimis fomentis calescant assidue; tum fortia diluentia, aperientia, antiseptica, sudorifera, larga copia hauriantur. His enim, si ullis, lenietur mali facies.

904. Sed si causa inflammatoria vehementissima summa crearit symptomata pleuritica,
nec

nec auxilio naturae (887, 888.), nec remedio ulli antipleuritico (890, 903.) cedentia, & haec dein subito, sine causa tolluntur, quatenus ab inflammatione pendebant, manente pulsu parvo, celeri, intermittente, respiratione celeri, parvaque, sudore frigido, constat Gangraenam jam occupasse loca inflammata. Hinc delirium brevi, statimque mors, maxime si simul lividus thoracis color: quod idem fit, si ille, qui sputum subbiliosum excreat, dolore levatur sine ratione, tunc enim pariter lethalis insania, mortis ex gangraena nuncia, adest.

905. In mortem exit ipsa Pleuritis tunc, quando tam vehementes causae ejus, ut dolor productus omnem motum thoracis suppressens brevi creet, impedito sanguinis trajectu, peripneumoniam lethalem (848) quam brevissime.

906. Hinc liquet, cur omni saeviori pleuritidi peripneumonia superaccidat? Cur senibus, puerperis, gravidis, plerumque lethalis? Cur thoracis per fasciam adstrictio adeo dolorem levet, ut morbum tolerabilem reddat?

PARAPHRENITIS.

907. **S**I morbus pleuritidi similis occupat eam membranae Pleurae partem, quae diaphragma ambit, vel & ipsum Septum

R

medi-

nec

194 PARAPHRENITIS.

medium, oritur morbus dirus, quem Paraphrenitidem appellant.

908. Qui longe frequentior, quam vulgo quidem censetur, licet praesens saepe ignoretur, negligatur, vel alterius morbi titulo tractetur.

909. Cognoscitur ex febre acutissima, continua; dolore inflammatorio loci intolerabili ob membranas nervosas; qui dolor immaniter augetur in inspiratione, tussi, sternutatione, repletione stomachi, nausea, vomitu, compressu abdominis in alvo, vel urina reddendis; respiratione hinc sublimi, parva, celeri, suffocativa, quiescente abdomine, solo thorace peracta; delirio perpetuo; hypochondriorum introsursum revulsione; risu fardonio; convulsione; furore; gangraena.

910. Exitus idem, ut in pleuritide (884, 892, 896, 897, 899.), sed ob motum partis magnum & assiduum, ob necessitatem ad vitam, ob nervosas membranas tensas, omnia velociora, funestiora; & Ascites hinc purulentus.

911. Curatio hinc easdem distinctiones & cautelas requirat, tum eadem ferme remedia, exceptis iis, quae loci situs respuit. Clysmata mollia ob viciniam loci saepe juvant.

912. Ubi vero suppurato diaphragmate prius inflammato, abscessus in cava abdominis ruptus suum pus evomit, fit collectio ejus in abdomine, aggestio, putrefactio, tumor, viscerum exesio, tabes miserrima, mors.

913. Est-

913. Estque totum hoc malum insuperabile, licet cognitum.

HEPATITIS, ET ICTERUS MULIPLEX.

914. **U**T viscera & partes, de quibus ha-
ctenus, ita Hepar quoque in-
flammationis capax; licet raro de eo cogite-
tur, & forte etiam non ita frequens sit ob ar-
teriae hepaticae parvitatem, & minorem im-
petum sanguinis Venae Portarum.

915. Locum ergo habet in finibus ultimis
utriusque hujus vasis (914), hepati adferen-
tis cruorem effectu arterioso; hinc, ut pul-
monis, duplex est sede, origine: ita tamen,
ut unam natam altera facile sequatur.

916. Antecedunt utramque (915) causae
similes, nempe generales inflammationis cu-
juscunque (375, ad 380.) determinatae in-
primis ad haec loca; tum nonnullae huic ma-
xime loco propriae, quae multae quidem huc
referendae: obesitas omenti ingens; atrabi-
laria cruoris, bilisve temperies; acrimonia
stagnantis alicubi materiae purulentae, icho-
rosae, scorbuticae; si his accedit calor, fe-
bris, motus, victus, medicamentum, vene-
num, quod eliquat, movet, in hepar pro-
movet; bilis pinguis, acris, exusta, per su-
as causas agitata; lapis, gypsus, scirrhus, cal-
lus, steatoma, apostema, cancer, vermis, a-
liquem locum jecoris, vesiculae fellis, meatus

bilarii occupans, premens, comprimens; si accesserit tum similis causa excitans, ut mox enumerata; subita fortis frigoris per aërem, potum, natationem, calefacto fortiter prius jecori applicatio; sitis diuturna in magno motu, aestu, sudore; febris ardens cum inedia & defectu potus; summae animi perturbationes; maximi motus per vomitoria excitati; mala hypochondriaca inveterata.

917. Ex his tam multiplicibus causis (916) orta inflammatio varios habet effectus pro varietate dispositionis praecedentis in jecore, pro varietate materiae motae & inflammantis; tandemque pro varietate causae pellentis.

918. Dum vero indolem communem inflammationis sequitur, vascula obstruit; fluitida sistit; tumorem elevat; vicina comprimit; eadem ac in suo loco producit; hinc sensim increfcit, totum fere occupat, ventriculum impedit, & ab eo repleto dolet, sic & diaphragma; omnem cruorem arteriae coeliacae, & binarum mesentericarum impedit, ad hepar sistit; adeoque omnem venosum, arteriosum, lymphaticum fluorem in visceribus, primis abdominalibus integre impedit; bilis generationem, secretionem, excretionem, circulationem, actionem invertit; Icterus producit, ejusque effectus, putrefactionem omnium liquorum & viscerum abdominalium producit; unde infinita mala.

919. Ha-

919. Habetque pariter exitum in sanitatem, alios morbos, mortem.

920. In sanitatem transit beneficio naturae, vel artis.

921. Per naturam autem benigna resolutione, aut coctione & excretionem materiae morbosae.

922. Resolutione, si materies recens, lenis, & reliquae conditiones adsunt (386): tum ars diluendo, solvendo, leniter movendo, per epithemata, potus, clysmata, negotium promovet.

923. Coctione, & excretionem, dum in morbo hoc per sua signa (916, 917, 918.) cognito, 1. Alvus fluit biliosis cum paucis cruore ante diem quartum. 2. Urinae excernitur multa, acris, crassa, rubra cum sedimento subalbo, diu continuata, ante diem quartum. 3. Superveniente dolore mitiori Lienis ante signa suppurationis. 4. Haemorrhagia larga ex nare dextra. 5. Sudoribus, materie, loco, tempore, continuati-
one, effectisque, bonis.

924. Ubi primum apparet (923. No. 1.), statim epithematibus, clysmatibus, fomentis, potibus, victu, medicamentis, ea sunt subministranda, quae valent diluere, resolvere, movere, abstergere, leniter expellere, putredini biliosae imprimis obesse.

925. Si alter casus adest (923. No. 2.) utendum dictis (889, ad curam 888. No. 2.), inque iis addenda parum deterfiva.

R 3

926. In

926. In tertia casu (923. No. 3.) eadem (924, 925.) peragenda; sed lieni simul, & toti viae ab eo in hepar, fomenta similia danda.

927. In quarto (923. No. 4.) nares interne & externe emollientibus, tepidis fovendae, donec ad levamen symptomatum fluxerit sanguis; tum vero, si nimius fluor, compescendus lente per stipica & diaetam; ne nimis cito.

928. In quinto denique (923. No. 5.) requiritur usus decoctorum diluentium, abstergentiumque largus.

929. Inprimis in his (924, ad 929.) cautio sit, ne aliquid materiae morbi in loco restet, difficulter postea superandae: & inde prima, atque benigna Icteri species curatur.

930. Si recens, vehemens, sine signis & spe (922, 923.), erit tractanda eisdem cautelis, remediis, methodo, ac pleuritis (890), paraphrenitis (911), & similes morbi: nisi quod ea, quae leniter vi antiphlogistica alvum emolliendo subducunt pota, & per clyisma injecta, inprimis hic profint.

931. Signa autem perfectae sanationis, color non amplius ictericus in oculis, facie, urina, foete alvi, cum absentia symptomatum (918).

932. Unde noscitur origo, natura, effectus, curatio secundae speciei Icteri gravioris.

933. Si autem in hepate inflammato (914, 915.), remedia (922, ad 931.) non, sero, frustra

frustra applicata; causa major; tum orietur suppuratio (387, 402.) jecoris, similis ut alibi, nisi quod ob copiam multi hic liquidi cruenti & biliosi stagnantis raro bonum pus, nisi in parvis & exterioribus, plerumque vero funesta putredo.

934. Cognoscitur id futurum, 1. Ex signis praegressae inflammationis in loco, dolore inflammatorio, ictero flavo in oculis, cute, urina, foete alvi, apparente, febre acuta. 2. Ex absentia resolutionis (922), cocti excretionis (923), aut sanationis (924, ad 933.). 3. Ex mutatione symptomatum, remissa acutiae doloris, sequente pulsatione, manente ictero, horroribus vagis. 4. Ex duratione inflammationis non pessimae ultra triduum.

935. Factum novimus, 1. Ex signis (934) praegressis. 2. Tumore loci. 3. Mutatione symptomatum, loco doloris jam praesente gravitate partis manente ictero. 4. Ex debilitate magna, febricula hectica, siti ingente.

936. Tale apostema vel 1. Totum depascitur jecur. 2. Vel rumpitur in cava abdominis effuso pure sanioso; vel 3. Per vasa biliosa intestina; vel 4. Per venam cavam in cruorem; vel 5. Elato tumore accrescit peritoneo, atque ibi abscessum externum hepatis format, ibi apparentem.

937. Ubi hepar consumitur, tum tabe lenta icterica, cum febricula assidua, siti intolerabili,

lerabili, debilitate summa, anxietate inexplicabili, urina fere nigra, tympanitide, fluore alvi sanioso, foetidissimo, diu luctatus moritur.

938. Qui casus (937), eousque provectus, nullam medelam, vix palliationem capit; haec nova Icteri idea.

939. Si ulcera facta hepatis, & jam rupta effuderint suam materiem in cava abdominis, collecto ibi puri assiduo novum addunt; omne corporis humidum & pabulum in novum pus convertunt, cuncta viscera putrefaciunt, hinc Ascitem, mentiendo Tympanitidem, creant, unde post lentam, terribilemque tabem, & ejus symptomata, mors: similis fere priori (938) haec Icteri species, nulla arte sanabilis.

940. Quoties vero suppurata materies & ichor, exesis finibus meatuum biliosorum, in horum amplitudinem, indeque in intestina fluxerint, pro varietate affectatae viae, vomitus faetidos, putrefactos, purulentos, ichorosos, albi, cinericei, fusci, flavi, nigri coloris, vel similes alvi evacuationes producant, cum summa virium jactura, titulo fluxus colliquativi, brevi lethales. Novus hic iterum Icteri exitus, maxime metuendus.

941. Si vero in Venae Cavae exesos fines, hinc in ipsam, denique in massam sanguinis eadem liquida (940) se effuderint, miscuerintque, teterrima oriuntur, & brevi exitiabilia, symptomata; animi deliquia enormia,
fre-

frequentia ; debilitates summae ; pulsus omni modo malus ; perturbatio omnium functionum simul ; mors improvisa. Novus iterum Icterus.

942. Quo quidem casu (941) nulla valida medela habetur, largus autem usus eorum, quae vires focillant ; putredini resistunt, humida restituunt, aliquid proficit.

943. At si ultima obtinet mali species (936, No, 5.), tum deprehensus tumor, lino, ferro ignito, causticis, lanceola aperitur ; vulnus leniter erodentibus & suppurantibus tam profunde exeditur, donec ad vomicam perventum.

944. Si tum album, aequale, laeve, inodorum, specillum non colorans, pus extrorsum exit, spes est : oportet enim ut ulcus tractare (402, ad 413.) ; simul interna depurantia medicamenta adhibere.

945. Si autem flavus, fuscus, lividus, niger, foetidus, specillum colore iridis inficiens, saniosus, amurcosus ichor prodit, sensim exedetur jecur ; consumetur aeger ; fi-entque fere eadem symptomata (941).

946. Atque rursum si post inflammationem jecinoris adsunt conditiones (392) scirrhus ibi nascetur ; qui tumore, duritie, incremento, & suam sedem, & vicina laedit, hinc iterum eadem fere mala, sed lenta producit (881, 882, 883.) ; mollibus non auscultat ; acribus in cancrum (402) horrendum vertitur, cujus dein terribilia effecta intelli-

telliguntur ex (499) comparato cum hac sede affecta : praecipuum scirrhi talis effectum, Icterus perpetuus.

947. Unde patet, id malum per sua signa cognitum (946) mitissime tractandum, sanari vix unquam.

948. Si autem in parva modo parte jecoris exigua talis inflammatio haesit, calculo, scirrho exiguo, pustulae, exiguo abscessui, originem dabit : quae per se parum, sed orta febre multa mala pariunt (881).

949. Tandem etiam inflammatio hepatis definit subito in mortem, si causae inflammationis tam validae, ut nihil per totum jecur transire queat, febre simul intensa urgente : tum strictum ad fines, dilatatum ad vasa hepatis, nullam functionem obit ; fit Icterus subitus & ingens ; rumpuntur vasa ; effunditur sanguis & bilis ; moritur ilico aeger. Id futurum praedicit, 1. Vis morbi in hepate cognita. 2. summa & subita resolutio virium : at vero jam fieri docet vomitus, aut secessus sanguinis, bilis, foecis amurcosae, viridis, nigrae, foeditissimae, cadaverosae ; singultus magnus, perpetuus ; febris intensissima ; sitis inextinguibilis ; subitus admodum pallor.

950. Ex his omnibus expositis (914, ad 950.) intelligi possunt infinita symptomata in morbis acutis occurrentia ; quorum ignota ratio inanes malignitatis fabulas produxit : nam ab hepate omnia viscera abdominis, adeoque omnes illorum actiones, digestionis,

tionis, assimilationis, nutritionis, refectionis
 sanguinis, excretionis alvinae, pendent. In
 Hepate triplex, facile in calore putrescens
 humor, sanguis multus & solutus, bilis ve-
 ficaria, & hepatica : Hepatis cum diaphrag-
 mate & corde magna vicinitas : finibus bi-
 liosis obstructis facile liquor Portarum bili-
 osus in Cavam transit. Tum ex iis solis
 perspicitur, quam varia, quam multiplex Icte-
 ri idea ? Cur aliquando facile sanetur, &
 quando ? Cur saepe sit pertinacissimus ? Cur
 saepe cita, saepe tarde admodum occidat ?
 Cur per vices accedat, maneat, abeat, re-
 deat ? Cur cum tantis anxietatibus, vomitu,
 dolore, convulsione, praecedentibus, appa-
 reat, quiescat, redeat ; & quid tum deno-
 tet ? Cur in acutis tam calamitosus ante sep-
 timum diem ? Cur tam inexpugnabilis in
 iisdem post septimum diem ? Cur dysenteria
 larga, cito desinente, tam bene sanetur ? Cur
 missio sanguinis tam parum hos morbos ju-
 vet ? Cur in omni morbo acuto adeo at-
 tendendum sit ad hypochondriorum dolores,
 tumores, retrosursum elevationes ? Cur co-
 lor oculorum, urinaeque tam cito icterum
 praesentem & abeuntem designent ? Cur vi-
 tia inflammatoria, suppuratoria, gangraenosa,
 scirrhusa, cancrosa, lienis, ventriculi, omenti,
 mesenterii, intestinorum, semper ipsum hepar
 adeo violenter infestent ? Cur tam enormi-
 ter vitia inflammatoria hepatis vicissim &
 scirrhusa illa afficiant ? Cur jecur tam im-
 men-

204 VENTRICULI INFLAMMATIO.

mensum augere, tumere, iterumque exsiccari possit? Cur hydrops a malo hepatis, & tympanitis eo crudelior? Cur ab hydrope extenuatio, & exsiccatio hepatis, cum praetumido liene; quae dysenteria hepatica? &c. sunt enim infinita, quae huc spectant.

VENTRICULI INFLAMMATIO.

951. **U**T reliquae partes, ita quoque stomachus vera inflammatione corripitur potest. Cujus signa, & effectus haec fere habentur: dolor ardens; fixus, pungens in ipso stomachi loco; ejus exacerbatio in ipso puncto, quo aliquid ei ingeritur, vomitus dolentissimus statim ab omni ingesto, eum singultu dolorifico; anxietas summa & perpetua circa praecordia; febris acuta continua. Ejus causae generales inflammationes, vel vicinia aliorum, vel acria ingesta.

952. Brevi plerumque lethalis fit, nisi subito curetur, ob laesam necessariam functionem, & infinitos nervos connexos.

953. In sanitatem; morbos suppuratorios, scirrhosos, cancrasos, gangraenosos; vel in subitam mortem convulsionibus acceleratam, transire, ut reliqui inflammati, solent.

954. Simulac praesens per sua signa scitur (951.), statim valida sanguinis missione, si opus repetita; potu lenissimo nutriende, emolliente, antiphlogistico, causae contrario;

trario; clysmatibus, fomentisque similibus, diligentissime utendum. Cavendum summopere ab omni acri, maxime autem a vomitu.

955. Si in suppuratum abit, multa mala, maxime nausea, vomitus, dolor, succedunt, quae saepe mirabilia apparent; ignorata causa, raro curantur; cognita (951) per curam abscessus tractari requirunt (402, ad 413.).

956. Ubi scirrhum, cancrumve procreat, tum enormes illos vomitus, dolores intolerabiles, ad minima ingesta acerbatos, fixos, diuturnos, ad omnia medicamenta aspera insurgentes, excitat.

957. Solis lenibus, ad hos morbos requisitis, medelis pacatur (490, 491, 506, 507, 508, 509, 511.); raro curatur: aquae medicatae fontium maxime hic efficaces.

958. Lienis, Pancreatis, Omenti, inflammati, suppurati, gangraenosi, scirrhusi, cancrofi, origo, natura, effectus, cognitio, praevio, curatio, palliatio, ex iisdem dictis (914, ad 958.) hauriri possunt.

INTESTINORUM INFLAMMATIO.

959. **I**Ntestina, maxime tenuia, & frequentissime, in suis membranis acuta inflammatione, ut ventriculus, saepe infestantur, a causis communibus inflammationis huc delatis; vel a materie acri potus, cibi, condimenti

dimenti, medicamenti, veneni, assumpta, huc delata, in plicis valvulosis retenta, haerente; tum etiam ab acri, putrida, foetida materie purulenta, ichorosa, gangraenosa, biliosa, atrabilaria, ex oesophago, stomacho, hepate, liene, pancreate, omento, huc appellente, haerente, rodente; denique ab convulsione ingente praegressa, flatus creante, motum sistente, sicque inflammationem creante.

960. Nata his locis, contrahit intestina; cavitatem claudit; transitum appulsi impedit; fistulam loco obstructo altiore, ipsumque ventriculum immaniter inflat, extendit, dilacerat, inflammat; hinc dolorem acutissimum, ardentem, fixum, creat, perque omnem inflammatum locum extendit; convulsiones violentas, ubi appulsis irritatur, producit in diaphragmate & abdominalibus musculis; alvum claudit; vomitum excitat ingestorum, & appulso, citius, tardiusve post assumptionem, prout superius, vel profundius haesit; flatus dolentes; tormina cum borborygmis acutissima; ileum; volvulum; abscessum; gangraenam; scirrhum; cancrum; febrem acutissimam; debilitatem ex dolore acerbissimo summam; mortem citissimam, producit.

961. Quamdiu in gradu inflammatorio subsistit, doloris Iliaci nomine imponit incautis, frigori, flatui, vento, periculoso successu adscribitur, calidis tractatur, & carminantibus, eventu funestissimo.

962. Cognoscitur autem facile pro vera inflam-

inflammatione ex febre acuta continua comite; siti ingente, calore magno, pulsu duro, dolore igneo, urina flammea, debilitate subitanea.

963. Si flexum Coli occupat (959), facit Colicum dictum dolorem; si Recti intestini ultima infestat, tum pro haemorrhoidibus coecis haberi solet: solvitur dysenteria blanda subcruenta biliosa.

964. Simulac noscitur praesens per signa (959, 960.) in eo statu statim, maximo molimine tentanda sanatio, quae acquiritur, 1. Missione larga, & repetita sanguinis, ut in pleuritide (890). 2. Assiduo injectu clysmatum laxantium, diluentium, antiphlogisticorum, saepe repetitorum ad tertiam, quartam, & ultra, vicem uno die. 3. Potu assiduo calido eorundem, additis prudenter opiat, & iis, quae causae singulari compertae (959) adversa sunt. 4. Fomentis ex similibus toti abdomini applicatis, maxime ex junioribus, vivis, validis, fanis, animalibus impositis. Atque 5. Interim caute cavendo ab omni acri, impetum augente, calefaciente, potu, cibo, medicamento, motu, animi affectu. 6. Tandiu persistendo in usu horum, donec omne malum sedatum sit, nec tribus diebus redierit.

965. Si malo hoc (959, 960.) praegresso; nec debitis remediis curato; & ultra triduum semper cum vehementia persistente, loco doloris, ardoris, distractionis, successerit horror

vagus per totum corpus sine causa, obtusus: cum gravitate dolor in loco, signum erit ibidem formari abscessum, unde intra quatuordecim dies eo rupto effluet pus; quod si in cava abdominis effluit, facit mala multa similia (939); si autem effluit in cava intestinorum, facit dysenteriam purulentam magnam, parvam, longam, brevem, prout ulceris ibi facti natura dabit; inde saepe integre intestinorum membranae exeunt, & saepe tabes fieret.

966. Simulac id (965) adesse noscitur, statim inhibendus omnis victus, unde stercus multum, durum, crassum, acre nascitur; aeger pascendus solis jusculis cum leniter detersivis radicibus incoctis; incocta balsamica, detergentia, multum bibenda, & instar clysmatum injicienda; aut aquae fontanae medicatae larga copia bibendae, in his pergendum usque ad perfectam sanationem.

967. Si vero morbus habuerit causas violentissimas (959), & produxerit saevissima symptomata (960), poterit facile in illo loco (959, 963.) producere gangraenam (388), miserrime dein lethalem.

968. Quam futuram ex iisdem observatis praegressis facile praevidimus (967), si simul nulla benignae resolutionis (963), vel medellae (964), signa apparuerint.

969. Eam fieri docent signa praegressa (968), tum subita, & sine causa, remissio acerrimi doloris, manente pulsu debili, in-

termi-

termittente, sudore frigido, dysenteria foetida, cinericea, ichorosa, livida, nigra, foecum sine sensu demissione; unde brevi placida mors.

970. Malum id, eousque provectum, raro medelam capit; curandum prius; caeterum sola methodus (966) prodest.

971. At si causae (392) hic scirrhum produxerint, longe alia mali idea nascitur, quaeclare certe pernoscenta.

972. Ergo, si in intestinis dictis (959, 263.) inflammatio cum conditionibus (392), diu perdurans, nec in summam saevitiem (960) adscendens, nec resolutione (963), nec medicamentis (964), nec suppuratione (965) soluta, deinde reliquerit in loco affecto stuporem, gravitatem, distractionem, constantem, cogitandum est, scirrhum ibi nasci.

973. Qui si naturam suam (392) sequens, effectusque suos (486) producens in hoc loco (959, 963.) multa, gravia, pertinacia mala producit; qualia imprimis, stupor, pondus, incrementum; assiduo aucta; hinc cavitatis intestinalis angustatio; foecum ibi & chyli stagnatio; horum in locum resistantem actio, maxime putrida, ob moram, materie; hinc intestini occlusio; intorsio; ingestorum remora; Ileus; volvulus; vel ab acri irritante dysenteria ficcior; convulsio; singultus; vomitus; dolor assiduus; febris, macies; atrophia; mors.

974. Medicamenta parum valent, quaecun-

210 I N T E S T I N O R U M, &c.

cunque demum sint: victus fit (966). Sic fertur diu, sine magno malo.

975. Si autem scirrhus ille hoc loco conceptus per causas (492, 495.), signis (497, 498.) cognoscitur, tum vero miserrimus rerum status, & immedicabilis cernitur: qui intelligi potest ex (498) collatis cum natura, functione, nervosa textura intestini: maxime autem dysenteria acerrima, assidua, rebellis, cuncta, per quae vadit, exurens, erodens, consumens, cum convulsionibus acerrimis, doloribus omni patientia majoribus, fixis, diuturnis, donec tandem mors unico sit miseriae solatio.

976. Si simulac scirrhi praesentia noscitur (972) tractatur methodo (974), hoc malum (975) multum cavetur. Sed si, ad id superandum acria (490. No. 3. 495, 502.) applicata imprudenter, maxime per valida purgantia, tum cancer illic oritur, saevitque: tum autem potus ex solo lactis recentis sero; victus ex jusculis farinosis, carnosive folis cum vitellis ovi; clysmata blandissima ex solo decocto seminum lini, foliorum solani officinarum, vel capitum papav. alb. injicienda; medicamenta summopere demulcentia, anodyna, leniter opiata, non facile in acre transeuntia, danda.

977. Hinc demum liquet, cur practicis toties occurrant dolores oesophagi, oris ventriculi, hepatis, lienis, pancreatis, intestini Ilei, intestini Coli, adeo saevi, fixi, pertinaces, intole-

intolerabiles, insuperabiles? Quod in omni Ileo vero sit semper causa physica transitum contentorum per intestinum absolute impediens, quaecunque demum haec fuerit, sive in ipsa scilicet intestini fabrica male affecta, sive in materie quadam cavum occupante, quae multiplex quidem deprehensa fuit. Item quam sit multiplex, miraue omni modo, dysenteria? Quam male in huiusmodi malis saepe accusetur acrimonia quaedam hectica humorum singularis, & contra eam fictam dentur nocentia medicamenta? Quanta sit prudentia opus Medico daturō purgans in magno dolore illarum partium? Quatenam saepe sit illa post haec in nonnullis sequens, immedicabilis hypercatharsis? Quam varia remedia, & methodus medendi requirantur ad dysenterias curandas? Quam vanum, fallax, & damnosum sit, ad has commendare unum, quaecunque demum sit, medicamentum proprium? Aut unam universalem medendi methodum? Et infinita similia.

A P H T H A E.

978. **Q**Uum vero in multis morbis acutis cum visceribus inflammatis Aphthae oriantur, de his nunc paucis agendum.

979. Sunt autem parva, rotunda, superficialia, ulcuscula, os internum occupantia.

980. Quae examinata accurate videntur esse

esse ultimi emissarii, quo in os liquor secretus effunditur salivofus, mucosusque, exulcerationes, factae ex obturatione ejus canalis extremi per humorem lentum, viscidumque eo delatum.

981. Hinc occupant omnia loca, ubi talia emissaria hiant; adeoque labia, gingivas, genas internas, linguam, palatum, fauces, tonsillas, uvulam, gulam, stomachum, intestina tenuia, ubique fere eadem specie.

982. Gentibus Borealibus, paludosa loca inhabitantibus, tempestate calida, pluviosa, infantibus, senibusque, frequentes.

983. Solent autem Aphthas in ore apparituras praecedere febris continua putrida, aut intermittens, continua facta; incipiens cum diarrhoea, vel dysenteria; magna & perpetua, nausea, vomitus, prostratus appetitus; anxietas ingens, saepe repetens circa praecordia; debilitas magna; magna evacuatio quaecunque humorum; stupor & hebetudo, somnolentia levis, inaequalis, perpetua; perpetua querela de pondere & dolore circa stomachum.

984. Solet in initio aliquando hinc inde sparsa apparere solitaria pustula, jam primo in lingua, in labiorum angulis, in faucibus, & alibi, sine ulla certa constantia loci primi: & illae fere semper boni genii: aliquando primo apparent in imis faucibus adscendente quasi ex oesophago crusta alba, densa splendente, instar recentis lardi, tenacissime adhaerente,
lente

lente adscendente : at hae fere pessimae, & ut plurimum certo lethales : aliquando duris, crassis, densis, tenacibus crustis totum cavum oris ubique, usque ad extrema labiorum, obfident, omnia tegentes simul ; & ab his raro resurgunt aegri.

985. Varius harum color : albus pellucidus instar margaritarum ; albus sincerus ex densitate magna ; fuscus ; flavus ; lividus ; niger : quorum malignitas pari ordine, ac hic recensetur, procedit, ut prior optimus, pessimus posterior, sit.

986. Ubi haeserunt aliquamdiu, solent inferne solvi, laxari, frustulatim decidere, sicque sensim, & successive omnes partes prius affectae liberantur. Tum nonnullae cadunt cito, aliae tarde. Quaedam ilico renascuntur, quaedam tarde, aliae non : renascuntur quandoque aequae densae ac priores, & etiam nonnunquam adhuc densiores : patetque iterum tum diversitas periculi, & ubi.

987. Hic locus (981), natura (979, 980.) causa (980, 983.), symptomata hujus mali (984, ad 987.), unde de genio statuere licet ; atque inde effectus ejus facile deduci possunt.

988. Ubi enim talis crusta aphthosa totam superficiem tegit partium descriptarum (981.), tum sensum nervis imprimendum tollit, unde sapor omnis sublatus ; exitum liquorum per sua emissaria impedit, unde siccitas, vasorum suppositorum dilatatio, liquorum

quorum sub his stagnantium putrefactio, inflammatio partium ipsarum; cavitates vasorum absorbentium claudit, unde ingressum novi chyli, potus, medicamentorum impedit, vitia a denegata refectione corporis nata producit, unde tandem inde mors; crustis deciduis, major per dilatata vasa jam aperta humorum effluxus, unde salivatio; diarrhoea, quae bonae si non renascuntur aphthosae crustae; malae, si iterum procreantur; deciduis crustis, dolor inflammatarum, & jam denudatarum partium, saepe vivum cruorem stillantium, unde saliva sanguinolenta, talisque dysenteria; haec autem omnia, si stomacho, emissario hepatis, pancreatis, intestinorum applicantur, nos docent infinita mala, quae ex hoc uno morbo oriri possunt: ut non opus sit aliam prognosin dicere.

989. Si vero ulcerosae crustae hae admodum lentae, crassae, latae, compactae, tum saepe suffocata caro subiecta inflammata, suppurata, gangraenosa, in dira ulcera mutatur, eroso quandoque in os palati usque ejus involucro; qualia autem in stomacho & intestinis hinc mala, per se patet.

990. Ut curetur optime hoc malum, debet 1. Humorū vitalium impulsus internus in partes obsessas excitari, temperari, ut supeditato liquido inferne resolutio, laxatio, lapsus concilietur crustae ulcerosae: id efficitur potu multo, calido diluente, resolvente, abstergente. Et quia in mala specie hujus morbi

morbi vasa lactea obfessa introitum facilem negant, hinc fomenta, vapores, balnea mirifici hic usus ex eisdem; cibis autem optimus ex aqua, pane, coctis, dein vino & melle mistis. 2. Debet crusta in faciem citumque lapsum disponi: id fit fomento, gargarismo, clysmate: quae liquore calido laxante, emolliente, detergente, & satis diu adhaerendo humectante, putrefactioni resistente, constare debent. 3. Simulac lapsus conciliatus est, tum anodyno, demulcente, & simul parum corroborante medicamento simili utendum. 4. Simulac rursus febris sedata, urina hypostatica, pulsus paulo liberior, tum potus corroborans prodest. 5. In fine mali purgans corroborans per alvum exhibendum.

991. Ex hac historia & curatione aphtharum multa obscura problemata practica solvuntur. Cur enim in febre cum diarrhoea & dysenteria in fine morbi aphthae? Cur id in pueris, senibusque imprimis? Cur maxime, si medicamenta, victus, regimen, calefacientia, aut adstringentia, in initio morbi hujus data? Cur si in talis morbi initio purgans datur aphthae hujusmodi praecaventur? Cur in pessimis aphthis molestus & funestus singultus? Cur ora aphthosa, ventres turbati, appetitus prostrati junguntur ab Hippocrate? Cur aphthosa tunica ventriculi lienteriam creat? Cur aphthae nigrae pestiferae habentur? Cur aphthosum os gravidarum abor-

abortus praenuncium? Cur in putridis pulmonibus, hepate, &c. Aphthae adsunt? Cur tumor, calor, suffocatio, angina ab aphthis refrigeratis? Cur deliria, jactationes, pervigilia, sudor frigidus, adeo hic funesta?

992. Regula ergo est; aphthae pellucidae, albae, tenues, sparsae, molles, facile cadentes, parum renascentes, superficiariae, bonae; contra vero, candidissime opacae, flavae, fuscae, nigrae, densae, crassae, coeuntes, durae, tenaces, assiduo resectae, erodentes, malae.

N E P H R I T I S.

993. **I**psos Renes vera inflammatione occupari scimus ex dolore ardente, pungente, magno, inflammatorio loci ubi Renes siti sunt; ex febre acuta, continua concomitante; ex urina pauca, saepe parva copia, emissâ, admodum rubra & flammea, vel in summo malo, aquosa; stupore cruris vicini; dolore inguinis, testisque vicini; dolore iliaco; vomitu bilis; ructu assiduo.

994. Hanc (993) producunt omnes causae generales inflammationis renibus applicatae; adeoque, 1. Quidquid fines arteriae ad transmittendum impedit, vulnus, contusio, abscessus, tumor, decubitus diuturnus, nixus corporis validus, lapillus. 2. Quidquid urinam in pelvim, ureterem, vesicam transire impedit, ut similes causae, ac mox enarratae,

narratae, applicatae his partibus. 3. Quae crassiora sanguinis vi adigunt in canales urinofos, ut cursus, equitatio diuturna & vehemens, aestus, nixus, plethora, diuretica acrida, venena. 4. Spasmodica omnium illorum vasculorum diu permanens contractio.

995. Si summa inflammatio haec vascula occupat, ita saepe stringuntur, ut nihil reddatur lotii: aliquando ut valde parum, pellucidum, tenue, aquosum, quod pessimum. Irritatis saepe nervis cohaerentibus, & vicinis, dolores & convulsiones facit per stomachum, mesenterium, intestina, ureteres; unde ructus, nausea, vomitus, dejectiones alvi, ileus, urina intercepta, crurum stupor, horum immobilitas, lumborum ardor.

996. Sanatur bonitate naturae, & morbi, 1. Per resolutionem. 2. Urina copiosa, rufa, crassa, continuato fluore reddita ante diem morbi septimum, aut ad summum quartumdecimum. 3. Haemorrhoidibus initio morbi large fluentibus.

997. Sanatur, ubi in statu inflammationis per sua signa noscitur (993, 995.), 1. Per remedia generalia omni inflammationi sanandae propria, venae sectionem, avulsionem, dilutionem. 2. decocta lenia, emollientia, antiphlogistica magna copia ingesta. 3. Clysmata, fomenta, balnea ex iisdem constantia. 4. Victu humido, leni, quiete, vitatone lecti calidi, inprimis autem decubitus in dorso.

T

998. Si

998. Si nimia symptomata doloris, vel convulsionis urgent, opiata profunt.

999. Vomitus autem nimium, morbi symptoma, saepe ingestu tepidae mellitae juvare prodest.

1000. Atque hac sola methodo tuto curatur ipsa nephritis a calculo renibus, ureteribusve impacto orta.

1001. Si causae nephritidis magnae, nec malum resolvitur (996), nec sanatur (997), sed excurrit ultra septimum diem, abscessus metuendus; quem fieri, docet remissio doloris, ejus in pulsationem mutatio, horror saepe recurrens, gravitas, stuporque partis; jam factum esse docet praegressus priorum, tum pulsus, ardor, tensio in loco, urina purulenta, foetida, instar urinae falsae putrefactae: simulac abscessus ille factus scitur, utendum valde maturantibus primo & emollientibus, dein purulenta apparente urina, diureticis puris ex aquis medicatis, sero lactis, similibusque, usurpatis simul balsamicis.

1002. Si vero suppuratio illa (1001) diu durat, totus ren exesus saccum format, nulli usui servientem: tumque frequenter tabes renalis adest.

1003. Si scirrhum hic format, paralyfis, vel claudicatio cruris suppositi oritur, immedicabile malum: unde saepe lenta tabes, hydrops, &c.

1004. Si autem parva copia materiae inflammatae coagulata in folliculo urinae minimo

A P O P L E X I A. 219

mo haeserit, basin format, cui apposita sabuli in urina materies crustatim accrescens calculum renalem creët, sicque eundem augeat : de quo postea.

1005. Quin etiam aliquando in gangraenam transit, quod docet vehementia causae (994), symptomatum (995), absentia levaminis per remedia (997), & subita remissio doloris sine causa, cum sudore frigido, pulsu debili, intermittente, singultu, urina vel nulla, vel livida, nigra, capillosa, foetente, carunculis fuscis, nigrisve foeda, defectu virium subito, summo : ubi nihil juvat, vel medicina (902).

1006. Hinc patet, infinitas esse nephritidis species, causasque : & inter eas unam a calculo ; tamen esse omnium ferme eandem curationem. Cur in febribus toties nephritis (993), ejusque crisis (996)? Imo & inde Ischuria vitio renum, vel ureterum, orta intelligitur, sanatur.

A P O P L E X I A.

1007. **S**UMMA velocitas, nexus saepe cum inflammatione, foecunditas multorum inde pendentium malorum, requirit, ut ordine nunc de Apoplexia agatur.

1008. Quae tunc dicitur adesse, quando repente actio quinque sensuum externorum, tum internorum, omnesque motus voluntarii abolentur, superstite pulsu plerumque forti,

& respiratione difficili, magna, stertente, una cum imagine profundi perpetuique somni.

1009. Accuratissima & multiplex valde observatio docuit, hunc morbum accidisse, quoties illae praegressae essent causae, quae potuerunt impedire integre, vel multum, effluxum liquidi cerebrosi spirituosum in organa sensuum, motuumque voluntariorum, & vicissim hujus refluxum ab his organis in ipsum sensorium commune; superstita interim cerebelloso liquoris in cor, & naturalia respirationis organa, itu, & forsan reditu, aliquo, qui ad has functiones sustinendas quodammodo sufficiat.

1010. Quae causae omnes recensitae ab Observatoribus in aliquas classes redigi possunt in commoda Praxios.

1. Nativa corporis fabrica, Caput magnum; Collum breve, & saepe sex modo vertebri exstructum; Corpus valde crassum & pingue; Temperies plethorica, cacochymia pituitosa multum excellens.
2. Quaecunque sanguinem, lympham, materiem spirituum ita mutant, ut per arterias cerebri libere ire non possint, sed impacta haereant: talia sunt saepe *a.* polyposae in carotidibus, vertebralibusque arteriis concretiones, sive circa cor primo, sive intra ipsum cranium factae; quae cordis palpitatione, pulsu inaequali, vertigine, scotomia, frequentioribus, & ad auctum motum caloremve, incrementibus, se manifestant.

festant. β . spissitudo inflammatoria cruoris; quam docent febris acuta continua, phrenitis, dolor capitis ingens, inflammatorius, diu praegressa; tum omnia signa, quae oriuntur a sanguine, qui impeditus ire per vasa cerebri, eo majore copia, & impetu per ramos carotidis alios ruit, unde rubor, tumor, inflammatio oculorum, cum lachrymis excussis, faciei, & colli. γ . Crassa, glutinosa, pituitosa iners sanguinis totius natura; unde senibus, catarrhosis, frigidis, humidis, pallidis, leucophlegmaticis, hic morbus admodum familiaris; quin & praesagitur iis futurus jam ante adventum suum, per otia, hebetudines, somnolentiam, pigritiam ad motus quoscunque, vocem solito tardiolem, tremores, stertores, incubos, oculos pallidos, turgidos, humentes, calliginosos, vomitum pituitae frequentem, vertigines, respirationem ad minimos motus anhelosam, cum narium pinis compressis, omnes causae, unde glutinosum iners fit, accumulatur (69, ad 75.).

3. Quaecunque arterias ipsas, vasave nervosa cerebri ita comprimunt, ut cruor, spiritusque, transfluere non possint. α . Plethora, cacochymia replens, calida valde temperies, hinc obnoxia huic malo, maxime si motus, calorve ingens velocitatem adauxerint; hinc his accidere solet a lauto valde cibo, potu, medicamentis acribus & valde moventibus, ut sunt cardiaca, vola-

tilia, vomitoria, &c. ; aestu, motuque exorbitantibus, intentione animi summa, diuturna, saepe repetita. β . Tumores quicunque intra cranium nati, inflammatorii, abscessus, serosi, pituitosi, steatomatosi, scirrhusi, ossei, vel arterias, vel venarum coitum circa torcular, vel nervorum initia medullosa, comprimentes, aut medullam cerebri ipsam. γ . Nimia velocitas cruoris in caput determinata, dum per inferiora arteriosa vasa impeditum iter per quascunque ex infinitis causas. δ . Quae extra cranium venas cerebri sanguinem referentes comprimunt rursus quacunque causa. ϵ . Effusi humores sanguinei, purulenti, ichorosi, lymphatici, supra duram piamve matrem externe comprimentes.

4. Omnia, quae arteriosa, venosa, lymphatica vasa interioris cerebri, circa cavitates ita solvunt, ut exeuns liquor aggestus, compressu suo fornicatas cerebroforum nervorum origines laedat. Talia sunt, serum acre in hydropicis, leucophlegmaticisque ; sanguis in plethoricis ; acrimonia atrabilia in melancholicis scorbuticis, podagricis ; quae vulgaris causa intra 40 & 60 gesimum aetatis annum agens ; quae omnia latentia per causas moventes excitata, saepe subito morbum hunc creant. Hujus ergo praenuncia ex natura materiae prius natae, & cognitis causis excitantibus, peti debent.

Maxime

Maxime his animi affectus summi, & intensissima studia, nocent.

5. Huc venena quaedam referuntur, quae tamen vel ex vi trium ultimarum causarum (No. 2, 3, 4.) agunt, vel potius pulmoni primo, quam cerebro nocent.

1011. Causas has (1010) docuit Anatomica inspectio cadaverum apoplexia extinctorum, atque observatio historica eorum, quae in ipsa horum aegrorum curatione observari possunt: meditatio autem facile in dictas (1010) classes ordinat, curationi inveniendae quam aptissimas.

1012. Ex iisdem constat a diversis, & oppositis quidem causis, morbum hunc saepe produci; adeoque bene dividi in sanguineam & pituitosam; sed non perfecta divisione, quum & serosa, & atrabilaria, & polyposa sit, & alia.

1013. Locus vero affectus in apoplexia exquisita est totum sensorium commune; in parapoplexia vero ejus quaedam pars praeter caeteris, reliquis quodammodo, sed tamen minus, pressis. Cerebello, ut plurimum, in initio illaeso.

1014. Unde patet, cur pulsus & respiratio exerceantur, sensibus interim, motibusque voluntariis, destructis? imo cur saepe pulsus & respiratio crescant pro rato, quo sensus, motusque plus decrescunt, ut & circa mortem?

1015. Ma-

1015. Magnitudo igitur apoplexiae censeatur aetate, temperie, fabrica aegri; tum vehementia symptomatum, & inprimis absoluta destructione sensuum, motuumque; respiratione valida cum profundo stertore; spuma circa os copiosa, viscidaque; sudore tenui, guttatim haerente; frigidiusculo; ortu ex debili primo parapoplexia praegressa; ortu ex epilepsia ingenti praemissa, vel ex causa nota vehementiori.

1016. Levitas & sanabilitas mali contra decernitur ex levitate symptomatum, absentia dictorum (1015).

1017. Lenis apoplexia solvitur superveniente sudore multo, aequabili, rorido, calido, levante; urina multa, crassa; haemorrhoidibus largis, diu fluentibus; fluxu menstruo restituto; alvi fluxu; febre magna.

1018. Paulo gravior, superata causa, solet mutari in paralyfin alicujus partis musculosae; totius lateris unius, unde hemiplegia; vel omnium cervici suppositarum partium, unde paraplegia dicitur; quae raro curatur, semperque memoriae, judicii, motuum laesiones relinquit; unde soporosi, hebetes, tremuli, vertiginosi, pusillanimes remanere solent.

1019. Exquisita apoplexia (1015), attrito cerebello, corruptis liquidis, causa in cerebellum propagata, in mortem cito finitur, raro septimum diem excurrens.

1020. Futura apoplexia praevидetur, 1. Ex cognita

cognita naturali temperie (1010, No. 1.).
 2. Materie morbosa cognita ut causa proë-
 gumena (1010, No. 2, 3.). 3. Ex pro-
 catarticis. 4. Ex primis effectibus incepti
 mali, ut sunt tremor; vacillatio; vertigo;
 scotomia; stupor; sopor; memoria vacil-
 lans; tinnitus aurium; inflatus superiorum;
 respiratio solito profundior, cum naribus com-
 pressis; incubus.

1021. Praefens facile noscitur, si modo
 inter diversos ejus gradus distinguitur.

1022. Curatio hujus mali generalis nulla
 dari potest: oportet enim, ut pro varietate
 causae (1010.), modi applicandi, & loci af-
 fecti, varia omnino sit; & ut applicetur an-
 tequam malum adoleverit.

1023. Si ergo ex lenta, inerti, frigidaque
 causa (1010. No. 2. lit. γ.) oritura prae-
 videtur per signa ibi posita, statim conan-
 dum, 1. Ut pressio glutinosi a capite averta-
 tur. 2. Lentor in cerebro & in toto corpo-
 re attenuetur.

1024. Pressio in vasa cerebri minuitur, 1.
 Derivatione in alia, & opposita loca. 2. E-
 vacuationibus universalibus.

1025. Vapor, fatus, balneum, suctio, e-
 pispasticum, rubefaciens, vesicans, causti-
 cum, fonticulus, setaceum, frictio, ligatura
 determinata, venis majoribus, pedibus, cru-
 ribus, femoribus, applicata primo scopo at-
 tingendo (1025, No. 1.) valent. Collu-
 tiones, gargarismi, masticatoria, salivam mo-
 ventia,

ventia, apophlegmatismi, ori, faucibus, naribus applicata, eidem inserviunt.

1026. Vomitoria, purgantia valida, certo determinata; scarificatio; venarum pertusio secundo scopo (1024. No. 2.) satisfaciunt; licet aliquid semper incerti secum ferant.

1027. Lentor vero, praemissis (1024, 1025, 1026.) determinantibus, dissolvitur remediis generalibus contra gluten descriptis (75), cum prudentia adhibendis, capiti applicandis omni forma: inter omnia vesicae per cantharidas prosunt, & insecta similia sensim usurpata.

1028. Si ab iisdem causis (1023) apoplexia jam facta est, raro curatur: si vires ferunt, eadem tentanda (1023, ad 1028.) naribus, ori, capiti applicanda omnia, quae sensus excitare queant; acerrimi usurpandi stimuli quicunque; alvus acri clysmate laxanda.

1029. In usum tamen horum omnium (1028) augetur saepe malum, materie magis mota, & impacta, per omnia stimulantia: viribus tamen mox projiciendis per evacuantia. Hinc in concilianda dissolutione semper evacuationi & avulsioni studendum, quantum res pati queat: inde regula; Venae sectio, ni juvet, occidit.

1030. Si autem per sua signa (1010. No. 2. l. β. No. 3. l. α. l. γ.) apoplexia ortura praevideatur, ilico confugiendum ad ea, quae

quae velocissime inanire, resolvere, avertere, queant, 1. Ergo fiat larga, cita, missio sanguinis, & quidem ex jugularibus venis; quae, pro re nata, repetatur: post hanc enim, si statu est morbus sanabili, statim levamen oriri solet. 2. Tum purgans antiphlogisticum detur magna copia, aliquoties repetatur, ut fere assidua diarrhoea excitetur; si autem purgantia non satis cito operantur, clysmate satis acri determinentur. 3. Toto dein decursu morbi medicamenta refrigerantia, diluentia, attenuantia, ad urinas ducentia, exhibeantur. 4. assiduo simul revellentia fortia addantur, donec malum superatum sit. 5. victu, potuque utatur tenuissimis. 6. caveatur summopere ab omni medicamento valido stimulante, movente, calefaciente; a calore externo; a decubitu in lecto, maxime declivi & supino.

1031. At si illa ipsa (1030) jam facta est, vix ulla spes supererit; eaque sola in exercitatione eorundem (1030).

1032. Quae vero ab extravasatis liquidis inter cranium & membranas, inter membranas ipsas, a vulnere, contuso, fracto, suppuratove oritur, jam tractata est in vulneribus capitis (267, 268, 273 ad 297.), unde petenda.

1033. Quae ab effusis jam liquidis in interioribus cerebri cavitatibus orta jam est (1010. No. 4.), per sua signa ibi data, cognita, vix requirit medelam, quum plerumque

que mors certa cito adsit : si quid tentandum, id omne sperandum, 1. A resorptu effusi in venas iterum (279, 280.). 2. A correctione acrimoniae praedominantis, & glutinis simul, quae nulla re felicius, quam per saponacea Chemica absolvitur.

1034. Quae a praedominio lymphae extravasatae orta est, facilius tollitur, omissa, utpote hic fere nocente, missione sanguinis; datis hydragogis fortissimis statim ad alvum determinatis; tum dissipantibus applicatis; maxime vesicatoriis largissimis, diu apertis; victu exsiccante; fortibus epispasticis, fonticulis, setaceisque.

1035. Si vero a venenis jam producta fuerit, nulla haecenus medela descripta habetur; ut nec illi, quae a polypo.

C A T A L E P S I S.

1036. **C**Atoche, Catochus, Catalepsis, dicitur morbus, quo laborans repente, immotus, nec sentiens, illum corporis statum retinet, quem primo momento accedentis morbi habebat.

1037. Hujus ergo proxima causa immobilitas sensorii communis, prout primo momento insultus se habebat.

1038. Ergo sanguinis cerebrosi, glandularum cerebri, emissariorum ejus absoluta quies, ut in initio.

1039. Omnes quidem in eo morbo functiones

Etiones cerebri laeduntur, & illae, quae inde pendent; soli muscoli sic manent tensi ut in initio erant; caeterum respiratio & pulsus supersunt, at plerumque leves.

1040. Febris intermittens diu perdurans, maxime quartana; melancholica, sicca, strigosa temperies; menstrua, & haemorrhoides retenta; terrores summi, subitique; profunda, protracta diu in unum objectum meditatio; febres validae in homine sanguinolento accensae, morbum hunc plerumque antecedunt.

1041. Dissecta cadavera demonstraverunt arterias venasque cerebri valde turgentes fortiter impacto denso cruore.

1042. Sanatur saepe excitata larga narium haemorrhagia.

1043. In alios morbos raro transit; aliquando tamen Epilepsia, Convulsio, Dementia, *αἵ, 021*, eum exceperunt, in mortem plerumque finitur.

1044. Curatio tentatur pro varietate causae varia. Excitando per objecta valide in organa sensuum agentia, ut sunt lux, sonus, stimulus, sal volatilis acer, dolor, frictio, motus continuatus; haemorrhagiae ex naribus prolectu; haemorrhoidalis, menstruivae fluxus prolectu; sternutatoriis, vomitivis; vesicatoriis; fonticulis; setaceis; victu humectante.

C A R U S.

1045. **C**arus est apoplexia levis, somnus vero gravissimus, cum febre, ex causis maxime cerebrum illaesium comprimentibus (1010. No. 3. l. α. β. γ. δ.), aut causis obstruentibus, sed facilius, quam in apoplexia, solvendis (1010. No. 2. l. β. γ.): est in hoc aliqua perceptio, sed subitanea; aliquis sensus, sed parvus.

1046. Hinc a caro soluto sanitas, nisi quod forte titubatio vacillans capitis aliquamdiu superfit.

1047. Curatio petenda ex curatione apoplexiae tradita (1020, ad 1036.).

1048. Coma vigil, Coma somnolentum, Cataphora, videntur tantum esse Cari leviores species (703, ad 710.).

1049. Lethargus autem levior est apoplexiae species ex causa frigida, lenta, aquosa: unde ex historia apoplexiae ejus cognitio & curatio petenda (1008, ad 1036.).

DE MORBIS CHRONICIS.

1050. **H**actenus de morbis principibus acutis internis, & externis: nunc de Chronicis agendum. Illi vero, si in corpore nati, ortum duxerunt vel ex vitiis liquidorum sensim natis, vel ex vitiis relictis a morbis acutis non bene sanatis.

1051. Vitia liquidis sensim nata oriuntur,
I. Ex

1. Ex ingestis aëre, cibo, potu, condimento, medicamento, veneno, tam alienis, ut nostris humoribus similia non sint, tam validis, ut vi nostrorum viscerum & humorum nostris assimilari non possint. Eaque sunt *a. Acor* (60, ad 69.). *β. Austerum*, ex acore & terrestri plurimo unitis, ut a fructibus immaturis, vel adstringentibus, succis, vinis, & similibus; quae liquores coagulant, vasa constringunt, hinc obstructions duras pariunt (31, 36, 40, 50, 51, 113. No. 1. 117.). Sanatur diluentibus, alcalicis fixis, saponaceis alcalicis, diu, prudenter usurpatis. *γ. Acre pingue aromaticum*, ex cibis, potibus, condimentis, calidis odore, sapore; haec calorem, attritum, laesionem minimorum vasculorum, dolores calidos, attenuationem liquorum, horum putrefactiones, extravasationes, & similia multa producant: Curantur aquosis, farinosis, gelatinosis, acidis. *δ. Pingue iners*, ab nimio usu pinguium ex animalibus terrestribus, piscibus, vegetabilibus oleosis; hinc obstructio (117), ranciditas biliosa, inflammatio, corrosio, putrefactio pessima (82, 526.). Curatur diluente, saponaceo, acido. *ε. Salsedo muriatica*, ex sale, salitissime; vasa destruit, liquida solvit, acria reddit illa, hinc *ατρεφίαν*, solutiones vasorum, extravasationes liquorum, non cito putrescentium, sed maculas producentium. Tollitur aqua, acidis, lixivio calcis vivae. *ζ. Alkali* (76, ad 91.). *η. Glutinosum* (69, ad 76.)

2. A viribus nostris nimis in ingesta (50, ad 58. 92, ad 106.). 3. A spontaneis nostrorum humorum vitiosis permutationibus (58, ad 91.).

1052. Ex morbis acutis male sanatis oriuntur vitia in humoribus quocunque corporis loco: *α.* Purulenta (158. No. 5, 6, 7. 402.), quae producunt multa mala (936, No. 4. 941.): Sanantur (942.). *β.* Ichorosa (158. No. 4. 206.), quorum effectus rodere, consumere. Sanantur blandis, demulcentibus, inspissantibus: *γ.* Putrefacta, quae recensita (1051. No. 1. 1. *γ.* ζ. No. 3.).

1053. Morbi acuti male sanati in partibus solidis, compositivae, relinquunt Abscessus (387, 402.), Fistulas (413), Empyemata (894), Scirrhus (392, 484, 485, 486.), Cancros (492, 494.) Caries (526).

1054. Ex his in morbis (1051, 1052, 1053.) simplicibus, aut omni modo compositis inter se infiniti sane alii, ut effectus, sequi possunt; adeoque ex eorum dato intellectu haecenus optime perspicui, & curari.

1055. Quum vero inde pendeant, ut patebit, omnes Chronici; horum ergo generalis doctrina, divisioque hinc haurienda.

1056. Unde etiam statim apparet, hos varietate quidem infinitos ratione symptomatum, tamen ex origine non adeo composita pendere, neque tam varia medicamenta, mendedive methodum requirere; tum simul perspicitur diuturnitatis in plerisque, incurabilitatis

bilitatis vero in multis ratio ; id ipsum pertractando jam patebit.

P A R A L Y S I S.

1057. **P**aralyfis vocatur muscoli laxa immobilitas, nullo nixu voluntatis, vel vitae, superanda ; sensus aliquando simul absolute perit ; aliquando levis cum stupore, sensuque quasi punctorio levi, superest.

1058. Causa hujus proxima semper impeditus fluor liquidi nervosi a cerebro in musculum paralyticum, vel liquidi arteriosi in eundem.

1059. Ergo oriri potest, 1. Ab omni causa apoplexiam generante (1010). 2. Ab omni ea, quae nervum transmittendo spiritui ineptum reddit. 3. Quae introitum arteriosi cruoris in musculum impedit. Inde paraplegiae, hemiplegiae, paralyfios partis singularis, natura intelligitur.

1060. Itaque apoplexia ; levior parapoplexia (1009, 1010, 1015.) ; epilepsia ; convulsio ; dolor ingens & diuturnus ; omnes solitae evacuationes retentae cum subsequente vertigine, ut haemorrhoidum, menstruorum, abscessuum, fistularum, alvi, vesicae, salivae ; metaptoses cujuscunque materiae morbosae in acutis, vel chronicis ; quidquid obstruendo, solvendo, comprimendo, ligando, distorquendo, distrahendo, constringendo, ner-

vos laedit ; adeoque crassi humores, vulnera, erosiones, abscessus, gangraenae, tumores inflammatorii in integumentis nervosae medullae, in gangliis, in nervis ipsis, serosi, purulenti, ichorosi, scirrhusi, & similes, fortes arctaeque ligaturae, fracturae, luxationes, adstringentia valde alimenta, medicamenta, venena ; inde frigus summum, calor maximus, humiditas frigida, usus aquae calidae nimius, assiduus, vapor arsenici, antimonii, calcis recentis, mercurii, & aliorum venenorum, Paralyfin creare possunt.

1061. Causa proxima (1058), & remota (1059, 1060), adeoque his nata paralyfis ipsa, varios admodum producit effectus, pro varietate sedis, ubi illa causa haeret ; pro varietate magnitudinis, qua ibi haeret ; pro diversitate partis affectae, prout vitae necessaria magis minusve, magis mediate, vel immediate ; inde enim lethalis, minus lethalis, sanabilis, incurabilisve haberi potest.

1062. Paralyfis Cordis, pulmonum, musculorum respirationi inservientium ; gulaeque brevi lethalis : stomachi, intestinorum, & vesicae, a causis internis, valde periculosa : musculorum faciei mala, & facile in apoplexiam mutabilis. Paraplegia valde periculosa, apoplexiae praenuncia, hac nata lethalis : hemiplegia mala, paraplegiae affinis, hinc apoplexia necans ; quae cum frigore, insensibilitate, atrophia partis, mala, raroque medicabilis : quae cum saeva convulsione, & ma-

gno.

gno calore partis oppositae, mala; ex horum vero oppositis scitur, quatenam sanabilis, minusque metuenda sit: quatenam vero toties causa repentinae, nec ullo praefagio praevissae, mortis, sine ullo fere symptomate concomitante.

1063 Quae omnia (1057, ad 1063.) si quis singulis musculis, cujuscunque demum functionis auctoribus, applicat, infinitorum certe, & maxime mirabilium morborum causas intelliget, diagnofin, prognofinque sciet.

1064. Sanavit Natura hunc morbum attenuando & dissipando materiem morbosam, mala crisi ad cerebri exteriora, ejus ventriculos, circa medullam oblongatam, spinalem, exitum nervorum a medulla, nervos, depositam; solvendo impacta per magnam febrem supervenientem; movendo per tremorem convulsivum partis; educendo per diarrhoeam largam & diuturnam.

1065. Curatio requirit ablationem causae (1059, 1060.), nervorum functionem & arteriarum impediens, dein liberi fluxus restitutionem.

1066. Causa impediens aufertur variis modis, causae, prius perspectae, facile applicandis.

1067. Si illa causa intus haerens, crassa, stagnansque est, utendum iis remediis, quae producere possint illa, quibus Natura (1064) hunc morbum saepe sanavit.

1068, Ergo curatio tentatur, I. Attenuantibus,

antibus, dissipantibusque *α*. Aromaticis, cephalicis, nervinis, uterinis dictis vegetabilibus, specie succi expressi, infusi, decocti, extracti, spiritus, conditi. *β*. Salibus fixis ustione, volatilibus destillatione, aut putrefactione hinc electis. *γ*. Oleis expressione, coctione, infusione, destillatione hinc productis. *δ*. Saponaceis ex horum combinatione per artem productis. *ε*. Virofis animalium partibus, insectorum succis, spiritibus, oleis, salibus, tincturis. *ζ*. Salibus fossilibus, crystallis metallicis, & iis, quae ex his maxime composita. *η*. His omnibus, ut se mutuo juvent, cum prudentia, permittis : atque horum quidem usu attenuatio, dissipatio, calor febrilis, obtinetur. 2. Validis stimulantibus, & impacta quaecunque fortiter, motu nervoso tremente & convulsivo excitato, excutientibus : eo inprimis sternutoria, & vomitoria fortia pertinent ; si aliquoties inprimis repetuntur. 3. Purgantibus per alvum calidis, solventibus, aromaticis, vegetabilibus, vel & fossilibus acribus, metallicisque mercurialibus, antimoniatis, adeoque fortibus hydragogis, larga dosi, pluribus diebus successive repetita, datis ; quorum ope copiosa, & aliquamdiu perdurans diarrhoea, excitetur. 4. Implendo primo vasa corporis largo potu attenuantium praemissorum, dein excitatione majoris motus, & sudoris, ope vaporis spirituum accensorum.

1069. Frictiones externae siccae, calidae
ad

ad ruborem usque, vel cum spiritibus penetranti & stimulante virtute præditis ex animalibus, vegetabilibusque, aut cum oleis, linimentis, balsamis, unguentis, nervinis, profunt. Balnea vaporum, immersiva; Emplastra acria, aromatica, attrahentia dicta; Cucurbitae; scarificationes; vesicatoria; fustigationes; dolorem & levem inflammationem excitantia, ut urticae, & similia, juvant.

1070. Maxime autem curandum, ut ad sedem causae detectam omnia remedia (1068, 1069.), si possibile, applicentur: pars laesa, plures simul eodem vitio laesae, scientia musculorum, nervorum, horum unitio, origo, dispersus, & cognitio functionum ab unoquoque horum pendentium, si comparantur inter se, clare docent sedem latentem mali.

EPILEPSIA.

1071. **P**Riori malo adversus valde morbus. Epilepsia est, quae adesse dicitur, quoties homo subito prostrernitur, amissis sensibus externis, internisque, cum concussu violento, involuntario musculorum omnium, vel aliquorum, reciproco, alterna cum requie, & novo paroxysmo.

1072. Morbus hic mira facie variatus saepe tam mirabilis apparet, ut Diis, Daemonibus, Irae Divinae, Incantamentis, & similibus.

milibus causis, naturalibus majoribus, adscriptus saepe fuerit.

1073. Nulla quippe gesticulatio, inflexio, posituraque noscitur, quam non aliquando exhibuerit; omnes quoque nonnunquam aemulatur motus, cursus, ambulationis, gyrationis, prostrationi, decubitus, erecti, rigidaeque corporis species.

1074. Omnes tamen hae varietates tantum versantur in mutatis motibus aliquarum partium mobilium, adeoque musculosarum; ergo tantum ponunt varias musculorum contractiones; hinc varios liquidi nervosi influxus; inde variam hujus a sensorio communi expressionem in nervos; tandem itaque varias causas in cerebri medulla has expressiones producentes: quae optime noscuntur enarratione harum historica.

1075. Illae autem sunt. 1. Haereditariae ex labe gentili Patris, Matris; parentumve aut majorum, silente saepe morbo in genitore, dum ex avo derivatur in nepotem. 2. Congenitae, ex imaginatione Matris gravidae excitata per conspectum Epilecticum. 3. Cerebrum in integumentis suis, superficie, substantia, ventriculis male affectum, per vulnera, contusiones, abscessus, pus, sanie, ichorem, sanguinem, lympham acrem, foetidam, excrementas ossaeas cranii interni, intropressiones ejus, cartilagineam sinuum venosorum naturam, fragmenta, spinaeve offi-

um,

um, vel instrumentorum laedentium meningas, cerebrumve, argentum vivum ad cerebrum quacunque via delatum. Idem cerebrum affectum male per inflammationem, corruptionem, erosionem meningum, a carie ossis, bile atra, gummatibus venereis. Has autem causas juvant omnia, quae liquidorum in cranium affluxum augent, ut sunt, plethora, motus, calor, ebrietas, epulae, venus, ingenium perspicax, altum, meditatio profunda, affectus animi ingentes, imaginatrix vis ingens, terror, metusque inprimis. 4. Omnes violentae affectiones generis nervosi, ut sunt magni & periodici dolores, passio hysterica, rosiones & irritationes a lumbricis, dentitione, acri humore, lacte caseoso, acri, acido infantum, meconio, contagio variolarum, cardiogmo, ulcerosa materie alicubi hospitante, inedia, crapula, acribus potulentis, esculentis, medicamentis, venenis. 5. Ab interceptis nonnullis, quae olim excerni solebant, sanie, pure, menstuis, lochiis, haemorrhoidibus, urina. 6. Fumis nonnullis paroxysmum integrantibus, fomite alicubi haerente, unde sensu elevatae aurae adscendens cerebrum petit.

1076. Quae omnia (1075) historia observatorum, & incisio cadaverum, docuit.

1077. Effectus hujus morbi reduci possunt, 1. Ad mala corrupti tot violentis & repetitis convulsionibus cerebri, unde vacillatio memoriae, hebetudo, stultitia, paralyfis, apo-

apoplexia, mors. 2. Ad mala nervorum & musculorum, unde horum, & artuum, contractiones, distorsiones, deformitates. 3. A violento spasmo inflammatio, gangraena, nigredo partium sanginolentarum, maxime quae supra musculos sitae sunt. 4. Ad secretiones quasdam in impetu paroxysmi vi factas; cibi, potus, lymphae, bilis, spumae, muci, salivae, sursum rejecta; foecum alvi viridium, feminis, urinae per inferiora egestio; sanguis utraque via secretus huc spectant.

1078. Inde intelligitur, quae haereditaria? Cur ea nunquam sanabilis? Quae idiopathica? Cur raro curabilis? Quae sympathica? Cur saepe curabilis?

1079. Atque etiam liquet, diversissima remedia, diversissimam curandi methodum, ad hunc morbum requiri, pro nota varietate causae, materiae peccantis, loci, ad quem applicatio remedii, per quemeductio mali, fieri debet.

1080. Causa enim prima & secunda, in mala conformatione solidorum consistens (1075, No. 1, 2.), vix ullam suscipit radicalem medelam; paroxysmorum autem renovantes causas, utpote renatas assidue, tollere tuto potest: unde hae, quae infinitae, nec nisi observando cognoscendae, indagari debent sedulo, dein pro sua natura curari.

1081. Tertia (1075. No. 3.) cognoscitur ex symptomatibus aliis laesum simul cerebrum designan-

designantibus, ut est dolor, gravitas, plenitudo, laesio capitis antecedens, vertigo, tremor universalis, scintillae oculorum, eorundem immobilitas, circumgyratio totius capitis, vel & corporis. Hujus causa solida vix tolli potest, quia vix cognoscitur singularis: revellentia, discutientia, viam parantia, depurantia, juvant: hinc venae sectio; purgatio, vomitus, inustio, fonticulus, fistula, epispasticum, vulnus capitis, cranii perterebratio, antihysterica, opiata, profunt: ex quibus quid eligi debeat, docebit inventa mali causa proxima (1079).

1082. Quae a causa quarta (1075, No. 4.) fit, ea tractanda erit varia pro varietate suae causae proximae: hinc anodyna, paregorica, narcotica; antihysterica; anthelmintica; demulcentia & corrigentia acrium; incisio apta gingivarum; ablatio, correctio, materiae ulcerosae, tunc fiunt antepileptica.

1083. A quinta causa (1075, No. 5.) oritae epilepsiae medela fit solvendo materiem immobilem, laxando vias, expellendo: hinc vesicatoria, caustica, fonticulos, & fistulas producentia; aristolochica; emmenagoga; haemorrhoidas aperientia; diuretica toties contra hunc morbum profunt.

1084. Quae autem a causa sexta (1075, No. 6.) oritur, tolli poterit, sanata debilitate generis nervosi nimis facile movendi, quod exercitio motus, lusus, equitationis, vecti-

onis; assumtu aromatum; usu chalybis, & corroborantium optime fit: tum etiam loci fomitis exulceratione artificiosa, profunda, diuturna, inducta caesim, causticis, vesicatoriis; dein autem apertis retentis diu per suppurantia corrosivis mista: tandem ligaturis nervum comprimantibus affectum.

1085. Ex his vanitas apparet omnium specificorum, & methodorum, quae inanis jactantia contra hoc malum laudat.

1086. Et patet quidem, causam proximam omnis Epilepsiae exquisitae semper esse nimiam cerebri in nervos motorios, nullam in sentientes actionem.

1087. Atque causas, quae reciprocos paroxysmos creant, numero & varietate plurimas esse.

1088. Tandem vero spasmi singularis, opisthotoni, emprosthotoni, tetani universalis, origo, natura, effectus, sanatio, sponte patent; quum sint modo species Epileptici insultus singularis.

MELANCHOLIA.

1089. **M**elancholia vocatur Medicis ille morbus, in quo aeger delirat diu, & pertinaciter, sine febre, eidem fere & uni cogitationi semper affixus.

1090. Hic morbus oritur ex illa sanguinis & humorum malignitate, quam bilem atram dixere Veteres; & rursus idem morbus a mente

mente initium ducens brevi in corpore bene sano ipsam bilem atram facit.

1091. Ideo opus hic erit paucis ileam pingere mirifici hujus mali, & de quo tam obscura doctrina habetur, ut injusti criminis re agatur Antiquitas.

1092. Si in toto sanguine mobilia dissipata reliquerint immobiliora unita, tum ille erit crassus, ater, pinguis, terrestris. Ei vero nomen dabitur *humoris atrabilarii*, vel *succi melancholici*.

1093. Cujus (1092) causa, omne id quod mobilia expellit, reliqua figit: vehemens mentis exercitatio, noctes atque dies in unum fere objectum occupata; pervigilium; animi motus magni, sive hilaritatis, sive moestitiae; magni & operosi motus corporis multum repetiti, inprimis in aëre valde ficco & calido admodum; eo & immodica venus; cibi austri, duri, ficci, terrestres, cum quiete & torpore corporis diu assumti; potus similes; huc fumo, aëre, sale induratae animalium partes, maxime durorum & annosorum, fructus immaturi, farinacea non fermentata, medicamenta adstringentia, coagulantia, figentia, refrigerantia, venena lenta, similia; febres calidae diu haerentes, saepe repetentes, sine bona crisi, & sine diluentibus, a-beuntes.

1094. Ubi jam in cruore id malum (1092) per suas causas (1093) natum adhuc omnem circumeuntem humorem aequabiliter inficit,

producet aliquos morbos statim conspicuos, qui fere sequentes : color externus, internusque, primo pallidior, flavior, magis fuscus, livescens, niger, cum maculis similibus ; pulsus lentior ; frigus majus ; respiratio lenta ; circulatio per sanguinea vasa bona, per lateralia parcior, minus bona ; hinc humorum secretiorum & excretiorum omnium minor, tardior, crassior, exitus ; minor consumptio ; parcior appetitus ; macies ; moestitia ; solitudinis amor ; affectus animi quicunque pertinaces, magni ; in reliquis *ἀδιαφορία* ; torpor ad motus ; summa tamen simul studii cujusque & laborum constantia.

1095. Habet ergo pro materie terram & oleum spissum sanguinis, unita, compactaque simul : quae prout liquidiores, blandiores, diluente parte magis privata, quoque ipsa magis condensata, tenacius mista, & diutius nata, eo effectis pejor, eo curatu difficilius est.

1096. Inde diagnosi, & prognosis (quae clarior ex sequentibus) patent, quin & sanationis ratio hinc constat.

1097. Statim enim ac initiis primis (1093, 1094.) causa, effectuve, se prodit, animo assidua objectorum variatio concilianda, & quidem ipso ignaro ; eligenda autem, quae affectui praedominanti oppositum in aegro creare solent ; diluentibus, demulcentibus, paregoricis, narcoticis, quiete, conciliandus somnus est ; aëre utendum humido tepescen-

te ;

te; cibi dandi leves, liquidi, fanis humoribus similes, recentes, blandi, vi leni saponacea laxantes, atque in horum usu diu persistendum; medicamenta danda diluentia, acre demulcentia, oleosum terrestre resolventia, vasa laxantia, leni stimulo expellentia, ut succi bene maturorum fructuum horaeorum, mellita, olera, juscula ex his confecta; aquae minerales; potus optimus ptisana mellita leviter; abstinentia sedula a causis mali (1093).

1098. Si autem illa ipsa materies (1092) per easdem causas (1093) magis densa, tenax, immobilis reddita est; necessario in vasa hypochondriaca depelletur: id enim natura hujus humoris, situs & conditio horum vasorum, & leges hydraulicae docent. Inde sensim hic haerebit, accumulabitur, stagnabit: tum vocatur *Morbus Hypochondriacus*, lienem, ventriculum, pancreas, omentum, mesenterium, obsidens.

1099. Hinc ibi producit sensum assidui ponderis, anxietatis, repletionis, maxime ab assumtis, cibo, potuque; respirationem obgravata viscera abdominalia difficilem; bilis utriusque, pancreatici, stomachici, intestinorum, mesenterii succi in confectione, secretionem, permissionem, efficacia in cibis, impedimenta; inde digestionem primam omnimodo laesam; esculentorum corruptionem in crudum acidum, si ex vegetabilibus, in putridum alcali, rancidumve oleosum, si ex animalibus.

malibus ; hinc ructus, flatus, spasmos, adstrictam alvum, foeces induratas ; icterum peiorem gradu, quam prior (1094) ; omnia mala (1094) jam pejora.

1100. Ubi jam eousque adolevit (1098), & per effecta sua (1099) se manifestavit, summa ope nitendum in curationem, quia aliter tetra mox oritur mali indoles ; difficultas autem maxime vitanda haec est : si malum perseverat, fit incurabile, & saepe lethale, ut in sequentibus liquebit : si evacuantibus pugnatur, sani, & facile mobiles humores expelluntur, tenaces malique haerent, unde peior morbus : si per stimulantia & solventia valida tentatur, saepe subito soluta materies acris fit, & impetu magno ruens in tenera vasa hepatica, ea destruit, unde multa, & immediatecabilia mala.

1101. Hinc, 1. Lente mobilis reddenda materies est, indagando naturam praedominantis acrimoniae ; tum dando medicamenta saponacea, in quibus praedominetur acrimonia opposita illi, quae in illo humore adest ; in his pergendum, donec pulsus inaequalis, debilisque, nausea, tenesmusve, anxietas, febricula, signa dent motae materiei ; tum, 2. Statim leni laxante purgatione, clysmate simili, sero lactis, aqua minerali, similibusque expellenda est.

1102. Verum si eadem illa materies (1098) jam fixata, compactaque, ibi diu haesit, ipsa acris fieri incipit, & rodens, per stagnationem,

nem, motum viscerum, calorem ambientium; nova assidue aggeritur, quia jam obstructio facta est, & causae eadem perdurant; hinc mole aggesta, acrimonia nata, motu assiduo, vasa extendit, rodit, corrumpit; inde lienis, stomachi, pancreatis, omenti, mesenterii, intestinorum, hepatis, similis destructio; adeoque omnia mala (1099) priora multum auget, maxime vero assiduo putrefacti vapore venis recepto omnes functiones, inprimis cerebri perturbat. Tumque vocatur vero nomine *Bilis Atra*.

1103. Quae deprehensa per haec ejus signa data (1093, 1094, 1099, 1102.), non nisi prudentissima arte eliquari, moveri, educi potest, ob difficultates (1000) hic adhuc majores, & facile excitandam, dein vero vix moderandam, morbi acerrimam materiem: Hinc sit omnis victus oppositus acrimoniae in humore praedominanti cognitae ex (1051), sit ille idem semper leniter solvens, stimulanis, laxans alvum, paucas foeces a digestionem relinquens; potus, vel ex ptisana mulsâ, vel ex succis horaeis, vel ex sero lactis sit; motus corporis sit levis, continuusque; calor admodum temperatus; somnus multus; balnea, fomenta, clysmata, potus in crebro usu sint ex his, quae sine acrimonia, diluendo, solvendo, abstergendo, macerando, materiem eliquent, & dein quam lentissime & prudentissime excernant, via a natura praemonstrata,

monstrata, habita semper ratione acrimoniae singularis, quae simul adest.

1104. Id autem malum (1102) ad magnam jam acrimoniam provectum, cum visceribus jam valde corruptis, si durantibus iisdem causis (1102.), dein motu muscolari; calore solis, ignisve; victu acri, copiosoque; medicamentis acribus valide moventibus, cum acrimonia mali effervescentibus; venenis simili actione laedentibus; vel tandem morbis nonnullis validis movetur, tum acrior, mobilis, & jam agens reddita, vasa sua rumpit, corrumpit, putrefaciendo resolvit, cum atra bile ipsa in vomicas putrefactas mutat; jam est *bilis atra turgens*: haec jam hucusque provecta, si liquefacta in suis vasis mota versus hepatis, in exesos venae cavae ramulos serpens, cordi infertur, damnosa illa mala producit: si enim de acido coagulante participat polypos cordis, pulmonis, aortae, carotidum, horum mala, mortem creat. Si in cerebrum perrexerit, apoplexiam, paralyfin, catalepsin, epilepsiam, deliria, maniam, pessimi generis, & fere immedicabiles, producit. In genere arterioso omnia mutat, febres immanes, brevi omnia putrefacientes profert: si de alcali putrefaciente participat, gangraenas subito lethales, ubicunque impegerit, ibi nasci facit. Unde infiniti morbi in toto corpore, & qualibet ejus parte, non curabiles, nisi hoc fomite extincto: si autem ruptis viscerum vasculis

vasculis elapsa materies cava peritonaei occupat, debilitas mox exoritur ingens & insuperabilis, putrefactio acris elapsi, ejusque accumulatio; tum erosio gangraenosa omnium abdominalium viscerum, unde mirabilia phaenomena; Tympanitis; mors cum foetore immmani: si autem mota ruerit in jecur, indeque per exesa & dilatata vascula biliosa in vesicam fellis, ductum hepaticum, communem, in intestina, facit nauseas, vomitus, dysenterias atrabilarias, cum anxietate, impetu, dolore, rosione, intolerabilibus, unde inflammationes, exulcerationes, putrefactiones intestinorum, stomachi, oesophagi, faucium, oris, inde convulsiones terribiles, tandemque placida fere mors, gangraenam, adeoque indolentiam, sequens omnium.

1105. Materies vero sic reddita (1104), una cum tenacitate summa & fere picea simul habet acrimoniam acerrimam acidam, quae metalla rodat, terram fermentet; aut alcalinam salinam, corrosivam quammaxime; aut oleosam putrefactam, omnium teterriam. Quae singulae species, unde oriantur, quomodo cognoscantur, qui curentur, supra satis demonstratum habetur (58, ad 107, 1051, 1052.).

1106. Atque facile patet consideranti dicta (1000, 1003, 1004.). & situm, structuram, circulationem viscerum, id quibus haeret hic malignus humor, morbum turgentem curatione majorum: diluentia cum opposito acri

eri ad acre praedominans, & opio, primaria sunt.

1107. Ex quibus (1090, ad 1107.) jam facilis intellectus melancholiae descriptae (1089), malique hypochondriaci; nam liquet a diuturna moestitia praegressa, vasa viscerum abdominalium stricta creare stagnationem, mutationem, accumulationem bilis atrae (1092, 1093, 1095, 1098, 1102, 1104.), sensim incrementem, licet corpus fuerit paulo ante quam saluberrimum: Iterumque natam ex corporeis causis eandem bilem atram producere illud delirium (1089).

1108. Evidentes ergo causae Melancholiae (1089) observatae sunt, 1. Omnia, quae liquida cerebri nervosa figunt, exhauriunt, perturbant; ut summi terrores, ii que subitanei, studia acerrima cujuscunque objecti, amor ingens, vigiliae, solitudo, metus, affectio hysterica. 2. Quae sanguinis confectionem, refectionem, circulationem, secretionem, excretionem variam impediunt, perturbant, maxime in liene, stomacho, omento, pancreate, mesenterio, intestinis, hepate, utero, haemorrhoidalibus vasis; adeoque morbus hypochondriacus, acuti male sanati, praepriis phrenitis, caususque, omnes secretiones, & excretiones nimiae, cibi potusque frigidi, terrestres, tenaces, acerbi, adstringentes, aestus ingens diu protractus & exulfans cruorem, aër stagnans, palustris, umbrosus. 3. Nativa corporis indoles, nigra, hirsuta,

futa, sicca, gracilis, mascula, aetas media, ingenium acre, penetrans, altum.

1109. Si morbus hic (1089) diu perseverat, producit dementiam, epilepsiam, apoplexiam, maniam, convulsionem, caecitatem, imaginationes mirificas, risus, ploratus, cantus, suspiria, ructus, flatus, anxietates, urinam copiosam, limpidam instar aquae, alio tempore valde crassam, sanguineae foecis in vasis viscerum abdominalium retentionem, accumulationem, subitanam saepe excretionem, alvum pertinaciter stipticam, sputationem tenuem, frequentem, vigiliarum, inediae, frigoris tolerantiam incredibilem.

1110. Attulit saepe curationem superveniens scabies foeda, aliquando Elephantiasin aemulans; aut varix numerosa, ingens, enata; tumentium valde haemorrhoidum fluxus; atrae bilis per superiora & inferiora re-
jectio.

1111. Ingens damnum capere solet ab omni medela labefactante vires; acriter evacuante; rursusque ab usu eorum, quae liquida vehementer exagitant, sive cardiaca fuerint; sive alio quocunque titulo exhibita.

1112. Unde optima sanandi hunc morbum methodus est, si causa prima bene observata, & temperiei varietate, his opposita medela, variis varia, adhibetur.

1113. I. Itaque erit indicatio liquida cerebri & nervorum excitare, augere, in ordinem

nem redigere; quod fit: *α.* avertendo mentem ab objecto consueto ad alia priori contraria. *β.* Inducendo caute alium animi affectum, melancholico oppositum. *γ.* interviendo falsae imaginationi. *δ.* Aut saepe magna vi ei repugnando.

III4. 2. Obstructiones, vel causam, vel effectum falsae imaginationis, referando, emolliendo, incidendo, stimulando, per aquas minerales, serum lactis, mulsam, decocta splanchnica, hepatica, antihypochondriaca, aquas salibus lixiviosis vel compositis acutas, Mercurialia laxantia, vomitoria, motus, exercitia, Equitationes, Navigationes, Uterina, Aristolochica, Haemorrhoidalia evacuantia, balnea, litus, emplastra.

III5. 3. Symptomata leniendo per venae sectionem, immersionem in aquam frigidam, carminantia, opiata.

III6. 4. Praemissis evacuationibus (III4, III5.), exhibendo ea, quae exhilarare docet observatio, & roborare omnes corporis partes.

III7. Ex quibus (III0, ad III7.) liquet, sanationem hujus mali (1089) absolutam esse in curatione bilis atrae (1097, 1100, 1101, 1103, 1106.), atque inde peti debere non hanc modo, sed infinitorum, falso pro incurabilibus habitorum, morborum.

MANIA.

M A N I A.

1118. **S**I Melancholia (1082) eousque increscit, ut tanta accedat agitatio liquidi cerebrosi, qua in furorem agantur saevum, Mania vocatur.

1119. Quae gradu modo differt a Melancholia tristi, hujus proles est, ex iisdem causis oritur, iisdem fere remediis curari solet.

1120. In quo morbo est ut plurimum immensum robur musculorum, pervigilium incredibile, tolerantia inediae & algoris mirabilis, imaginationes horrendae, Lycanthropiae, Cynanthropiae, &c.

1121. Notandum vero, anatomica sectione constitisse, horum cerebrum siccum, durum, friabile, in suo cortice flavum; vasa autem turgentia, varicosa, atro, tenaci crure distenta fuisse.

1122. Tum etiam in hoc morbo omnes excretiones fere cessasse pariter.

1123. Praecipitatio in mare, submersio in eo continuata, quamdiu ferri potest, princeps remedium est.

1124. Frustra tentatae per omnia remedia, varix, haemorrhoids, dysenteria, hydrops, haemorrhagia magna spontanea, febres tertianae, quartanae accedentes, salutaria fuerunt.

1125. Hujus Maniae species oritur, postquam

Y

quam

quam autumnali, valida, diuturna, intermittente febre, corpus exhaustum, debilitatumque, tam per morbum, quam per iteratas missiones sanguinis, & evacuationes alvi saepissime repetitas; tum etiam per eadem haec renovari hoc malum solet.

1126. Haec species solis reficientibus, replentibus, cardiacis, roborantibus, diu continuatis, sanatur. At, si evacuando tentatur, atrophiam, debilitatem, insuperabilem fatuitatem, infert.

1127. Mania vero enata in robustis, vegetis, floridae aetatis, plethoricis, calidis, sanatur iisdem mediis, ac species Epilepsiae (1081); missione sanguinis iterata; purgatione forti, inter singulas interposita; dein, impetrata sedatione, opiat, & cardiacis.

R A B I E S C A N I N A.

1128. **E**ST & alia aegritudo, quae ob furorem saepe comitem, huc commode referri potest, quum ob summam perniciem tractari debeat.

1129. Vocatur Rabies, & quia a Canum morsu ut plurimum, Rabies Canina, tum a symptomate terribili, aquae metus, hydrophobia, &c.

1130. Oritur fere semper ab aliis animalibus, prius rabiosis, suscepto contagio, tamen & sponte in acutis, quibusdam orta legitur, & observatur.

1131. Ani-

1131. Animalia autem fere quaecunque hoc malo affici, suoque contagio alia, & ipsum Hominem laedere possunt.

1132. Nempe Canes, feles, lupi, vulpes, equi, asini, muli, boves, fues, simiae, galli gallinacei, homines, prius rabiosi, id vitium in alios propagaverunt.

1133. Nulli tamen animali frequentius, quam cani, lupo, & vulpi; hisque inprimis ex causis internis, absque contagio praevio, nascitur.

1134. Regio fervida; regio magno aestu squalens, & vicissim summo frigore horrens; tempestas aestuosa, siccaque diu durans; vitus ex carne putrida, foetida, verminosa; potus absentia; vermes renibus, intestinis, cerebro, cavis narium olfactoriis, innati, sunt causae praecedentes, in his animalibus, nasciturae rabiëi.

1135. Incipientis rabiëi signa sunt haec inprimis, quibus tetrae luis cautela nititur: fiunt tristes, solitarii, se abscondentes, muti quoad latratum, murmurantes tamen, cibum potumque omnem adverstantes, in ignotos quoslibet irati, & irruentes, Heri tamen adhuc & memores & reverentes, aures, caudamque demittentes, somnolentorum instar incedentes: haftenus primus gradus mali iis adest: morsusque tum exceptus periculosus quidem, non vero pessimus est: dein anhelare, linguam exserere, spumam plurimam emittere, hiare, nunc segniter ut semisopiti,

nunc subito celeriter incedere, nec recta semper via, mox ne Herum quidem amplius agnoscere, oculos habere demissos, lachrymosos, pulverulentos, linguam plumbeo habere colore, subito gracilescere, insanire, furere: hic secundus est gradus mali, quem vix triginta horis ferunt, quin moriantur. Morsus hoc tempore fere insanibilis: quo vero animal vehementius furit, diutius malo laboravit, morti propius est, eo morsus lethalior, acutior, & symptomata citissime creans violentissima, & contra.

1136. Vix autem ullius veneni tam multiplex contagium, nam morfu vel levissimo, per vestimenta adacto, tantum radente, nec eliciente sanguinem; spiritu ex ore in hominis pulmone adducto; spumae contactu recentis, vel etiam dudum exsiccatae, labiis, linguave exceptae; osculo tantum rabido cani dato; infectione a contactu multo instrumenti, vel vulneris, quo dudum ante animal rabiosum occisum fuit; esu lactis, carnisve animalis rabiosi; attactu, & pertrahatione multa rerum per praecedentia infectarum.

1137. Rursum vix ullum venenum notum, cujus tam atrox, adeoque hominem immutans, virus, quodque, ubi incipit se prodere, tam violenter & celeriter furit, & tamen simul adeo diu latere possit, antequam se manifestet: namque alii statim, alii ut narrant, post viginti integros annos a morfu elapsos, a-

lii rursus omni intermedio tempore urgeri incipiunt malis huic furori propriis: pendet vero haec diversitas, a calore tempestatis anni, a vario gradu morbi in animali mordente (1135), a temperie hominis morfi, quum biliosi eo facilius vergant, pituitosi, & hydrofici contra, a diverso victu, medicamentisque adhibitis.

1138. Homo optime sanus contagio hoc (1136) infectus, post varium tempus (1137), incipit hoc ordine fere aegrotare: dolet locus, cui impressa contagii labes primo fuit; dein vagi per alia, maxime vicina, loca, dolores; lassitudo, gravitas, tarditas, in toto musculofo genere; somni inquieti; turbati, terribiles, cum convulsionibus, & subsultibus; inquietudo assidua; suspiria; tristitia; solitudinis studium; atque his fere primus mali incurfus incipit, his ferme primus ejus gradus finitur: sanguis tunc venis emissus omni nota bonus. Tum postea priora augentur, acceditque porro ingens circa praecordia angustia; respiratio difficilis, suspiriosa; horror; ad conspectum aquae, liquorum quorumcunque, & rerum vel pellucidarum, vel instar speculi reflectentium, horripulatio, tremor; prostratus appetitus; deglutitio tamen solidae cujusque ossae possibilis; attactus humoris cujusque, maxime labiis vel lingua, incredibilem anxietatem, tremorem, convulsiones immanes, atque furorem fere creans; vomitus glutinis fusci biliosi, aut bilis porraceae; in-

calescentia; febris; vigiliae assiduae; priapismus; cogitationum alienarum & insuetarum perturbata valde series. Sic procedit malum, atque hic solet secundi gradus limites ponere. Postea autem omnia enarrata exacerbantur continenter, soletque sequi linguae asperae exsertio; hiatus oris; vox rauca; sitis ingens; furor ad conatum bibendi, humorum adspectum, contactumve; spumae in ore collectio; eam in alios exspuendi conatus vel invitus; ardor obvia quaeque mordendi invitus, nec tamen a voluntate comprimentus; spumante rictu frendit; pulsus & respiratio deficiunt; sudor gelidus; rabies summa, dum interim, quod mirabile, mens prudens, constans, aliis a se metuens, adest; hinc intra quantum fere semper a primo gradu diem, mors convulsiva, cum summa in respirando angustia.

1139. Ex tota hac historia (1129, ad 1139.) constat hujus mali cognitio: prognosis autem elicitur ex consideratione (1135, 1137, 1138.), simulque cogitando tristissimos ubique eventus, quum, a nata Medicina hucusque, omnes fere Artis Principes deplorent, *demorforum prophylaxin vix ullam certam haberi, at jam aquam parentium sanatorum exemplum dari certa fide nullum!* Maxime vero dolendum, post secula elapsa, irritum successum hactenus applicatorum deplorentia, non esse tentatas diversas a primis methodos.

1140. Dis-

1140. Dissectio cadaverum docuit, plerumque organa deglutiendi utcunque inflammata; gluten biliosum varium in stomacho; vesiculam fellis atra plenam; pericardium siccum; pulmones coacervato omni fere cruore incredibiliter plenos; cor sanguine saepe fere siccato plenum; arterias plenas; venas vacuas; cruorem valde liquidum, & vix in aëre concreverat ante triduum; omnes musculos, viscera, cerebrum, cerebellum, spinalem medullam, sicciora solito.

1141. Curatio omnis haëtenus, paucissima exceperis, incerta, tam prophylactica, quam therapeutica; cujus prima causa, inanis jactantia multorum specificorum, & neglectus methodi ex historia mali excogitatae.

1142. Quantum ergo ex omni hac historia, comparatione ejus cum aliis morbis, & feliciori paucorum casuum eventu concludere licet, videtur primo consistere in affectione nervorum, proxime referenda ad convulsiones, quae viscera, horumque vasa occupent; dein hinc vitium nasci sanguini, humoribusque, quod inflammationi gangraenosae quasi proximum sit; sedem vero mali primum circa stomachum, & vicina haerere.

1143. Curatio in demorso prophylactica requirit, ut I. statim a contagio suscepto totus locus affectus, una cum vicinis profundis pertundatur scarificationibus, multumque mittat sanguinis; applicentur magnae cucurbitae

bitae fortiter trahentes ; vel ferro inuratur ignita satis profunde ; dein adigatur in suppurationem perpetuam applicatu eorum, quae assidua rosione exulcerant ; interim toto illo tempore, ab initio in finem, semper foveatur muria ex sale marino & aceto, nunquam intermittendo ; id continuetur usque ad sextum quidem mensem. 2. Vestimenta, & caetera, quae venenum attingere, vel afflare potuit, caute abjiciendo, vitando. 3. Statim post infectionem, magno cum apparatu, metu incusso, saepe minitendo, tandem praecipitem in mare vel fluvium dando, aliquamdiu submersum tenendo, iterum mergendo, id repetendo aliquoties cum iisdem omnino circumstantiis : eas enim sanare spiritum turbando, non aquam falsam, docuit funestus exitus hominis post morsum naufragi, multis horis natantis, saepe diu fluctibus submersi, tamen postea hydrophobi ; dein Rheo, Agarico, succo corticis Sambuci, saepe, & valde fortiter purgetur. 4. Omni mane jejunos parum sudet assumpto aceto aromatico, sale marino, aqua calida. 5. Quotidie pedes, manusque, balneo aquae foveat, caput lavet, os, faucesque colluat, saepe natet. 6. Frigidam frequenter bibat, evomatque saepe, tunc & potus acidulos ; victus sit humidus, levis, laxans tanta copia saepe sumtus, ut revomatur ; cavendo a nimis aromaticis, vino calefacientibus, ut & a motu nimio corporis, vel animi.

1144. Curatio vero morbi jam praesentis videtur tentanda, maxime in primo gradu; & in initio secundi (1138.), inprimis quum aliter funestissimo exitu neglectus plectatur. Apparet maxime probabile, & paucis experimentis confirmatum, sequentia fieri debere: 1. Statim post prima signa invadentis mali (1138) morbus tractandus, ut summus inflammatorius (890), mittendo sanguinem ex lato vulnere magni vasis ad animi deliquium usque; mox clysmata ex aqua nitrosa, modiceve falsa, cum pauxillo aceti, injicienda: haec repetenda audacter, etiam plus, quam in aliis morbis prudentia concederet: interim hoc facto, obnubilatis oculis in piscinam frigidam demittendus, vel aquae frigidae injectu humectandus tam diu, donec aquam vix amplius paveat; tum statim plurimum aquae bibere cogatur; & de die sic vexato vesperi concilietur somnus: victus sit tenuissimus, humectans semper.

1145. Ut vero methodus haec nititur omni morbi indole, omni artis praecepto; ita videtur nihil exitiale magis, quam acerrimis calefacientibus, exsiccantibus, nervosum genus exacerbantibus medicamentis, hic venenis, jam exsiccatos suo malo aegros enecare; rursusque nihil crudelius, quam abjecta curatela omni, statim negligere, aut suffocare.

1146. Nec desperandum tamen, ob exempla jam in aliis venenis constantia, de inveniando.

veniendo hujus singularis veneni antidoto singulari.

1147. Haftenus vero nullius ea comper-
ta fides, cui credi queat salus miserrime pe-
riclitantis hominis, quum nullum sit notum,
cujus experimenta certa; sed vel specula-
tioni ortum debent, vel descriptis ex alio
confisum fuit: nec Aeschrionis apud Gale-
num & Oribasium arcano de cancris com-
bustis; nec Scribonii Largi famigerata opi-
ata ad rabiem Siculorum; nec Peregrini con-
silio de pelle hyaenae, nec Aëtii, Rufi, Po-
sidonii, cinere cancrorum cum Theriaca;
nec jactata Palmario medela; vel nimis lau-
dato Mayerno, Grew, & venatoribus, stan-
no cum mithridatio; nec in insomniis sacris
revelata radice Cynorrhodonis, aliisve in coe-
lum elato Lichene cinereo terrestri, pim-
pinella, jecore rabiosi canis exusto, & simi-
libus; exceptis.

SCORBUTUS.

1148. **S**Corbutus septentrionalis maris ac-
colis frequentissimus morbus, plu-
rimorum aliorum causa, neque recens, neque
Veteribus praetervisus, licet haud adeo ac-
curate descriptus, defectu longarum naviga-
tionum, & peregrinationum in plagas tellu-
ris frigidissimas.

1149. Hic, quum variatis admodum sym-
ptomatibus saepe fallat, melius non cognos-
cetur,

cetur, quam, si tota ejus historia praemissa, deinde demum de ejus natura constituatur.

1150. Invenitur apud Britannos, Batavos, Suecos, Danos, Norvegos, Germanos septentrionales, seu inferiores; attingit adeoque Boreales populos, & frigidior sub climate viventes; atque inter hos maxime infestat vicinos mari, locis marina aqua submersis, lacubus, paludibus, glebae spongiosae pingui, solo depresso inter aggeres exaltatos, aquam coërcentes, sito; inprimis faevit in otiosos, hyemali tempore in locis lapidibus instratis & extractis frigidos, in nautas salis, fumo duratis carnibus, pane biscocto, aqua putrida, verminosaeque utentes mari, terrave; item quos aves aquaticae, pisces salisamentarii, ad ventos, fumosve indurati, caro bubula, fuillave fumo & sale condita nimis delectat, vel farinacea non fermentata, pisa, fabae, caseus salitus, acer, antiquus; hos qui Melancholiae, Maniae, labi hypochondriacae, hystericae, morbis lentis obnoxii vivunt, maximeque qui nimio Cortice Peruviano fuerint usi.

1151. Dum vero hos aggreditur, his fere phaenomenis incedit, augetur, maturatur:

1. Pigritia insolita, torpor, sedendi & decumbendi amor, lassitudo spontanea toto corpore, gravitas ejusdem, musculorum omnium dolor quasi a nimia fatigatione, maxime in cruribus lumbisque, ambulandi inprimisque per acclive vel declive summa diffi-

difficultas ; mane a somno evigilanti sensus omnium artuum & muscutorum quasi fatigatorum & contusorum.

2. Difficilis, anhelosa, ad motus vel parvos fere deficiens respiratio ; crurum tumor accedens, recedensque, horum prae gravitate immobilitas ; maculae rubrae, fuscae, flavae, violaceae ; faciei color pallidofuscus ; Oris foetor incipiens ; Gingivae tumentes, dolentes, calidae, prurientes, ad minimam pressionem evomentis cruorem ; dentium ob retractas gingivas denudatio, & mobilitas ; dolores varii, vagi, per omnes externas, internasque corporis partes mira producentes tormina, Pleuritica, Stomachica, Iliaca, Colica, Nephritica, Cystica, Hepatica, Lienaria, &c. Haemorrhagiae variae, sed leviores.
3. Gingivarum putredo, foetens cadaver, harum inflammatio sanguinem stillans, gangraena ; dentium vacillatio, flavedo, nigritudo, caries ; Varicosi annuli ad ranas venas ; Haemorrhagiae saepe lethales, ex ipsa cute externa, non apparente vulnere, ex labiis, gingivis, ore, naribus, pulmonibus, stomacho, hepate, liene, pancreate, intestinis, utero, renibus, &c. Ulcera pessima, obstinata, nulli applicato cedentia, facile gangraenosa, ubique, maxime in cruribus, vagantia, cum diuturno foetore ; Scabies, Crustae, sicca & lenis Elephantiasis ; sanguis venis eductus, in fibrosa

fibrosa parte ater, grumofus, crassius, & tamen solutus, in parte serosa falsus, acer, muco flavo viridi in superficie scatens ; dolores summi erodentes, lancinantes, cito trajicientes, noctu ingravescentes per omnes artus, juncturas, ossa, viscera ; maculae lividae.

4. Febres variae, calidae, malignae, intermittentes omni modo, vagae, periodicae, continuae, ἀτεροίαν inducentes ; vomitus ; diarrhoeae ; dysenteriae ; stranguariae faevae ; lipothymiae ; anxietates saepe subito lethales ; Hydrops ; Tabes ; Convulsio ; Tremor ; Paralysis ; Contractura ; Maculae nigrae ; Vomitus, & Secessus sanguinis ; Hepatis, Lienis, Pancreatis, Mesenteraei putredo & consumptio ; Contagium celere.

1152. Ex quibus liquet, hujus morbi naturam & effectus non difficulter elici ab his, qui praedicta expendunt.

1153. Et causam ejus proximam esse eam sanguinis indolem, qua & crassitie simul in una, & tenuitate acri salsa, alcalica, vel acidula in altera parte peccat : quae inprimis accurate investiganda & distinguenda sunt.

1154. Et ex his per historiam morbi (1151) cognitis, omnia ejus morbi phaenomena, ut ut mira, facile deduci posse.

1155. Quod ipsum clarius docent regulae, quas curatio morbi prospero, vel sinistro

eventu comprobavit ; quarum praecipuae hae sunt.

1156. In hoc morbo crassum est reddendum tenue ; stagnans mobile ; cohaerens fluidum.

1157. Item nimis tenue cogendum ; acre leniendum, in genere, in specie.

1158. Et in correctione unius (1156) semper respiciendum ad naturam alterius (1157), unde summae artis opus tentare hunc morbum cum successu.

1159. Acris evacuantia semper hunc morbum exasperant, & saepe reddunt incurabilem.

1160. Hinc *a.* Incipiendum in specie (1151, No. 1.) prima a leni, attenuante, deobstruente, purgativo, parca dosi saepe iterata. *β.* Pergendum in attenuantibus, & digerentibus dictis. *γ.* Definendum in specificis lenioribus, diu continuatis, in forma quacunque. *δ.* Interim sex res non naturales ita ordinandae, ut sint contrariae causis (1150).

1161. Ad secundum gradum (1151, No. 2.) conferent eadem, quae in priori, (1160. *α. β. γ. δ.*) Tum usus Scorbuticorum acriorum paulo, forma succi expressi, conservae, spiritus, sal. vol. Vini, Cervisiaeve Medicatae ; Balnea itidem externa & pediluvia ex antiscorbuticis ; frictiones calidae, siccae, cum specificis liquidis ; saepe venae
sectio

fectio conducet, ut pars acris liquidi tollatur, erosio in vasa nimis distenta minuatur, revulsio procuretur, via paretur medicamentis applicandis.

1162. Prout vero tenuitas acris, calor ingens, metus Haemorrhagiae, majora; vel crassities, inertia, frigus, vasorum pallor, majora; utendum specificis modice adstringentibus, frigidiusculis, vel calidis, acribusve.

1163. Ad vitia autem oris in hac specie emendanda oportet uti his, quae antiphlogistica, antiscorbutica, & simul huic illive scorbuti speciei appropriata sunt.

1164. Ad speciem tertiam (1151, No. 3.) valent omnia praedicta, nisi quod utendum sit maxima copia liquidorum lenium, facile metabolium, Antisepticorum, Antiscorbuticorum, cum leni promotione sudoris, urinae, faecis alvinae, diu continuata.

1165. Ad quartam vero speciem rara medela; varianda medendi methodus pro varietate symptomatum; aliquando mercurialia profunt; ut & praescripta (1164).

Ex quibus omnibus (1148, ad 1166.) rite consideratis, & cum phaenomenis morbi, & cadaverum incisorum, collatis, constat, in curatione felici hujus morbi id agendum maxime, ut indagetur indoles vitiosi humoris & singularis acrimoniae, quae praedominans peccat: quumque illa acrimonia sit salina muratica, acida austera, alcalina foetens, rancida oleosa; atque de his singulis, & universis

saepe actum sit, ordinatio mali curatio habebitur; & liquet, cur serum lactis, lac ebutyratum, aquae medicatae, toties desperata hujus morbi mala sanaverint? Et quae? Cur acidi succi horaei maturi pomorum aurantium, citriorum, limoniorum, granatorum, acetosae, acetosellae, aceti, vini Rhenani, Mossellani, toties specifica huic morbo, & quando? Cur adstringentia austera, ut Rheum. Lapathum, Tamariscus, Capparis, vinum austerum nigrum, rubrumve, ut & chalybs, adeo saepe bona? Et ubi? Cur acerrima aromata, Cochlearia, Lepidium, Nasturtia, Arum, Raphani, Piper, Zingiber, sempervivum minus acre, sales alcalini volatiles, fixi, oleosi, aromatici, saponacei, iterum saepe sola profint? Cur quod uni scorbutico salutare, id exitiale idem alteri fiat? Cur ergo non nomini hujus mali studendum sit, sed ejus tantum singulari, ac si alius foret morbus, genio.

C A C H E X I A.

1166. **C**Achexiae nomine intelligi solet ea dispositio Corporis, quae nutritionem ejus depravat per totum illius habitum simul.

1167. Adeoque pro causa agnoscit vel liquidi nutrientis depravatam indolem quamlibet, vel vitium vasorum recepturorum, vel defectum facultatis applicantis.

1168. Hu-

1168. Humoris depravatio oritur, 1. Ab assumptis, quae a virtute mutante in nobis non possunt assimilari restituendis: qualia cibi farinacei, leguminosi, crassi, fibrosi, pingues, acres, aquosi, viscosi (69). Corpora indigerenda, ut cespites, creta, arenae, calx, &c. 2. A defectu motus animalis in otio, torpore, somno nimio. 3. A vitiatis organis per debilitatem nimiam (41, 42, 43, 44.), aut nimium robur (50, 92, &c.); liquidisve vitio non facili medicabili (60, 69, 76, 106, 107, 406.): hisce causam praebent multa, ut omnes secretiones nimiae, qualescunque demum fuerint, vomitus, diarrhoea quaelibet, dysenteria, haemorrhagia quaelibet, visceris singularis vitium scirrhum, &c. retentio quaelibet secernendi.

1169. Patet vero, has causas semel positas, vel minuendo solida, vel infarciendo ea liquidis libere transfluere ineptis, agere; unde duplex notabilis hujus mali effectus, Tabes sc. vel Leucophlegmatia, & Hydrops Anasarca.

1170. Quin & pro vario colore, mole, tenacitate, acrimonia, fluiditate liquidi infarcti varii admodum morbi, ut Cachexiae effectus, prodire solent: Cutis sc. albitudo, pallor, flavedo, lividitas, rubedo, viror, nigritudo, fuscus color; gravitas; tumor sub oculis, & partium tenuissimarum; flatus, oedema partium a corde remotarum; Cordis arteriarumque palpitationes, ad minimum motum admodum auctae; Urinae crudae, tenues;

tenues; sudores spontanei aquosi plane; tandemque marcor, vel Leucophlegmatia & Hydrops.

1171. Vitium vasorum recepturorum bona liquida nutrititia universale fingi vix potest ullum; tamen nimia contractilitas & laxitas, atque inde pendentia vitia pro causis admitti possunt: de quibus actum (24, ad 58.).

1172. Defectu facultatis applicantis nutritio universalis impeditur; si vires circulantibus sunt nimis languidae, vel nimis violentae (92, ad 107.).

1173. Ex quibus diagnosi morbi facilis: prognosin firmat consideratio causae, durationis, effectus, gradusque mali.

1174. Quin patet, etiam curationem semper quidem requirere; 1. Aliquando nimis acris fluidique mitigationem, inspissationemque modicam. 2. Tenacis, haerentisque, dissolutionem atque fluxilitatem. Sed quum a tam variis causis haec duo oriri queant, (1168, 1169, 1170.) imprimis necessarium esse pro harum diversitate variare & medicamenta, & modum his utendi.

1175. Maxime curandum, ut victus sit ex his, quae liquidis sanis similia, facile transmittenda, causae singulari morbi adversa, aegroque imprimis grata sunt.

1176. Tum ut optime digeri queant, condimentis, potu vinoso, exercitio, aëre, procurandum.

1177. Ut

1177. Ut vero organa primarum Coctio-
num itidem bene disponantur, leni digestivo,
vomitivo, purgante, roborante, prospicien-
dum.

1178. Et ubi horum usu viae laxatae, ma-
teries morbosa attenuata erit, tum attenuan-
tibus, diureticis, sudoriferis insistendum.

1179. Ultimo Chalybeatis utendum, Al-
calinis, Saponatis, cum exercitio cursus, ve-
ctationis, frictionis, balnei.

1180. Haec autem ex variis peti, varie
praeparari, applicarique debent, pro causa
proxima cognita.

1181. Ubi vero a nimia acrimonia consum-
tio, & tabes Cachectica, inquirendum in a-
crimoniae speciem, si fieri queat, 1. Per in-
dagationem causae Cachexiae (1168). 2.
Temperiei morbi, aegrique. 3. Symptoma-
tum. 4. Excretorumque.

1182. Haec cognita corrigenda suis con-
trariis (vid. 1166).

E M P Y E M A.

1183. **Q**uoties intra pulmones & pleu-
ram pus in Thoracis cavo col-
ligitur, Empyema est.

1184. Quod semper supponit vomicam pu-
rulentam fuisse ruptam, cujus elapsum pus
Thorace recipitur.

1185. Tales sunt vomicae, 1. Pulmo-
rum ab inflammatione horum (820, 867.),
a sputo

a sputo sanguineo, a materie ad fluorem inepta his impacta. 2. Pleurae ab inflammatione hujus, (875) a vulnere externe inflictio levi, cito externe clauso, interne rupto (298), a contusione hujus, vel ruptione tecta in suppuratum abeunte (324). 3. Diaphragmatis inflammati, suppurati, in superiora rupti (907, 910.). 4. Mediastini similiter affecti (877). Ut & 5. Pericardii ipsius (877).

1186. Cognoscitur futurum, 1. Ab inflammatione quinque partium (1185) nulla coctione, revulsione, crisi, medicamento depurata, sed cum horrore vago, febricula, noctu gravi, calore vago, gravitate loco doloris, dyspnoea, appetitu prostrato, siti majori desinente. Vid. (833, 892, 913.).

1187. Cognoscitur jam praesens, 1. A tempore inceptae inflammationis xx. dierum sine purgatione. 2. A signis vomicae in quinque partibus (1185) disparentibus. 3. A novo dolore, tussi, dyspnoea, salivatione oris, moxque disparentibus. 4. A tussi sicca, gravitate ad diaphragma, decubitu in unum latus, strepitu puris ad motus, febre lenta, genis rubentibus, oculis cavis, digitis in extremitate calidis, unguibus recurvis, abdominis tumore.

1188. Effectus hujus mali, 1. Puris ex ulcere rupto, nec dein sanato, vel repurgato, continua accumulatio. 2. Hujus in loco clauso, calido, humido, perpetim agitato, exacerbatio,

erbatio, putredo, foetor, attenuatio. 3. Diaphragmatis elevandi impedimentum, pulmonumque extendendorum: unde anhelosa, difficilis, erecta respiratio, metus suffocationis jacenti, decubitus in liberam partem impossibilis, tussis sicca perpetua, anxietas. 4. Pulmonis, Pleurae, Diaphragmatis, Pericardii, Cordis ipsius maceratio, corrosio, in tabum fluidum consumptio, unde febricula hectica cum pulsu celeri, parvo, rubore genarum, siti perpetua, fame sublata, debilitate summa, animi defectibus. 5. Hinc omnium liquidorum ineptitudo ad nutritionem, circulationem, secretionem, excretionemque; unde tabes, *αρεσσία*, fibrarum resolutio, liquidorum putredo, adeoque vel per comesum pulmonem rejectio, vel alvi fluor saniosus lethalis, cum sudore nocturno post somnum, pustulis faciei, aduncis unguibus, flavedine pellucente, facie Hippocratica.

1189. Curatio hujus pro varietate causae statusque mali diversa plane est.

1190. Nam, 1. Cognita vomica pulmonis, pleurae, diaphragmatis, mediastini, & pericardii; quod cognoscitur ex signis propriis, (834, 835, 893, 910.) omni ope nitendum, ut id rumpatur quantocyus, & determinetur ad exteriora: quod fit igne, ferro, medicationis, motu idoneo.

1191. 2. Ubi constat jam factam disruptionem (302, 836, No. 4, 5. 894, 910.), tum statim pus elapsum erit educendum, a. per.

per os, si natura hanc monstraverit viam. β . Per urinas, si in ea apparent puris evacuati signa. γ . Per Thoracis aperturam, factam ope instrumenti idonei in latere affecto, inter costam 5 & 6, vel 4 & 5, ab inferioribus numero ducto, pure lente, & per vices ducto, & leni mulsa aliquando repurgato, ultimo bene consolidato (303.). δ . Dando simul decocta Vulneraria, abstergentia putredini resistentia satis magna copia.

1192. Si pus album, laeve, aequale, foetoris expers, specillum non colorans exit, si aeger sine febris, siti, alvi fluore, bene appetit, digerit, caetera sanus est, Aëri ingressus in thoracem, quantum possibile prohibetur, spes est, aegrum convaliturum (304, 305.).

1193. Si pus fuscum, ichorosum, fibrilium, mistum, foetidum, specillum instar ignis colorans, subcruentum, uno impetu totum effluens, effluit, summum periculum, & mors, vel phthisis.

1194. Si exesum fuerit mediastinum, aperto Thorace, saepe subitanea suffocatio.

1195. Si Empyema vetus, vires collapsae, capilli jam cadant, alvi fluor colliquativus adfit; Corpus contabescat; paracentesis facta mortem accelerare solet.

P H T H I S I S P U L M O N A L I S.

1196. **S**I ulcus pulmones excederit ita, ut totus inde habitus Corporis consummatur,

sumatur, Phthisis Pulmonalis aegrum afficere dicitur.

1197. Cujus ulceris origo deducitur ab omni causa, quae valet sanguinem in pulmonibus ita sistere, ut in materiem purulentam abire cogatur.

1198. Hae causae possunt referri, 1. Ad ipsam Corporis temperiem illam, qua vergunt in haemoptöen primo, hinc in ulcus loci erosi. Haec consistit *a.* in teneritudine vasorum arteriosorum, & in impetu acrioris utcunque sanguinis: cognoscitur conspectu tenellorum vasculorum, & totius corporis; collo longo; Thorace plano & angusto; scapulis depressis; sanguine valde rutilo, tenui, dissoluto, acri, calido; colore valde candido, & amoeno roseo; cute pellucida; hilaritate, & subtilitate praecoci ingenii. *ß.* in ea debilitate viscerum, qua ingesta sua indole nimis tenacia obstructions, putrefactiones, acrimonias, suscipiunt, hisque dein malis erosa vasa, post haemoptöen, exulcerant: cognoscitur levi febricula, tussicula sicca, calore majore, rubore labiorum, oris, genarum, auctis & insurgentibus, quo tempore novi chyli in sanguinem ingressus, facile sudore dormienti, debilitate, anhelitu ad minimum motum magno. *γ.* in ea aetate, qua vasa incrementi apicem adepta, ulteriori productioni suae resistunt, dum interim sanguis augetur copia, acrimonia, impetu; adeoque intra 16 & 36 aetatis annum. *δ.* in haereditaria

ditaria dispositione : huc refer dicta (24, 26, 29, 38, 39, 40, 41, 44, 45, 48, 60, 61, 64, 69, 72, 82, 84, 86, 100, 106.), illa enim comparata modo dictis (1198. a. β. γ. δ.) explicant, definiunt, praefagiunt, naturam, causas, effectus, haemoptöes : hujus vero conditionis effectum, haemoptöen accelerant, 1. Omnes consuetae excretiones interceptae, maxime sanguineae, ut haemorrhoidalis, uterina menstrua, lochiorumve, haemorrhagia narium, missio sanguinis consueti, imprimis in plethoricis, vel truncatis membra. 2. Vis quaecunque magna pulmonibus illata, tussi, clamore, cantu, cursu, nixu corporis ingenti, ira, vulnere quocunque quacunque causa inflicto. 3. Victu acri, salino, aromatico ; potu simili ; vita ; morbo alio, unde copia, acrimonia, velocitas, rarefactio, calor sanguinis augetur ; unde in febribus acutis, peste, variolis, scorbuto, toties contingit.

; 1199. Hinc (1198) oritur cum dolore levi, calore modico, angusta oppressione in Thorace perceptis ; exit sanguis plerumque floridus, coccineus, spumans, cum tussi, strepitu pulmonis, fibris, membranulis, vasculis arteriosis, venosis, bronchialibus ; pulsu molli, parvo, undoso, anhelitu ; sapore falso in ore antegresso.

1200. Curatur, 1. Venae sectione larga, tertio quoque die, ad quartam usque vicem, repetita, vel donec crusta inflammatoria integre

tegre disparuit. 2. Medicamentis refrigerantibus, incrassantibus, stipticis, lenientibus, diu usurpatis, intermistis subinde lenissimis balsamicis. 3. Sex rebus non naturalibus ita directis, ut adversissimae sint Causis (1198) enarratis: maxime victu, vitaeque, blandissimis semper continuatis; quo lactis diaeta imprimis facit. 4. Corrigendo specificam naturam causae vel morbi singularis.

1201. Ubi semel accidit, sedatumque est (1200), quibuslibet sex mensibus per aliquot annos mittendus sanguis, sensim tamen copiam minuendo.

1202. Si vero ob magnitudinem mali (1198), stiptica male applicata, neglectamve veram medendi methodum (1200), post sputum sanguinis oritur dyspnoea, assiduo increfcens; horror vagus; calor ruborque genarum; tussicula sicca; febricula hectica; sitis major, debilitas; gravitatis in Thorace sensus; signat, vulnus haemoptoës jam collectam circa labia sua, & sub crusta arefacti cruoris, materiem mutare in pus, collectionem abire in vomicam tectam, qua rupta, in ulcus pulmonum apertum.

1203. 2. Oritur itidem Collectio haec puris, praeter causas dictas (1198), a peripneumonia quacunque terminata in apostema (832, ad 843, 867.); cognoscitur iisdem signis (832, ad 843, 867.).

1204. 3. Quin Empyema (1185) ortum potest rodere, eliquare, consumere pulmonem;

nem ; ut fiat idem morbus, ac si proprio hic ulcere absumeretur (1188, No. 4.). Cognosciturque signis ibidem positis.

1205. Unde liquet, quatenam signa sint cognoscendi ulceris pulmonalis, etiam tecti ; quot diversae ejus causae, quam diversae species, ut & quam diversa phthisis ?

1206. Effectus vero Ulceris pulmonalis jam facti, sed tecti, nomine Vomicae, hifere observandi : puris acrimonia, copia, putredo quotidie auctae ; membranae hoc coercentis dilatatio, corrosio, maceratio ; vasorum sanguiferorum, Bronchialiumque conversio in pus ; totius pulmonis, vel alterutrius lobi consumptio purulenta ; tussis fere perpetua sicca, vel sputa solo concussu tussiculoso abrasa promens ; sanguinis in ulcus affluentis conversio in pus ; vomicae propagatio in pulmone ; vomicae hujus perruptio in laryngis tubos ; puris suffocans aliquando secretio, vel quotidiana cum tussi, ingens, in aqua subsidens, coacta, dulcis, pinguis, foetida, alba, rubra, flava, livida, cineritia, strigmentosa, igni imposita carnem assam spirans foetidam ; Vomicae perruptio in cavum Thoracis, unde respiratio difficillima, phaenomena Empyematis (1188, No. 4.). Tum respiratio pessima ; consumptio omnis sanguinis ; chylique in pus ; nutritivi praeparatio sublata ; solidorum consumptio fere integra ; febris hectica cum pulsu parvo, languido, calore ad superiora acri, genis rubentibus, facie Hippocratica ;

tica; anxietas inexplicabilis circa vesperam plerumque; sitis magna; sudor nocturnus ingens; pustulae rubrae; pedum, manuumque inflatio a parte affecta; debilitas summa; vox rauca; capillorum defluvium; pruritus toto corpore, cum pustulis aquosis, diarrhoea flava, foetida, purulenta, cadaverosa, frequens, tenesmodes, debilitans; sputi suppressio; mors. Unde Regulae hae perspiciuntur.

1207. 1. Phthisis haereditaria omnium pessima, nec sananda, nisi cum praecautione haemoptoës.

2. Phthisis ab haemoptoe per vim externam, sine vitio interno praeeistente, levissima est, caeteris paribus.

3. Phthisis (2), in qua subito rumpitur vomica, expuitur pus album, coctum, aequale, facile, respondens copia ulceri, sine siti, cum appetitu, digestionem, secretionem, excretionem bonam, difficulter quidem, tamen sanari potest.

4. Phthisis ab Empyemate insanabilis.

5. Sputa gravia, solida, olentia, dulcia, cum signis ultimis (1206), desperata.

1208. Postquam Vomica jam facta in pulmone, indicatio oritur medica, eam ilico maturare, rumpere: quod fit victu lacteo, motu equitationis, vapore tepido, expectorantibus: ubi rupta, tum,

1. Sanginem munire contra infectionem purulentam oportet.

A a 2

2. Ul-

280 P H T H I S E S A L I A E.

2. Ulcus quantocyus evacuare pure, & labiā abstergere, consolidare.
3. Hujusmodi in corpus ingerere, quae minimam requirunt vim, ut per pulmones fluere, ibique subigi queant; tamen nutrire apta, & puris refectioni inepta.

1209. Primae indicationi satisfat ope medicaminum leniter & grate acidorum, falsorum, Herbarum vulnerariarum, balsamico-
rum lenium, omni forma, magna copia, diu usurpatorum.

1210. Alteri vero per medicamina liquida, diuretica, tussim moventia, interna, externa, motum, Equitationem, Rusticationem expellendo; tum ope abstergentium balsamicorum internorum, externorumque depurando; atque ope Consolidantium Paregoricorum consolidando.

1211. Ad tertiam indicationem ptisana, juscula, lacticia spectant.

1212. Curatio vero hujus morbi palliativa maxime spectat tussim, anxietates, alvi fluorem.

1213. Quibus occurritur diaeta (1211), Opiatis caute adhibitis, liquidis calidis.

P H T H I S E S A L I A E.

1214. **U**T ab ulcere Pulmonis, ita Hepatis, lienis, pancreatis, mesenterici, renum, uteri, vesicae, &c. phthisis produci

duci potest, cujus cognitio, praedictio, effectus, curatio, palliatio facile ex iisdem fontibus petitur ab eo, qui visceris cujusque effectus naturales perspectos habet.

H Y D R O P S.

1215. **Q**Uando serum aquosum extra vasa fusum, & cavitatibus receptum est, vel & stagnans alicubi vasa sua nimium distendit, Hydrops vocatur.

1216. Qui ideo obtinere potest ubicunque hujus feri vasa, id est in omni corporis habitu, atque in parte qualibet singulari.

1217. Hinc Hydrocephalus, colluvie facta inter integumenta ipsa externa; inter haec, & cranium; inter cranium & cerebri membranas; inter membranas ipsas, harumque duplicaturas; inter has & cerebrum; inter cerebri plicas; in cavitatibus ipsis; sine morte tamen subita.

1218. Facile cognoscitur posterior species incurabilis, reliquae levi inustione, terebratione, punctura, prudenter, lente adhibitis, simulque hydragogis & roborantibus internis curatur; vel externis discutientibus dissipatur.

1219. In Thoracis Hydrope, qui ex variis locis colligere lympham valet, eadem fere signa, quae Empyematis, sed observatio causae antecedentis discrimen exhibet; paracensis

tesis sanat hunc, una adhibitis his, quae causae adversantur ejus.

1220 Deprehensus itidem pulmo, accumulata, effusa, inter sinus magnos recepta lymphæ, nunc in hydatidas, nunc in vomicas hydropicas incidisse; morbus sane difficilis cognitu, curatuque, nisi alia signa praesentia fortuitam huic hydropis curationem petant.

1221. Quin & arteria aspera anteriori, & conspicua parte, quacunque vi lympham stagnantem colligens, Bronchoceles saepe speciem exhibet; quam cognitu facilem, punctura, discutientibus, avertentibus aggredi licet; si observatur, ut Auctores scribunt.

1222. Simili morbo cujuslibet glandulae folliculus occupari, simili modo sanari potest.

1223 Notabilis itidem hydropis species ovaria mulierum saepe occupat, qui morbus ut plurimum steriles, annosaeque mulieres occupat, difficulter cognoscitur, & vix sine inciso cadavere; curatur vero nunquam, sed transit saepe in Ascitem.

1224 Imo in ipso cavo uterino, clauso accurate ejus ore interno, saepe colligitur tanta aquae copia, ut integrum abdomen mentiatur Ascitem; morbus itidem difficulter cognoscendus ob signa fallacia graviditatis; curabilis laxatione oris uterini per fomenta, vapores, Uterina adhibita.

1225. Quoties in toto habitu pinguitudinis subcutaneae eadem lymphæ stagnat, vel effunditur,

ditur, hydrops oritur ἀνὰ σάρακα, ὑπὸ σάρακα, λευκορρεγματία: qui & circum abdomen, & circa scrotum.

1226. Dum eadem aqua in duplicatura peritonaei, in cavo abdominis inter peritonaeum & viscera abdominis, aut in dilatatis glandularum cavis: vasisque in abdomine contentis, colligitur; ἀσцитης appellatur, ut & τυμπανίτης, si vapore rarefacto turget, ab aqua, pure, ichore, aëre, clausis hic, fotis, putrefactisve.

1227. Hydrops testium dictus est, 1. Scroti; pertinet ad (1225); noscitur sensu tactus; pelluciditate conspicua; vestigio remanente impressi digiti. 2. Sacci ex producto peritoneo in hernia vera orti; fit in Ascite (1226) valido: noscitur signis Ascitis, Tympanitidisve praegressis; evanescencia per pressionem, decubitus supinum declivem, evacuationem aquae ex abdomine; subito saepe augmento & decremento mali, sine causa manifesta; figura tumoris farciminali per inguina ex scroto. 3. Involucris vaginalis testis: fit, si humor ibi secretus non resorbetur suis vasis, sed stagnat, accumulatur, vesicam suam distendit in immensum saepe; aut si ruptis, obstructis, vasis, itidem colligitur; inflammatio, suppuratio, ichorosa collectio, saepe hujus speciem mentiuntur. Cognoscitur tumore non elastico, non cedente, duro, lente producto; absentia signorum primi & secundi hydropis testium; figura tumoris rotunda, vel

vel ovali saltem; pelluciditate apparente, si circumtenso scroto, faccus collectionis candelae lucenti expositus cernitur clarus: an vero, praeter hos, inter tunicam nerveam & ipsam testis substantiam, aut in ipsa hujus substantia similis sit tumor, haud ita observatur, a praecedenti specie vix dignoscitur, nec forsitan, nisi extirpando, curatur. Vocantur mala haec, ὑδρόκηλαι, hydrocelae.

1228. Observatum fuit, hos omnes morbos produci ab omni causa, quae valet liquidum serosum, 1. Ita coercere, ut redire nequeat in venas, sed extensis in vasis stagnet. vel 2. Ipsa vasa rumpat ita, ut intra membranulas effundatur. aut 3. Vasa reducentia a cavitatibus ita obstruat, & liquida in cavitatibus deposita tam parum moveat, ut non exhalent, nec resorbeantur.

1229. Quae causae observatae sunt in primis, dispositio gentilitia: potus nimius frigidae subitus, neque vomitu, neque alvo, neque sudore, vel urina, calore motuve excitatis, excretus: Morbi acuti, in primis ardentissimi, sive cum siti potuque inextinguibili, sive sine his: Dysenteria lienosa diu permanens: Omnes pertinaces viscerum obstructions, ut scirrhi Hepatis, Lienis, Pancreatis, Mesenterii, Renum, Uteri, Intestinarum; Icterus; Quartana saeva & diuturna; Lienteria; Diarrhoea; Dysenteria diuturna; Coeliaca; Empyema; Phthoe, Podagra;

Eva-

Evacuationes quaecunque nimiae, maxime sanguinis arteriosi; haustus acrium, fermentatorumque liquidorum; victus tenacium, durorum; Hydatides ingentes, plures, in cavo abdominis pendulae; & plura similia, ut Melancholia, Scorbutus, &c.

1230. Effectus adeoque, & morbi progressus hic fere est: tument pedes, maxime vesperi, sensim hic augetur tumor incrementique; tum tumor abdominis quotidie incrementum; hujus extensi sonus in Tympanitide, si percutitur; strepitus fluctuantis aquae in moto corpore in Ascite ab aqua libera fluente in cavo abdominis; at in Ascite ab aquis clausis in suis cistis, fallit: Dyspnoea; Sitis; Gravitas; Torpor; Alvus dura; Urina pauca; Febricula lenta; Sudor nullus; macies eo major, quo partis affectae major intumescencia; tum femorum, scroti, cutis abdominalis aqua intercus; hydatides; aquae, in loco calido, clauso, stagnantis, putrefactae acrimonia; Ulcera; Gangraenae; Haemorrhagiae narium; Exomphali; Viscerum sphacelus; Mors.

1231. Hydrops curandus ergo indicat, 1. Liberum conciliare fluorem Lymphae: sive fuerit aqua, serum biliosum, ichorosum, sanguinolentumve. 2. Aquas jam in cavitates effusas inde educere. 3. Labem debilitatorum viscerum tollere, sive ea causa, sive hydropis fuerit effectus.

1232. Fluor

1232. Fluor conciliatur Lymphae, tollendo causas hunc impediētes, quae 1. Vitalis minus fortiter circumagens. 2. Vasculorum compressio, disruptio, obstructio. 3. Liquidi nimia tenacitas.

1233. Ad primum (1232.) faciunt Cardiacā dicta, roborantia, & stimulantia; quae, si sitis valida non urget, petuntur ex aromaticis, salinis, oleosis, calidis, forma Electuarii, Misturae, Vini Medicati, Cervisiae Medicatae, Pilularum, Decoctorum, Symporum, Tabellarum, facillime varianda.

1234. Si ingens vexet sitis; causa fuerit calida, morbus cum febre calida, quod saepe solet fieri, ad primum (1232) faciunt Cardiacā dicta reficientia, acida grata, & leniter aromatica.

1235. Utroque casu (1233, 1234.) predest frictio, motus, calor.

1236. Ad secundum scopum (1232) indaganda causa vasa arctans, obstruens, rumpensve, quae tollenda, si fieri queat, (1229) vel emendanda saepe aquis mineralibus.

1237. Liquidi nimia tenacitas solvetur in calido, frigidove hydrope (1233, 1234.), 1. Per ea remedia, quae ibidem data. 2. Per Alcalinos maxime sales, tam volatiles, quam inprimis fixos. 3. Ope Mercurialium, Antimoniatorumque, & Venereorum medicaminum arte Chemica rite praeparatorum, & sagacitate medica bene exhibitorum.

1238. Aquae

1238. Aquae in cavitates congestae inducuntur, 1. Paracentesi. 2. Emissariis paratis novis. 3. Urinae via. 4. Vomitu. 5. Purgatione alvi. 6. Dissipatione.

1239. Si causa hydropis ascitis est recens, extrinsecus cito applicata; si vires integrae, corpus juvenile; si viscera bene constituta, neque alio morbo perdita; si aqua nondum putrida, neque diu in loco stagnaverit, statim instituenda paracentesis.

1240. Quae fiat 3. pollicum longitudine infra umbilicum, & eadem distantia a linea alba, mensura in corpore sano intellecta, in latere a fonte Hydropis averso, punctura facta ope instrumenti idonei, cannula immissa, iterumqueeducta, aquae copia parva, quotidie bis, emissa, ad minimum impensis 15. diebus in evacuando, interim utendo praescriptis (1233, ad 1238.): aut & recentiori methodo; qua abdomen circumductis linteis premitur pro proportionemeductae aquae; ne laxa, & pendula, viscera & vasa fluctuent in inani post evacuationem abdomine.

1241. Si conditiones (1239) absint, vel sint contrariae, paracentesis mortem accelerat.

1242. Emissaria ferro candenti, medicamentis causticis, vesicantibus, lanceolis, filis facta, in parte carnosâ, loco declivi, saepe admodum profunt; maxime si aperto teneri permittit morbi genius.

1243. Per urinas evacuati hydropis quum citen-

citentur plurima exempla, & hanc viam tentabimus praeunte natura, utendo salibus urinosiis, fixis, compositis, specificis animalibus, vitriolatis, solutivis metallis, specificis renibus.

1244. Per Vomitus solvuntur cuncta tenacia, concutiuntur obstructa, expelluntur stagnantia, unde mirabiliter in hoc morbo profunt.

1245. Sed fortia dari, saepe repeti, & sine longa mora intermedia se mutuo excipere debent.

1246. Ut plurimum eadem valide solent evacuare alvum, unde duplici effectu, quin saepe & tertio, diuresi, profunt.

1247. Per alvum seri eductio fit per usum largum, saepe & breviter repetitum summe purgantium, variis formis, maxime liquida, assumtorum.

1248. Dissipatur calore foci, hypocausti, furni, arenae, solis, salis, fimi, excitato sudore, vel diaphoresi.

1249. Tum maxime pertinaci abstinentia a potu, victu panis biscocti, cum paucosale, & pauxillo vini oleosi.

1250. Tertiae indicationi (1231) satisfaciunt inprimis vina chalybeata, chalybs, & roborantia leniter adstringentia, debita dosi, & in tempore usurpata; victus siccus; vinum meracum, vetus, adstringens, motus.

1251. Tympanitis iisdem mediis, eadem methodo tollitur, si ortum duxit a rarefactione
vapore

vapore humoris extravasati, & putrefacti; tum enim, causa ablata, tollitur; si vero ortum duxit ex aëre per membranas intestinorum putrefactorum perforatas in cava delapso, retroire non potente, sed calore corporis rarefcente, tum cuncta cito putrefiunt, aëre juvante, malumque ex posita causa est fere semper insanabile: unde hydrops siccus humido longe magis immedicabilis habetur: punctura saepe solatio, raro sanatione, suffecit; fasciae post puncturam locum habent.

1252. Hydrocele prima (1227) sanatur, si 1. Hydrops anasarca, cujus soboles est, sanatur (1231, ad 1238.). 2. Per remedia (1248). 3. Summis discutientibus, & corroborantibus simul, ipsi scroto applicatis, perque calorem externum assiduo excitatis, in majorem motum. Secunda autem species (1227) curabitur optime, 1. Si hernia radicali chirurgica cura perfanatur. 2. Ablata ascitis materie (1238, ad 1252.), & occluso fonte. 3. Tum per machinas comprimentes pressio loco exitus, ut in herniis per ligamenta: raro autem semel factus hydrops hic sanatur integre. Ultima tandem (1227) sanabitur, 1, Datis hydragogis fortibus, saepe repetitis, dum interim victus est exsiccans. 2 Validissimis discutientibus & corroborantibus. 3. Paracentesi scroti. 4. Causticis, & suppuratione.

1253. Ex quibus denuo apparet, in sanatione Hydropis plus difficulatis oriri ab in-

dole aquae in stagno putrescentiae, quam quidem ab ejus causis primis. Cur eductis his aquis acceleratur gangraena partis prius innatantis? Cur educta subito ex Thorace, vel abdomine, hac aqua, mors, aut animi deliquium summum? Cur tanta in hydropicis sitis? Et quid illa notat? Cur acida saepe adeo in hoc morbo profunt? Cur eductis per evacuationem valida plurimis simul aquis tumor abdominalis idem, vel & major videtur? Opio autem dato subsidet? Cur fasciae hic tanti usus? Et quousque?

P O D A G R A.

1254. **P**Odagra vocatur dolens admodum aegritudo circa ligamenta ossium pedis, & circa juncturas horum, Vere & Autumno maxime revertens.

1255. Qui, semper idem, quacunque demum causa ortus, ubi naturae suae decursum non turbatum absolvit, sequi solet aetatem matura majorem triginta, & plurimum, annorum; sexum virilem: ingenium acutum, hujus exercitia durissima & protracta, maxime nocturna; victum opiparum; vina acidula, alba, potum generosum, copiosumque, maxime noctu; Venerem praematuram nimis cultam; Corpus magnum, crassum, plenum; acidorum usum nimium; pedes sudantes subito refrigeratos, in humidis caligis sudantes, hinc venatum, equitationem in frigore; haereditatem

tatem in seros nepotes, per parentem saepe nondum podagricum, sed tantum labe genitali damnosum genitae proli ; contagium.

1256. Tempus, aetas, & reliqua vice causae fungentia, (1255) tum & phaenomena, initium, progressus, effectus, finis hujus morbi, simul comprehensa, causas medicas hujus mali demonstrant.

1257. Repetitos enim ejus, latentis diu, in femine nondum germinante, paroxysmos praecedit cruditas, ructus, gravitas, torpor flatulentus, alvus adstrictior, febricula, sudor pedum solitus interceptus, horum varices, anni tempestas, mutatio coeli.

1258. Accelerat, & inexpectatos accersit vitium quodcumque admissum in sex rebus non naturalibus, unde cruditas oritur ; hinc venus immoderata ; lucubratio ; pergraecatio ; asparagorum, lardi & similium comestio ; defatigatio, animi affectus ; purgatio medica alvi sola ; aër humidus, frigidus, procellosus ; haec adeo podagricis inimica.

1259. Locus, quem primo, quem regularis aggreditur, semper pes ; hujusque illae imprimis partes, quas difficillime suum pervadit liquidum ; ut periostea, tendines, nervos, membranas, ligamenta ; quae a corde remotiores ; & maxime pressae.

1260. His (1259) demum obstructione, infarctu, tumore occlusis ; vel materia morbi quacunque vi dispersa in alia loca, alias ag-

greditur partes, ita tamen, ut eadem ibidem loca, easdem partes, obsideat (1259).

1261. Dolor adest tensivus, dilacerans, coarctans, increfcens fenfim, decrefcens iterum, cum madore, rubore, tumore; finitus diaphorefi, fotu lecti, pruritu, defquammatione, vel abeuns in cretam, calcemve, vafa rumpentem, articulorum vincula, formam, morfum, ufum privantem.

1262. Ex quibus cunctis liquet, Causam proximam hujus mali effe vitiatam indolem minimorum, adeoque nervosorum, vasculorum in corpore; tum etiam liquidi, quod nervofas partes alluit.

1263. Et quidem liquidum peccans hic acrimonia, & majore tenacitate; solidum nimia vasculorum angustia, & rigiditate.

1264. Unde in locis a cerebro remotiffimis, motui maxime refiftentibus ob foliditatem, duritiem, exercitium, pondus incumbens, primo fe manifeftat.

1265. Ejus vitii autem (1262, 1263.) origo proxima in indigestione viscerum, non attenuantium, affimilantiumque fatis affumta in indolem requifitam in liquido nervoso, id eft ultimae elaborationis ultimo effectu, fpiritus vitae, & radicali feminis proliferi materiae, hinc fe innectit clanculum.

1266. Cujus (1265) ratio iterum deducitur ex caufis remotis (1255, 1258.).

1267. Supponit itaque omnes fere coctio-
num vitiatas functiones ad producendum hoc
ma-

malum (1265), & quidem vitio in majoribus vasis, liquidisve vix sensibili.

1268. Adeoque curatio impossibilis, nisi per medicamenta, quae integre haec vitia emendare queant, & subtilissimum peccans rite corrigant. Unde incurabilis fere haecenus habita, nisi paucis Empiricis.

1269. Haereditaria, & Tophacea, curatu omnium difficillimae.

1270. Ex iisdem deducitur, Venae sectionem non attingere mali materiam, sedem, causam : prodesse tamen aliquando casu, revellendo parum, & vires urgentes minuendo (1257).

1271. Neque purgationem per superiora, inferiorave tantum praestare, quantum vulgo sperari solet ; excitare saepe tumultum liquidi nervosi, subducere liquidiora, labefactare virtutem expellentem.

1272. Sudorifera ex arte instituta plus proficere.

1273. Nihil autem in hoc morbo damnosius, quam impedire materiae podagricae jam adultae (1263), nec alio modo tutoeductae, vel correctae, defluxum ad sua loca (1259, 1260.), maxime quidem dolentia, minime tamen periculosa. Tum enim retenta apoplexias, paralyses, deliria, debilitates, sopores, tremores, convulsiones universales, si in cerebrum introivit ; asthma, tussim, suffocationem, si in pulmones ; pleuritidem faevam convulsivam, si in intercostalia & pleuram ;

ram; nauseas, anxietates, vomitus, ructus, tormina, spasmos viscerum, si in viscera abdominalia; & ita incredibile quot morbos creat, saepe subito lethales: quos frustra exquisitissimo remedio, vel methodo, fonte ignorato, tractes: nec enim cedunt, nisi podagrae recenti paroxysmo, eoque saevo, re-fuscitato. Contingit id damni ex applicatu incauto narcoticorum, refrigerantium, constringentium, incrassantium; vel ex omni remedio debilitante, evacuante, rursus revellente, suffocante; hinc missio sanguinis, purgatio sursum, deorsumve, Emplastra, Cataplasmata modo dicta, opiata omnia, id efficiunt; ut & spontanea senii decrepiti debilitate ingruente; vel partibus omnibus extremis ita obstructis, exsiccatis, corruptis, destructis, ut mala materies per eas amplius ire nequeat: hinc liquet quae, quibus cum symptomatibus, & cur, podagricis, ex hoc morbo, mors?

1274. Proinde Curatio, quam contemplatio mali, & experientia commendavit, absolvitur, 1. Restitutione vigoris in visceribus perditis (1265). 2. Ablatione liquidi jam corrupti fluentis in vasis, vel stagnantis ad loca (1262, 1263.).

1275. Ad primum (1274) spectat *a.* Usus plantarum aromaticarum, amararum, antiscorbuticarum, maxime si per se usurpentur solo melle exceptae. *β.* Usus salium lixiviosorum fixorum saepe iterata, parva dosi, diu conti-

continuata, assumtorum. γ. Tum cibi, potusque nutrientes, facile digerendi, leves. δ. Exercitio magno, continuato, equitationis in aëre puro, tum frictionibus, motibusque partium saepe iteratis. ε. Somno maturo, longo.

1276. Ad alterum (1274) Usus conducit,
1. Salis cujuspiam volatilis parva dosi diu assumti, mane ante quam quis surgat, cum largo haustu decocti cujusdam lenis, sudorifque, vel madoris, expressione levi per horam.
2. Frictio calida, cum linteis siccis, partium.
3. Usus purgantis serosi, una cum mercurialibus acuti, & addito circa vesperam potu opiato sedante.

1277. Quibus equidem remediis, & curandi methodo, multum saepe proficitur, etiam in tophacea.

1278. Ad summam doloris in loco saevititem temperandam, urgente summa necessitate, Opiatis internis, copioso seri lactis, similisve, potu calido, externis emollientibus, Anodynis, Calidis, quin verberatione cum urticis, inunctione Balsami Sulphuris Terebinthinati, inustione cum Lino, utendum saepe est.

1279. Caeterum non aliter usurpanda, quin summopere metuatur citior induratio loci affecti, mobilitatisque jactura.

1280. Maximum vero cuique remedium, quod oppositum illi causae, unde originem duxerat morbus (1255, 1258.).

1281. Si

1281. Si autem materiae podagricae intro-
versae signa adsint (1273), sine ulla mora
tentanda est ejus expulsio in juncturas : ergo
statim applicentur femoribus larga vesicato-
ria ; locis, dolere assuetis, fomenta aromati-
ca salina tepida ; fiat deambulatio, vel motus
magnus in rheda ; sumatur larga copia de-
cocti alicujus aromatici sudoriferi, vel, hoc
non juvante, vini Rhenani generosi ; his dein
factis, dolore incipiente, in calidum lectum
repositus, & opertus, sudet.

1282. Quae si quis omnia consideret, vi-
det difficultatem summam curandi hujus mor-
bi : tum rationem, Cur in renovantibus hu-
jus medelam quaesiverint summi & Medici &
Chemici ? Cur Lac, & quousque sanet ? An
sit acor specificus cruore conceptus mater po-
dagrae ? Quae sit ratio nodi, tophi, cretae,
podagricorum ? Cur miserrima sit, quae sine
tumore, podagra ? Cur mitior tumens ? Cur
dolor tandem desinat in podagricis ? Cur,
quamdiu dirissimus dolor in paroxysmis, fere-
na, eaque longa, intervalla sint ? Cur ces-
sante doloris saevitie, dein vix unquam inte-
gre liber sit aeger ? An ullum absorbens alca-
linum specificum sit, quod podagram radici-
tus extirpet ? Cur Machina Statica *Sanctorii*
summa directrix & index futurorum, & faci-
endorum in podagra ? Caeterum podagra, spi-
ritui vitae inhaerens, in humore articulorum
tenuissimo, & in semine ipso, tantum se pro-
dit violentis effectibus,

M O R.

MORBI VIRGINUM.

1283. **P**Raeter omnia haec Acutorum & Chronicorum genera, sunt nonnulli morbi virginibus, gravidis, puerperisque proprii, tum & puerili aetati.

1284. Quo tempore foemininum corpus ad incrementum suum pervenit, in bene facta temperie plus solet conficere cruoris, quam qui vasis contineatur, unde arteriis uterinis fluoris Menstrui nomine secernitur.

1285. Si, posito corpore in conditione (1284) hic sanguis retinetur, oritur plethora; tarditas; gravitas; pallor; dolor lumborum, inguinum; depravatae functiones omnes fere naturales, vitales, animales; quae facile deducuntur a vasis nimis pressis, liquido copiosiore, stagnante, suffocato.

1286. Ab eodem autem sic accumulato mirae saepe parantur viae, raris secretionibus menstruis notae; dum per oculos, aures, nares, gingivas, vias salivae, oesophagum, alvum, vesicam, mammas, cutim, vulnera, ulcera, exire viderint Medici.

1287. Vel & saepe labefactantur inde omnia viscera, oriturque partim a putredine concepta, partim a vasis laesis, infinitum morborum genus (106.).

1288. Cognoscitur hic morbus, 1. Ab aetate. 2. Incremento corporis jam perfecto. 3. Ple-

298 MORBI GRAVIDARUM.

3. Plethora. 4. Signis deinde morbi subsequentis.

1289. Pro solutione requirit varia remedia respectu variae causae.

1290. Quas inter naturalis, vel superveniens, pudendorum concretio manum Chirurgi requirit debito instrumento, debito vulnere, viam facientis.

1291. Caeterum, ubi a stagnante liquido, huic conciliabitur fluor, 1. Fotu, & frictu pedum. 2. Apertura venae in pede, & sanguine misso. 3. Purgantibus Uterinis datis. 4. Emmenagogis. 5. Emplastris, fottibus, linimentis, vaporibus, calore. 6. Ipsa vasa a plethora debilitata roborando per Chalybeata, & Adstringentia.

1292. Sublata his morbi scaturigine, folent omnia fere mala (1285, 1286, 1287.) sponte evanescere. Vel curantur ex natura & cura ejus morbi, cujus imaginem referunt quam proxime: quod facile ex antedictis fit.

MORBI GRAVIDARUM.

1293. **P**ostquam gravida est foemina, plurimis afficitur malis ex sola gravitate oriundis.

1294. Quorum nonnulla oriuntur ex sanguine menstruo secerni impedito ob clausum uterum, & foetu tamen non potente hactenus in sui incrementum cum absumere.

1295. Alia

1295. Alia ex ipsa mole motuque foetus, atque secundinarum, & aquarum, vim exercentium in partes hasce sensiles admodum.

1296. A priori (1294) videtur pendere Nausea, Vomitus, prostratus appetitus, vel idem depravatus plane, animi deliquia, vertigines, dolores summi stomachi, pectinis, inguinum, renum, mammarum, torpor, gravitas, dyspnoea, abortus.

1297. Quae proinde pendentia ab una causa eodem remedio, sanguinis missione, tolli solent.

1298. In qua tamen instituenda, locus, tempus, copiaque, maxime advertenda.

1299. Tum victus tenuis, motus ordinatus, potus levis, admodum profunt.

1300. Interim Cardiacae aromatica, una cum lenissimis antihysteriis, vel & blandis subacidis, summi usus sunt, & efficaciae.

1301. Ab incremento foetus oriri videntur eadem fere, quae enumerata (1296) tum difficultas urinae, & alvi, Haemorrhoides, Varices, Inflatio pedum, Uterinorumque labiorum, lapsus proclivis.

1302. Quibus quidem auxilium ferri potest aliquando remedio V. S. (1297), vel & situ corporis pro tempore mutato, tum etiam fasciis, similibusque, atque tandem linimentis lenibus.

1303. Inter periculosissimos vero gravidarum morbos habetur fluor uterini sanguinis.

1304. Qui

300 PARTUS DIFFICILIS.

1304. Qui fere ex eo, quod placenta ab utero soluta, & arteriis plenis sanguine distendente, uteroque distento, saepe pleno rivo arteriosus cruor emanet.

1305. Cognoscitur ex orificio uteri laxato, sanguinis fluxu magno, citato, admodum debilitante, vivo, vel grumoso, dolente.

1306. Causa hujus, affectus animi vehementes, motus corporis nimii, hysterica, & emmenagoga male applicata, percussio inferioris partis abdominis.

1307. Remedia, quies animi, corporisque, aër frigidus modice, Venae sectio, adstringentia, opiata.

1308. Si his nihil proficitur, Infans methodo optima, pro situ ejus mutata, ilico educendus, uterusque ab foetu, placenta, grumoso cruore integre liberandus erit.

1309. Neque refert, quonam gestationis tempore id acciderit, cum melius sit perire, vel aliter periturum, foetum, salva matre, quam perire certo utrosque.

PARTUS DIFFICILIS.

1310. **P**artus difficilis fit vitio Matris, Infantisve.

1311. Vitio Matris, deficientibus viribus ad expellendum, vel partibus ipsis naturalibus male se habentibus.

1312. Si vires deficiunt, hae excitandae sunt

PARTUS DIFFICILIS. 301

sunt ope Uterinorum, Cardiacorum, Sternu-
tatoriorum.

1313. Si uteri collum internum nimis an-
gustum, durumve, linimentis succurrendum
quantum possibile, ut lubricum emolle scat,
vel fotu.

1314. Si Tumor hic (1313), vel in va-
gina enatus expulsionem impedit, is discuti-
endus, suppurandus, vel eximendus ope Chi-
rurgica.

1315. Si excoriata harum partium labia
coaluerint, cito, & ante partum, si fieri
possit, dissecanda, & cicatrice obducenda
sunt.

1316. Si ossum compages arctior iter im-
pediverit, linimentis emollientibus (1313),
fomentis similibus, lenienda sunt, tum manu
lege artis succurrendum parturienti est.

1317. Infantis vitio contingit, ubi ille im-
mobilis mortuus, vel ita situs, ut ipse sibi
claudat portam.

1318. Mortuus cognoscitur, si immobilis;
si arteriae umbilicales sentiuntur in funiculo
umbilicali quiescere, maxime prope corpus
infantis; si foetida exeunt; si pondus ingens;
si laborat tenesmo; si syncope; horripulati-
one; halitu graveolente; colore livido; si
diu elapsis aquis nondum peperit; si epider-
mis prompte a cute secedit, si cutis foetus
flaccida, facile separanda; ossa mollia, & mo-
bilia.

1319. Simul ac foetus cognoscitur mortuus

C c

(1318),

(1318), metu gangraenae, syncopes, mortisque maternae, eximendus est, vel per pedes maxime, si fieri queat.

1320. Situs infantis redigendus est in eum, quo foetus possit educi, vel per caput, vel per pedes inprimis.

1321. Id efficitur, 1. Positu Matris debito. 2. Mutatione situs infantis.

MORBI PUERPERII.

1322. **P**uerpera corripitur lipothymia, syncope, convulsionibus, statim a partu: quia sanguis arteriosus a cerebro, & cerebello, averfus agitur in laxa abdominis vasa; dein dolore post partum, a labore tolerato, partibus contusis, a sanguine, foetu alio, secundinisve restitantis.

1323. Fascia lata laxum abdomen fulciens tollit priora mala (1322). Foetus alius, secundinae partes, grumi sanguinis, manu educenda.

1324. Dolor a labore tollitur opiato, antacido, cardiaco, diluente, fotu anodyno externo.

1325. Nimio lochiorum fluxu vexatur, a nimia fluiditate, agitatione sanguinis, vel ut plurimum a retentis (1322) in utero, ejus contractionem impredientibus.

1326. Si a retentis, haec educenda (1323).

1327. Si ab affectu animi, sanguine nimis fluido, nimis agitato, concurrendum ad hordeata,

deata, gelatinas, emulfiones, opiata, adstringentia.

1328. Quorum delectus docent signa morbi, temperiei, velocitatis.

1329. Dum fluit ab uteri vasis restrictis in mammas pabulum serosum lacteum, febricula exoritur, qua orta, saepe lochia omnino retinentur, unde infinita & pessimae indolis symptomata; prout in hoc illudve viscus rapiuntur, hinc phrenitides, pleuritides, peripneumoniae, anginae, paraphrenitides, mammarum inflammationes, peior hepatis, ventriculi, omenti, mesenterii, lienis, renum, intestinorum, tum Dysenteria, Colica, Iliaca, Apoplexia, Paralysis, & multiplex sane mali species.

1330. Cuncta haec eradicantur sponte, radice mali excisa (1329).

1331. Hinc requiruntur Antacida lenia, ad labern acidam feri sopiendam; diluentia lenia ex hordeatis, avenatis, amygdalatis, jusculis; aperientia specifica lenissima ex moderate cardiacis & uterinis; aperientia localia, Clysmata, Fomenta, Cataplasmata, Emplastrum, Linimenta, Cucurbitae, Pessaria, Suppositoria.

1332. Venae sectio haud facile, nec nisi urgente summa necessitate, adhiberi potest.

1333. Neque curanda symptomata proinde, ac si essent morbi acuti sui generis (1329).

1334. Lacte ad mammas delato, saepe fit ejus stagnatio, coagulatio, dolor inflammatorius, suppuratio, Scirrhus, Cancer.

1335. Cognoscitur horrore, frigore & calore reciprocis, febricula, signisque incipientis inflammationis.

1336. Curatur, 1. Antacidis lenibus. 2. Diluentibus lenissimis. 3. Discutientibus externis cito applicatis.

1337. Si jam in apostema tendit, quanto-cyus maturandum, aperiendum, depurandum, consolidandum, de quibus in Chirurgicis.

1338. Lactantis papillae dolor, fissura, inflammatio, tollitur balsamicis blandissimis, spirituosis cephalicis applicatis.

1339. Lac abundans nimis, & tenue, temperatur victu blando, siccoque, & motu: lac deficiens curatur victu humido, blando, nutriente; fetu, frictioneque mammae; sublatione Causae indagatae.

MORBI INFANTUM.

1340. **I**Nfanti recens nato oriuntur morbi proprii, 1. A strigmentis glutinosi, caseosis, lentis, quibus os, oesophagus, stomachus, intestina ei replentur.

1341. Qua sola de causa, nauseae, vomitus, tormina, singultus, convulsiones saepe oriuntur; atque deinceps restant indigestiones assumtorum.

1342. Cu-

1342. Curatur facile jejunio horarum x, vel xii; assumptione pauci vini cum melle misti, iterata dosi hoc tempore abstinentiae dati; vel lenissimo quodam simul adjecto stimulo purgante.

1343. Quin, ad proluendam hanc pituitae mucosae saburram, saepe prosunt egregiae Epithemata moderate aromatica, & spirituosae.

1344. 2. Multum patiuntur vulgo a meconio non satis cito expulso, ob debilitatem foetus, duritiem materiae, copiam ejus nimiam, siccitatem viae.

1345. Hinc ab ejus mora, aëre jam appulso, acrimonia, acor, putredo, in vapores resolutio, adeoque dolores torminosi, convulsiones, nauseae, vomitus, singultus, tussés, sternutationes, clamores, fletus, pervigilia, terrores, febres, macies, mors.

1346. Corrigitur vis expellens sopita stimulo leni purgante, leni suppositorio, Cardiacos suavissimo & leni.

1347. Durities materiae corrigitur haustu feri lactis recentis cum paucis melle diluto, clysmate ex sero lactis saponato, vel mellito.

1348. Intestina lubricantur, assumpto oleo Lini, Olivarum, Amygdal. dulcium, &c. tum injectis iisdem Clysmatis specie, & linimentis similibus.

1349. Qua methodo, quibus Medicamentis felicissime superantur varia illa & pessima

ma symptomata ab hac una radice orta
(1345).

1350. Si vero usquam, hic antacida usum habent, & inter illa absorbentia imprimis.

1351. Opiata raro, neque sine magna circumspectione, adhibenda.

1352. Quin evitanda omnia nimis attenuantia, stimulantia, volatilia.

1353. Cuique vero singulari malo (1345) facile remedium invenitur, cognita historia causae, & curationis omnium morborum hucusque descriptorum.

1354. 3. Multum patiuntur ab ipso lacte, dum id nimis cito, fortiterque in stomacho coagulatum, compingitur in unam massam gravem, acremque.

1355. Haec enim sensim acrior, acidiorque reddita, foeces alvi virides, acidum spirantes, materiem vomitu rejectam acidam, hinc tormina, flatu, dolores, & infinita alia excitat, maxime convulsiones.

1356. Quae curantur Antacidis fixis, purgantibus permistis, Clysmatibus similibus, Carminantibus blandis, oleosis internis, externisque.

1357. Insultus porro Epileptici hinc plerumque originem ducunt, irritato genere nervoso ope acrimoniae vellicantis.

1358. Unde & his remediis solis curantur, si medelam capiunt.

1359. 4. Simulac haec superarunt mala infan-

infantes, & incipiunt uti cibis crudis, fructibus horariis, carnibus, caseo, similibusque, Vermes oriuntur.

1360. Causam dant ova insectorum, in aëre vel terra viventium, assumpta, neque vitenelli motus destruenda.

1361. Nidum dat pituita intestinalis, vel gastrica, in qua haerent, foventur, pariunt, augenturque.

1362. Hinc raro in adultis, & in his modo torpidis, & leucophlegmaticis.

1363. Suntque rotundi, lati, ascarides.

1364. Efficiunt irritatione nauseas, vomitus, alvi fluores, animi deliquia, pulsus exiles, deficientes, intermittentes, pruritus narium, insultus Epilepticos.

1365. Efficiunt consumptione chyli esuriem, pallorem, debilitatem, alvum adstrictam, inde tumorem abdominis, ructus, borborygmos.

1366. Efficiunt saepe perforationem ipsorum intestinorum.

1367. Unde & toties lethales reperti sunt.

1368. Cognoscuntur ab aetate, victu, temperie, effectibus, (1364, 1365, 1366.).

1369. Curatio fit, 1. nidum destruendo (1361) per alcalia fixa, gummata phlegmagoga, mercurialia, antimoniata, aromatica amara.

1370. Tum externe inungendo abdomen balsamicis ex aromaticis fortissimis, permistis purgantibus, oleosisque.

1371. 2. Ver-

308 MORBI INFANTUM.

1371. 2. Vermes necando, quod fit ope Medicamentorum mellitorum, salinorum, indigestibilium vermibus, amarorum aromaticorum, Mercurialium, Acidorum, Vitriolorum ex chalybe, vel cupro.

1372. 3. Expellendo Lumbricos vivos enectosve ope purgantium amarorum, phlegmagogorum, Mercurialiumque.

1373. Quin Clysmata, Suppositoria, Unguenta externa ad eadem profunt quam maxime.

1374. Quando Dentes incipiunt prodire, maxime acuti, ab tensione, punctura, laceratione gingivarum nervosarum, sanguinolentarumque, oritur inflammatio, tumor, gangraena, convulsio, alvi fluor viridis, salivatio, febris, mors.

1375. Quae cuncta facile ex eadem causa oriri demonstrantur.

1376. Quin sublata irritatione nervorum (1374) sponte cessant.

1377. Quod fit, 1. Gingivas emolliendo, refrigerando, leniendo, mollibus, glutinosis antiphlogisticis. 2. Saepe atterendo ad corpora dura, glabra. 3. Dissecando ope lanceolae.

1378. Convulsiones hinc oriundas minuta Sp. C, C, dosis felix tollit.

V A R I O-

V A R I O L A E.

1379. **Q**uin infantibus frequens, huc referetur, morbus, qui vocatur Variolarum. Cujus quidem adeo accurata SYDENHAMI descriptio, ut decies legi merenti pauca modo addenda habeam, unde pateat & has ad eandem simplicitatem, ut praecedentes morbos, reduci posse, & aliquid in ordine medendi desiderari haecenus.

1380. Est ut plurimum Epidemicus, ver-
no tempore primo incipiens, aestate crescens,
languens autumn-
no, hyeme sequenti fere ceden-
dens, Vere iterum eodem ordine rediturus.
Quo citius in hyeme incipit, eo violentior,
quo serius, eo mitior, erit mali natura. Hinc
liquet, quo anni tempore periculosior.

1381. Occupat omnem aetatem, sexum-
que, maxime autem pueros, eosque, qui ha-
ecenus hunc morbum nondum passi sunt; quo
aetas humida plus dissipavit, solida magis,
coëgit, eo violentior morbus: Hinc pueris,
mulieribus, mollibus, laxis, facili-
or: exerci-
tatis, viris, senibus, pejor.

1382. Malum hoc, licet Epidemicum,
contagio suscipitur communicato ab homine
qui prius laboravit; quod primo videtur aëri
inhaerens, pulmonibus, ori, naribus, oeso-
phago, stomacho, intestinis, dari. Adeoque
hoc tempore admodum parum materiei ve-
nenatae habere.

1283. Haec

1383. Haec contagiosa materies (1382) humoribus mista statim producit effectus quosdam ordine se mutuo excipientes; qui sunt, horripulatio; rigor; febris acuta; calor ingens, perpetuus; oculorum splendor, a liquore tenui & calido illapso; Capitis, dorsif, artuum, dolor magnus, maxime circa partes, cordis scrobiculo subjectas; vomitus, nausea; inquietudo magna; stupor; somnolentia; atque infantibus insultus Epileptici.

1384. Initio hujus status (1383) cruor venis missus pulcher, saluberrimoque simillimus; secundo, tertio, quartove die, jam instar pleuritici & inflammati cernitur (384) eo plus, quo plus duravit, & vehementius fuit malum.

1385. Durat hic status, pro varietate epidemica, vehementia morbi, temperie aegri, vario tempore: quo diuturnior ex sua natura, eo mitior futurus totus morbus, & contra.

1386. Unde videtur morbus in hoc statu (1380, ad 1386.) esse velocitas liquidorum aucta a stimulo inflammatorio omni sanguini admisto.

1387. Morbus ergo ille (1386), affinis omni acuto inflammatorio, difficulter in hoc statu ab eo distinguitur; scientia Epidemici regnantis (1380), aegri in hunc morbum proni (1381), contagii praegressi (1382), & inde secutorum symptomatum (1383), docet quod adsit, & quod secuturae sint pa-

pulac

pulae ipsae in altero, mox describendo, decursu.

1388. Cognito (1387) hoc morbi statu (1380, ad 1387), indicatio videtur oriri haec primo, ut, stimulo inflammatorio ablata (1386), sanetur status praesens, & impediatur ulterior ejus progressus, & proinde caveatur futura suppuratio, gangraena, &c.

1389. Stimulus videtur auferri posse correctione per specifica ita dicta, vel methodo universali antiphlogistica.

1390. Correctio specifica niti debet invento remedio opposito illi veneno contagioso, quod tam parva mole susceptum reliqua parit, ut effecta (1382, 1383.).

1391. Quale (1390) inveniri posse, comparatio historiae antidotorum, & indoles hujus mali, faciunt sperare; & ad indagandum impellit summa hinc futura humano generi utilitas.

1392. In stibio, & mercurio, ad magnam penetrabilitatem arte deductis, nec tamen salina acrimonia nimium corrosivis, sed bene unitis, ut quaeramus, incitat aliquis horum aliquando successus.

1393. Methodus universalis videtur hic adhiberi posse, & experimentis perfici debere, illa, quae deprehensa est in omni inflammatorio valere, ne inflammatio in pus, gangraenamve, abeat: quum in aliis omnibus succedat, hic nihil repugnet, morbus variolosus saepe sine variolis sit.

1394. Con-

1394. Consistat illa (1393) in his, 1. Mit-
tatur cruor, ut (854, No. 1. 890, No. 1.
&c.). 2. Clysmatibus, fotibusque, laxetur to-
ta cutis, os, oesophagus, intestina, saepe. 3.
Potetur multum aquae tenuissime farinosae,
acidulae, nitrosae; hauriatur nitrum stibii,
vel polychrestus sal, & hydrogala tenue. 4.
Sit victus tenuis; aer in pulmones ducen-
dus frigidiusculus; corpus bene tectum, &
perspirabile.

1395. Quamvis enim in hoc morbo raro
cogitetur de hac indicatione (1388), & de
hac methodo inprimis (1393, 1394.), casus
tamen, ignaro morbi Medico, saepe dedit
successus probantes talem artem.

1396. Morbus hic ubi statum primum,
quem Contagii voco, absolvit, secundum in-
greditur, qui sic se habet: punctis parvis ru-
bris instar morsus pulicaris cutis capitis primo
& faciei, mox manuum & brachiorum, dein
trunci, & inferiorum, inficitur; mox mites-
cunt symptomata (1383); augentur omni
hora quoad magnitudinem, & numerum pu-
stulae valde rubescentes, assiduo magis, ma-
gisque, elewantur; inflammantur; cutis ten-
ditur; dolor; calor; impedita circulatio;
impedita perspiratio; hinc humorum major
ad interiora repulsus; febris; anxietas; dy-
spnoea; dolor faucium; angina; diarrhoea;
dysenteria; mictus cruoris; haemoptoe; cu-
tis inter pustulas liberae inflammatio rubra,
dolens, calens; quae ubi duraverunt spatio 4-

5, vel 6 dierum, jam absolute suppuratae sunt, & in totidem parva apostemata conver-
sae. Hunc Inflammationis decursum voco,
usque in Abscessum; durat pro varietate Epi-
demici, temperiei, magnitudinis, regiminis,
vario tempore, plerumque quatuor, aut quin-
que diebus; ita, ut octavo, ab inchoamento,
die suppuratio adsit; cruor tum valde inflam-
matus.

1397. Si morbus contagii ingens (1383,
ad 1386.), pustulae multae, sibi mutuo pro-
ximae, ac quasi implicitae, inflammationis
omnia signa magna, temperies salina oleosa,
vigor aetatis, vita praegressa lautissima, re-
media & regimen velocitatem multum augen-
tia, aestas fervidissima, fuerint, tum ad fi-
nem inflammationis vesiculae lymphae rubellae
distantiae adsunt, gangraenosae indolis indices
(427, No. 5.); hinc cutis circulationi, &
exhalationi inepta; inde humorum in interi-
ora repulsus; inde salivatio ingens; tumor
magnus manuum, pedumque.

1398. Ex his diagnosis & prognosis secun-
di status cognoscitur, ratioque morbi, & om-
nium symptomatum in eo capitur, his fere
regulis circumscripta:

Quo mitior status contagii, eo lenior status
inflammationis.

Quo lentius erumpunt pustulae, quoque
proin diuturnior status contagii, eo morbus
levior.

D d

Quo

Quo pauciores, magis separatae, majores, plus a facie remotae, candidiores, & dein flavae magis pustulae, quoque tardius procedunt, eo meliores.

Quo plures, magis intricatae, minores singulae, magis in facie haerentes, fuscae, nigrae, citiusque incedunt, eo peiores.

Quo materies pustularum pus magis blandum & perfectum refert, eo melius.

Quo materies pustularum ichorem gangraenosum plus refert, eo pejus.

Quo spatium inter pustulas magis rubet, calet, tenditur, tumet, circa tempus abscessus, eo melior spes, ob circulationem hic remanentem.

Quo idem plus pallet, vel fuscum evadit, eo pejus; angina sequitur lethalis, aut peripneumonia; nisi salivatio liquida, vel ingens tumor manuum, pedumve accesserit; ratio est, liquorum hic impedita, hinc ad interiora aucta, circulatio.

Si in locis inter pustulas liberis maculae purpureae, lethalis gangraena designatur.

1399. Indicatio hoc in statu (1396) est varia pro vario gradu durantis morbi: nam in primo initio apparentis inflammationis externae, videtur requiri cautela, ne vergat in suppurationem: de qua jam actum (1393, 1394.): aut, si id spernitur, curandum ut minima fiat, procul a capite, & tarda: quod fit, 1. Victu tenuissimo, putredini resistente.

2. Po-

2. Potu, diluente, blando, subacidulo. 3. Medicamento antipyrico, aperiente, diluente, assiduo magna copia ingesto. 4. Balneo pedum bis de die repetito, horum fotu tepido continuo, epispasticis applicatis ad cava pedum & poplitum. 5. Regimine frigidiusculo, maxime admissu puri & frigidi aëris, interim corpore inferiore contra frigus munito. Haec autem statim & ab initio sic applicanda sunt. 6. Si nimio impetu fuerit morbus, opiata vespertina quinta conducunt, reliquis simul, ut praescriptum est, actis.

1400. Post toleratum decursum hunc (1396), sequitur status tertius suppurationis, quo incepta illa crescit & perficitur: in eo pustulae jam purulentae quotidie augentur, dein maturescunt, albescunt, flavent, ac tertio, quartove die hujus decursus, rumpuntur. Tum vero tota pinguedo & cutis pure scatet mobili, externe aret, locis liberis inflammatur; hinc impedimento perspirationis, circulationisque, irritatione generis membranosi & nervosi, absorptu puris in venas, fit febris pessimae indolis, cum pessimis symptomatibus; si materies haec purulenta sanguini mista diu movetur, putrescit (82, 100, 406.); hinc pro vario delapsu in diversas corporis partes diros effectus, vixque superabiles, producit; deliria; phrenitides; anginas; peripneumonias; pleuritides; vomitus; dysenterias; hepatitidem; apostemata; an-

thraces; juncturarum tumores; abscessus; immobilitates; tabem; phthisin; & infinita similia.

1401. Si vero tum materies tenuior, acrior, morbusque vehementior, exeditur cutis, pinguedo, & caro; fiunt lata, pessima, ad ossa saepe penetrantia, ulcera cacöethe; cicatrices foedae.

1402. In hoc statu (1400) curandus puris ad exteriora exitus, ab interioribus expulsio; quod fit laxando cutim fomentis laxantibus tepidis, assiduo & laboriose renovatis; ablutione & gargarismo oris, fauciumque, assiduo; potu largo, calido, cardiaco, detergente, aperiente, putredini resistente; clysmate blando, diluente, emolliente, laxante quotidie injecto, diu retento; victu ex jure carniarum cum sale & acidis condito; vini meracissimi subinde moderato usu; dato simul, contra enormes impetus, opio.

1403. Si morbus vehementissimus; ichor gangraenosus loco puris; tota fere cutis occupata; facile patet, cur infelicem adeo, imo ineluctabilem, perniciem adferat hic morbus: omnium vero clarissime id liquebit ei, qui ex anatomicis norit, ut externam cutim, ita oculos, narium omnes membranas, oris omnia velamenta, asperam arteriam, bronchia, oesophagum, stomachum, intestina, jecur, lienem, pulmones, obsideri his pustulis; hinc quippe dicta intelligit, & videt,

videt, quid ad curationem requiratur, & an magnitudo mali, perditio tot aegrorum, post vulgata auxilia applicata frustra semper, non excitet boni Medici solertiam, ut initio mali invadentis summa tentet; vulgata quippe methodo nullus, nisi sponte, emergit. Prophylaxis insitiva videtur satis certa, tutaque.

MORBI EPIDEMICI.

1404. **N**Otandum vero est super omnia, morbos hactenus descriptos fluidorum, licet nomine, signis plerisque, & aliqua specie eventus iidem appareant incauto, tamen in indole tecta, phaenomenis non nisi perito observatis, vario tempore incrementi, status, coctionis, crisis, effectu, eventu, sanandi methodo requisita, saepe immensum differre.

1405. Adeoque requirere longe aliam administrationem sex Rerum non Naturalium, aliam medelam, alia medicamenta.

1406. Cujus tamen varietatis causa adeo latens, ut a nullo sensili vitio sex Rerum non Naturalium deduci hactenus queat.

1407. Et tamen ob communem pluribus afflictionem, possibilem evitationem, & exclusionem vento, vel igne, in aëre residere comprehenditur.

1408. Et in eo magis ob varietatem inexplicabilem exhalationum, quae vel misturae,

vel stimuli ratione nostrae machinae nocent, quam ob mutationem notabilem qualitatum sensilium ; ut observatio docet.

1409. Tamen vix nisi contagio humano, quod mirum, morbos excitare.

1410. Hos autem proprie Epidemicos vocare solemus.

1411. Horum cognoscitur natura juxta regulas datas (11, 12, 13.).

1412. Lucem vero affundit Medico incognitum talem, & recens invadentem Epidemicum curatura, 1. Determinatio ejus ad speciem notam, cui maxime similis. 2. Observatio ejus, qui eo tempore, circa aequinoctium vernal, vel autumnale, frequentior. 3. Attentio ad phaenomena spontanea, quae mortem, salutem, meliorem, pejorem statum morbi praecedunt, comitantur, sequuntur. 4. Eorum, quae inevitabiliter geruntur, ingeruntur, egeruntur, adjutamentum, vel nocumentum. 5. Comparatio plurium eodem tempore decumbentium simul. 6. Abstinencia ab omni auxilio, quod dubium, valde movens, mutans, tectum morbi genium obscurans.

1413. Ex quibus omnibus accuratissima attentione observatis indicatio nascitur.

C A L C U L U S.

1414. **U**Bi in corpore alicubi corpus quoddam plane insolubile haeret,

ret, ei crusta calculosa brevi se applicat, plus, minusve.

1415. Id si in Renibus fit, a parte terrestri sanguinis exsiccata, fit Calculus Renum, maxime ortus ad ultimas arterias, specie arenae.

1416. Qui sensim ibidem accrescens renem obstipat, carnem ejus suffocat, consumit, specie grumi, puris, carunculae, pellium expellit, totumque tandem corrumpit, mictus sanguineos, purulentos, foetidos excitat; quin saepe ulcerationem vicinorum, post inflammationem creat.

1417. Idem quacunque causa ex loco originis (1415) in pelvim, & inde in ureterem, hujus flexus, angustias, introgressum in vesicam delatus, saepe intercipit urinas, cum dolore inflammatorio.

1418. Per Ureteres in vesicam delatus expellitur saepe.

1419. Restitans in vesica crescit per orbes appositos.

1420. Manente semper nucleo rubro, reliqui orbes, rubri, albi, cinerei, caerulei, perque gradus colorum notatur gradus insolubilitatis, ipsa Chemia detegendus.

1421. In vesica haerens inflammationem, ejusque symptomata, tum pressiones, attritus, ulcera, puris mictus, strangurias, obstructionem urethrae, impossibilem mictum nisi supino, febrim hecticam, tabem, facit; saepe unPELLITUR in urethram immobilis.

1422. Cal-

1422. Calculus renum cognoscitur a dolore ibidem obtuso, a mictu sanguineo post motum ad strata lapidea, motum corporis vehementiorem, praecipue in curru, a lapidibus saepe emissis, carunculis, pure, filamentis (1416).

1423. Vesicae, ex dolore in reddenda urina, & post, & ante, ex urina stillicidio tantum emissa, albo cum sedimento mucoso, crasso, multo, graveolente, pruritu ad caput penis, tenesmo in reddenda urina, manus per anum immisso digito, Cathetere, & (1421).

1424. Calculus renum indicat sui imminutionem, expulsionem, redactionem eo, ut non laedat.

1425. 1. Id fit victu humido, blando, tenui, modice salito; potu aquae, vel huic simillimo; viribus vitae.

1426. 2. Alterum fit laxando vasa per balnea, clysmata, linimenta laxantia; lubricando vias medicamentis humidis, emollientibus, lenibus, oleosis blandis; aperiendo per opiata & anodyna; propellendo ope medicamentorum prudenter diureticorum, motu moderato.

1427. 3. Tertium, occurendo symptomatibus; inflammationi per V.S. & reliqua hujus remedia; dolori per emulsiones anodynas; asperitati per oleosa, saponata, glutinosa.

1428. Ne-

1428. Neque enim de specificis lithontrip-
ticis haecenus vera fides.

1429. Delatus in angustias pelvis, requi-
rit eadem (1425 ad 1428.), maxime clyf-
mata, fatus, Venae sectionem.

1430. Per Ureteres ex rene in vesicam
illapsus noscitur a nephritide antegressa, do-
lore in via Ureteres subsecuto, horum cessa-
tionem cum signis (1423.).

1431. Tum requirit citissimam hinc ex-
pulsione, ne crescens peior fiat.

1432. Id fit iisdem fere mediis (1425,
ad 1428.), sed topice applicatis : balneo ole-
oso, clysmate simili, injectione olei in vesi-
cae vias, affricu hujus.

1433. Tum succurrendum omnibus sym-
ptomatibus, prout hunc illumve morbum imi-
tantur.

1434. Si in urethram immobilis impa-
ctus, injectio, fatus, fuctus, auriscalpium spe-
cillum, pressio lenis, vel & incisio applicanda
requiruntur, aut punctura perinaei.

1435. Si major, quam excerni qui queat,
lithotomia educendus.

1436. Et inprimis apparatu magno, utpote
certissimo, arte *Raviana* emendato.

1437. Sciendum tamen omnem eventum
operationis semper dubium : propter singula-
ria, vix ulla sagacitate praevidenda, neque
ulla arte sananda, incidentia.

1438. In mulieribus vero, dilatando ure-
thram, educitur : raro incidendo.

1439. Si

1439. Si in collo vesicae haerens impedit Urinam, Cathetere repellendus.

L U E S V E N E R E A.

1440. **P**ost annum 1463. in regno Neapolitano, mox Gallico exercitu, dein per totam Europam *Lues Venerea* orta adhuc durat.

1441. Quae generatione, lactatione, contrectatione, saliva, sudore, liquido genitali, exhalatione, contagio est.

1442. Et qua parte contrahitur, primo se manifestare solet.

1443. Neque a non infecto, vel non infecta, eodem hoc morbo, unquam orta deprehensa est.

1444. Pars infecta (1442) diverso quidem tempore pro varietate loci infecti, materiae contagiosae, gradu caloris excitantis, temperiei diversitate, pruritu, calore, leni inflammatione, pustula subalba, squamosa, erodente, mucosa, insanabili vulgatis remediis, cognoscitur primo.

1445. Hinc crescendo vicina primo, & plerumque externa inficit similibus pustulis ulcerosis, dehinc interna, labia, gingivas, palatum, linguam, fauces, nasum, cerebrum, pulmones, hepar, lienem, uterum &c.

1446. Quae stillant saniem mucosam, lentam, subviridem, carnem erodentem, in latum magis, quam profundum proserpendo.

1447. Hinc

1447. Hinc in veretro externo cancri; in interno gonorrhoea; in vagina fluor dictus albus.

1448. Tum glandulae inguinales tumentes utroque in sexu, bubones venerei, communicato per lymphatica resorbentia contagio.

1449. Et in viris membri inflammatio ingens, brevi in gangraenam soluta.

1450. Tum testes tumidi, dolentes, saepe in ulcerationem abeuntes, inflammatorio tumore ad vesiculas feminales orto.

1451. Ut & carunculae, stranguriae, erosio urethrae, prostaticarum, colli vesicae, vatorum seminalium; similia Mulieribus.

1452. Hinc fertur in membra, cum dolore nocturno medios artus occupante, ut & flexurarum rigiditate.

1453. Unde in Cartilaginibus, nasi maxime, & palato, erosio.

1454. Mox media ossa occupans caries producit praecipue in cranio.

1455. Tumque superpositae partes in apostemata assurgunt pessima.

1456. Quin & in tophos duos elevat, dolentes obscure, sensim acutius, tumque & superposita corrumpentes.

1457. Unde facile constat de signis, quibus morbus hicce cognoscitur.

1458. Gonorrhoea curatur, balneo, fottu, injectione, purgatione mercuriali saepe repetita, emulsionibus, balsamicis, abstinentia

tia ab omni cibo, potuque lauto & ad venere-
rem stimulante, victu contra potuque te-
nui.

1459. Persistendum in curatione, donec
nihil amplius insoliti ex pene exstillet, vel in
urina se manifestet.

1460. Inflatio membri virilis tollitur cata-
plasmate anodyno, discutiente, emolliente,
fotu simili, & venae sectione larga, & dictis
(1458.).

1461. Bubo Venereus tollitur dissipando
per Emplastra singularia; suppurando, si haec
non profunt; & aperta depurando.

1462. Testis tumidus fovendus similibus
(1460.); si urget, educendus sanguis ex bra-
chio; Emplastro quoque scroto applicato le-
vandus; donec redierit in statum plane natu-
ralem.

1463. Pustulae, & Cancri dicti Mercu-
rialibus erodendi ad vivum usque, tum sen-
sim lenioribus sanatur iisdem.

1464. Semper autem utendum iisdem fere
internis, ac (1458) praescripsit.

1465. In mulieribus fluor venereus cura-
tur iisdem (1458.).

1466. Sed praecipue fotibus detergenti-
bus validis, & mercurialibus.

1467. Ubi vero pustulae ubique dispersae,
dolores artuum, nocturni labores, bubones
magni, torturae ossium, saepe tolerata go-
norrhoea, docent adesse Luem, salivatio
Mercurialis requiritur.

1468. Quae

1468. Quae ut fiat, aliquot diebus prius impleatur aeger ptisana.

1469. Tum utatur quolibet bihorio dosi apta Mercurii dulcis.

1470. Simul ac anima foetore, Gingivae dolere, dentes erigi videntur, attendendum an pergere, consistere, vel inhibere, deceat.

1471. Si exspuitur ad libras iij, vel libr. iv, quolibet nocthemero, sufficit.

1472. Si minor, excitandus fluxus erit, stimulo eodem.

1473. Si major, quam vires ferre queant, sistendus erit leni clysmate, vel purgante, vel sudorifero.

1474. Si ruit vis Mercurii ad alvum, opus erit opiato, & diaphoretico.

1475. Ubi os, gingivae, fauces, nimis tument, dolentve, utendum molli, blando, liquido gargarismate, vel collutione, vel (1473).

1476. Pergendum, donec omnia symptomata evanuerint, vulgo per xxxvj dies.

1477. Tum subinde leni dosi mercuriali utendum per alios xxxvj dies, ut lenissimae sputationis maneat vestigium.

1478. Neque ullum aliud remedium tum ad sanitatem requiritur.

1479. Tophi minuuntur Emplastris (1461); vel, apertura facta, osse abraſo.

R A C H I T I S.

1480. **M**edio fere labente seculo decimo sexto, in mediterraneis Britanniae primo, deinde per totum hoc regnum, denique & per omnia Europae borealis loca, ortus est morbus novus, hodie frequentissimus, qui *Rachitis* appellatur.

1481. Infantibus ille nunquam connatus, raro ante nonum aetatis mensem, vix unquam post biennium vitae, sed spatio hoc medio frequens, accidit.

1482. Maxime autem infestus habetur proli, cujus parentes laxa & debili conditione corporis; otiosi; molles; opipara mensa, cibus pinguibus, saccharatis, pauco pane, vinis dulcissimis, & aqua multa calida, usi; morbis chronicis, venere, aetate, exhausti, Tabi inprimis venereae, & iteratis gonorrhoeis, multum obnoxii; effoetam ferme generaturam impenderunt generandis liberis.

1483. Ubi vero nutricem iisdem affectam malis nactus est, magis augetur infanti praecoci incremento morbus.

1484. Inprimis si frigidius, humidiusque, tractatur, aquosis, mucosis, crudis horaeis, piscibus, farinosis azymis, & saccharatis, patitur; febre autumnali intermittente, morbo chronico, vel acuto, diu laboravit; a scabie, herpete, ulceribus, suppressis male curatus; balneo, fotu, linimentis, unguentis, vaporibus

ribus humidis, enervatus; perpetuae quieti in sella perforata addictus, nudato inferius corpore.

1485. Cognoscitur morbus hic incipiens in his, qui nondum incedunt, 1. Ab aetate. 2. A causis praegressis. 3. A fratribus, sororibus, simili malo captis. 4. A tumore flaccido capitis, & faciei. 5. A cute laxa. 6. A tumore abdominis. 7. A macilentia reliquarum partium, inprimis musculorum. 8. A protuberantia epiphyseon ad juncturas radii, ulnae, humeri, genu, tibiae, fibulae. 9. A magnitudine arteriarum & venarum jugularium, dum reliquae decrescunt.

1486. In illis vero qui jam ambulare inceperant noscitur adveniens malum, 1. Ex omnibus antecedentibus. 2. Ab incessu tardiore, infirmo, prolapsu, instabilitate, transeunte in assiduam sedendi voluntatem, mox abituram in decubitus perpetuum, tandemque in impotentiam motus quorumcunque artuum, collo flexili, capite nutante. 3. Ab ingenii praemature acuminis, sensuum sincero, exercitio, appetitu & digestionis ferme illaesis.

1487. Adultior morbus exhibet magnum caput, futuris amplis interstinctum; Thoracem ad latera compressum ad sternum in acutum assurgens, cum nodosis costarum extremis; abdomen protuberans; cariosos cum nigritudine dentes; quae sensim aucta saepe in omni vita perniciosos similes morbos

creant, maxime spinam ventosam & cariem ossium.

1488. Toto interim decursu mali lenta febricula depascitur corpus usque in mortem; tumque cadaver omnes fibras, membranas, vasa, viscera, mollia, flaccida, humores solutos, mucososque, exhibet.

Quare causa proxima mali cacochymia iners, mucosa, frigida, vappida, latente forte leni labe venerea permista, cum laxa partium firmarum fabrica.

1489. Curatio optima fit, Cibo levi, eupepto, sicciore, minus pingui, aromatibus mitioribus condito, saepe dato & copia moderata. Potu pauco, meraco, ex Cervisia inprimis non veteri quidem, at diu cocta & spissa. Aëre sicco, & calidiusculo. Vestitu accurate sicco, calefaciente, ex lana praepriis confecto. Decubitu super storeis ex aromaticis, roborantibus, exsiccantibus, herbis factis, in elatiori aedium parte, supra tabulata lignea. Gestatione, concussione, oscillatione, vextione in rheda super strata viarum, frictione multa, calida, sicca, pannis fumo aromatum perfusis instituta maxime ad abdomen & spinam. Cantharidum iterata quandoque applicatione, vomitoriis lenibus aliquoties cum prudentia repetitis. Purgantibus deinde roborantibus per aliquot dies successivos adhibitis. Denique usu diu continuato medicamentorum roborantium, exsiccantium, antiscorbuticorum, & spiritus exci-

RHEUMATISMUS.

329

excitantium. An & immersio in frigidam prodest? an linimenta? & quae?

RHEUMATISMUS.

1490. **A** Rthritidi, podagrae, scorbutoque, agnatus morbus frequentissimus deprehenditur, qui *Rheumatismus* appellatur.

1491. Quem antecedunt temperies sanguinolenta labe acri infecta, aetas mascula, victus lautior, calefacto corpori subito admissum frigus, autumnalis tempestas, perspiratio prohibita, diathesis inflammatoria lentior cruore pleuritico se manifestans. Cum febre continua incipiens, dolorem creat atrocissimum, dilacerantem, ad minimum motum saevissime auctum, diu in uno loco fixum, juncturas quorumcunque artuum obfidentem, caeterum genubus magis infestum, lumbis & coxendici, quandoque cerebrum, pulmones, viscera, excruciantem, cum tumore & rubedine loci, periodico itu & reditu.

1492. Si durat, & augetur, saepe post atrocissima tormenta articulum motu privat, anchylosin creat, vix ulli cedentem remedio.

1493. Causa proxima ejus videtur inflammatio in arteriis lymphaticis membranarum, quae ad ligamenta juncturarum, non tam saeva ut in suppurationem eat. Curatur

E c 3

missione

missione sanguinis ; purgatione antiphlogistica repetita & semper vesperi per narcoticum sedata, balneo leni, tepido, fomentis antiphlogisticis loco affecto applicatis. Vesicatoriis validioribus, & cauteriis. Medicamentis summo opere diluentibus atque emollientibus simul. Victu tenuissimo. Quiete. Tempore lecti. Et ad finem curationis frictione sicca, calida, una cum usu antiscorbuticorum.

1494. Si lumborum sedem occupans lumbago rheumatica, si coxam ischiadicus vel coxarius dolor audiens, eadem methodo, licet paulo difficiliter curatur.

1495. Hinc apparet morbi hujus frequentia, varia admodum facies, summum periculum si cerebro vel pulmone incubuerit, maxima difficultas eum hic detegendi, discrimen in quod praecipitat calidiorum usus, vel praematura narcoticorum exhibitio.

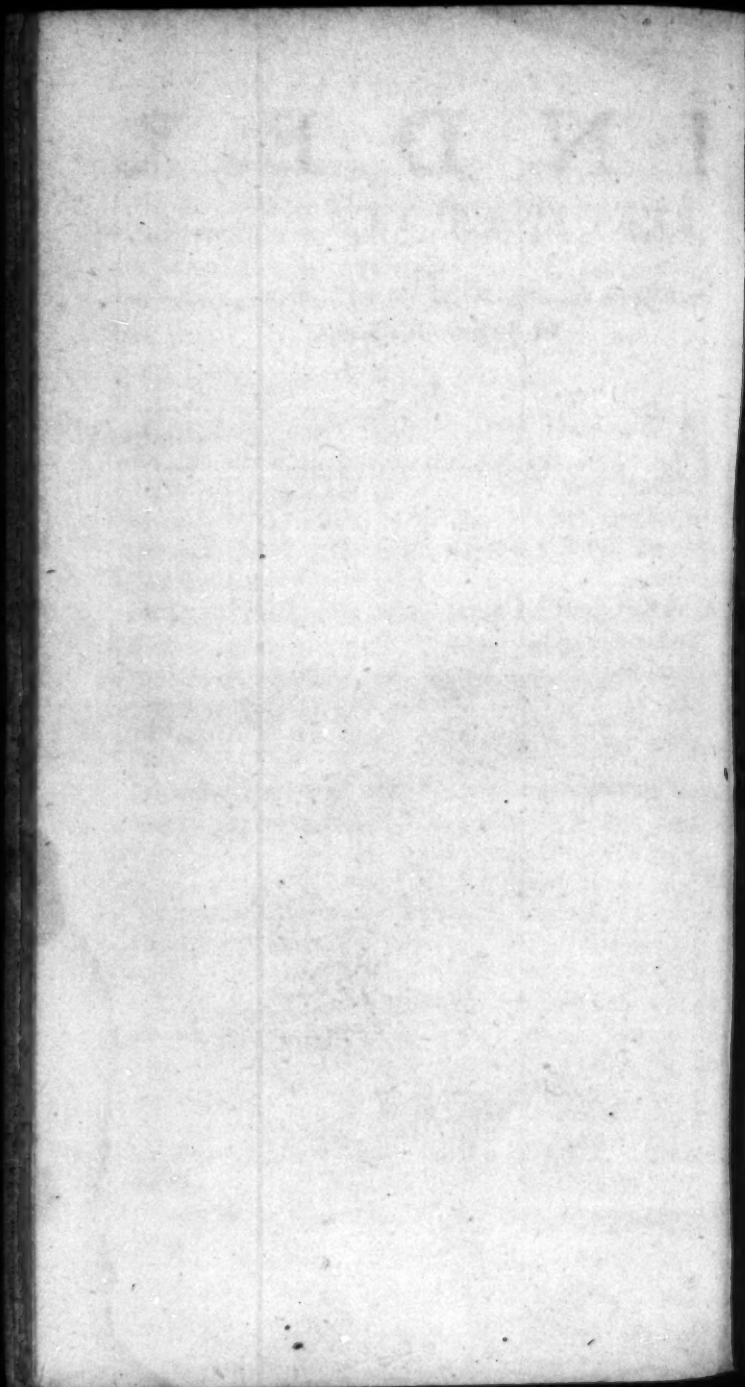
F I N I S.

INDEX

i.
m
i-
a-
n-
i-
e-
e
o-
n-
el
li-
n-
ri-
it,
if-
s,

X

I N D E X

RERUM ET VERBORUM.

Numerus Arithmeticus paragraphum, non vero paginam denotat.

A.

- A** Bdominis Vulneris *levis* signa. 306. Cura. 308. Ad *Peritoneum* usque *penetrantis* effectus. 307. Cura. 308. In *Cavitatem penetrantis* signa. 309. Cura. 311. Viscerum *illaesorum* signa. 310. *Laesorum* signa. 312. Effectus. 313. Cura. 314. ad 321
- Abcessus quid? Causa. signa. 387. Effectus. 406. Indicatio. 402. Cura. 403. ad 413
- Acrimoniae Acidae Origo. 60. Causae antecedentes. 61. Sedes 62. Effectus in *primis viis Digestionis*. 63. In *sanguine*. 64. Cura. 66. Morbus hic quibus *familiaris*. 68
- Acuti Febriles morbi qui? 567. Horum Enumeratio. 770. Qui *Chronici*? 567. Utrorumque explanatio unde pendeat? 568
- Ἀγνῶσις* quid? Causa. Signa. Cura. 556.
- Alimenta *quaedam* Putredinis naturam in corpore adipiscuntur. 80. *Quaedam* extra corpus sponte in Putredinem vergunt. 81
- Amputatio. Vid. Extirpatio.
- Aneurisma *verum*. 160. 176. *Spurium*. 178
- Angina quid? 783. *Duplex* species. 784. *Sine tumore* quando oriatur? Diagnofis. Prognofis. Cura 785, 786. *Cum tumore*? Ejus diversa nomina. 787. varia sedes. 788. varia Prognofis. 789. varia Cura. 760
- Angina *Aquofa*. *Oedematofa*. *Catarrhofa* *tenuis* quae? 791.

INDEX RERUM

791. Sedes. 792. Causae. 793. Effectus. 794.
Cura. 796
- Angina Convulsiva. Paralytica. Suffocativa quae?
Causa. quibus contingat? Quibus curetur?
818.
- Angina Inflammatoria quae? 798. Causae. 799.
Effectus varius pro varietate Partis. 800, ad 806.
Prognosis Generalis. 806, 807. Exitus. 808. Cu-
ra. 809, ad 814
- Angina suppuratoria. 814. Gangraenosa. 816. Scir-
rhosa. 797. 817. Cancrosa. 817
- Anginae Prognosis ex Hippocrate. 819
- Animalia quae succos habent acescentes. 78. Quae
alcalescentes. 79
- Animalia quae sponte in Putredinem vergunt 83
- Anodynum pro varietate causae variat. 227
- Anthraxum Cognitio. Praedictio. Curatio unde
hauriantur? 416
- Anxietas Febrilis. 631. Causa. Diagnos. ibid. Ef-
fectus. 632. Prognosis. 633. Cura. 634, 635
- Aphthae. 978. quid sint? 979, 980. Causa. 980.
Locus. 981. Quibus familiares & quando? 982.
Causae antecedentes. 983. Diagnos. 984. Symp-
tomata. 984, ad 987. Effectus. 988, 989. Indi-
catio. Cura 990. Quaesita. 991. Regulae Progno-
sticae. 992
- Apoplexia. 1007. Ejus Definitio. 1008. Futura quo-
modo praevideatur? 1020. Quomodo Praesens
cognoscatur? 1021. Causa proxima. 1009. Re-
motae. 1010. Harum cognitio unde? 1011.
Morbi divisio. 1012. Locus. 1013. Quaesita.
1014. Magnitudo unde cognoscatur? 1015. In-
dicatio. Cura. 1022, ad 1036
- Apoplexiae levitas & sanabilitas unde decernatur?
1016. Quomodo solvatur ope naturae? 1017.
Paulo gravioris Effectus & exitus. 1018. Exqui-
sitae Prognosis. 1019
- Arteria

ET VERBORUM.

Arteria non nimis magna omnino transversim dissecta quid inde? 159. Quid? si *eadem* transversim vulnerata non tota dissecta. 160. Quid? si *arteria major* tota dissecta sit. 161. Si ejus *tunica* exterior vulnerata. 176

Atrabilarius humor qui? 1092. Ejus *Causa*. 1093. *Effectus*. 1094. *Materia* 1095. *Prognosis*. ib. *Cura*. 1097.

B.

Bilis atrae *Causa*. *Diagnosis*. *Effectus*. *Prognosis*. 1102. *Indicatio*. *Cura*. 1103

Bilis atra turgens quando dicatur? *Causa*. *Signa*. *Effectus*. *Prognosis*. 1104. *Vis corrosiva*. 1105. *Cura*. 1106

Borborygmi Vid. *Ructus*.

Βρογχοτόμη quando instituenda? 812. *Quomodo*? 813. *Quomodo absolvenda*? ibid.

Bronchoceles *Causa*. *Cura*. 1221

Bubonum *Cognitio*. *Praedictio*. *Curatio* unde petenda? 416

Bubonum Venereorum *Locus*. 1447. *Cura*. 1461

C.

Cachexia quid? 1166. *Causa Proxima triplex*. 1167. *Prioris Causae*. 1168. *Harum Effectus*. 1169. 1170. *Posterioris causae*. 1171. ut & *Ultimae*. 1172. *Prognosis*. 1173. *Indicatio*. 1174. *Cura*. 1175, ad 1183

Calculus: Ejusque *Materies* quid? 1414. *In Renibus* unde? 1415. *Diagnosis*. 1422. *Effectus*. 1416. *Indicatio*. 1424. *Cura*. 1425, ad 1428. *In Pelvini delati effectus*. 1417. *Cura*. 1429. *In Ureterem delati effectus*. 1417. *Cura* 1434, ad 1439. *Per Ureteres in Vescicam delati expulsio*. 1418. *Restitantis accretio qualis*? 1419. *Hujus natura* unde cognoscatur? 1420. *Diagnosis*. 1423, 1430. *Effectus*. 1421. *Cura*. 1431, ad

INDEX RERUM.

1434. In *Collo Vesicae* haerentis effectus. Cura. 1439
- Calor Febrilis*. 673. *Diagnosis*. *ibid.* *Causa Proxima*. 674. *Hujus proxima*. 675, ad 685. *Grads caloris* unde sciatur? 686, 687. *Effectus*. 689. *Cura*. 690, ad 698. *Quaesita*. 698
- Calvaria diversimode laedi potest*. 254. *Diagnosis*. 255. *Effectus*. *Prognosis*. 256. *Indicatio curatoria quintuplex*. 258, ad 265
- Cancer quid?* 492. *Causa proxima*. *ibid.* *Remota*. 495. *Diversitas*. 493. *Occultus qui?* 494. *Hujus Diagnosis*. 497. *Qui Ulceratus?* 494. *Diagnosis*. 498. *Sedes*. 496. *Effectus*. *Prognosis*. 499, 500. *Cura*. 509
- Cancer parvus quomodo curetur?* 501. *Quae in curatione vitanda?* 502
- Cancer magnus quid indicet?* 503, ad 508. *Symptomatum Palliatio*. 508. *Prognosis*. 505
- Cancrorum Venereorum locus* 1447. *Cura*. 1463, 1464
- Capitis vulnera quas partes laedant?* 232
- Capitis tegumentorum externorum laesorum Diagnosis*. 240. *Prognosis*. 241, ad 245. *Cura*. 245. *Symptomatum ablatio*. 246, ad 249
- Capitis concussus validus quid efficiat?* 274. *Diagnosis*. 275. *Indicatio*. *Cura*. 282, 283
- Carbunculorum Cognitio*. *Praedictio*. *Curatio unde sciantur?* 146
- Caries ossis unde?* 526, 541, 544. *Prognosis*. *Cura*. 548. *Quaesita*. 550, ad 556.
- Carus quid?* *Causa*. *Diagnosis*. 1045. *Curatio naturalis*. 1046. *Artificialis unde petenda*. 1047
- Catalepsis quid?* *varia ejus nomina*. 1036. *Causa proxima*. 1037. *Hujus proxima*. 1038. *Effectus*. 1039. *Causae antecedentes*. 1040. *Exitus in alios morbos*. 1043. *Anatomia quid demonstrat*. 1041. *Sanatio ope naturae*. 1042. *Ope Artis*.

- tis.* 1044. Cataphora quid sit? 1048
Kausa ☉. Vid. Febris Ardens.
 Cerebri *intropressi* vel *intropulsi*. effectus. 268
 Chronici morbi Febriles qui? 567. Causa genera-
 lis duplex. 1050. Prioris Causae & Cura. 1051
 Posterioris effectus in *Fluidis*. Horum cura. 1052.
 In *solidis*. Horum cura unde petenda? 1053,
 1054. Prognosis. 1056
 Cibis quo Tempore *Febris* & qua copia dandus?
 600, ad 603.
 Colicus dolor unde? 959. Sedes. 963. Effectus.
 972. Prognosis. 973
 Coma *Febrile* quid? Causae. 703. Antecedentes.
 704. Indicatio. 705. Cura. 706, 707
 Combustio unde? 476. gradus. 477. Cura. 479,
 ad 484
 Consolidatio in *Osse* quomodo fiat? 472. Quo-
 modo in *Carne*? 473
 Contusio quid? 321. Ejus Idea. 322. Effectus varii,
 323, ad 329. Praesentis & Partis affectae Dia-
 gnosis. 329. Prognosis. 330. Indicatio. 331. Cu-
 ra. *Pharmaceutica*. 332, ad 337. *Chirurgica*. 337
 Convulsio quid? 230. Causae. 231, 232. Effec-
 tus. 233. Cura. 234
 Convulsio *Febrilis* unde? 710. Effectus. 711. Pro-
 gnosis. 712. Indicatio Cura. 713, 714.
 Coxarius dolor. 1494. Vid. Rheumatismus.
 Cranii in *Junioribus* *intropressi*. In *Adultioribus*
 post fracturam *intropulsi* effectus. Prognosis.
 267. Diagnos. 269. Cura. 270, 271, 272
 Cranium si *fissum*; *Fractum*, *Contusum* sit quid in-
 de? 273. Diagnos. 275. Prognosis 330. 3. lo-
 cus laesus intra cranium quomodo cognoscatur?
 276. Indicatio. 277, 278. Cura. 279, ad 297
 Crepitus. Vid. Ructus.
 Cruor quid sit? 93. Quomodo in serum resolvatur?
 94. Ejus motus aucti causa proxima. 98.

INDEX RERUM

Remotae. 99. Effectus. 100. Signum Pathognomicum. 101. Curatio. 102, ad 106.

D.

- D**ebilitas *Fibrae* quid sit? 24. Causae antecedentes. 25. Effectus. 26. Cura. 28
- D**ebilitas *Vasorum & Viscerum* quid? 41. Hujus Differentia. 42. Causae. 43. Effectus. 44 Cura & in ea observatio. 46, 47, 48
- D**ebilitas *Febrilis* unde? 660. Diagnos. 662. Causae remotae. 661. Unde cognoscantur? 663, ad 667. Cura. 667. ut & *Causarum*. 668, ad 672
- D**elirium *Febrile* quid? 700. Diagnos. ibid. Causae. 701. Cura. 702
- D**entitio. Vid. Infantum morbi.
- D**esipientia. Vid. Παράφρεσιν.
- D**iarrhoeae *Febrilis* Materia. Causa. 719. Prognosis. 720. Effectus. 721. Cura. 722
- D**ogmata Medica quid explicant? 4
- D**oloris Idea. 220. Differentia. 221. Proprietas. 222. Causa proxima. 223. Remotae. 224. Effectus. 226. Causae ablatio. 228. Sensus ablatio. 229
- D**olores sine *apparente tumore* in quibus vasis fi-
ant? 122
- D**ysenteria *Blanda, Subcruenta, Biliosa*, cui bo-
no? 963.
- D**ysenteriae *Purulentae* Causae. Effectus. 965. Cu-
ra. 966
- D**ysenteria *Foetida, Cinericia, Ichorena, Livida &c.*
quid Indicet? quid praesagiat? 969
- D**ysenteriae *Siccioris* Causa. 963
- D**ysenteriae *Acerrimae, Assiduae*, causa. Effectus. 975. Prognosis. ibid.
- D**yspnoeae causae. Effectus. 1202
- E.

E.

Elasticitas Fibrae Imminuta. 29. Vid. Debilitas Fibrae.

Elasticitas nimia. 36. Vid. Rigiditas nimia.

Empirothotonus. Vid. Spasmus.

Empyema quid? 1183. Causa Proxima. 1184, 1185. Prognosis. 1192, ad 1196. Effectus. 1204.

Cura. 1191. Causae antecedentes. Harumque Cura. Vid. Vomica.

Epidemici Morbi qui? 1407, ad 1411. Causa proxima. 1409. Antecedentes. 1407, 1408.

Natura unde cognoscatur? 1411. Medico Epidemicum curaturo quae observanda? 1412

Epilepsia quid? 1071. Pro quo Morbo olim habebatur? 1072. Cur? 1073. Causa proxima. 1074, 1086. Remotae per *σευτερεωαδδειαυ*.

1075. 1. *Προτοπαδδειαυ*. ibid. 2. *Ιδιοπαδδειαυ*. ibid. 3. *Συμπαδδειαυ*. ibid. 4, 5, 6. Effectus. 1077. Prognosis. 1078. Indicatio. 1079. Cura. 1080, ad 1085. *Quaesitum* de remedio huic morbo specifico. 1085

Erysipelatum Cognitio. Praedictio. Curatio unde pateat? 380

Exanthematum Febrilium materies. Causae. Nomina. 723. Cura. 725

Exostosis quid? 549

Extirpatio Ossis quando instituenda? 464. In quo loco. 465. Hujus Definitio. 467, 468. Ad Administrationem quid requiratur? 469. Actio quomodo fiat. 470. *Symptomatum* hanc sequentium cura. 471, ad 476

F.

Febbris qualis Morbus? 558. In hujus indicatione quae observanda? 559, 562. Diagnostis. 563. Signum Pathognomicum. 570, 571. Natura unde cognoscatur? 569. Causae proximae.

INDEX RERUM

- proximae. 572, ad 575. Remotae infinitae. 583 Quae dividuntur in communes live Epidemicas. 586. Vel in singulares. 586. Phaenomena, 575, ad 580. Effectus. 587. Prognosis. 588, 589. Exitus in mortem. 592. In alium morbum. 593. In sanitatem & quomodo? 594, 595. Indicatio quadruplex. 598. Primae satisfit. 599, ad 603. Secundae. 603, ad 609. Tertiae. 609, ad 617. Quartae. 617, ad 728
- Febris acuta quae? 564. Causa proxima. 581. Remotae. 582
- Febris ardens. 738. Causa proxima. 742. Antecedentes. 740. Diagnos. Effectus. 739. Prognosis. 741. Cura. 743
- Febris Autumnalis intermittens vehementis cura. 767, 768
- Febris continua quae? 727. Quae continua non putris? 729. Harum Causa. Signa. Cura. 728, 729. Differentia. ibid.
- Febris continuae putridae causa. 730. Diagnos. 731. Differentia. 732, 733. Prognosis. 734, 735. Cura. 736
- Febres continuae remittentes quae? 727. Dicuntur & *συνηχῆς*. 737
- Febris Ephemera seu Diaria. Vid. Febris continua.
- Febris Intermittens quae? 727. Quae Autumnalis? Quae Vernalis? 747. Phaenomena. 749, ad 752. Exitus in alium morbum causa 752. Causa proxima. 755. Effectus. 753, 754. Indicatio 756, 757. Cura & qualis in initio. 758. Causae proximae tollendae quid prosit. & quando? 759, 760. Quid noceat? 761, 762. In *ἐκπύη*. 763. In Decremento. 764. Symptomatum prophylaxis. 765. Aegrique virium restauratio. 766. Prognosis. 769
- Febris

ET VERBORUM.

Febris Lenta live Chronica. quae ? 565. Epidemica live communis ? 566. Singularis ? ibid.

Febris συνεχός live continens. 737. Vid. Febris continua.

Fibrarum minimarum. Origo. 21, 23. Morbi. 24, ad 38

Fibrae Debilitas. Laxitas &c. Vid. Debilitas &c.

Fistulae. 413. Harum Causa. 406. Apertae & clausae quomodo cognoscantur ? 414. Cura. 415. Clausarum Effectus. 417. Prognosis. 418

Flatus. Vid. Ructus.

Flatus dolentes Unde ? 960

Flexilitas Fibrae. Vid. Laxitas.

Fluida omnia ex arteria magna propulsa unde secreta sint ? 92

Fluida in Corde mista unius liquidi speciem referunt. 92. Horum Figura. Substantia. Color. 93

Fluidum rubrum concretum. Vid. Cruor.

Fluor Uterinus. Vid. Gravidarum Morbi.

Fluoris Albi a Lue Venerea Locus. 1447. Cura. 1465

Fractura quid ? 339. Quae simplex, Quae complicata ? 340. Differentia. 341. Effectus. 342, 343. Diagnos. 344, 345. Prognosis. 346. Indicatio. 347, 348. Cura. 349, ad 357. Eventus. 357

Frigus Febrile. 621. Causa. ibid. Effectus. 622. Prognosis. 623. Cura mala quae ? 624. Quae optima ? 625, 626

Furunculorum Cognitio. Praedictio. Curatio unde petenda. 416

G.

G Angraena quid ? 419. Locus. 420. Causa proxima. 388. Antecedentes. 422. Efficientes. 423, ad 426. Augentes. 389, 390. Signa Futurae. 426. Praesentis. 427. Prognosis. 430,

INDEX RERUM

430, ad 433. Indicatio. 433. Cura. 434, ad 442
 Gangraenae *inveteratae* effectus. 442. Indicatio,
 443, ad 446. Cura. 446, ad 454
 Gangraenae *ab impactu acri Gelu* factae cura. 454,
 ad 457
 Glutinosum pingue unde ? 60. Causae anteceden-
 tes. 69. Sedes. 70. Effectus in *primis viis*. 71. In
sanguine. 72, 73. Cura. 75
 Gonorrhoeae Locus. 1447. Cura. 1458, 1459
 Gravidarum Morbi. 1293. Causa *duplex*. 1294,
 1295. *Prioris* effectus. 1296. Cura. 1297, ad
 1301. *Posterioris* effectus. 1301. Cura. 1302.
 FLUOR UTERINUS Gravidis qualis mor-
 bus? 1303. Causa. 1304. Diagnofis. 1305. Cau-
 sae Remotae. 1306. Cura. 1307, ad 1310

H.

Hæmorrhagiae Causa. Prognofis. 165, 161.
 Cura. 218. *Revulfio* an hic juvet ; &
 quando ? 219
 Hæmorrhoidum *caecarum* Causa. 959. Sedes. 963.
 Solutio. *ibid.*
 Hemiplegia quid ? 1018. Prognofis. 1062. Reliqua
 Vid. In *Paralyfi*.
 Hepatis Ufus. Humor. Situs. 950. Circa ejuf-
 dem Morbos. Horumque Effectus Quæfita.
ibid.
 Hepatis Inflammatio five *Hepatitis*. 914. Sedes
 915. Causae antecedentes. 916. Effectus. 917,
 918. Exitus in *SANITATEM*. Ope *Naturae*.
 919, ad 930. Ope *Artis*. 930. Signa *perfectae*
fanationis. 931. In *ALIUM MORBUM* puta
suppurationem. 933. Signa hujus futurae. 934.
 factae. 935. Effectus. Prognofis. 936, ad 943.
 Cura. 942, ad 945. *Scirrhum*. ejusque effectus.
 946. Prognofis. 947. *Calculum Hepatis*. 948. In
MORTEM. 949. Prognofica. 950
 Hu-

ET VERBORUM.

Humores in Homine vivo quales reperiantur? 58. Crudi, unde hauriantur? 59

Hydrocelarum variae species. 1227. Harum causa. Diagnosis. ibid. Cura. 1252

Hydrocephali Locus. 1217. Prognosis. Cura. 1218

Hydrops quid? 1215. Locus. 1216, ad 1228.

Causae proximae. 1228. Remotae. 1229. Effectus. 1230. Indicatio triplex. 1231. Primae satisfit. 1232, ad 1258. Secundae. 1238, ad 1250.

Tertiae. 1250. Quaelita. 1253

Hydrops ἀνὰ σάεκα. 1225

— ἀσκήτης. 1226, 939

— Asperae Arteriae. 1221

— Glandularum. 1222

— λευκοφλεγματία. 1225

— Ovariorum. 1223

— Pulmonis. 1220

— Thoracis. 1219

— ὑπὸ σάεκα. 1225

— Uteri. 1224

Hydrops Tympanites. 1226, 939. Cura. 1251

Hypochondriaci morbi Origo. Causa. Sedes.

1098. Effectus. 1099. Prognosis. 1100. Cura.

1101

I.

Icterus Multiplex. 914. Primae speciei Benignae dictae Origo. 918. Cura. 919, ad 930.

Secundae, paulo gravioris Cura. 930, ad 933.

Tertiae, pejoris causa. 937. Prognosis. 938.

Quartae, nulla arte sanabilis causa. 939. Quintae, valde periculosae, Diagnosis. 940. Sextae, cito lethalis conditio. 941, Cura. Si quae, 942.

Septimae, perpetuae productio. 946. Palliatio.

947. Octavae, subitae & ingentis meta. 949.

Prognostica circa Icterus. 950

Ilei Causa. Diagnosis. Prognosis. 961, 962

In-

INDEX RERUM.

Infantum morborum *Causa prima*: sc. strigmen-
ta glutinosa. 1340. *Effectus*. 1341. *Cura*. 1342,
1343. *Secunda*: Meconium non satis cito ex-
pultum. 1344. *Effectus*. 1345. *Cura*. 1346, ad
1354. *Tertia*: Lac in stomacho coagulatum.
1354. *Effectus*. 1355. *Cura*. 1356, ad 1359.
Quarta: *VERMES*. 1359. Horum generatio.
1360, 1361. Quibus minus familiares. 1362.
Figura. 1363. *Effectus*. 1364, ad 1367. *Prognos-*
is. 1366, 1367. *Diagnolis*. 1368. *Cura*. 1369,
ad 1374. *DENTITIONIS effectus*. 1374,
1375. *Cura*. 1376, 1377. *Convulsionum sanatio*.

1378

Inflammatio quid? 371. *Ejus nomen*. 370. *Sed-*
es. 373, 374. *Causa proxima*. 372. *Causae sta-*
gnationem in arteriis minimis efficientes. 375,
ad 378. *In vasis Lymphaticis arteriosis*. 378. *In*
omni vase Conico. 379. *Ejus diversitas cum aliis*
morbis. 380. *Diagnolis & Effectus*. 381, ad
386. *Sanatio beneficio naturae*. 386. *Exitus in*
suppurationem. 387. *In gangraenam*. 388. *In*
sphacelum. 389, ad 392. *In Scirrhum*. & quan-
do? 392. *Prognosis*. 393. *Indicatio quadruplex*.
395. *Primae satisfit*. 396. *Secundae*. 397. *Tertiae*.
398, 399. *Quartae*. 400. *Quaesita*. 401.

Inflammatio *primi generis in quibus vasis; in qui-*
bus secundi accidat? 122

Instituta Physiologica Medica quid explicant. 4
Intestinorum *Inflammationis Causae*. 959. *Diagno-*
sis. *Effectus*. *Prognosis*. 960, ad 964. *Exitus*
in Abscessum signa. *Effectus*. 965. *Cura*. 966.
In Gangraenam. 967. *Hujus futurae signa*. 968.
Praesentis. 969. *Prognosis*. *ibid.* 970. *Cura*.
ibid. *In scirrhum*. 971. *Hujus Diagnolis*. 972.
Effectus. 973. *Prognosis*. 975. *Cura*. 974, 976.
In Cancrum: quomodo? 976. *Hujus Palliatio*.
ibid. *Quaesita*.

977

Ischi-

ET VERBORUM.

Ischiadicus dolor. 1494. Vid. Rheumatismus.

L.

L *Aryngis* Inflammatae descriptio. 802. Cura. 809

Laxitas Fibrae quid? 29. Vid. Debilitas.

Laxitas vasorum & Viscerum. Vid. Debilitas.

Lethargus quid? 1049. Cognitio. Curatio unde petenda? ibid.

Lienis affecti Historia unde petenda? 958

Liquida nostra unde conficiantur? Qualem indolem in nobis acquirant? 60. Ex Animalium partibus confecta varia sunt. 77, 78, 79

Lochiorum fluxus. Vid. Puerperii Morbi.

Lues Venerea. Vid. Venerea lues.

Lumbago Rheumatica. 1494. Vid. Rheumatismus.

Luxatio quid? 358, 359. Causae. 361, ad 364. Prognosis. 366. Indicatio. 367. Cura. 368. 369

M.

M Acularum Rubrarum Cognitio. Praedictio. Curatio unde noscantur? 416

Mania quid? 1118. Causae &c. ut in *Melancholia*. 1119. Diagnofis. 1120. Quid Anatomia demonstret? 1121. Huic morbo princeps remedium. 1123. Sanatio ope Naturae. 1124. Quando oritur hic Morbus. 1125. Huic proficua. 1126
Nocua.

Maniae natae in *Robustis* &c. Hominibus cura. 1127

Medela *universalis* quae? quae *propria*? 9. Utraque unde reperiatur? 10, ad 14

Medullae a *contusione Ossis* laesae Effectus. 325

Melancholia quid? 1089. Causa Proxima. 1090.

Hujus Causae effectus &c. Vid. *Atrabilarius succus*. 1092. Causae evidentes. 1108. Prognosis.

G g

INDEX R-ERUM

- sis. 1109. *Sanatio Naturalis*. 1110. *Artificialis*.
 1113, ad 1118
Melancholicus succus qui? Vid. *Atrabilarius succus*.
Membranae vulneratae. Vid. *Nervi*.
Membri Virilis inflammationis exitus. 1449. *Cura*. 1460
Morbus quid? 1. Quando effectus *Corporeus* dicatur? 7. Hujus ablatione quid fiat? 8. Haec quomodo fiat? 9. Morbi cognitio & Curatio quae requirant? 4
Morborum describendae Historiae & Curationi ordo optimus qui? 14. Qui hujus tractationis? 16, ad 21
Morbi qui Temperiei vel Congeniti falso habentur. 44
Morbi ex Excessu circulationis. 92, ad 106. Ex *Defectu*. 106
Morbi Acuti Febriles, Chronici, Epidemici, Virginum &c. Vid. *Acuti &c.*
Mundatio Vulnerum Artificialis quae? 260. *Quae Naturalis?* 261
Musculorum contusione laesorum effectus. 325
Musculorum Ossi Hyoïdi & Laryngi elevandis ser-vientium inflammationis signa. 803. *Cura*. 810

N.

- N**auseae Febrilis Causa proxima. Remotae. Harumque Diagnolisis. 642. Effectus. 643. Cura. 644. Quaesita. 645
Nephritis quid? ejus Diagnolisis. 993. Causae. 994. Effectus. 995. Cura bonitate *Naturae*. 996. *Artis*. 997, ad 1001. Exitus in *suppurationem*. 1001. Hujus Futurae, Praesentis, signa, Cura, ibid. Effectus. 1002. In *Scirrhum*. 1003. In *Calculus Renalem*. 1004. In *Gangraenam*. 1005
Nervi

ET VERBORUM.

Nervi *visibilis* Origo. Structura. Liquor. Vis Contractilis. 181
 Nervi *partium integre dissectarum* effectus qui? 182. Qui si *totus Nervus dissectus* sit? 162.
secti vel *Puncti* Diagnolisis. Effectus. Prognolisis. 163, 183. 184

O.

Observatio Medica unde habeatur? 11
 Obstructio quid? 107. Causa proxima. 108. Remotae. 109, ad 119. Effectus. 120, ad 124. Cura. 125, ad 143
 Oedema in quibus vasis fiat? 122. Ejus differentia cum inflammatione unde pateat? 380
 Omenti affecti Historia unde haurienda? 958
 Opisthotonus. Vid. Spasmus.
 Ossa Morbos similes quos *molliores partes* patiuntur. 512. Cur? 513. *Quintuplici* morborum serie distinguuntur. 514, ad 526. Prima adscribitur *Interstitiis* Ossium. 513, ad 518. Morborum Causa. 513, 516, 531. Effectus. 531. Secunda *Vesiculis* ossium. Harumque *Liquori*. 518. Morborum Causa. Effectus. 526. Prognolisis. 527, 528. Tertia ossis *Tegumento externo*. 520. Morborum Causa. 531. Prognolisis. 533. Harum *omnium* cura. 534. Quarta Ossis *Tegumento interno*. 522. Morborum Causa. 531, 543. Exitus in *Gangraenam*. 543. In *Cariem* ossis. 544. Hujus Diagnolisis. 545. Cura. 546. Cura si *Suppuratio* vel *Gangraena* adsit. 547, 548. Quinta *vasis & vasculis vesicularum* Ossium. 524. Diagnolisis & effectus morborum. 526. Cura. 534
 Ossium Inflammationis in *suppurationem* vergentis signa. 535. Hujus Praesentis Signa. 536. Effectus. 537. Cura. 538. In *Gangraenam*. 540. In *Cariem*. 541. Cura. 542

INDEX RERUM

P.

- P**ancreatis affecti Historia unde haurienda ? 938
- Paralysis quid ? 1057. Causa proxima. 1058. Remotae. 1059, 1060. Effectus. 1061. Prognosis. 1062, 1063. Sanatio ope *naturae*. 1064. Indicatio. 1065, ad 1068. Cura. 1068, ad 1071
- Paraphrenitis quid ? 907. Diagnolisis. 909. Prognolisis. 910, 913. Cura. 911, 912
- Paraplegia quid ? Unde ? 1018. Prognolisis. 1062
- Parapoplexiae effectus. 1015
- Παραπλοξωσις* quid ? 771. S. 2. Causa proxima. 776. Antecedentes. 772. S. 2. Cura. 782. Reliq. Vid. in *Phrenitide vera*.
- Partus Difficilis Causa *duplex*. 1310. Prioris Causae & Cura. 1311, ad 1317. Posterioris Causae signa. Effectus. Cura. 1317, ad 1322
- Pericranii laesi Diagnolisis. 249. Causa. 250. Effectus. 251. Cura. 252
- Periosteum. Vid. *Ossium morbi*.
- Peripneumonia *vera* quid ? 820. Sedes. *ibid.* 821, 822. Causa proxima. 820. Remotae. 824. Effectus. 825, 826. Prognolisis. 823, 827, 828, 847, 848. Exitus. 820. In *SANITATEM resolutione benigna*. 830. 1. Hanc juvantia. 850. *Sputi evacuatione*. 830. 2. Hanc promoventia. 851. Impedientia. 864. Hinc effectus qui ? 865. Cura. 866. *Alvi excretionem*. 830. 3. Huic proficua. 852. *Urinae emissionem*. 840. 4. Hanc efficiencia. 853. In *ALIUM MORBUM*. 831. Puta in *suppurationem*. 832. Diagnolisis hujus futurae. 833. Jam jam instantis. 834. Factae. 835. Effectus. 836. Cura. 855, ad 859. In *abscessus* ad alia loca. 837. Horum futurorum circa *pulmones* signa. 836. Cura, 858, 859. Diagnolisis.

ET VERBORUM.

- gnosis vergentium ad *Cyura*. 839. ad *Aures*. 840.
 Prognosis. 842. *Cura*. 860. Ad *Hepar*. 841.
Cura. 861. In *Tumorem Scirrhusum, Callosum*.
 843. *Cura*. 862. In *Gangraenam*. 844. Prognosis.
 ibid. 863. In *MORTEM*. 848
Peripneumoniae Nothae invasionis tempus. *Cau-*
sa. Prognosis. 867, 868. *Diagnosis*. 872. *Qui-*
bus familiaris; Quibus minus? 871, 874. *Cur-*
a salutaris. 873. *Minus salutaris*. 869, 870
Pervigilium Febrile quid? 708. *Causa proxima*.
 ibid. *Exitus*. ibid. *Cura*. 709
Pharyngis inflammatae signa. *Effectus*. Prognosis.
 801, 815. *Cura*. 809
Phlegmones cum inflammatione differentia unde
 sciatur? 380
Phrenitis vera quid? 771. *Causa proxima*. 776.
remotae. 777. *Antecedentes*. 772. *Diagnosis*.
 773. Prognosis. 774. *Quid Anatomia demon-*
stret? 775. *Curatio ope Naturae*. 779. *Artis*.
 781
Phrenitis Symptomatica. Vid. Παρεργασίαν.
Phthisis Pulmonalis quid? 1196. *Causa proxima*.
 1197. *Remotae*. 1198, 1203, 1204. *Diagnosis*.
 1199. *Cura*. 1200. *Prophylaxis*. 1201. Prognosis.
 1207. *Reliq.* Vid. in *Vomica*.
Phymatum Cognitio, Praedictio, Curatio unde pe-
 tenda? 416
Plantae sponte alcaliscentes quae? 76
Plethora quid? 106. α. *Causa proxima*. ibid. β.
Remotae. ibid. γ. *Effectus*. *Diagnosis*. Prognosis.
 ibid. δ. *Cura*. ibid. ζ.
Pleuritis quid? 875. *Quae humida?* *Quae sicca?*
 876. *Utriusque sedes*. 877. *Quae vera?* *Quae*
Spuria? utriusque *Locus*. 878. *Quae Idiopathi-*
ca? quos & quando infestet? 879, 906. *Quae*
Symptomatica. 880. *Causa Proxima*. 882. *An-*
tecedentes. 881. *Effectus*. 883. Prognosis. 901,
 G g 3 904,

INDEX RERUM

- 904, 906. Exitus in *SANITATEM* auxilio naturae. 885, ad 890. *Auxilio artis*. 890, 891. In *ALIOS MORBOS*. Puta in *suppuratorem*. 892. Signa hujus futurae. *ibid*. Praesentis. 893. In *abscessum*. Hujus Diagnofis. Effectus. 894. Cura. 895. In *Empyema*. 896. Cura. *ibid*. In *Scirrhum*, *Callum*. Hujus Diagnofis. Effectus. 897. Cura. 898. In *Gangraenam*. 899. Hujus Causa. 900. Futurae & Instantis figna. 901. Praesentis figna. Effectus. 904. In MORTEM. 905
Pleuritidis *ficcaae*. Causa. Effectus. 901. Cura. 902, 903
Podagra quid ? 1254. Diagnofis. 1261. Causa proxima. 1262, 1263. Hujus origo. 1255. Antecedentes. 1258, 1265. Remotae. 1266, 1267. Locus. 1259, 1264. Signa instantis *paroxysmi*. 1257. Progreffus. 1260. Prognofis. 1268, 1269. Quaefitum an *V. S.* proffit ? 1270. An *Purgatio* ? 1271. An *sudorifera* ? 1272. Indicatio duplex. 1274. *Primae* fatisfit. 1275. *Secundae*. 1276. *Doloris* Sedatio. 1278, 1279. *Materiae* impeditae & introverfae Causae. Signa. Effectus. 1273. Cura. 1281. Quaefita. 1282
Podagrae *tophaceae* cura. 1274, ad 1278
Praxis Medica quid ? 2. Eam tradituro quae fcitu neceffaria. 3, 5, 6. Quae agenda. 11, 12, 13
Puerperii Morbi. 1322. *Doloris* poft partum Causae. 1322. Harum ablatio. 1323, 1324. *LOCHIORUM* nimii fluxus caufae. 1325. Cura. 1326, ad 1329. *Febris* ut & *LOCHIORUM* retentorum Causae. Effectus. 1329. Cura. 1330, ad 1334. *LACTIS* ftagnantis effectus. 1334. Diagnofis. 1335. Cura. 1336. In *Apoftema* vergentis Cura. 1337. Lactantis *Papillae*.

ET VERBORUM

pillae doloris ablatio. 1338. *Lactis nimis abundantis* temperatio. 1339.

Pustulae Inflammatoriae. *Erysipelatosae*. *Scarlatinae*, &c. Vid. *Exanthemata Febrilia*.

Purredo quid? 82. *Causae*. 84. *Effectus*. 85, 86. *Cura*. 88

R.

R *Abies Canina*. 1128. Cur ita vocetur? 1129.

Unde Oriatur? 1130. A quibus *Animalibus*? 1132. A Quibus frequentius? 1133.

Causae antecedentes. 1134. *Efficientes*. 1136.

Incipientis Rabiei signa ut & gradus in *Animalibus*. 1135. In *Homine*. 1138. *Diversitas temporis* respectu invasionis. 1137. *Prognosis*. ibid.

Quid *Anatomia* demonstret? 1140. *Indicatio*.

1141, 1142. *Prophylaxis*. 1143. *Cura Morbi praesentis*. 1144. *Quae nocent*. 1145. An *specificum* detur? 1147

Rachitis. Ejus prima *nativitas*. 1480. Quibus familiaris. 1481. *Causa proxima*. 1488. S. 2. *Antecedentes*. 1482, ad 1485. *Signa incipientis* in nondum *incedentibus*. 1485. In jam *ambulare incipientibus*. 1486. *Diagnosis factae*, huiusque *effectus*. 1487. *Symptomata*. 1488. *Cura*. 1489

Ratiocinium Medicum quid efficiat? 13

Rheumatismus quibus *Morbis* agnatus. 1490. *Causa proxima*. 1493. *Antecedentes*. 1491. *Effectus*. 1492. *Prognosis*. 1495. *Cura*. 1493

Rigiditas Fibrae nimia quid? 31. *Causae*. 32. *Effectus*. 33. *Cura*. 35

Rigiditas nimia Vasorum & Viscerum quid? 50. *Causae*. 51. *Effectus*. 52. *Cura*. 54

Rustus *Diagnosis* *Causa proxima*. 646. *Remotae*. 647, 648. *Effectus*. 649. *Cura*. 650. *Quaestio*. 651

S. Sali

INDEX RERUM

S.

- S**alivatio *Mercurialis* in quo morbo instituenda ? 1467. Ante institutionem quae applicanda ? 1468. Quomodo producat ? 1469. Quamdiu ? 1470. Qua copia ? 1471. Quomodo exciteretur ? 1472. Quomodo sistatur ? 1473. si ad Alvum ruit, quomodo detineatur ? 1474. Quomodo absolvatur ? 1476, 1477. *Symptoma* ablatio. 1475
- Sanatio quid ? Quid requirat ? 4. Quid efficiat ? Quomodo ? 5. Per quae ? 6
- Sanguinis concretionis causa. 96. Ejus Rubedo unde ? 97
- Scirrhus quid ? 392. Causa proxima. *ibid.* Remotae. 484. Antecedentes. 485. Sedes. 484. Effectus. 486. Prognosis. 488, 489. Cura. 490, 491. Differentia cum *inflammatione* unde pateat ? 380
- Scorbutus Quibus Frequentissimus. 1148, 1150. Causa proxima. 1153. Effectus. Prognosis. 1151. Indicatio. 1156, ad 1160. Cura. 1160, ad 1166. Quaesita circa *Curam*. 1165. S. 2. *Diagnosis speciei primae*. 1151. 1. Cura. 1160. *Secundae*. 1151. 2. Cura. 1161, ad 1164. *Tertiae*. 1151. 3. Cura. 1164. *Quartae*. 1151. 4. Cura. 1165
- Serum quid ? 93. Quomodo in Liquidum tenuius resolvatur ? 95
- Siccitatis Febrilis Causa. Natura. Effectus. Cura. 699
- Sinus. Vid. *Fistulae*.
- Sitis Febrilis Causae. *Diagnosis*. 636, 637. Prognosis. 638. Indicatio. 639. Cura. 640. 641
- Spasmi singularis. *Opisthotoni*. *Emprosthotoni*. Tetani Universalis Origo. Sanatio &c. unde hauriendae. 1088
- Sphacelus

ET VERBORUM.

Sphacelus quid ? 419. Locus. 420. Causa proxima. 390, 391. Antecedentes. 422, ad 426. Signa futuri. 427, 428. Praesentis. 429. Prognosis. 430, ad 433. Indicatio. 457, ad 460. Cura. 460. ad 476.
 Spina Ventosa. 549. Ejus Causa. 526
 Sudoris Febrilis Causa proxima. 715. Effectus. 716. Indicatio. 717. Cura. 718
 Suppuratio. Vid. Abscessus.

T.

TAbes Renalis unde ? 1002. Tabes Lenta in Crure unde ? 1003
 Tendines vulnerati. Vid. Nervi &c.
 Terebrationis Usus. 282. Locus unde cognoscatur ? 283. Quae observanda ante institutionem ? 284, ad 287. In ipso instituto ? 287, 288. Post institutionem ? 289, 290, 292. Cranium perforatum esse unde sciatur ? 291
 Testium tumidorum exitus. 1450. Cura. 1462
 Tetanus. Vid. Spasmus.
 Thoraci vulnerum inflictorum nec in cava penetrantium signa. 297. Obliquorum descendantium effectus. 298. Cura. 299. In Cava penetrantium Diagnofis. 300. Effectus. 301. Effusi cruoris signa. 302. Cura. 303, ad 306
 Tonsillarum Inflammatarum Signa. Effectus. Prognofis. 805. Cura. 811
 Tophorum durorum effectus. 1456. Cura. 1479
 Tormina cum Borborygmis unde ? 960
 Tremoris Febrilis caufa. 627. Effectus. 628. Prognofis. 629. Cura. 630
 Trepanum. Terebra. Vid. Terebratio.

V. Variola-

INDEX RERUM

V.

- V**ariolarum Morbi *descriptionis* Auctor optimus qui? 1379. *Qualis* Morbus? ejusque *natura*. Prognosis quoad *tempus* invasionis. 1370. Quibus *familiarissimus*, Quibus *facilior*, Quibus *pejor*? 1381. *Status primus* **CONTAGII** dictus quomodo suscipiatur? 1382. Hujus *Effectus*. 1383, 1384. *Diagnosis*. *ibid.* *Duratio*. Prognosis. 1385. *Causa proxima*. 1386. Morbus hic à morbo *inflammatorio* unde distinguatur? 1317. *Indicatio hujus status*. 1388. *Cura*. 1389, ad 1393. *Methodus universalis* in morbo *inflammatorio* cur hic adhiberi possit? 1393. In quibus consistat? 1394. Quid efficiat? 1395. *Status secundus* quomodo se habeat? 1396. *Signa futurarum PAPULARUM*. 1387. *Praesentium*. 1396. Harum *Locus*. *ibid.* *Effectus*. *ibid.* *Exitus in Suppurationem, Abscessum*. *ibid.* *In Gangraenam*. 1397. Prognosis. 1398. *Indicatio*. *Curatio*. 1399. *Tertius status* ejusque *sequelae*. 1400, 1401. *Cura*. 1402. Prognosis. 1403
- Vasorum minimorum** *Origo*. *Structura*. Morbi. 38. *Majorum origo*. *structura*. *duplex* Morbi *genus*. 39. 41, ad 58
- Venerae** *Luis primus ortus*. 1440. Fit *Contagiosa*. 1443. Quomodo? 1441. *Locus* ubi primo se prodit. 1440. *Diagnosis* in hoc loco. 1444. In aliis. 1445. Horum *affectorum effectus*. 1446; ad 1457. *Cura*. 1458, ad 1480. Imprimis *salivatio Mercurialis*, si morbus in summo gradu. Vid. *Salivatio*. 1467
- Ventriculi Inflammati** *Causae*. *Signa*. *Effectus*. 951. Prognosis. 952. *Cura*. 954. *Suppurati* *Diagnosis*. *Effectus*. *Cura*. 955. *Scirrhus* vel *Cancer*

ET VERBORUM.

Cancroſi facili ſigna. Effectus. 946. Cura. 957

Vermes. Vid. Infantum morbi.

Virginum Morbi. 1283. Cauſae antecedentes.

1284. Remotae. 1285. Effectus. 1286, 1287.

Diagnofis. 1288. Cura. 1289, ad 1292. *Symptomatum* ablatio. 1292

Viſcerum *contuſorum* Effectus. 327

Volvuli unde ? 960

Vomicae *Pulmonum*. 1185. 1. *Pleurae*. ibid. 2.

Diaphragmatis. ibid. 3. *Mediaſtini*. ibid. 4. *Pericardii*. ibid. 5. Cauſae. ibid. Signa futura-

rum. 1186. Praeſentium. 1187. Effectus. 1188,

1206. Prognofis. ibid. Cura. 1189, 1190, 1208, ad 1214

Vomitus *Febrilis* quid ? 652. Cauſa proxima. ibid.

Hujus Cauſae. 653, ad 656. Effectus. 656. Cura.

657, 658. Quaefita. 659

Vulnus quid ? 145. Cauſa. 146. Subjectum. 147.

Diagnofis. 148. Effectus. 149. Differentiae. 150,

ad 157. Phaenomena. 158. *Oculo patentis* prae-

ſentia & natura quomodo noſcatur ? 167. Quo-

modo *abſconditi* ? 168. Prognofis. 169, ad 175.

Indicatio *Quadruplex*. 185. *Primae* ſatiſfit. 186,

ad 189. *Secundae*. 189, ad 210. *Tertiae*. 210, ad

217. *Quartae*. 217

Vulnera Capitis, Thoracis, Abdominis. Vid. Ca-
pitis &c. Vulnera.

Vulnera Arteriac, Nervi, &c. Vid. Arteria. Ner-
vus &c.

Vulnera *inevitabiliter* lethalia. 150, 151. Unde
praedicentur ? 170

Vulnera *ſua natura* Lethalia, arte vero curabilia.

152. Unde cognofcantur ? 171.

Vulnera *ex non lethalibus* lethalia facta. 153. Un-
de renuntientur ? 172

Vulneris

INDEX RERUM

Vulneris *inter firmas partes* descendentis Cura.

237, 238

Uterinus Fluor. Vid. Gravidarum Morbi.

F I N I S.

